శ్రీ

రామచంద్రోపాఖ్యానము.

(పద్యకావ్యము.)

వారణాసి వేంకటేశ్వరకవి ప్రణీతము.

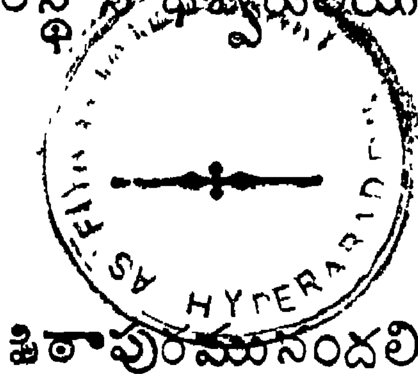
ఇది

బ్రహ్మశ్రీ

పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రులుగారిచే

పరిశీలింపఁబడి

శ్రీపీఠికాపురసంస్థానాధీశ్వరులయాజ్ఞానుసారమున

పీఠికాపురమునందలి

శ్రీ విద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1911.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

రామచంద్రోపాఖ్యానము.

పీఠిక.

రామచంద్రోపాఖ్యానము రామాయణము ననుసరించి చేయంబడినగద్యపద్యాత్మక మగుకావ్యము. ఇందు రామాయణములోని మొదటి యాఱుకాండలయం దున్నముఖ్య మైనకథ సంగ్రహముగఁ జెప్పఁబడెను. దీనిని రచియించినవాఁ డాపస్తంబ సూత్రుఁడు విశ్వామిత్రగోత్రుఁడు వారణాసి కామయార్యునకు లచ్చమాంబకును బుత్త్రుఁడు నగువేంకటేశ్వరకవి. ఈయన వెల్నాటి వైదికబ్రాహ్మణుఁడును, సంస్కృతాంధ్రభాషలయందుఁ బండితుఁడును. ఈతఁ డీగ్రంథమును రచియించినట్లును, దీనినిర్మాణమునఁ దోడ్పడినలక్ష్మీపతి యనునసుజుఁడును, జోగన యనుమఱియొకయనుజుఁడును నితని కున్నట్లు నీక్రిందిపద్యమువలనం దెలియును.

"శా. ప్రీతిం బుట్టితి మవ్వధూవరులకుఁ ♦ శ్రీవేంకటేశుండ నే
నేతద్గ్రంథనిబంధనంబునకు నా ♦ కెంతేనియుం దోడుగాఁ
జేతన్మూర్తి రచించి పాల్పెసఁగుల ♦ క్ష్మీపత్యభిఖ్యుండు వి
ఖ్యాతప్రజ్ఞుఁడు జోగనాహ్వయుఁడు నా ♦ ర్యశ్లాఘ్యసంశీలతన్."

మఱియు గద్యమునందుసైతము వేంకటేశ్వరకవియే రచించిన ట్లున్నది. ఇట్లున్నను నీగ్రామమున నున్నవారొకరు వీరు

తమకు సన్నిహితబంధువులనియు, వీరిమువ్వుర నెఱుఁగుదుమని యు, వేంకటేశ్వరకవి దీనిని రచియింపనారంభించి మిక్కిలి కొలఁదిభాగమును రచియించి యేకారణముచేతనో మాని తరువాతఁ గొలఁదిదినములలో మృతిఁజెందెననియుఁ, బిమ్మట లక్ష్మీపతియే దీనిని సాంతము చేసి యన్నయందలిభక్తిచే నాయన చేసినట్లే ప్రచురించె ననియుఁ జెప్పిరి; గాని వీ రెప్పుడు జన్మించిరో, యెప్పుడు స్వర్గమున కేగిరో యెఱుఁగమనిరి. వీరు రచియించిన యితర గ్రంథము లేవియు లేమింజేసియు, శైలి యన్నిభాగముల సదృశమగుటంజేసియు నిందేది యెవరురచించిరో తెలియుట దుస్సాధము. ఈకవి వాసస్థానము గోదావరీమండలములోని పీఠికాపుర ప్రాంతమున నున్నకొత్తయినుకపల్లియనియు, నితఁడు రమారమి యఱువదియేండ్లకుం బూర్వ ముండెననియుఁ జరమదశయందే యీగ్రంథమును రచియించెననియుఁ జెప్పుదురు; కాఁబట్టి యీ పుస్తక మించుమించుగ, క్రీ. శ. 1850 ప్రాంతమందు రచియింపంబడిన ట్లూహింపఁదగును. పీఠికాపురసమీపగ్రామమున వసియించినకూచిమంచితిమ్మకవివలె నీతఁడును శివభక్తుఁడై తనగ్రంథమును బీఠికాపురమున వేంచేసి యున్నకుక్కుటేశ్వరస్వామికి భక్తిపురస్సరముగ సమర్పించెను. ఇతఁడు తనపూర్వులలోఁ బెక్కండ్రు విద్వత్కవులనియు, రాజులచే సత్కరింపఁబడిరనియుఁ జెప్పి వారుచేసినకావ్యములనుగాని, వారినిసత్కరించినరాజులను గాని పేర్కొనమికిఁ గారణము చింత్యము. కూచిమంచితిమ్మకవి

వలెనే యితఁడు నీగ్రంథము మొదటఁ గొందఱుదేవతలను స్తుతించుచు సాధారణముగ నితరకవులు గావింపని గ్రహస్తుతియు గరుడస్తుతియుఁ గావించి పిమ్మట వాల్మీకి వ్యాస కాళిదాసాదిసంస్కృతకవులను, నన్నయాది తెలుఁగుకవులను బొగడి, తనవంశములో మొదటివాఁ డగులక్ష్మణు నొకపద్యమున శివభక్తుఁడనియు, నెల్లవిద్యల నేర్చినవాఁడనియు, సంస్కృతాంధ్రములయందుఁ గవిత్వము చెప్పఁగలవాఁడనియుఁ జెప్పి తరువాత నావంశమున జన్మించినవారిని వరుసగాఁ దనమనుమనివఱకుం జెప్పెను. మఱియు నితఁడు తనప్రాచీనులను గ్రమముగాఁ జెప్పుచుఁ బితామహునిఁగూర్చి యిట్లుచెప్పెను.

శా. "అసూరన్నమనీషిసోదరుఁ డజ ♦ స్రాంభోరుహాస్త్రానుకం
పాసంప్రాప్తసమస్తదేశవిలస ♦ ద్భాషాకవిత్వాదివి
ద్యాసంపాదితరత్న హేమవసన ♦ క్ష్మారామభూషాముఖ
శ్రీసత్కారుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు భా ♦ సిల్లుం జగత్పూజ్యుఁడై."

మ. "సుమనశ్శ్లాఘ్యుఁడు సత్కళానిధియు నై ♦ శోభిల్లి మిత్రప్రసం
గము గోవృద్ధివిశేషకారణముగాఁ ♦ గాంక్షించుచుం దంద్రిని
త్యము దన్నుం గని యుబ్బుచుండ విపులా ♦ నంతప్రకాశోదయుం
డు మహోదారుఁడు వేంకటేశకవిచం ♦ ద్రుం డొప్పు నెల్లప్పుడున్."

పిమ్మటఁ దనతండ్రియొద్దనే విద్యల నేర్చికొనిన ట్లీక్రిందిపద్యమునం జెప్పి,

సీ. "ఏధీరవరుసాధు ♦ బోధప్రవీణత
సాహితీవిద్యాభ్య ♦ సనుఁడ నగుట,
యేకవిశ్రేష్ఠుభూ ♦ యిష్ఠోపదేశిత

వివిధాంధ్రకావ్యార్థ ♦ విదుఁడ నగుటి
యేలాక్షణికమనవ్య ♦ హితశిక్షణప్రౌఢి
సర్వలక్షణవిచ ♦ క్షణుఁడ నగుట
యేమహామహుకృపా ♦ సామగ్రినగ్రియ
జ్యౌతిషగ్రంథసు ♦ జ్ఞాని నగుట
యట్టిరాజాధిరాజస ♦ భాంతరార్య
లోకసంశ్లాఘ్యు సకలక ♦ లాకలాప
నిధి సదభిమానధను ధరా ♦ బుధవిధేయు
మజ్జనకుఁ గామకవిరాజు ♦ మదిఁ దలంతు."

పిమ్మట నొకపద్యమున సకలపురాణముల నెఱింగినవాఁడనియు, నుభయభాషాకవిత్వము నేర్చినవాఁడనియు, రాజానుగ్రహమునఁ బెక్కుసత్కారము లొందినవాఁడనియుఁ దనపితృసోదరుని స్తుతియించి, తరువాతఁ బెక్కుకన్యాదానములు చేసినమాతామహునిని, శ్రీరామభక్తుఁడు నీతిశాస్త్రనిపుణుఁడు నగుమాతులునిం బొగడి షష్ఠ్యంతములు చెప్పి కథారంభముఁ జేసెను. దీనికిం బూర్వమే రామచరితము ననేకకవులిదివఱకుఁ బెక్కుతెలుఁగుల రచియించినను దానును దానినే రచియించుట కీకవి హేతువు నీక్రిందిపద్యమునఁ దెల్పెను.

చ. "తలఁపఁగ రామచంద్రుచరి ♦ తంబు లనేకము లాదిసత్కవుల్
విలసితమొప్పఁ జెప్పఁ గని ♦ వెండిరచింపఁగ నేమనన్ మహీ
తలమున జానకీప్రియుక ♦ థావిధి భుక్తియుముక్తియున్ గృపన్
గలుగఁగఁజేయునందు రటు ♦ కాన రచించెద భక్తిమీఱఁగన్."

ఈకవి తెలుఁగుకవులు కొందఱుసాధారణముగాఁ దమ

గ్రంథములయందుఁ జెప్పినట్లిష్టదేవతసాక్షాత్కరించి ప్రబంధము సేయఁ బ్రోత్సాహపఱిచినట్లు చెప్పఁబోలేదు. ఇతఁడు దీనియందు మనోహరము లగుశ్లిష్టపదములతోఁ బురమును వర్ణించెను; గాని యందయోధ్యాపురము భాగీరథ్యుత్తరతీరమున నున్నట్లు చెప్పెను, రామాయణమునందు సరయూతీరమున నున్నట్లు చెప్పటచేతను, నీగ్రంథముననే విశ్వామిత్రుఁడు రామలక్ష్మణులను వెంటఁగొనిపోవునపుడు సరయువు దాఁటి యచట మార్గమున క్షుత్పిపాసలు నాయాసమును లేకుండుటకై వారికి బలాతిబల లనుమంత్రముల నుపదేశించి కొంతదూరము పోయి యారాత్రి యట విశ్రమించి మఱునాఁడు వేకువ లేచి చాలదూరము పోయినతరువాత గంగను జూచె నని చెప్పటచేతను నిది ప్రమాద మనితోఁచును. ఇందు బాలకాండములో నున్న మలదకరూశదేశములవృత్తాంతములు మొదలగుకొన్నియంశములు విడువఁబడెను. మఱియు మొదటియాశ్వాసములో దేవతలు విష్ణునిస్తుతించు ప్రసంగమునఁ గుమారసంభవములోని యీ క్రిందిశ్లోకము సరిగఁ దెనిఁగింపఁబడెను.

"ఆత్మానమాత్మనా వేత్సి సృజస్యాత్మానమాత్మనా
ఆత్మనాకృతినా చత్వ మాత్మన్యేవ ప్రలీయసే."

"ఆత్మచే నాత్మ నెఱిఁగియు ♦ నాత్మచేత
నాత్మ సృజియించి యాత్మయం ♦ దాత్మచేత
నాకృతియుచేత లీన మౌ ♦ నభవు నాద్య
నిన్నుఁ గొనియాడ నేర్తుమే ♦ నీరజాక్ష!"

ఇంకను రెండవయాశ్వాసములో విశ్వామిత్రునియాగప్రస్తావమున భారతములోని యీక్రిందిశ్లోకము నక్లు చేయంబడియె.

"చతుర్భిశ్చచతుర్భిశ్చద్వాభ్యాంపంచభిరేవచ
హూయతేచపునర్ద్వాభ్యాంసమేవిష్ణుఃప్రసీదతు."

"నాలుగింటను గ్రమ్మఱ ♦ నాలుగింట
రెంట నైదింట వెండియు ♦ రెంట నలరు
వర్ణమంత్రాదు లాగమ ♦ స్వరవిలోమ
మించుకయు లేక క్రతువిష్ణు ♦ మించికొనఁగ."

రామాయణములో భగీరథునకు గంగను బ్రహ్మ యిచ్చె ననియు, దానిని పాతాళమునకుఁ బోవకుండ శివుఁడు శిరమున ధరియించెననియు నున్నది. ఇందు శివుఁడే గంగ నిచ్చె ననియీ క్రిందిపద్యమున నున్నది.

"క. గోకర్ణంబునకుం జని
ప్రాకటమతిఁ దపము సేయఁ ♦ బరమప్రీతిన్
లోకారాధ్యుఁడు ధూర్జటి
నాకధునిబిందు వొకటి ♦ నరపతి కిచ్చెన్."

ఇట్లు బాలకాండములోనికొన్నికథలను సంగ్రహించియుఁ, గొన్నిటిని వదలియు రెండాశ్వాసములలోఁ జెప్పి, మూఁడవయాశ్వాసములో నయోధ్యాకాండమునందలికథను జెప్పనారంభించి దశరథునకు మునియిచ్చినశాపమును మొదటికాండములోనే చెప్పుటచే వదలి, తక్కినవానిని సంగ్రహముగఁ జెప్పి, యారణ్యకాండకథ నారంభించి, మాండకర్ణిదర్శనము మొదలగువానిని విడిచి, తక్కినవానిని సంగ్రహించి యాయాశ్వాసముననే ముగిం

చెను. వెనుకటియాశ్వాసములలోవలెనే యిందును రామలక్ష్మ
ణులు గంగను దాఁటుచో వాల్మీకి చేసినగంగాష్టకములోనియీ
క్రిందిశ్లోకము నొకరీతిం దెనిఁగించెను.

"త్వత్తీరే తరుకోటరాంతరగతో గంగే విహంగోవరం
త్వన్నీరే నరకాంతకారిణివరం మత్స్యోథవాకచ్ఛపః
నైవాన్యత్రమదాంధసింధురఘటాసంఘట్టఘంటారణ
త్కారత్రస్తసమస్తవైరివనితాలబ్ధస్తుతిర్భూపతిః."

"క. గురుతరతావకరోధ
స్తరుకోటరతటకటీర ♦ సంస్థితఖగముఁ డౌ
వరమా వేరొకచో రా
జ్యరమేశుం డగుటకంటె ♦ స్వర్ద్వీపవతీ !"

నాల్గవయాశ్వాసమును సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకమును సమీపించినరామలక్ష్మణులఁ జూచి, వాలి పంపినవారని భ్రమి యించు టాదిగా నాంజనేయుఁడు సీతఁ జూచివచ్చువఱకుఁ గల కిష్కింధాసుందరకాండములయందలికథను బూరించి, యైదవ యాశ్వాసమును రాజపుత్త్రులు వానరసైన్యములతో బయలువె డలు టాదిగా యుద్ధముకొంతవఱకుఁ జెప్పి ముగించి, యాఱవ యాశ్వాసమున దానిని రావణవధవఱకుం జెప్పి పిమ్మట రాముఁ డు విభీషణునకు లంకారాజ్యము నాచంద్రార్కముగ నిచ్చి య యోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిషేకము నొంది సుగ్రీవాదులను బహూ కరించి స్వస్థానములకుఁ బుచ్చె నని చెప్పి గ్రంథమును ముగించెను.

ఇం దచ్చటచ్చటఁ గావ్యలక్షణము లగువర్ణనములు గల వు. ఈయనకవిత్వము ధారాశుద్ధి కలదియు, రసవంతము నై

ప్రాచీనులకవిత్వముం బోలి శ్లాఘ్యమై యున్నది. అచ్చటచ్చట ను "ఎత్తుకపోయె" "చేతును" మొదలగువ్యాకరణవిరుద్ధము లైనప్రయోగములును, రేఫఱకారములకు యతిప్రాసములయం దు మైత్రియుఁ గాన్పించుచున్నను వానిసంఖ్య యల్పముగాన నీ కవనము సలక్షణమనియే చెప్పవచ్చును. ఇందు సందర్భానుసా రముగ నోజఃప్రసాదాదిగుణములును వృత్తులు నలంకారములు మొదలగునవి గలవు. ఇందుఁ గొన్ని భాగములు నారికేళపాకము న నున్నవి గాని చాలభాగములు ద్రాక్షాపాకమున నెల్లవారికి సుబోధములై వినువారి కింపుపుట్టించు చున్నవి. ఈగ్రంథములో నాడాడ నచ్చతెలుఁగులు కలవు గాని కవికి సంస్కృతపదప్రయో గమం దధికాదర మున్నట్లు గ్రంథముం జదువువారికిఁ దోఁచును. మొదటఁ గృతిస్వామి యగుకుక్కుటేశ్వరుని స్తుతించునపుడును, దశరథునియాగకాలమున దేవతలు విష్ణునిస్తుతించుచోటను గేవ లసంస్కృతవాక్యములనే కొన్నింటిని బ్రయోగించెను, తక్కిన భాగములయందును దెనుంగులకంటెఁ దత్సమములే యధికముగ గాన్పించుచున్నవి. ఈగ్రంథములోఁ బ్రసిద్ధులగుమహాకవులప్ర బంధములలోనివానిం బోలినపద్యరత్నములు చాలగఁ గలవు, వానిలోఁ గొన్నిటి నుదాహరించెదను.

సీ. భుజగలోకాధీశ ♦ భోగతల్పశయాన
హారిరూపధర మహా ♦ పురుష యనుచు
నతులాబ్జమునటవ ♦ ర్ణితపాదరాజీవ

రామార్చనీయ శ్రీ ♦ రంగ యనుచు
మారీచమదభంగ ♦ మహితవాయువ్యాస్త్ర
శరదనిద్రితనేత్ర ♦ జలజ యనుచు
సముద్రగర్వగ్రావ ♦ సరయోగనిద్రాణ
కరిరాజవరద శ్రీ ♦ కాంత యనుచుఁ
దలఁగు నలఁగును నులుకు బె ♦ గ్గిలుచుఁబలుకు
సఖులనయనస్వరశిరోజ ♦ చరణకలనఁ
బవనకందర్పఘనహంస ♦ జవనతురగ
భటనటప్రియ (జలజాత) సముదాయ ♦ పటిమ దోఁప.

ఇది తెనాలిరామకృష్ణకవివిరచిత మైనపాండురంగవిజయములోని దని ప్రాచీనులు చెప్పుదురు; గాని పైఁడిమఱ్ఱివేంకటపతిచే రచియింపఁబడినచంద్రాంగదచరిత్ర నాల్గవయాశ్వాసములోఁ జిత్రసేనపుత్త్రివిరహావర్ణనములో నున్నది.

సీ. ఫాలభాగస్ఫుర ♦ జ్జ్వాలికానిలమిత్ర
సహసాంకవామోద ♦ చండి యనుచు
రాహుగ్రహాన్వయ ♦ రాజవిభూషణ
హరిదశ్వసుతదర్ప ♦ హరణ యనుచుఁ
జంపకసుమగంధ ♦ చంచర్ఝరీజూట
హిమశైలపూజ్య గౌ ♦ రీశ యనుచు
మరుదంబుపర్ణభు ♦ జ్జోమనీంద్రరక్షక
శరదభ్రనిభగాత్ర ♦ గిరిశ యనుచుఁ
గలఁగు మలఁగును దోలఁగును ♦ మ్రొలికఁ బలుకు
సీతవాజ్నేత్రముఖకచ ♦ శ్రీఁ దలంచి
సూనశరశశ్యళిపమోద ♦ శుకవికసిత
కుముదరాజీవచంద్రకి ♦ సమితిఁ దలఁచి.

ఇది యీరామచంద్రోపాఖ్యానములోనిమూఁడవయాశ్వాసములో రాముని విరహవర్ణనములో నున్నది.

సీ. కానక కన్నసం ♦ తానంబు గావునఁ
గానక కన్నసం ♦ తాన మయ్యె
నరయ గోత్రనిధాన ♦ మైతోఁచుఁ గావున
నరయ గోత్రనిధాన ♦ మయ్యె నేఁడు
ద్విజకులాదరణవ ♦ ర్ధిష్ణుండు గావున
ద్విజకులాదరణవ ♦ ర్ధిష్ణుఁ డయ్యె
వివిధాగమాంతసం ♦ వేద్యుండు గావున
వివిధాగమాంతసం ♦ వేద్యుఁ డయ్యె
గటకటా! దాశరథి సము ♦ త్కటకరీంద్ర
కటకలితదానధారార్ద్రి ♦ కటకమార్గ
గామి యెట్లు చరించు ను ♦ త్కటకరీంద్ర
కటకలితదానధారార్ద్రి ♦ కటకతటుల.

ఇది యయ్యలరాజు రామభద్రుని రామాభ్యుదయములో నైదవయాశ్వాసమున రాముఁ డడవికిం బోవునపుడు దశరథుఁడు విచారించుసందర్భమున నున్నది.

సీ. నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తయుఁ డంద్రుఁ డు గావున
నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తయుఁడే యయ్యె
సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుకుండు గావున
సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుకుఁ డయ్యె
గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుండు గావున
గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుఁ డయ్యె
ధరణికన్యేశత ♦ దనరాయుఁ గావున
ధరణి కన్యేశతఁ ♦ దనరు టయ్యె

నయ్యయో! యయ్యజుండు మా ♦ యయ్య సేయ
న్యాయ మేమయ్యె నయ్యయో ♦ ధ్యాత్మ్యతాంత
రాయ మయ్యజుఁ డిట్యెడ ♦ బ్రాయు టరయ
దాశరథికి మహోనుకం ♦ పాశరథికి.

ఇది యీగ్రంథములోను మూఁడవయాశ్వాసములో నట్టి సందర్భముననే యున్నది.

సీ. నలినసంభవువాహ ♦ నముహారువంబులు
కులముసాములు మాకుఁ ♦ గువలయాక్షి
చదలేటిబంగారు ♦ జలరుహంబులతూండ్లు
భోజనంబులు మాకుఁ ♦ బువ్వుబోఁడి
సత్యలోకముదాఁక ♦ సకలలోకంబులు
నాటపట్టులు మాకు ♦ నబ్జవదన
మధురాక్షరము లైన ♦ మామాటలు వినంగ
నమృతాంధసులు యోగ్య ♦ లనుపమాంగి
భారతీదేవిముంజేతి ♦ పలుకుచిలుక
సమదగజయాన సబ్రహ్మ ♦ చారి మాకు
వేదశాస్త్రపురాణాది ♦ విద్యలెల్లఁ
దరుణి నీయాన ఘంటాప ♦ థంబు మాకు.

ఇది శ్రీనాథకృతమైననైషధములో రెండవయాశ్వాసమున హంస దమయంతితో సంభాషించుసందర్భమున నున్నది.

సీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ ♦ డగుననేహ్వాసనుం
డిష్టదైవము మాకు ♦ హీరరదన
సకలజగత్సర్గ ♦ చతురుఁ డౌచతురాస్యుఁ
డన్వయస్వామి మా ♦ కబ్జవదన
కడలేనివిడిముడి ♦ గలయలకేశ్వరుం

డగ్రజన్ముఁడు మాకు ♦ హరిణనయన
స్వారాజ్యపతి యగు ♦ జంభాసురారాతి
పరమభృత్యుఁడు మాకుఁ ♦ బద్మగంధి
తొల్తదెస తేనితొడుకు మా ♦ దొడ్డిగిడ్డి
పెట్టుచెట్టు తలంప మా ♦ పెరటిచెట్టు
కనకసాలాంకలంక మా ♦ కునికిపట్టు
పొలఁతి నీయాన నాయాన ♦ భువనములకు.

ఇది యీగ్రంథమున మూఁడవయాశ్వాసములో రావణుడు సీతతో సంభాషించుచో నున్నది,

సీ. వెలివెట్టిరే బాడ ♦ బులు పరాశరుఁ బట్టి
దాశకన్యాకేళి ♦ తప్పుఁ జేసి
కులములో వన్నె త ♦ క్కువ యయ్యెనే గాధి
పట్టికి మేనక ♦ చుట్టరికము
ననువుకాఁడై వేల్పు ♦ నాగవాసముఁ గూడి
మహిమ గోల్పోయెనే ♦ మాండకర్ణి
స్వారాజ్య మేలంగ ♦ నీరైరె సుర లహ
ల్యాజారుఁ డైనజం ♦ భాసురారి
వారికంటెను నీమహ ♦ త్త్వంబు ఘనమె
పవనపర్ణాంబుభక్షులై ♦ నవసి యినుప
కచ్చడా ల్గట్టుకొనుముని ♦ ముచ్చులెల్లఁ
దామరసనేత్రలిండ్ల బం ♦ దాలు గారె.

ఇది యాంధ్రకవితాపితామహునిస్వారోచిషమనుచరిత్రములో రెండవయాశ్వాసములో వరూధిని ప్రవరునితోఁ జేయు సంభాషణమున నున్నది.

సీ. క్రీడింపదే శర్వ ♦ రీవల్లభునితోడ

నార్యసన్నుత సురా ♦ చార్యభార్య
భోగింపదే సుధా ♦ భుజాన్నధుతోడ గా
తమతాపసోత్తము ♦ ధర్మపత్ని
రమియింపదే వేడ్క ♦ రత్నాకరునితోడ
హరకపర్దాంతర్వి ♦ హారి గంగ
వరియింపదే కృపా ♦ వరశిరోలంకారు
ఘనదాతుకావని ♦ మునివనితలు
వారలెల్ల మహాపతి ♦ వ్రతలు గారె
సరససౌభాగ్యసౌందర్య ♦ పురుషుఁ గనిన
సంచలింపదె భువి నెట్టి ♦ సాధ్వియైనఁ
జాలు నీనిష్ఠ లేల న ♦ న్నేలు మబల.

ఇది యీపాత్రమునాల్గవయాశ్వాసములో రావణుఁడు సీతతోఁ గావించినసంభాషణములోనిది.

ఈయనకవిత్వశైలి దెలియుట కిదివఱ కుదాహరించినపద్యములే చాలిన నింకను నొక్కొకయాశ్వాసమున నొక్కొకపద్యము నుదాహరించి యీయంశమును ముగింతును.

సీ. ఘను లేగు దెంచిన ♦ తనవారిలో నెంచి
జీవనం బిచ్చి ర ♦ క్షించుదాత
భువననిదానమై ♦ కువలయప్రియము గాఁ
గళల కిమ్మగుపుత్త్రిఁ ♦ గనినయనఘు
క్షితిజనుల్ గొనియాడ ♦ సిరికిఁ బుట్టినయిల్లు
పురుషోత్తమస్థితిఁ ♦ బొసఁగుధన్యు
బలవైరిభయమునఁ ♦ బరఁగు భూభృత్తుల
మనుప వాహినుల నే ♦ లినమహాత్ము
శోభితానంతరత్న ధా ♦ మాభిరాముఁ

గంకణకలాపలసదూర్మి ♦ కాపరంప
రావిరాజితచిత్రాంబ ♦ రప్రదేశు
భూరిసత్త్వ నపారగం ♦ భీరుఁ గనిరి. ప్ర. ఆ. 99
సీ. సకృపాణు లైనట్టి ♦ జననాథకులజులు
విబుధసంసేవనో ♦ ద్వృత్తు లగుట
ధార్మికోత్తము లైన ♦ ధరణీతలేశ్వరుల్
స్వస్త్రీనిసమాగమా ♦ సక్తు లగుటఁ
బ్రధనదానప్రౌఢిఁ ♦ బరఁగిననరపతుల్
సతతసత్పదవిప్ర ♦ శస్తు లగుట
సుశ్లోకవైభవ ♦ శుభు లైనరాజులు
విపులాగమాంతప్ర ♦ విష్టు లగుట
చాల విని శస్త్రమును విల్లు ♦ జాతరోష
మును గళాపూర్తి విడువక ♦ ముదము గదుర
నిటులు నాధాటి కెదుట ని ♦ ల్చుటను నీవు
విష్ణుపదవాసి వగుటకు ♦ వింతగలదె? ద్వి. ఆ. 156
చ. సితగరుదేణపల్లవవి ♦ చిత్రవిలాసము నుర్వికన్యస
ద్గతికచనేత్రమధ్యకర ♦ కంఠరవంబులు గెల్చె వెండియుఁ
క్షితిధరచక్రికీరముల ♦ చెల్వ మణంచెఁ దలంచి చూడ న
య్యతివనితంబదంతసము ♦ దగ్రకుచాననవాక్యగంధముల్. తృ. ఆ. 249
శా. సాహంకారభయంకరభ్రుకుటిఘో ♦ రాంతర్జ్వలద్దృష్టివి
స్ఫ్వాహోవిర్భవవిస్ఫులింగచయముల్ ♦ రాలంగఁ గ్రవ్యాదసం
దోహం బెల్ల వడంకఁ జూచుచును బు ♦ త్తున్ సారెవాక్రుచ్చుచున్
హాహాకారము సేయుచున్ దనుజవం ♦ శాధీశ్వరుం డత్తఱిన్. చ. ఆ. 178
శా. అన్నాళీకహితాన్వయేశ్వరుని బా ♦ హాశక్తి సామాన్యమే
యన్నా! యెన్నివిధంబులన్ సమిదుపా ♦ యంబే యపాయంబు నీ
కన్నా! కూడ దటన్న నాఫలము ల ♦ భ్యంబయ్యె నీచెల్మి సే

య న్నాకుం బనిలే దటంచును నిజా ♦ ప్తామాత్యసంయుక్తుఁడై. పం. ఆ. ౭౮

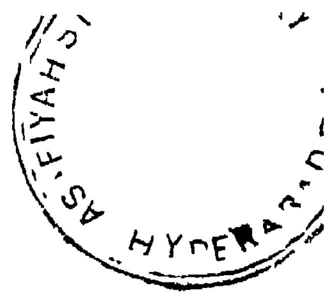
మ. కుటిలభ్రూకుటిదుర్నిరీక్షవిలస ♦ త్క్రోధాత్ముఁడై నీవు మ
ర్కటకోటిం బరిమార్చి రమ్మనిమహా ♦ కాయు న్నియోగించినం
దిటమొప్పం జతురంగసైన్యయుతుఁడై ♦ దిక్కుల్ చలింపన్ విశం
కటఘంటారవమొప్పఁ దేరిపయి వే ♦ గం బెక్కె యుగ్రాకృతిన్.
ష. ఆ. 56

శ్రీపీఠికాపురమండలాధీశ్వరులు, మహాబాదారులు, గవిత్వరసజ్ఞులు నాకుం బోషకులు నగు మ. రా. రా. శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ రాజా రావు వేంకటకుమారమహీపతిసూర్యారావు బహదరు ప్రభువువారు పురాతనగ్రంథములు దొరకిన లోకోపకారార్థ మచ్చువేయింతు రనివిని యీగ్రామవాస్తవ్యుఁడు హనుమానుల రామచంద్రునిపుత్త్రుఁడు నారాయణమూర్తి యనువైశ్యకుమారుఁడు తనయొద్ద నున్నదానిని దాటియాకులపై వ్రాయఁబడిన దాని నక్కడక్కడ శిథిలమైనదాని నీపొత్తమును వారిసమ్ముఖమునకుం బంపికొనఁగా శ్రీమంతు లగునాప్రభువారాతనికిం దగుపసదనం బొసంగి పుచ్చుకొని మఱియొకప్పుడీగ్రంథమును రచించినకవివంశజుఁ డగుద్విజవరుఁ డొకపుస్తకము నట్టిదానిన శిథిలముకానిదానిని వారిసన్నిధికిం బంపికొనఁగా దానినిసైతము గ్రహించి యారెంటిని వారిపాఠశాలయం దాంధ్రభాషాప్రధానోపాధ్యాయుఁడను, నాస్థానమున నాంధ్రగ్రంథశోధకుఁడను వ్యాఖ్యాతను (Editor & Annotator) నగునాకుం బ్రసాదించి యచ్చొత్తింపఁ దగునట్లు సవరించి వ్రాయింపు మనిసెలవొసంగిరి.

నేను వారియానతి శిరంబున వహించి యథామతి చక్కంబఱిచి యట్లు చేసితి. నే నెంతపాటుపడి పరిష్కరించినను నాప్రమాదమున నేని యజ్ఞానమున నేని దోషంబు లుండనోపుఁ; గాన క్షమియింపవిద్వచ్ఛిఖామణుల వినీతితోఁడం బ్రార్థించెదను.

పీఠికాపురము. }
4 - 11 - 11 }

ఇట్లువిన్నవించువిధేయుఁడు,
పు॥ మల్లయ్యశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీరామచంద్రోపాఖ్యానము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకైలాసవసుంధరాధరముపై ♦ శీతాంశుకాంతస్ఫుర
త్ప్రాకారాంచితహేమరత్నఖచిత ♦ ప్రాసాదరాజంబులో
నాకద్వీపిని గౌరియుం గొలువఁగా ♦ లైవ్వ యుండుశంభుండులో
కైకస్వామిమహేశ్వరుండొసఁగుమా ♦ కశ్రాంతమైశ్వర్యముల్.

సీ. జలధిజాశయకుశే ♦ శయదర్శితాదర్శ
చంచన్ముఖాబ్జ యే ♦ చంచలాక్షి
విధివధూచాతురీ ♦ విరచితకుంకుమాం
కితఫాలభాగ యే ♦ కీరవాణి
గిరిభిద్రమణ్యాలం ♦ కృతపారిజాతదా
మస్ఫురద్వేణి యే ♦ మందగమన
ధనదకాంతాదత్త ♦ తాంబూలచర్వణా
రక్తబింబోష్ఠి యే ♦ రాజవదన
యమ్మహాశైలకన్య లో ♦ కైకమాన్య
పరమకళ్యాణి గిరిధను ♦ ర్ధరునిరాణి

యనుదినము మాకుఁ గరుణాక ♦ టాక్షదృష్టి
నెసఁగి కల్యాణసాకల్య ♦ మొసఁగుఁగాత. 1

చ. తొలకరిమించుపై నెసఁగు ♦ తోరపుజొంపపుమేచకాభ్రమం
డలముగతిన్ నితాంతసుమ ♦ నశ్శరకేళిదృఢాంకపాళి కిం
పలరఁగ లక్ష్మితోడఁ గవ♦యం దమకించుదయాంబురాశి న
న్నలినదళాక్షుఁ గొల్చెద న♦నారతమున్ మదభీష్టసిద్ధికిన్. 3

సీ. అక్షీణకరుణాక ♦ టాక్షసంవీక్షణ
సతతసంరక్షిత ♦ సకలలోక
రమణీయవిస్ఫుర ♦ దాశ్రిజీవచిత్రసా
ధాంతరవిహరణ ♦ హర్షితాత్మ
భీమరభ్రమ్ముఖహారి ♦ త్ప్రియవధూఫాలభా
సితభవ్యకుంకుమాం ♦ కితపదాబ్జ
శక్రనీలోపలా ♦ స్థానపీఠాయిత
సరసీరుహాక్షవ ♦ క్షుగకవాట
యగుచు రాజించుధన్యు దు ♦ గ్ధాబ్ధికన్య
సిరుల నిరవొందునాదుమం ♦ దిరమునందుఁ
బస నెసంగుపదార్థవ్రాత ♦ పసిఁడితూఁగు
టుయ్యెలలలోన నూఁగుచు ♦ నుండుఁగాత! 4

మ. శతమన్యుప్రముఖాఖిలత్రిదశశీ ♦ ర్షస్వర్ణకోటీరసం
తతిసమ్యక్స్ఫురితనవ్రకీర్ణనవర ♦ త్నశ్రేణికాకాంతివే
ష్టితభాస్వత్పదపద్ముఁడై యెసఁగురా♦జీవాసనుం డెంతయున్

సతతంబీవుత(గూర్మిమాకునక లై•శ్వర్యాయు రారోగ్యముల్.

సీ. ఏజవరాలు నా • నాజగత్సృష్టికా
ర్యధురంధరునకు శు • ద్ధాంతకాంత
యేచంద్రవదన వా • చాచాతురీపూర్ణ
కవిజనశ్రేణికిఁ • గన్నతల్లి
యేదేవి సమధిక • వేదాదివిద్యామ
యప్రపంచంబున • కాదిమూల
మేకొమ్మ నిఖిలమా • నీంద్రేప్సితోత్కృష్ట
పరమార్థపదవికిఁ • బట్టుఁగొమ్మ
యట్టిలోకాంబ విమలశ్రీ • పావలంబ
శారదాంబ కరంబు ని • చ్చట మదీయ
చిత్తశృంగాటకాంచద్వి • చిత్రవీథి
నెందుకొని కూర్మి విహరించు • చుండుఁగాత ! 6

చ. ధనదవయస్యకంఠసము • దంచితధాతృకపాలమాలికల్
గొనకొనికాంచిమోదమున• గుండ్రపుటుండ్రములంచునెంచికై
కొనుటకు డాసి రాఁ దివియఁ•గోరి చెలంగెడుబల్లిదుణ్ గజా
నను వినుతింతు సంతతము • నాదుమనోరథసిద్ధి కెంతయుణ్.

సీ. శ్రీరామపాదరా • జీవయుగ్మవిధేయుఁ
ద్రిదివాధిపాద్యాది • తేయగేయు
సకలభక్తకదంబ • సంరక్షణోపాయు
భూమిజాస్తవనీయ • నామధేయుఁ

త్రిజగత్కరండపూ • రితయశస్సును దాయుఁ
బ్రత్యర్థివర్గమ • ర్దనపటీయు
సాలచరాన్వయ • జలనిధానాత్రేయుఁ
బ్రచురబాహాబల • భాగధేయు
సుగుణధారేయు సురగిరి • స్ఫూర్తికాయు
వరగుణనికాయు సుకవీంద్ర • వర్ణనీయు
మథితదైతేయు లోకైక • మాననీయు
నాహవాజేయు నుతిసేతు • నాంజనేయు. 8

క. ఇనశశికుజబుధగురుకవి
శనిరాహుధ్వజుల నెపుడు • స్మరియింతుమదిన్
వినుతింతు గరుత్మంతున్
ఘనభుజబలవంతు దాంతుఁ • గరుణాస్వాంతున్. 9

శా. విద్వద్వందితు వామలూరుతనయున్ • వేదాంతవిజ్ఞానుఁ గృ
ష్ణద్వైపాయను సత్కవిత్వరచనా • చాతుర్య భోజావనీ
భృద్వర్యున్ ఘనుఁ గాళిదాసు సుకవిన్ • శ్రీహర్షుభాషావిశే
షాద్వంద్వున్ జయదేవుఁ బేర్కొనుదు ని • త్యంబున్ వచస్సిద్ధికిన్

క. మున్నుగ నాంధ్రకవిత్వం
బెన్నిక సృజియించి జగతి • నింపొందినస్ఫా
యన్నయు నన్నయు మఱియును
వన్నియ గనుకవులఁ దలఁతు వా • క్సిద్ధి కెదన్. 11

గీ. ప్రాసవిశ్రమశబ్దార్థ • భావరసచ

మత్కృతులు గల్గునెడల స ♦ మ్మదము నొంది
వ్యాజములు గల్గుచోట ని ♦ ర్వ్యాజములుగఁ
జేయుసుకవుల సన్నుతి ♦ సేతు మదిని. 12

క. కలనైనఁ గావ్యమర్మము
దెలియక కృతికృతులతోడ ♦ దీకొని దుశ్శం
కలఁ జేయఁదివురునసమా
ఖ్యలఁ గుకవుల వేరె లెక్క ♦ గొన నేమిటికిన్. 13

సీ. గృహమేధి యొకఁడు భ ♦ క్తి దలిర్పఁ బెద్దలఁ
దెచ్చి పూజించి యా ♦ తిథ్య మిచ్చి
వెల తద్ద గలమేలు ♦ కొలుచుఁ గోరికఁ గొని
చేలావరుగ దంచి ♦ చేటఁ బోసి
చెరిగి మల్చియు బాగు ♦ చేసి క్రమ్మఱ దంచి
తెలిచాయబియ్యము ♦ తేటనీటఁ
గడిగి వండినవంట ♦ కము పాయసము భక్ష్య
ములు షడ్రుచులు కూర్చి ♦ తళియ నిండ
నొసఁగి యామెత వెట్టిన ♦ మెసవుకొనుచు
నలుసులరసిననెటనైనఁ ♦ గలుగుటరుదె?
కానఁగృపఁజిత్తగింపుఁడి ♦ కావ్యరచన
నృపమహితులారవిద్వత్క ♦ వీంద్రులార! 14

క. అని యిష్టదేవతావం
దనము కవీంద్రాభినంద ♦ నంబును మఱి నా

ధునికకవిబహూకారం
బును గుకవితిరస్కారణముఁ బొనరిచి వేడ్కన్. 15

శా. శ్రీపీఠాఖ్యపురీమహేశ్వరునకున్ సేమంబుతో సంకితం
బాపాదించి ప్రబంధమే నొకటి సేయంబూనితిన్ రామచం
ద్రోపాఖ్యానమనంగ రామకథ యార్యుల్మెచ్చ నాచంద్రతా
రాపూర్ణంబుగ నుండుఁగాత ధర ధీరశ్రోత్రసమ్మోదమై. 16

చ. తలఁపఁగ రామచంద్రుచరితంబు లనేకము లాదిసత్కవుల్
విలసిత మొప్పఁ జెప్పఁగని వెండి రచింపఁగ నే మనన్ మహీ
తలమున జానకీప్రియు కథావిధి భుక్తియుముక్తియున్ గృపన్
గలుగఁగఁ జేయు నందు రటు కాన రచించెదభక్తి మీఱఁగన్.

వ. అని నితాంతకౌతూహలాయత్తచిత్తుండనై మఱియు మదీ
యేష్టదేవతాప్రార్థనంబుఁ జేసెద. 18

సీ. శ్రీరాజరాజేశ్వరీసమాఖ్యాహార్య
పరివృఢకన్యకా ప్రాణనాథ!
పంకేరుహాసన పాకశాసనముఖ్య
సవనాశనార్చిత చరణయుగళ!
వందారుసనకసనందనాదిమునీంద్ర
చత్వరస్థితదివిషన్మహీజ!
నీహారనాకధునీహారశరశార
దాభ్రాభ్రగజనిభ శుభ్రగాత్ర!
సితగిరినివాస! బుధనుత చిద్విలాస!

రవిశశిరథాంగ ! విశ్వంభ ♦ రాశతాంగ !
భుజగవరహార ! పీఠికా ♦ పురవిహార !
మారమదభంగ ! కుక్కుటా ♦ కారలింగ ! 19

సీ. శ్రీమద్వచోమానీ ♦ నీమహాశ్చక్రాణి
నాకలోకేభవి ♦ భాకులాని
దుగ్ధపాథోధిస ♦ మ్యగ్ధామయూథాని
పుండరీకప్రిభా ♦ మండలాని
బృందారకాపగా ♦ మందభాబృందాని
కైలాసశైలరు ♦ గ్జాలకాని
మహనీయసురమహీ ♦ రుహాదీప్తిజాతాని
విపులశుభ్రిచ్ఛదో ♦ త్సపటలాని
వ్యాళనాయకరుచిచక్ర ♦ వాళకాని
కంబువిస్ఫారశోభాక ♦ దంబకాని
భువివిజత్వావిరేజిరె ♦ తవయశాంసి
మారమదభంగ ! కుక్కుటా ♦ కారలింగ ! 20

వ. అని, ఇష్టదేవతాప్రార్థనంబుఁ జేసి ప్రబంధనిబంధనప్రమోద
మానసహృదయుండనై మదీయవంశావతారం బభివర్ణించెద.

సీ. ధాత్రి నాపస్తంబ ♦ సూత్రివిశ్వామిత్రి
గోత్రపవిత్రిచా ♦ రిత్రికుండు
వసుధాసుధాశనా ♦ న్వయదుగ్ధపాథోధి
పౌర్ణమాస్యుత్పల ♦ బాంధవుండు

బాలేందు శేఖర ♦ పాదపంకేరుహ
ధ్యాననిష్ఠాధీన ♦ మానసుండు
సకలవిద్యావిశే ♦ షసమార్జితాభర
ణార్వభూజాంబూన ♦ దాంబరుండు
పరఁగుఁ బరదారజనతమో ♦ భాస్కరుండు
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వవి ♦ శారదుండు
వారణాసిమహావంశ ♦ కారణుండు
లక్ష్మనార్యుండువర్ణిత ♦ లక్షణుండు. 22

క. ఆతని కుదయించిరి ప్ర
ద్యోతనవరలబ్ధపటుమ్మ ♦ దుత్వకవిత్వ
ఖ్యాతుఁడు మల్లకవీంద్రుం
డాతతసద్గుణుఁడు వేర ♦ నార్యుఁడు నెన్నన్. 23

వ. అందు. 24

క. శ్రీమద్గుణుఁ డగ్రజుఁ డగు
నామల్లనసుకవి ప్రమద ♦ మలర ససంతాం
బామహిళ వరించెను హరి
ప్రేమరమాదేవిఁ దగ వ ♦ రించినకరణిన్. 25

గీ. ఆవధూవరులకుఁ బుట్టి ♦ రాత్మజులు వి
వాకరానుగ్రహప్రాప్త ♦ వాఙ్మహత్త్వ
ఘనులు శ్రీసూరనాఖ్యస ♦ త్కవియు వేంక
టేశ్వరకవీశ్వరుంఁడు వి ♦ ఘ్నేశ్వరుండు. 26

ఉ. భూరిగుణాభిరమ్యులును ♦ భూరిగుణాఢ్యులు నైనవారిలోఁ
నారయ సూరనార్యునకు ♦ నాత్మజు లుద్భవ మొందిరుక్తిగం
భీరు లుదారధీయుతు ల ♦ మేయశమాస్పదు లుర్విపాలన
త్యాగులు వేంకటేశ్వరుఁడు ♦ గంగనయుంగవిరాజసంతుఁడున్.

క. అం దగ్రజుండు జగదభి
నందితుఁ డగు వేంకటేశ ♦ నాముఁడు గనియెన్
బొందుగ జలనిధి చంద్రుఁగ
తిం దనయున్ సూరనాఖ్యు ♦ దివ్యసమాఖ్యున్. 28

గీ. అవ్విపశ్చిచ్ఛిఖామణి ♦ కాత్మజుండు
హర్ష మొదవంగ నుదయించె ♦ నార్యనుతుఁడు
వేంకటాఖ్యుండు సదసద్వి ♦ వేకఘనుఁడు
సరసహృదయుండు విద్యావి ♦ శారదుండు. 29

క. ఆరీతిని నిజసంతతి
ధారుణి నభివృద్ధిఁ బొంద ♦ ధన్యుం డగుచున్
సూరిజనస్తుతమతి యా
సూరనకవి వెలయుచుండె ♦ శుభగుణనిధియై. 30

శా. ఆసూరన్నమనీషిసోదరుఁ డజ ♦ స్రాంభోరుహాప్తానుకం
పాసంప్రాప్తసమస్తదేశవిలస ♦ ద్భాషాకవిత్వాదివి
ద్యాసంపాదితరత్నహేమవసన ♦ త్స్వారామభూషాముఖ
శ్రీసత్యాగుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు భా ♦ సిల్లుం జగత్పూజ్యుఁడై.

మ. సుమనశ్శ్లాఘ్యుఁడు సత్కళానిధియు నై ♦ శోభిల్లి మిత్రప్రసం

గము గోవృద్ధివిశేషకారణముగాఁ ♦ గాంక్షించుచుం దండ్రి ని
త్యముఁ దన్నుం గనియుబ్బుచుండ విపులా ♦ నంతప్రకాశోదయుం
డు మహోదారుఁడు వేంకటేశకవిచం ♦ ద్రుండొప్పె నెల్లప్పుడున్

క. ఆవేంకటకవిచంద్రుఁడు
పావనగుణ లచ్చమాంబ ♦ పత్నిఁగఁ దనరున్
భావజజనకుఁడు లక్ష్మీ
దేవి రమణి గాఁగఁ బరఁగు ♦ తెఱఁగున నెలమిన్. 33

క. ఆమిథునమునకుఁ బుట్టిరి
కామకవీంద్రుఁడును మల్ల ♦ కవియును బుత్త్రుల్
ధీమహితుఁడు వారలలోఁ
గామయ లచ్చాంబ పత్ని ♦ గా విలసిల్లెన్. 34

శా. ప్రీతిం బుట్టితి మవ్వధూవరులకున్ ♦ శ్రీవేంకటేశుండ నే
నేతద్గ్రంథనిబంధనంబునకు నా ♦ కెంతేనియుం దోడుగాఁ
జేతస్స్ఫూర్తి రచించి పాల్పెసఁగుల ♦ క్ష్మీపత్యభిఖ్యుండు వి
ఖ్యాతప్రజ్ఞుఁడు జోగనాహ్వయుఁడు నా ♦ ర్యశ్లాఘ్యసంశీలతన్.

గీ. అందు నాకుద్భవించి రా ♦ నంద మలర
నందనులు కామనయు సూర ♦ నయు ననంగ
మత్సహోదరుఁ డైసల ♦ క్ష్మణున కెలమి
సూనుఁ డుదయించె వేంకటే ♦ శుండు ఘనుఁడు. 36

క. ఘను లగుమత్తనయులలో
ననవద్యాత్మునకుఁ గామ ♦ నాఖ్యున కెలమిన్

జనియించెఁ బ్రథమపుత్త్రుఁ
డనఘుఁడు శ్రీవేంకటేశ్వ ♦ రాహ్వయుఁ డెలమిన్. 37

గీ. ధరణి నిటు మత్కులంబభ్యు ♦ దయపరంప
రాభివృద్ధియు శ్రీయు వి ♦ ద్యయును బుద్ధి
యును రఘుస్వామికారుణ్య ♦ మునను గలిగి
తనరుఁగావుత మాచంద్ర ♦ తారకముగ. 38

మ. సరసాగ్రేసరుఁ గొల్తు మజ్జనకు వి♦శ్వామిత్రగోత్రోద్భవున్
ధరణీనాయకపూజితున్ వివిధవి♦ద్యాకౌశలున్ భూమిని
ర్జరవంశోత్తము వారణాసికులపా♦రావారరాకాసుధా
కరుశ్రీవేంకటసత్కవీంద్రతనయున్ ♦ గామయ్యనామార్యునిన్

సీ. ఏధీరవరుసాధు ♦ బోధప్రవీణత
సాహితీవిద్యాభ్య ♦ సనుఁడ నగుట
యేకవిశ్రేష్ఠుభా ♦ యిష్టోపదేశిత
వివిధాంధ్రకావ్యార్థ ♦ విదుఁడ నగుట
యేలాక్షణికునవ్య ♦ హితశిక్షణాప్రౌఢ
సర్వలక్షణవిచ ♦ క్షణుఁడ నగుట
యేమహామహుకృపా ♦ సామగ్రినగ్రియ
జ్యౌతిషగ్రంథను ♦ జ్ఞాని నగుట
యట్టిరాజాధిరాజన ♦ భాంతరాళ
లోకసంశ్లాఘ్యసకలక ♦ లాకలాప
నిధి సదభిమానధను ధరా ♦ బుధవిధేయు

మజ్జనకుఁ గామకవిరాజు ♦ మదిఁ దలంతు. 40

క. ఘనతరగుణగణ కనవర
తనుతచరిత్రకుఁ బతివ్ర ♦ తాజనతిలకం
బునకున్ లచ్చాంబకు మ
జ్జననికి వందన మొనర్తు ♦ సమధికభక్తిన్. 41

సీ. బహుపురాణగ్రంథ ♦ పౌరాణికత్వాప్త
కుండలాదిసమస్త ♦ మండనుండు
సరసాలసంసజ్జ ♦ నశ్లాఘనోభయ
భాషాకవిత్వవి ♦ శేషఘనుఁడు
నృపకృపోపార్జిత ♦ పృథులమాన్యక్షేత్ర
హయరత్నజాంబూన ♦ దాంబరుండు
సతతవిశ్రుతతప ♦ స్సత్యవాక్కులశీల
శమదమవిజ్ఞాన ♦ సంయుతుండు
వారణాసిమహావంశ ♦ వార్ధిచంద్రుఁ
డగుజగత్పూజ్య ధిషణాసు ♦ ధాశనేజ్య
మహితగుణభవ్యుఁ గృతకావ్యు ♦ మత్పితృవ్యు
మల్లనార్యు నజస్రంబు ♦ మదిని దలఁతు. 42

మ. అనయంబుం బ్రణుతింతుభక్తి నవసం ♦ ఖ్యాత్మీయకన్యాప్రదా
ననితాంతప్రథితుం దనూజగుణసం ♦ తానాభ్యుదంచత్సమా
ఖ్యునిశ్రీరామపదారవిందభజన ♦ ప్రోత్కంఠుజోగన్ననాహ్వయున్.
మునిగోల్లూరికులాంబురాశిహిమధా ♦ మున్మాదృశామాత్యమ

సీ. శ్రీరామచంద్రపా ♦ దారవిందద్వంద్వ
సతతసంసేవనా ♦ సక్తచిత్తు
బాంధవాతిథిజన ♦ ప్రీణితానవరతాన్న
దానసమార్జితో ♦ త్కటసమాఖ్యు
భూతలఖ్యాతవు ♦ణ్యేతిహాసపురాణ
సద్గ్రంథపఠనసం ♦ శ్రవణనిరతు
బార్థివస్తవనీయ ♦ పంచాంగసుస్థిర
మంత్రరత్నగణకళా ♦ మహిమవేద్యుఁ
గులశిఖరిధైర్యుఁ గొల్లూరి ♦ కులపయోధి
సోము జోగన్ననామార్య ♦ సూను మత్పి
తూసహోదరు సద్గుణ ♦ శోభివేంక
టాచలసమాఖ్యు ననుదిన ♦ మభినుతింతు. 44

క. ఏతాదృశాస్మదన్వయ
జాతజనపరంపరేష్ట ♦ సత్ఫలదాన
ఖ్యాతలమందారమహీ
జాత మగుమహేశ్వరునకు ♦ బహ్వంతంబుల్. 45

ఉ. శూలికి ధైర్యశాలికిని ♦ సూనృతశీలికిఁ బార్వతీమనో
జ్ఞాళికి భక్తదుష్కృతమ ♦ హాటవికీలికి విద్విషత్తమో
హేళికి సంతతార్యజన ♦ భృంగకదంబలసన్మృణాళికిన్
బాలితవాసవాదిసుర ♦ పాళికి హేమసుధాంశుమాళికిన్. 46

ఉ. హారికిఁ బన్నగప్రకర ♦ హారికి భవ్యతుషారరుక్కళా

ధారికి భక్తలోకభవ♦దారికి దుగ్ధపయోధిపాండురా
కారికి దేవసంఘశుభ♦కారికి వారణదైత్యగర్వసం
హారికిఁ బీఠికాపురవి♦హారికిఁ బంచశిలీముఖారికిన్. 47
ఉ. పాటితవైరికోటికి సు♦పర్వగణస్తుతజన్యవిస్ఫుర
ద్ధాటికి భాసమానహిమ♦ధామకిరీటికి శుభ్రభద్రరా
ఢ్ఘోటికి దుష్టగోత్రిశత♦కోటికి నాకధునీలసజ్జటా
జూటికి భక్తలోకధన♦శోభితపేటికి దిక్పశాటికిన్. 48
ఉ. రామకథాసుధారసవి♦రాజితమామకకావ్యకన్యకా
స్వామికిఁ బార్వతీస్ఫురిత♦వామికిఁ బాండురపుంగవాసకృ
ద్ధామికి దత్తభక్తజన♦కామికిఁ గుక్కుటరాజవిగ్రహ
స్వామికిఁ బద్మజప్రముఖ♦సన్నుతసద్గుణజన్మభూమికిన్. 49
వ. భక్తిపురస్సరంబుగా నాయొనర్పం బూనినరామచంద్రోపా
ఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునకుం గథాప్రారంభంబు. 50
మ. పరగుం బేర్మిఁ బురీలలామ మవనిన్♦భాగీరథీనిమ్నగో
త్తరతీరంబున భర్మనిర్మితకన♦త్ప్రాసాదకూటాగ్రసం
చరకాంతాస్యసుధాంశుదర్శనలస♦త్స్వస్సింధుఖేలన్మరు
త్తరుణీలోచనకైరవంబయి యయో♦ధ్యానామధేయంబునన్.
సీ. సతతాఖిలాగమ♦చ్ఛారణానుస్వరా
భ్యంచితవిప్రవ♦రాశ్రితంబు
మానితద్విరదము♦ఖానంతవాహినీ
సహితరాజవతంస♦విహరణంబు

సుమనోధిపార్థద ♦ ప్రమదాన్వితాధిక
శ్రీమదారామసత్క ♦ జృంభితంబు
కమనీయగోరాజ ♦ గణవైభవసమగ్ర
పాదజాతనితాంత ♦ భాసితంబు
మహితగురులోకపితృపితా ♦ మహసమేత
విబుధసంతానసంతత ♦ విలసితంబు
నగుచుఁ గైలాస శైలంబు ♦ పగిది జగతిఁ
బరఁగు ననిశంబు సాకేత ♦ పట్టణంబు. 52

చ. హరిణగభస్తి రేయి చర ♦ మాద్రికి సేగుచు నప్పురిం గరం
బరుదగుతుంగవప్రశిఖ ♦ రాగము దాఁకి కడింది గంద దు
ర్భర మగుమచ్చ వచ్చె నిది ♦ బద్దనిపల్కుఁగళాంచితతుపా
వరుసకు లోనఁ గందు గన ♦ వచ్చుటకుం గత మేమి నిచ్చలున్.

చ. అతులమహాగభీరపరి ♦ ఖాంబువిహారభుజంగమాంగనా
ప్రతతిమహాఫణద్యుతులు ♦ పల్మరు నారసి పుష్పలావికల్
మతి సరుణోత్పలాబ్జకుసు ♦ మభ్రమ డాసి తదీయభీకరా
కృతి పరికించి తత్తరిలి ♦ త్రిమ్మరు చుండుదు రప్పురంబునన్. 54

సీ. నిఖిలలోకాకర్ణ ♦ నీయషడ్జస్వర
కూజద్భుజంగభృ ♦ గాళిజరాజి
ప్రకటమనోహర ♦ పంచమనిస్వన
మహితవసప్రియ ♦ మండలంబు
ప్రథితమంజులసుధా ♦ రసమధురోదార

గీరమావిస్ఫురత్కీరవితతి
ప్రసవనిష్యందమరందపానామాన
తుందిలేందిందిరబృందములును
బొసఁగి పరిపక్వఫలకోశకుసుమముకుళ
దళకిసలయుక్త వివిధపాదపవిరాజ
మానశృంగారకేళికోద్యాననవవి
తానములు పొల్చు నారాజధానిలోన. 55

చ. నలుతొలుపల్కులం జదువ నల్లోగముల్ గలయట్టిపద్మజుం
డెలమిఁ బదక్రమంబులు గ్రహించి కడుం దడఁబాటు గాక నే
ర్పలరఁగఁ బల్కెనేని దొరయాఁ దమకంచుఁ బురిన్ ద్విజుల్ మహిన్
గలఘనవిద్యలొక్కొకముఖంబునఁ బల్కుచునుందు రెప్పుడున్.

సీ. అనిహతకువలయాహ్లాదు లౌవసునాథు
లనిశారిభీకరు లైనరాజు
లక్రూరదృష్టిచే నలరారుమంగళు
లయుగకన్యాధీశు లైనసౌమ్యు
లపరతగోత్రభిద్వ్యాపారు లగుగురు
లనభివిందితబుధు లైనసుకవు
లప్రాప్తవక్రాధ్వు లగుమిత్రసంతతు
లభయదులగునహీనాంకనాము
లరయ జిష్ణులు శుచులు ధర్మాధిపతులు
పుణ్యజనులు ప్రచేతులు భూరిబలులు

క్రీదు లార్యేశ్వరులు మహా♦సేను లనఁగ
నప్పురంబున నొప్పుదు♦రవనిభుజులు. 57

చ. అనయము భైక్ష్యవృత్తి నజి♦నాంబరకృచ్ఛ్రిత నర్ధదేహియై
తనయునుఁ గుగ్గుఁడై విసము♦ద్రావిన నోర్చి యదక్షిణాశ నం
దినధననాథు నెంచి తమ♦నెచ్చెలికోటికి నిచ్చి దీరఁ గొ
ల్చును ధన మిచ్చి దక్షిణత♦శోభిలఁ బ్రోతురు వీటికోమటుల్.

మ. మొలకుం డెల్లనిబట్టయుం బశుచయం♦బుం గల్గి తానుర్విలాం
గలముల్ మోపినసాటియానవిహాలిం♦గర్షించుచుల్ హాలికుల్
తెలిబట్టల్ పశువర్గముం గలిగిధా♦త్రిం దున్ని ధాన్యంపుఁగు
ప్పలు పెన్గొండలఠీవి నొప్పఁగఁ బురిం♦బండింతు రేవేళలన్.

సీ. కలకంఠి నెఱిసోయ ♦ గమున సుకేశియై
వెలయంగ సమరత ♦ విభున కరుదె
గజయాన మృదులాస్య ♦ గతి శశిరేఖయై
వఱల సస్వప్నత ♦ వరున కరుదె
సతి మహితోరుల ♦ క్షణత రంభాస్ఫూర్తిఁ
బరఁగ సనిమిషత ♦ భర్త కరుదె
యువతిలీలాతను ♦ ద్యుతుల హేమారూఢిఁ
దగ సౌమనస్యంబు ♦ మగని కరుదె
యనుచు స్వస్త్రీపరాఙ్ముఖా ♦ యత్తబుద్ధి
నలరుబోఁటుల నలరించు ♦ చెలువుఁ గలిగి
చిత్త్రితరరూపరాజీవ ♦ పత్త్రినేత్రి

లప్పురంబున నొప్పెడు ♦ రనుదినంబు. 60

సీ. కటిసీమ నటియించు ♦ కబరీభరమునంచు
సజలనీలాంబుద ♦ చ్ఛాయ నెఱపఁ
దళతళ లీనుని ♦ ద్దంపుమేనులజాను
క్రొమ్మించుఁదీవల ♦ కొమరు గఱప
పూరుమంజిము త్రెంపు ♦ సరులచొక్కపుసొంపు
పలుమరు వడగండ్ల ♦ చెలువువఱుప
గడితంపురతనంపుఁ ♦ గంకణధ్వనిసొంపు
గరువంపుటురుముల ♦ యొఱపు మెఱప
సరస మగువర్షకాలల ♦ క్షణము గలిగి
తెరువరుల నెల్లఁ దల్లడ ♦ పఱుచునట్టి
శాలిపాలివధూజన ♦ జాల మెలమి
రాణఁ దనరారు నప్పుర ♦ రాజమునను. 61

మ. పురిహాస్త్యన్నతి కల్గి దిక్కరివరం♦బు ల్గల్వఁగాఁ బోయి మో
హరముల్ దీరిచి వానితోఁదడవుపో♦రాడెంతయుందూలుటల్
హరిదంతంబులు వట్టె నీపలు కస♦త్యం బన్న నుర్విం గను
ల్విరదంబుల్ గడలంటి యుండుట నిజం♦బే కాదె చర్చించినన్.

చ. పురిహరి వేగ మేణగణ♦ముల్ గని మోర్వక గెల్వ వచ్చి త
త్త్వర కొగి నోడి పాఱె వన♦వాసతృణాశచలేక్ష లొంద సం
దిరుశివచంద్రులన్ శరణు ♦ సేఁగి భజింపఁగఁబోలుఁ గానిచో
హరిణము లిట్టు లుండుట ని♦రర్థకమే భువి నాఁడునాఁటికిన్.

సీ. ప్రత్యగ్రకేతన ♦ ప్రకరాగ్రవిఘటితాం
బరకాంతిధవళితాం ♦ బరతలములు
చిత్రరత్నస్ఫుర ♦ చ్ఛిఖరసంఘర్షణ
శీకరీకృతనాక ♦ లోకసదులు
కమనీయఘంటికా ♦ గణఘణంఘణరావ
బధిరీభవత్కకు ♦ ప్పంచయములు
ఘనచక్రచక్రచం ♦ క్రమణసంరంభవై
భవనిరాకృతసుప్ర ♦ భంజనములు
కనకమణిమయవలభికా ♦ కాంతినిచయ
సతతదూరీకృతధ్వాంత ♦ సముదయములు
నగుచుఁ దనరారుసర్వాంస ♦ హఁజనాభి
నందనము లైనతత్పుర ♦ స్యందనములు. 64

సీ. కదు మగంటిమి మీఱఁ ♦ గాలవిజ్ఞానుఁడై
ధర్మయుద్ధము సేయఁ ♦ దలఁచెనేని
విద్యుద్విభాస్ఫుర ♦ ద్వివిధాయుధము లూని
కలహంబు గావింపఁ ♦ గడఁగెనేని
బలసముద్దాముఁడై ♦ బారుఁ దీరిచి సారె
రిపులతోఁ దుర మొన ♦ రించెనేని
గురుసంప్రదిష్టత ♦ గురుధనుర్విద్యావి
శారదుం డయి యాజి ♦ సలిపెనేని
వీరుఁ డైనట్టినరసింహ ♦ విభుఁడు తమకు

దోర యగు నటించునప్సర ♦ వరమునందు
వఱలుదు రురుప్రధనశూర ♦ వైరినలిన
విదళనమదోత్కటు లైన ♦ వీరభటులు. 65

గీ. ఆపురంబున నెంతయు ♦ ననుదినంబు
నాపురందరుభోగభా ♦ గ్యములపగిది
నేపు రంజిల్ల సర్వోర్వి ♦ నేలుచుండి
కాపురం బుండు దశరథ ♦ క్ష్మావిభుండు. 66

సీ. ప్రత్యర్థిభూధవ ♦ ప్రకరపర్వతవజ్రి
మిత్రసముదగ్ర ♦ శుత్రిభర్త
ప్రఖ్యాతగుణలతా ♦ ప్రచురాలవాలంబు
మహితకీర్తిమరాళ ♦ మానసంబు
శిష్టసారసవనీ ♦ విష్టపబంధుండు
దుష్టదంతావళా ♦ ఘోరణుండు
బంధుషట్పదగణ ♦ ప్రసవపద్మాజంబు
శ్రితనీలకంఠవా ♦ రికపయోద
మంచు జను లెంచ ధరణిఁ బా ♦ లించుచుండె
దనుజవిజయసహాయసం ♦ జనితవితత
హర్షపూర్ణమనస్సుమ ♦ నోధినాథ
దత్తసుమనోరథుం డగు ♦ దశరథుండు. 67

సీ. శారదాశరదర ♦ శారదశరధర
పంచాస్యపంచాస్య ♦ పటలములను

కులిశాబ్జనారద ♦ కలశాబ్ధిపారద
ఫేనభేనోపల ♦ బృందములను
హారనీహారప ♦ టీరకర్పూరమం
దారకాదంబక ♦ దంబములను
తారాభ్రవాహినీ ♦ తారాభ్రవాహనే
భాహిరాడ్ఢీరస ♦ మూహములను
దినదినంబున నిరసించి ♦ తనయశంబు
పెంపు రాణింప ధరణిఁ బ్రా ♦ లింపుచుండె
సత్త్రిముఖ్యమహాదాన ♦ సతతపోషి
తతసుమాతలవిబుధుండు ♦ దశరథుండు. 68

సీ. తనయశశ్శుభసుధా ♦ ధామబింబంబున
కంబరం బంచితాం ♦ కంబు గాఁగఁ
దనప్రతాపసువర్ణ ♦ తరుశాఖకర్కమం
డలము శోభితపక్వ ♦ ఫలము గాఁగఁ
దనస్థైర్యగిరివరం ♦ బునకుఁ జామీకరా
చలముఖాద్రులు గండ ♦ శైలములుగఁ
దనమహాగాంభీర్య ♦ వనరాశి కరయ ర
సాతలం బూర్ధ్వవి ♦ ష్టపము గాఁగఁ
దనజగన్మానితానూన ♦ దానకల్ప
సాలమునకు సమస్తయా ♦ చనకజనవి
తానములభంగభృంగసం ♦ తతులు గాఁగ

దనరు నందితవిబుధుండు ♦ దశరథుండు. 69

సీ. అశ్రాంతసత్యలో ♦ కావనచతురత,
మహనీయపురుషోత్త ♦ మప్రసిద్ధి,
నిరుపమరాజశే ♦ ఖరలక్షణంబునఁ,
బరబలోచ్ఛేదన ♦ ప్రౌఢిమమునఁ,
బ్రతిదినపద్మినీ ♦ హితకరోదారత,
విబుధపోషణకళా ♦ విభ్రమమున,
గోత్రపరిత్రాణ ♦ గుణవిశేషంబున,
వాహినీసంసక్త ♦ వైభవమున,
వాగ్వరుఁడో, శ్రీవిభుండో, స ♦ ర్వజ్ఞుఁడో, సు
రేంద్రుఁడో, రశ్మిమంతుఁడో, ♦ చంద్రుఁడో, మ
హామహీభృద్వరుండో, ర ♦ త్నాకరుండొ
యనుచు జను లెన్నఁ దనరె న ♦ య్యవనిభుజుఁడు. 70

గీ. శ్రీసతియు భూమిసతియు నీ ♦ లాసతియును
వెలఁదులుగ నొప్పు శ్రీమహా ♦ విష్ణుపగిదిఁ
దనరుఁ గౌసల్యయును గైక ♦ యును సుమిత్రి
యును సతులు గాఁగ దశరథ ♦ జనవిభుండు. 71

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు మృగ ♦ యాభిరతిం దురగంబు నెక్కి భూ
కాంతుఁడు శౌర్యభవ్యులమృ ♦ గవ్యులఁ దోడ్కొని యొక్క కాననా
భ్యంతరసీమకుం జని మృ ♦ గాళి హళాహళి నొందఁ జేసి యా
వంతయుఁ గొంకులేక వివి ♦ ధాయుధముల్ ధరియించి క్రుమ్మరెన్.

వ. మఱియును. 73

గీ. మృగయు లొకకొంద ఱందంద ♦ మేయసార
సారమేయశిరోధిసం ♦ సక్తభర్మ
పాశభృత్పాణులై వెంటఁ ♦ బరువువెట్ట
మెండుకొను కోర్కి వేఁటాడు ♦ చుండి యచట. 74

క. అమలినయశుఁ డవ్వసుధా
రమణుఁడు గనుఁగొనియె నబ్బ ♦ రంబుగ ననకృ
త్సుమనస్సుతగుణవల్లిం
దమసాకల్లోలినీమ ♦ తల్లిన్ బ్రేమన్. 75

చ. కనుఁగొని యన్నదీనికట ♦ కాననసీమ నధిజ్యధన్వుఁడై
తొనరి కడింది ప్రోడతన ♦ మొప్పఁ జరాచరలక్ష్యవృత్తి నె
మ్మనమున నూల్కొనంగఁ బలు ♦ మాఱు ద్రిమ్మఱియంతన త్తటం
బున నొకక్రేవ నిమ్మెఱఁగి ♦ పొల్పుగ రేతఱి పొంచియుండఁగన్.

మ. పితృతృష్ణాహరణైకవృత్తి మది దీ ♦ పింపం గతాఘుండు మా
నితనూజుం డొకరుండు కుండిక సరి ♦ న్నీరంబులో ముంప భూ
పతి యాధ్వాన మనేకపధ్వనియ కా ♦ భావించి యేయన్ శరా
హతుఁ డత్తాపసి వ్రాలెఁ బేరెలుఁగుతో ♦ హా! తాత! యం
[చున్ మహిన్.

క. అమ్మునిరవ మాలించి స
యమ్ము నిరవశేషముగ ల ♦ య మ్మయ్యెనె? నా
యమ్మున నని చింతిలుచు భ

యమ్మున నటఁ దరలి యతిర ♦ యమ్మున నరిగెన్. 78
క. అరిగి మునితనయుచందం
బరసి యయో! యింత యయ్యె ♦ నా! యనుచుఁ గడుం
బరితాపింపఁగ నీరై
దరదమ్ములదోరను గూర్చి ♦ యతఁ డిట్లనియెన్. 79
గీ. ఇచట నీవిట్లు చింతిల ♦ నేమి గలదు!
చండులై నిన్ను శపియింప ♦ కుండఁ గుండ
వారి వారి కొసంగి వి ♦ దారితారి!
తల్లిదండ్రుల ననుఁ జేర్పు ♦ ముల్ల మలర. 80
చ. అని మునిసూతి వల్క నపు ♦ డట్లుగఁ దత్పితృవాసభూమికిం
జనిన నిజాత్మజుం డని ని ♦ శాసమయంబునఁ జీకులన్ ముస
ళ్లను మము నీడ నుంచి మన ♦ లందగునయ్య! యటన్న భీతి న
జ్జనపతి సాంత్వనోక్తుల ని ♦ జస్థితిఁ దెల్పుట కుద్యతాత్ముఁడై.
క. నీతనయుండనుగా నప
నీతనయుండను ఖలుండ ♦ నింద్యగుణుఁడ పు
ణ్యేతరమతి ననుచు సమా
ఖ్యాతాత్మకథావిధానుఁ డగు ♦ నాతనితోన్. 82
గీ. పగతురమె రేపగలు దలం ♦ పఁగ నపగత
నయనయతులఁ దనయనయ ♦ నయనుల శుభ
మతుల నిటుల యతివ్యథా ♦ యుతులఁ జేయ
నాయమేనా యమేయధ ♦ స్వధరమణీకి. 83

శా. దూపం దేవకుఁ జిక్కి చీకుల మమున్ ♦ దుఃఖాబ్ధిపా ల్చేసి త
య్యో! పాపాత్మ! కిరాతరీతి మృగయో ♦ హంగాన కేతెంచియే
లా పోకార్చితి వీగుణాఢ్యు? నరపా ♦ లా! నీకునుం బుత్త్రక
ష్టావన్నావసరంబె యంత మగు సం ♦ చమ్మాని శాపించిరన్.

క. ఆశాపము దనకుం దన
యాశాకారణము గాఁగ ♦ నాత్మ నరసి యా
శ్రీశానుగ్రహమున నీ
యాశాస్యము దొరకె ననుచు ♦ నతికుతుకమునన్. 85

గీ. వేఁట చాలించి క్రమ్మఱ ♦ వీటి కరిగి
సురల హారీతి జనముల ♦ నరసి సౌఖ్య
మలర భూచక్ర మేలి మే ♦ లనెడువిభవ
మొప్పఁ బేరోలగం బుండి ♦ యొక్కనాఁడు. 86

క. నిగమాంతచర్చ సేయుచు
నిగమార్థంబులును స్మృతులు ♦ నెమ్మది వినుచున్
జగతీనాథుఁ 'డపుత్త్రి
స్య గతి ర్నాస్తి' యనుస్మృతివ ♦ చోర్థజ్ఞుండై. 87

సీ. ప్రచురతనూజనా ♦ మాత్రిజ్య మబ్బినఁగాని
యతులితప్రమదాభి ♦ యుతత యేల?
ప్రథితసంతానమై ♦ భవము గల్గినఁగాని
విశ్రుతకులగోత్ర ♦ విభుత యేల?
సంసనవిహారణా ♦ సంప మందినఁగాని

యధిగతసామన ♦ స్యం బదేల?
సకుమార భవ్యల ♦ క్షుణత గల్గినఁగాని
సమధికరాజభూ ♦ షణత యేల?
యనుచుఁ దనుఁ దానె నిరసించు ♦ కొని కరంబు
ధరణిజను లెన్న సుగుణసం ♦ తతిని భువన
మాన్యపురుషోత్తమగురుత్వ ♦ మహిమఁ జెంది
జన్మసాఫల్య మొనరించు ♦ సరణిఁ దలఁచి. 88

ఉ. శిష్టజనాగ్రగణ్యుని వ ♦ సిష్ఠునిఁ గన్గొని పుత్త్రలాభసం
తుష్టి ఘటిల్లురీతి నుజ ♦ నుల్ గొనియాడ వచింపు మన్న ను
త్కృష్టఫలప్రదంబు జగ ♦ తిన్ హయమేధమె కాన తావకా
భీష్టముదానఁజేకుఱు న ♦ రేశ్వర!యన్నసుమంత్రుఁడయ్యెడన్.

ఉ. స్పష్టకుమారుఁడై జగతి ♦ సన్నుతి కెక్కనసత్కుమారుచే
స్పష్టముగా నెఱింగితి వి ♦ భాండకనందను ఋశ్యశృంగు ను
త్కృష్టతపోధనుం గరము ♦ ప్రీతిగఁ దోడ్కొని వచ్చి పుత్త్రకా
మేష్టి యొనర్చినం భవద ♦ భీష్టము చేకుఱునయ్య భూవరా! 90

గీ. అనుసుమంత్రోక్తి యిష్టకా ♦ మ్యార్థసిద్ధి
గలుగఁజేయు సుమంత్రోక్తి ♦ గాఁ దలంచి
యపుడ తగువారి నశ్వమే ♦ ధాధ్వరప్ర
యత్న మొనరింప నియమించి ♦ యతిరయమున. 91

క. నానావిధోపదానవి
తానాంజలిసచివుఁ డగుచు ♦ ధరణీశుఁడు వా

జ్ఞానిం గన నరిగెడుసను
రానీకబలారిపగిది ♦ నరిగి వినయతన్. 92

క. శాంతాకాంతాసహితుని
శాంతాత్ముని ఋశ్యశృంగు ♦ సంయమివరు నా
శాంతానంతాపతిస్వని
శాంతాగతుఁ జేసికొని వె ♦ సం గుర్వాజ్ఞన్. 93

మ. సరయూద్వీపవతీతటంబున సమ♦స్తర్షుల్ ద్విజుల్ యాజకుల్
పరివేష్టింపఁ గృతాశ్వమేధుఁ డయి భూ♦పాలుండు శాంతాపతీ
వరునాజ్ఞం దనయేష్టి సేయుచు హవి♦ర్భాగార్థమింద్రాదులం
గరమాహూయము సేయ రావణవధో♦త్కంఠామరాన్వీతులై.

చ. హరిశుచివహ్నిశక్రకులు కృ♦తాంతయమాగ్నివృషుల్ సురారిక
ర్బురహరికీలిజిష్ణు లుద♦పూరపయాత్వినజానలాద్యరుల్
హరిమరుదప్పదైత్యమహీ♦పాశ్వశిఖీంద్రులు శ్రీదయక్షకాం
బురమణదానవార్కిహుతభు♦జ్మఘవుల్ హరుఁగూడియయ్యేడన్.

ఉ. మున్ను దశాననుం డధిక ♦ మూర్ఖతఁ జేయువిపత్పరంపరల్
ఖిన్నత నవ్విరించి కెఱిఁ ♦ గించిన నే ననమర్థుఁడన్ మహా
పన్నశరణ్యుతో దనుజ ♦ ంజనుతో నిది విన్నవింప నా
పన్నగశాయి దీర్చు మన ♦ బాధ లటన్నఁ ద దీక్షణేచ్ఛులై.

క. సత్యజగదీశ్వరాద్యా
దిత్యులు గనుఁగొనిరి జలజ ♦ దృగ్విభుసేవా
నిత్యతఁ జని చని తటినీ

పత్యంగీకరము కలశ ♦ సలిలాకరముఁ. 97

వ. మఱియును. 98

సీ. ఘను లేగుదెంచిన ♦ తనవారిలో నెంచి
జీవనం బిచ్చి ర ♦ క్షించుదాత
భువననిదానమై ♦ కువలయప్రియముగాఁ
గళల కిమ్మగుపుత్త్రిఁ ♦ గనినయలఘు
క్షితిజనుల్ గొనియాడ ♦ సిరికిఁ బుట్టినయిల్లు
పురుషోత్తమస్థితిఁ ♦ బొసఁగుధన్య
బలవైరిభయమునఁ ♦ బరఁగుభూభృత్తుల
మనుప వాహినుల నే ♦ లినమహాత్ము
శోభితానంతరత్నధా ♦ మాభిరాముఁ
గంకణకలాపలసదూర్మి ♦ కాపరంప
రావిరాజితచిత్రాంబ ♦ రప్రదేశు
భూరిసత్త్వ నపారగం ♦ భీరుఁ గనిరి. 99

గీ. కని తదీయనభోవీథి ♦ కాలసత్స
మగ్రరంగత్తరంగసం ♦ పద్విలోక
మాత్రహర్షాంతరంగులై ♦ మహితభక్తి
నతనిఁ గొనియాడఁ గడఁగి ర ♦ య్యమృతభుజులు. 100

చ. అరయ సమస్తలోకమున ♦ కబ్బురవుంగడకంటిచూపుచే
సిరులిడుకన్నియం గనియు ♦ శిష్టజనాగ్రణియై తనర్చు తా
మరకనుదోయిదేవరకు ♦ మచ్చిక నిచ్చినమేటి ఏవరా

తిరముగ సర్వ శైవలవ ♦ తీగృహమేధి ! సుధాపయోనిధీ ! 101

గీ. మున్నె మాకెన్నఁటికి నెన్న ♦ ముసలితనము
నాఁకలియుఁ వేఁకి చావును ♦ లేకయుండ
సమృత మిడి మమ్ము మనిచిన ♦ యధికధన్యుఁ
దరమె కొనియాడ నిన్ను సు ♦ ధాపయోధి. 102

సీ. అని దుగ్ధపాథోధి ♦ ననవధిగా యథా
విధి నుతు లొనరించి ♦ యధికభక్తి
సంధకారాతిశై ♦ లాంతరసంచర
త్కమనీయఘనఘనా ♦ ఘనముకరణిఁ
బాలమున్నీటియు ♦ ప్పరిగెలో బోధిత
యోగనిద్రాణుఁడై ♦ యున్నయట్టి
కమలాసమన్వితుఁ ♦ గౌస్తుభోద్భాసితుఁ
గాంచనాంబరధరుఁ ♦ గమలనయను
విశ్వమయు విశ్వకారణు ♦ విశ్వగర్భ
విశ్వవిభు విశ్వపోషకు ♦ విశ్వవిలయు
విశ్వవందితు విశ్వాద్యు ♦ విశ్వవేద్యు
విశ్వనామకు శ్రీమహా ♦ విష్ణు మఱియు. 103

గీ. భోగిభోగాసనాసీను ♦ భువనరక్షుఁ
దత్ఫణీంద్రఫణాగణో ♦ దంచదమల
రత్నభాసితదివ్యవి ♦ గ్రహు నమేయు
నాదినారాయణునిఁ గాంచి ♦ రమరు లపుడు. 104

క. కనుఁగొని వినయము పెనఁగొనఁ
బనివడి తృష్ణాతురుండు ♦ ప్రప చేరుక్రియన్
వనజాక్షుని డాయంజని
యనిమిషతతి వొగడఁ దొడఁగె ♦ నామోదమునన్. 105

మ. జలజాక్షాయ నమోస్తు తే భగవతే ♦ శ్యామాంగశోభాయకుం
డలితల్పాయ ప్రసూనచాపగురవే ♦ నానాజగద్వ్యాపినే
కలశాంభోనిధికన్యకాధిపతయే ♦ గాంగేయచేలాయ ని
ర్మలకారుణ్యకటాక్షరక్షితముని ♦ వ్రాతాయ దైత్యారయే.

క. హరయే శాత్రవముస్తా
కిరయే చరమాంగభరిత ♦ గిరయే ఖలమ
ధ్వరయే కైటభవారణ
హరయే వైకుంఠపురవి ♦ హారాయ నమః. 107

క. గురవే మదనస్య మురు
త్తరవే శశ్వత్సమాశ్రి ♦ తానాం జగతాం
గురవే తపస్వినాం ఘన
తరవేదాంతార్థవిదిత ♦ తత్త్వాయ నమో. 108

క. శరధిశయనాన్యధాన
శ్శరణ న్నాస్తి త్వ మేవ ♦ శరణం తస్మా
త్కరుణాకటాక్షదృష్ట్యా
కురు ఫలితార్థాన్ సదా సు ♦ కుశలా నస్మాన్. 109

చ. అని కొనియాడి వెండియు న♦యమ్మున నోజగదీశ్వరా దశా

ననుఁ దొసరించుబాధఁ గని ♦ నన్ విశదం బగుఁ గాని విన్నవిం
చిన నదియే మగుం గరుణ ♦ చే మము మన్నఁ దలంచితేని య
ద్దనుజు వధింప మర్త్యనవ ♦ తారముఁ దాల్పము వేయు నేటికిన్.

క. అసురవలన దొసఁగులఁ బడి
మిసిమిఁ దొలఁగి విసిగి విసిగి ♦ మే మీదెసకున్
వెస నరుదెంచితి మిఁక మా
యసురత్వావిధి దలంపు ♦ మార్తశరణ్యా. 111

చ. ఘనుఁడు ఘనుండు నీఁగి నుద ♦ కప్రదుకన్న సుధాకరుండు శ్లా
ఘనగుణుఁ డభ్రచంద్రముల ♦ కంటె సురాగము మేలువారిదేం
ద్వనిమిషధారిణీజములకన్నిటికంటెఁ బయోధి హెచ్చుఁ ద
ద్ఘనశశికల్పవార్ధులకుఁ ♦ గర్తవు గావునఁ బ్రోవు మచ్యుతా!

మ. అనవద్యున్ ఝషకూర్మఘోణినరహ ♦ ర్యత్వావనీదేవసం
జనసమ్యగ్భృగురామముఖ్యవిలస ♦ న్నానావతారంబు లొం
దినచిన్మూర్తి ననంతు నాద్యనభవున్ ♦ దేజోనిధిం ధార్మికున్
నిను వర్ణింపఁ దరంబె మాదృశులకు ♦ న్నీరేజపత్రేక్షణా. 113

గీ. ఆత్మచే నాత్మ నెఱిఁగియు ♦ నాత్మచేత
నాత్మ సృజియించి యాత్మయం ♦ దాత్మచేత
నాకృతియుచేత లీనమా ♦ నభవునాద్యు
నిన్నుఁ గొనియాడ నేర్తుమే ♦ నీరజాక్ష! 114

సీ. గగనగాయత్ర్యగ్ని ♦ ఖరసుధాధామది
క్స్వర్గవాణీశ్రుతి ♦ కౌస్తుభగబ్ధి

కీనాశపవమాన ♦ మహేంద్రదసర్వంస
హుతలమ్ములు నీకు ♦ నరయ శీర్ష
కచముఖదృక్కర్ణ ♦ కంఠజిహ్వోక్తిబా
హుకుక్షిమానస ♦ ప్రాణరోమ
చరణంబులును గాఁగ ♦ జగదేకయాప్తివై
దీపించునిరవద్య ♦ దివ్యచరిత
నిన్ను వర్ణింప నలవియె ♦ నిక్కువముగ
వేయునేటికి మానుష ♦ వేష మూని
పఙ్క్తికంధరుఁ జెండాడి ♦ పరమకరుణ
మమ్ము రక్షింపవయ్య! ర ♦ మాకళత్ర! 115

చ. అనుచు రమామనోహరుఁడు ♦ హర్షమెలర్పఁగ వారిఁ జూచి యో
యనిమిషులార! మీరలు భ ♦ యంపడ నేటికి? నేఁటికద్దశా
స్యుని హతుఁగాఁ దలంపుఁడు త్రి ♦ శుద్ధిగ నే నిచె ధాత్రిలోన స
ద్దనుజు వధించెదన్ దశర ♦ థక్షితినాథునకున్ సుతుండనై. 116

క. నాశపథము దశముఖునకు
నాశపథముగాఁ దలంచి ♦ నమ్మి చనుఁడు; భూ
తేశాదు లడ్డుపడిన ని
దే శాసించెదను నాని ♦ దేశము వెలయన్. 117

ఉ. నావుడు సంతసిల్లి సుమ ♦ నస్తతి నిస్తరితాబ్ధినై చనన్
ద్రోవ నజుండు శ్రీహరికిఁ ♦ దోడుగ వీరులఁ గామరూపులన్
లావరులన్ గపీంద్రుల సు ♦ లక్షణులన్ సృజియింపుఁ డప్సర

స్త్రీవిసరంబులందున సృ♦జించిరి నిర్జరు లబ్జజోక్తిగన్. 118

గీ. హరియు నపుడు నదృశ్యుఁడై ♦ యమరకార్య
తత్పరత నుండె; నిచట న ♦ ద్దశరథుండు
సేయుతనయేష్టి సంపూర్ణ ♦ మై యెసంగ
హవ్యవాహనులో నుండి ♦ భవ్యముగను. 119

ఉ. పాయక దివ్యమూర్తి సదు♦పాయన మిచ్చెఁగతిం గరంబులం
బాయసపాత్రిఁ బూని యన♦పాయఫలప్రద మీప్సితార్థగో
పాయన మన్వయస్థితికు♦పాయము దీని గ్రహింపు మద్రిచా
పాయతభవ్యవిక్రమనృ♦పా యని పిల్చియొసంగ నిమ్మగన్.

క. ఆపాయస మిరుదెఱఁగులు
గా పాల్పఱిచియు నొసంగెఁ ♦ గౌసల్యకు నిం
పేపారఁగఁ గైకేయికి
భూపాలాగ్రణి ప్రమోద ♦ పూర్ణాత్మకుఁడై. 121

క. ఆలోలాక్షులు పతిమతి
యాలోచనచేసి యిచ్చి ♦ రర్ధంబర్ధం
బాలో సుమిత్రకును ని
ర్వ్యాలోలమనస్కలై ని ♦ జాంశంబులలోన్. 122

వ. ఇట్లతిస్నేహంబున నప్పాయసంబు పరిగ్రహించి రంత దశరథుండు పరిపూర్ణమనోరథుండై ఋత్విక్ప్రముఖధరణీవిబుధోత్తములకు గోహిరణ్యదుకూలాభరణాదు లొసంగి తక్కినజనంబులకు నిష్టధనంబు లిచ్చి తరుణులుం దానును సపరివా

రంబుగాఁ గ్రమ్మఱి పురంబున కరుదెంచి యపరిమితానందం
బున రాజ్యంబు సేయుచు నెమ్మనంబున. 123

క. శ్రీహృదయేశ్వరుకరుణ మ
నోహృద్యం బెపుడు దీరు ♦ నో యనుచుండన్
వ్యాహతపుణ్యేతరలై
దాహృదలక్షణము లొలిఁ ♦ దాల్చిరి యువతుల్. 124

గీ. వింతచవులు వొడమె ♦ వెల్వెలనై చెక్కు
లలరె నాభివెడద యయ్యె ♦ నలఁతి
కాను గానవచ్చె ♦ నూనూఁగునూగారు
గారుకొనియె గర్భ ♦ గౌరవమున. 125

గీ. రుచిరకాంచనకలశాగ్ర ♦ ఖచితచారు
నీలహారినీలరుచిలీలఁ ♦ బోలి యొప్పు
ఫాలుబాలేందునిటలల ♦ మేలిగబ్బి
గుబ్బపాలిండ్లతుదకప్పు ♦ గొనబు మెఱసె. 126

క. తొడవులు సడలెను నెన్నడ
లడుగామడ గాఁగడంగె ♦ నౌ నవుడవు డ
ప్పడమి దొరపడఁతులకుఁ జొ
ప్పడరెను బడలికలు కడిఁది ♦ వై యెడలేకన్. 127

క. అంతర్వత్నులు ధరణీ
కాంతప్రియపత్ను లిటుల ♦ గర్భోదయలై
సంతసిలుచు నవమాసా

నంతరమున నఖిలజనమ • నఃప్రమదముగన్. 128

మ. రవి మేషంబున జన్మలగ్నముకుళీ•రంబందునన్ జీవతా
హువిధుల్ తొలిని సౌరి నక్రమునఁ గే•తూర్వీజు లుండంగ భా
ర్గవసౌమ్యుల్ ఝషరాశియం దదితితా•రన్ దేవి కౌసల్యశ్రీ
నవమిం జైత్రికశుక్లపక్షమున నె•న్నన్ రాముఁగాంచెన్ దమిన్

గీ. కైకయీదేవి పదపడి • కనియెఁ బుణ్య
నిరతు భరతు సుమిత్ర భా • సురచరిత్ర
ఘనుల లక్ష్మణశత్రుఘ్ను • లను నితాంత
సమరజయనిఘ్నులను గాంచెఁ • బ్రమద మెసఁగ. 130

చ. కురిసె వసుంధరం గరము•కుప్పలుగా సుమవృష్టి వేమరున్
మొరసెనిలింపదుందుభులు•మోదమెలర్పఁగమోముదామరల్
విరిసె సుపర్వకోటికి ర•విప్రముఖగ్రహతారకావళుల్
మెఱసె నగారి కౌతుకము•మీఱఁ ద్రివిష్టపమెల్ల మేలనన్.

క. పాడిరి గంధర్వులు దివి
నాడిరి తెలగంటితెఱవ • లాత్మవ్యథచే
వాడిరి దనుజులు మునిజను
లాడిరి కల్యాణసూచ • కాభాషణముల్. 132

క. నలుతోలుఁబలుకులో నలినజు
నలుమొగములో నలువయయ్య • నలుబాహువులో
నలుజలధులో నా వెలసిరి
నలువురు దశరథునిసుతులు • నలు వలరారన్. 133

గీ. రామలక్ష్మణు లిరువురు ♦ ప్రేమ మీఱ
భరతశత్రుఘ్ను లిరువురు ♦ ప్రమద మెసఁగఁ
గవలుగూడి నితాంతశ్రీం ♦ గారగరిమ
నిందుకొను వేడ్క విహరించు ♦ చుండి రంత. 134

చ. తనతనయుల్ సమున్నయులు ♦ దారగుణోదయులిద్ధసత్క్రియుల్
దినదినదండితారు లగ ♦ ధీరు లుదారు లుదగ్రధీయుతుల్
తనుతనుపాత్త విద్యులు సు ♦ ధన్వకళాఢ్యులు నైకరంబు మ
న్ననననలొత్తఁగొల్వనర ♦ నాథుఁడుపజ్ఞ్రధుండుభాసిలున్.

క. ఆనందనవిహారణజని
తానందనవాబ్ధిఁ దేలు ♦ నమరేంద్రుండో
నా నందనవిహారణజని
తానందనవాబ్ధిఁ దేలి ♦ యమరెం దృప్తిన్. 136

సగర్భకందగీతచంపకమాల.

వరగిరిజాప్రియూనగని ♦ వాస రవీందుధనంజయాక్షశం
కరజటిలా శివా శమన ♦ గర్వవిభంజన చర్మవస్త్ర భా
స్వరపురనాశకా కలశ ♦ సాగరతూణ జగన్నిదాన క
ర్బురహరణా భవా ఫణివి ♦ భూషణ దిక్పటభద్రవాహనా!

గర్భితకందము.

గిరిజాప్రియూ నగనివా
స రవీందుధనంజయాక్ష ♦ శంకర జటిలా
పురనాశకా కలశసా

గరతూణ జగన్నిదాన • కర్బురహరణా. 138

గర్భితగీతము.

నగనివాస రవీందుధ • నంజయాక్ష
శమనగర్వవిభంజన • చర్మవస్త్ర
కలశసాగరతూణ జ • గన్నిదాన
ఫణివిభూషణ దిక్పట • భద్రవాహ. 139

మాలినీవృత్తము.

కనకకుధరచాపా • ఖండితారాతికోపా
ననయగుణకలాపా • చారుభస్మావలేపా
వనధిఘనకలాపా • వ్యాళసమ్యక్కలాపా
వినిహతమునిపాపా • విశ్వలోకైకరూపా. 140

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము
శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరజతాద్రివిహారా
చారుతరాహీనహార ♦ స్మరసంహారా
వారాన్నిధితూణీరా
సూరిజనాధార తామ్ర ♦ చూడాకారా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానం బట్లు నితాంతసంతుష్టాంత
రంగుండై దశరథధరామండలాఖండలుం డఖండవైభవప్రా
జ్యం బగురాజ్యంబు సేయుచుండ నొక్కనాఁడు. 2

మ. వరమోత్కృష్టతపఃపవిత్రుఁడు జగ ♦ త్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడా
దరసంరక్షితమౌనిపుత్త్రుఁడు మరు ♦ త్వన్ముఖ్యసంస్తోత్రుఁ డ
ధ్వరసంతర్పితవీతిహోత్రుఁ డపర ♦ స్వర్లోకసర్గక్రియా
చరణోక్తిప్రమదాకళత్రుఁ డగువి ♦ శ్వామిత్రుఁ డేతేరఁగన్.

చ. ఎదురుగ నేగుదెంచి ధర ♦ ణీశుఁడు వందన మాచరించి పెం
పొదవెడుపీఠినుంచి సమ ♦ యోచితపూజలు నించి తచ్ఛుభా
భ్యుదయము లెంచియాత్మశుభ ♦ మౌత్సుకతన్ వినిపించిహస్తముల్

గుదురుగ దోయిలించి ముని • కుంజరుదీవనఁ గాంచియిట్లనున్.

ఉ. ఎయ్యెడనుండి యెయ్యెడకు • నేగుచు నియ్యెడ కేగుదెంచినా
రయ్య? సురేంద్రసద్మమున • కయ్యరవిందభవుండు వచ్చి న
ట్లయ్యెడు; లోకవంద్య! కృతి • నైతి; భవద్దయనియ్యెకొంటిమీ
నెయ్యముతియ్యమేర్పడియె • నేఁడుగదా ఫలియించెఁగోరికల్.

క. మీరాక శుభాస్పదము సు
మీ రాకశశాంకురాక • మెచ్చుగ నెపుడున్
నీరాకరుసకుబలె ముని
తారాకమనామ ఘోషు • తర్పితసుమనా. 6

క. బాస మరల్పక మది ను
ల్లాసం బెసఁగంగ నీత • లం పెయ్యదియో
వాసవముఖసుర లెన్నఁగ
వాసిగ నోసఁగెదను బాస • వాల్దోరశాయా. 7

మ. అన నమ్మౌనివతంసుఁ డప్పుడు కదున్ • హర్షించి నీసందనున్
వనజాక్షున్ ధృతకాకపక్షు రణ • దుర్వారున్ మదీయాధ్వరా
వనధీరున్ గుణధాము రామునడుగన్ • వాంఛించియేతెంచితిన్
దనుజుల్ పజ్క్తిముఖాజ్ఞ వచ్చి క్రతువి • ధ్వంసంబుగావించుటన్.

క. వారెవ్వరంటివేనియు
మారీచసుబాహు లమిత • మాయోపాయుల్
క్రూరులు ఘోరాకారులు
శూరులు సుందోపసుంద • సుతు లతులబలుల్. 9

శా. మాయావృత్తి నిశాటులట్లనిశముఞ్ మాయాగముఖ్యక్రియల్
మాయింపన్ భయమంది రాఘవుభజింపన్ వచ్చిహర్షించితిన్
స్థాయద్భూరినిదాఘుకృచ్ఛవిచలత్స్వాంతాధ్వగుండొక్కెడన్
ఛాయావృక్షమునాశ్రయించికడుహర్షస్వాంతుఁడౌచాడ్పునన్
శా. భావింపన్ రఘువంశజుల్ దనుజసర్వగ్రస్తలోకావళీ
జీవాతుల్ పదవాక్యప్రమాణనిపుణుల్ శ్రీమంతులార్యుల్ సుహృ
జ్జీవంజీవసుధానిధుల్ విబుధసంసేవాపరుల్ వైరిలో
కావార్యుల్ గుణధుర్యులుత్తమదయాయత్తైకచిత్తుల్ ఘనుల్.
క. కావున రాఘవు నాసవ
నావనమున కిమ్ము సంది యము వల దాత్మన్
దీవనఁ గైకొనె దీ వనఁ
భావనగుణవితతి నృపతి భావములోనన్. 12
ఉ. నో రెటులాడె బాపురె మునుల్ పరికింపఁగ నిర్దయుల్ నిరా
బారులు గాన నిట్టిపసిపాపలఁ గానక కన్నపుత్త్రులన్
దారుణవృత్తి నిమ్మనియొఁ దాపసి కే నెటు లిత్తు? నక్కటా!
గౌరవ మింగితజ్ఞత స్వకార్యధురీణుల కెందుఁ గల్గునే? 13
తరళ.
అని తలంచుమహీతలేశ్వరు నంత నారసి భావవి
జ్జనఘనుండు వసిష్ఠుఁ డిట్లనె సంశయింపక యిమ్ము నీ
తనయు దీనశుభం బటన్న ముదంబు నొంది గురూక్తి నా
య్యన గురూక్తి బలారి గైకొని హర్ష మొందెదు కైవడిన్.

క. కలశాబ్ధి వజ్రికి సుధా
కలశార్పణ సేయుగతి జ ♦ గత్పతి మునికిం
గులగోత్రధీరు సానుజుఁ
గులగోత్రప్రవరు రాముఁ ♦ గొంకక యిచ్చెన్. 15

గీ. రాజమౌళి కుమారుఁ డా ♦ రకనిశాట
హరణమునకు సురేంద్రుతో ♦ ననుపుపగిది
రాజమౌళి కుమారుఁ డా ♦ రకనిశాట
హరణమునకు మునీంద్రుతో ♦ ననిపె ధృతిని. 16

ఉత్సాహవృత్తము.

విపులకీర్తిపరు లమోఘ ♦ విశిఖచాపధరులు దే
వపరిపంథిభీకరులు ది ♦ వాకరాన్వయేశ్వరుల్
సపదినగరవీథి వెడల ♦ సకలపౌరజనులు గాం
చి పరిమోద మంది రేమి ♦ చిత్ర మనుచుఁ బల్కుచున్. 17

క. ఉరుపుణ్యసతులు మంగళ
కరలాజలు రాముఁగూర్చి ♦ కడుఁ జల్లిరి మం
థరశైలోత్థపయశ్శీ
కరములఁ గలశాబ్ధివీచి ♦ కలు శౌరిబలెన్. 18

సీ. జగదవనాటవీ ♦ శ్వరపురోవిస్ఫుర
త్తోయధీశశ్రీదు ♦ లో యనంగ
పవనభుగ్నాథపా ♦ ర్శ్వస్థితోత్సాహసం
ధాయకనాసత్యు ♦ లో యనంగ

గార్హపత్యోపకం ♦ ఠార్హమహాహవ
నీయదక్షిణశుచు ♦ లో యనంగ
మిహికామహీభృత్స ♦ మీపాభిరామగాం
గేయమంధరగిరు ♦ లో యనంగ
హాటకాహార్యలంబమా ♦ నార్కవిధులో
మిత్రగతివశవర్తి ♦ చైత్రమాధ
వములో చంద్రయుతాదితి ♦ భములో యనఁగఁ
గౌశికునితోడ నడచిరి ♦ దాశరథులు. 19

క. రాకొమరు లిటులు తోరా
వీకం జని సరయుఁ గాంచి ♦ విశ్వామిత్రుం
డాఁకలియు నీరువట్టును
కాకుండఁగ విద్య లిత్తుఁ ♦ గైకొం డనినన్. 20

చ. అలఘుతపస్విబోధితబ ♦ లాతిబలాహ్వయవిద్యలై కుతూ
హల మొలయన్ బ్రసూపచితు♦లట్ల యనధ్వపరిశ్రమంబు వ
ర్తిల సరయూతరంగిణి త ♦ రించి పురాణపురాణగాథ ల
ర్మిలి ముని పెంపు నింపు నల♦రింప వచింపఁగ నాలకించుచున్.

చ. అటు చని రాముఁ డయ్యెదుట♦నాశ్రమ మారసి యియ్యరణ్యమే
జటివరునాశ్రమం బనిన♦సంయమి దెల్పెను; తొల్లి శూలి యి
చ్చటఁ దపమాచరింప సుమ♦చాపుఁడు గాంచి గిరీంద్రకన్యధూ
ర్జటి కిటఁ బెండ్లిసేతు నని♦సమ్మదసంభరితాంతరంగుఁడై. 22

క. హరుఁ జేర నరిగి తనసుమ

శరముల మదిఁ గలఁప నలిగి ♦ శర్వుఁడు వైశ్వా
నరలోచనమునఁ గనుఁగొన
స్మరుఁ డప్పు డనంగుఁ డయ్యె ♦ జనుల కరిదిగాన్. 23

సీ. అటుగాన నీదేశ ♦ మంగసంజ్ఞను జెందె
నీయాశ్రమమున మ ♦ దీయశిష్యు
లున్నవా రీరాత్రి ♦ యుండుద మిట నన్న
నంత నంతేవాసు ♦ లధికభక్తి
నెదు రేగుదెంచి త ♦ త్పదముల కెరఁగి తో
డ్కొనిపోయి రాఘవు ♦ కుశల మరసి
యాతిథ్య మిచ్చి యి ♦ ష్టాన్నతుష్టులఁ జేయ
నారేయి యచట సౌ ♦ ఖ్యమున నిలిచి
ప్రత్యూషగంధవాహాంకు ♦ రమ్ము లొలయు
వేళ లేచి యొకింత ద ♦ వ్వియ మరిగి
జాహ్నవీద్వీపవతి గాంచి ♦ సంస్తుతించి
కాల్యకరణీయములు దీర్చి ♦ గంగ దాఁటి. 24

క. మునుకొని గహనమ్మున నొ
య్యనఁ జనిచని తాటకాని ♦ శాటవధూటిన్
వినిభృతచీవరశాటిన్
ఘనమునిజనభయదధాటిఁ ♦ గల్మషపేటిన్. 25

మ. కని గాధేయుఁడు ముక్తకంచుకభుజం♦గంబున్ బలెంగోపియై
వినుమో రాఘవ! తావకాస్త్రమహిమన్ ♦ వేవేగని శ్శాంతన

ద్దను జేశాయనమార్జనప్రముఖకృత్యవ్యక్తయై యేగివే
డ్కను వైవస్వతుపీటిచేటి యగుచుండం జేయుమల్లెనియుర్.

క. రఘువర తావకవిశిఖా
లఘుశిఖిం దాటకపల లభుగంగన యి
య్యఘచారిణి ప్రథమాహుతి
గ ఘటిల్లును మఘవముఖమ ఘభుజులు మెచ్చర్. 27

వ. అనుడు రఘువరుండు. 28

క. పరికింప ధరనహింసా
పరమోధర్మ యనిస్మృతులు వలుకఁగ వినుచుర్
దరశాక్షి నకారణముగఁ
బరిమార్చుటకంటె వేరె పాపము గలదే. 29

గీ. అరయ నిమ్మానియానతి యలఁతిగాదు;
స్మృతుల మును గురుబుద్ధిర్వి శేషత యని
యన్న దొకటున్న దేశదా యనితలంచి
మానివరునకు భక్తి న మస్కరించి. 30

ఉత్సాహము.

చాప మెక్కువెట్టి నారి పారె మ్రోయఁజేయఁగాఁ
బాపచిత్త యగునిశాట భామ రోఁజుచుర్ వెసర్
బాప లగున్పపాలనుతుల పైకి రాఁగ నంతటర్
గోపమున శరంబొకండు గొని భయంకరంబుగర్. 31

ఉ. నారి నమర్చి యయ్యసుర నారి నహంకృతితోడ భక్తమం

దారుఁడు రాముఁ జేయ నతి♦దారుణభంగి ప్రసంగ నార్చిబృం
దారకరాట్పురస్ఫురదు♦దారశతారవిదారితాచలా
కారము దోఁప నెంతయు వి♦కారముతోఁ బడియె_వనస్థలిన్.

ఉత్సాహము.

కుసుమవృష్టి గురిసె నపుడు ♦ కుతుకమునను సవనభు
గ్విసరుహాస్యలెల్ల నృత్య ♦ గీతవాద్యములు విహా
యసమునందుఁ జూపి నిలిచి ♦ రమరదుందుభిధ్వనుల్
దెసలు చెముడుపడఁగ మ్రోసె ♦ దితిజకోటు లదురఁగన్.

సీ. అంత రాముఁ డనంత ♦ సంతోషమునఁ గొంత
ద వ్వేగి యొక్కెడఁ ♦ దాపసాశ్ర
మము మోలిఁ జూడగాంచి ♦ తమిఁ దెల్పు మనుడు న
గ్గాథగాధేయుఁ డ ♦ క్కజము గాఁగ
మును బలి జన్న మా ♦ మోదంబుతోఁ జేయు
తఱి సురల్ ప్రార్థింప ♦ దనుజవైరి
వామనుఁడై వచ్చి ♦ వసుధ మూఁడడుగులు
గోరి త్రివిక్రముఁ ♦ డై రసాత
లమున కాతనిఁ ద్రొక్కి బ ♦ లద్విడాది
సవనభుక్తతి నానంద ♦ జలధిఁ దేల్చి
పిదపఁ దప మాచరించె సం ♦ ప్రీతిఁ గాన
వామనాశ్రమ మిది మద ♦ ధ్వరధరిత్రి. 34

ఉ. ఇచ్చటఁ జ మ్మటంచునుద♦దీయపరాక్రమమాత్మ నెంచుచున్

దెచ్చె నిజాశ్రమంబునకుఁ ♦ ద్వీట్ప్రతివంశ్యుల రాకుమారులన్
మెచ్చుకొనంగ నచ్చటిము ♦ నిప్రవరుల్ ముదమంది కౌశికుం
డొచ్చెము గానిప్రేముడి మ ♦ హోన్నతయాగచికీర్షనంతటన్.

క. రాఘవు రిపుభీకరశర
లాఘవుఁ జేరంగఁ జీరి ♦ శ్లాఘనపూర్వా
నాఘాటేష్వాసనవి
ద్యాఘనుఁడవు నీకు నరయ ♦ ధర దొర గలఁడే? 36

ఉ. అంచు నుతించి రాఘవ! మ ♦ హాహవదీక్ష వహింతు నింక నీ
వంచితవిక్రమంబున మ ♦ హాహవదీక్ష వహించి యెట్లు ర
క్షించెదొ యిమ్మఖంబు పరి ♦ కింపఁగ నించుక యేమఱించినన్
బొంచి నిశాచరుల్ ఖలులు ♦ ఘోరునవిఘ్నము సేతురెయ్యెడన్.

క. కావునఁ గనుకలిగి జయ
శ్రీ వెలయఁగఁ గపటదనుజ ♦ శిక్షామతివై
నావిరి సవనసమాప్తిన్
గావించెదనంత కిచటఁ ♦ గాపు నిలువుమీ. 38

సీ. అని యెఱింగించి గాధేయుఁ ♦ డపుడు దీక్షఁ
దాల్చె; రఘువీరులు నధిజ్య ♦ ధన్వు లగుచు
నుండి; రధ్వర్యు లంత వే ♦ దోక్తరీతి
సవనకర్మంబు సలుపుచు ♦ దివిజు లలర- 39

గీ. నాలుగింటను గ్రిమ్మటు ♦ నాలుగింట
రెంట నైదింట వెండియు ♦ రెంట నలరు

వర్ణమంత్రాదు లాగమ ♦ స్వరవిలోమ
మించుకయు లేక క్రతునిష్ఠ ♦ మించికొనఁగ. 40

శా. పంచాస్యప్రతిమానులై జగతిపై ♦ భాసిల్లుబుత్విగ్వరుల్
ప్రాంచత్సుస్రుక్స్రువముల్ ధరించియుఁ బ్రవ ♦ ర్గ్యాదుల్ వపా [హోమముం
గించిల్లోపము గాకయుండఁగ జగత్త్రే ♦ మంబుగాఁ జేయఁ గా
న్పించెన్ షష్ఠదినంబునం గరము వి ♦ స్వోథిన్ వితర్కింపఁగన్.

క. మారీచాసురమాయా
కారితవారిదము లమిత ♦ గర్జితము లసృ
గ్ధారలు నంజుడు చిదురులు
భూరినిశాచరవిరావ ♦ ములు నగ్గలమై. 42

వ. అప్పుడు. 43

క. శ్రీరఘువీరుఁడు ధీరత
మారుతమార్గణము వైచి ♦ మాయాశీలున్
మారీచునిఁ బడఁగెడపెను
వారాన్నిధిమధ్యసీమ ♦ వారక మఱియున్. 44

క. బాహావిక్రమ మేర్పడ
నోహో యనిమునులు వొగడ ♦ నాగ్నిప్రవర
స్వాహాభర్త్రజ్వాలల
నాహుతిఁ జేసెన్ సుబాహు ♦ నాహవశూరున్. 45

ఉ. నింగి జెలంగఁ దక్కురజ ♦ నీచరులెల్ల నుదగ్రరాఘవా

భంగశిలీముఖాహతిని◆బారిరి భూరిభయార్తి భోరునన్
సింగముకందుఁ గన్గొనిన◆జింకదళంబులమాడ్కి నప్పు డు
ప్పొంగిరి మౌను లధ్వరము◆పూర్ణముగాజరిగెన్ యథావిధిన్.
వ. అనంతరంబ గాధినందనుండు పరమానందంబున. 47
క. రఘువర తావకమహిమన్
మఘుపూర్తిఁ గృతార్థినైతి◆ మాట లికేలా
యఘటనఘటనానిపుణుఁడ
వఘహరణుఁడ వీద్యగుణుఁడ◆ వలవిమె పొగడన్. 48
క. అనునెడ మిథిలాధీశుఁడు
ఘనతరమఘమొకటి సేయఁ◆గాఁ దలఁచి తపో
ధనవరు గాధేయుని ర
మ్మని చీరంబంచినం బ్రి◆యానోన్ముఖుఁడై. 49
చ. వరుణకుబేరయుక్తుఁడగు◆వారిచరాంకవిరోధిపొల్కెఁ బ
జ్క్తిరథకుమారులిర్వురు న◆ధిజ్యశరాసనులై ముదంబుతో
నిరుగడ లంటిరాఁగ మిథి◆లేశ్వరుజన్నముఁ జూడఁ గౌశికుం
డరిగె మహర్షులెల్లఁ గొని◆యాడఁగృతాధ్వరకర్తుఁడై తమిన్.
ఉ. అంతట ముంగలన్ రఘుకు◆లాధ్యుఁడు తుంగతరంగగంగ న
త్యంతముదంబునం గని బు◆ధార్చిత యీనదిజన్మవృత్త మా
ద్యంతము దెల్పుమన్ననుడ◆యామతిపూర్వమయోధ్యనేలుభూ
కాంతుఁడు ధర్మవత్సలుఁడ◆ఖర్వపరాక్రమలబ్ధభాగ్యుఁడై. 51
క. సగరుఁ డనురాజు మహిపీ

యుగసంగతుఁ డగుచు నంద ♦ నోత్పత్త్యభిలా
షగుఁడై యొకతఱిఁ దపమున
భృగుముని వేఁడంగ నతఁడుఁ ♦ బ్రీతి దలిర్పన్. 52
క. ఒకసుతుఁ డొక తెకు మఱియొక
తెకు నఱువదివేలసుతులు ♦ ధృతియుతులు గుణా
ధికు లతులబలులు గలిగెద
రకలుషమతు లధిప! తత్త ♦ దభిమత మలరన్. 53
గీ. అని ముని యదృశ్యుఁడయ్యె న ♦ య్యధిపుసతులు
దమి సుకేశిని గనె సూను ♦ సుమతి కంత
మొదల నొకతుంబి పుట్టెను ; ♦ బిదప నదియొ
విచ్చి గనవచ్చి రఱువది ♦ వేలసుతులు. 54
వ. అనంతరంబు నగరచక్రవర్తి దినదినప్రవర్ధమాను లగుతన
యులం గనుంగొనుచు నపరిమితానందంబు నొందుచుండి
యొక్కనాఁడు. 55
చ. నెఱనగుజక్కజన్న మతి ♦ నీమ మెలర్పఁగఁ జేయ వేల్పుఱేఁ
డఱమరచే హయంబుఁ గొన ♦ నాతఁ డెఱింగి కడిందికిన్కచే
నఱువదివేలబిడ్డలఁ బ్రి ♦ యంబునఁ జేరఁగఁజీరి వారి నే
త్రైఱఁజని తేజిఁ గాంచి కొని ♦ తెండనినం ధర నెల్లఁజూచియున్.
సీ. తద్దయును భూతలంబెల్ల ♦ గుద్దలించి
కకుబిభంబులఁ గని వానిఁ ♦ గడచి చనఁగఁ
గపిలచరమస్థ మగువాజిఁ ♦ గాంచి జనత

నతనికోపాగ్ని దగ్ధులై • రంత నిచట. 57

చ. సగరుఁడు నందనాగమముఁ • జాలఁ గనం దడ వయ్యె నంచులో
దిగులున నంశుమంతు నతి • ధీరునిఁ బౌత్త్రునిఁ బంప నాతఁడా
సుగుణులు చన్న మార్గమున • శోధకుఁడై చనుచోఁ గ్రమంబునం
దిగిభములం గనుంగొనిపి • తృవ్యులపశ్న యొనర్చి వెండియుఁన్.

వ. కొంతదూరంబు చని చని ముందట. 59

క. పితృభస్మరాశి గని దుః
ఖితుఁడై మఱి కపిలుఁ గాంచి • కృప వడసి పితృ
వ్యతతికృతదౌష్ట్య మంతయు
నతనివలనఁ దెలిసి భక్తి • నశ్వముఁ గొనియున్. 60

మ. చనఁగా నంత సుపర్ణుఁ డిట్లనియె వ • త్సా! నీపితృవ్యావళిన్
ఘననాకాపగఁ దెచ్చి తృప్తినలరం • గాఁ జేయుమన్నన్ వెసన్
జని తద్యాగసమాప్తిఁ జేసి సగరా • జ్ఞాభాజనుండై వియ
ద్ధునికై నిష్ఠఁ దపం బొనర్చి సురనా • థుం గొల్వ వేంచేసినన్.

ఉ. ఆనరనాయకోత్తమున • కాత్మజుఁడై నదిలీపుఁ డట్లుగా
మానుగ గంగకై తపము • మాటికిఁ జేసిచనెన్ మరుత్ప్రభు
స్థానఁగ నానృపాలునకు • నందనుఁడైనభగీరథుండు స
న్మానితుఁ డాదటందపము • దారతఁ జేయఁదలంచి గ్రక్కునన్.

క. గోకర్ణంబునకుం జని
పాకటమతిఁ దపము సేయఁ • బరమప్రీతిన్
లోకారాధ్యుఁడు ధూర్జటి

నాకధునీబిందు వొకటి ♦ నరపతి కిచ్చెన్. 63

క. ఇచ్చిన నది నది యైనన్
మెచ్చుకొని భగీరథుం డ ♦ మితహర్షభరం
బచ్చుపడఁ దోడ వచ్చుచుఁ
గ్రచ్చఱఁ బితృవితతిభస్మ ♦ రాశికిఁ దెచ్చెన్. 64

గీ. తెచ్చి పితరులఁ దృప్తి నొం ♦ దించి పిదప
రాజ్యమేలుచు నుండెను ♦ రామచంద్ర
యనియు నేతత్కథాశ్రవ ♦ ణానురక్తి
సకలజనముల కిహపర ♦ సాధనంబు. 65

సీ. అని చెప్పి వారిఁ దో ♦ డ్కొని వేడ్కఁ బావన
వనభూము లనవద్య ♦ జనపదములు
పుణ్యానదీనదం ♦ బులు మహాశైలంబు
లందందుఁ జూచుచు ♦ నరిగి యరిగి
యక్షపాదాశ్రమా ♦ భ్యర్ణప్రదేశంబు
గనుఁగొని యచ్చోట ♦ గాధిసుతుఁడు
విటపిమూలంబున ♦ విశ్రమించినతఱి
రఘువీరచరణనీ ♦ రజరజోరు
రేణుపర్యాప్తిఁ బ్రత్నపా ♦ షాణ మిగురుఁ
బోణి యయ్యెను గౌతము ♦ రాణి యరయ
జగదధీశు కృపాకటా ♦ క్షంబువలన
సుకృతిజనులకు శుభములు ♦ చోద్యమగునె. 66

క. ఉపలాకృతి విడనడఁచియుఁ
జపలాక్షి నొనర్చె నౌర ♦ సంహ్రతమారీ
చపలాశుఁడు గుణటంకా
రపలాయితవిమతవితతి ♦ రఘుపతికరుణన్. 67

క. అని తెలిసి పత్నిఁ గనుతమి
ననఘుం డక్షపదుఁ డాశ్ర ♦ మావని కేతెం
చె నగేంద్రముకడకుఁ బున
ర్జనితోమేచ్ఛ వచ్చు ♦ శంకరుకరణిన్. 68

సీ. అర్ఘ్యగుడెంచి య ♦ య్యక్షపాదుఁడు ప్రీతిఁ
బత్నీసమేతుఁడై ♦ భక్తి గాధి
పుత్త్రుని దశరథ ♦ పుత్త్రులఁ బూజించి
ముదమందె; వారలు ♦ గదలి మిథిల
కరుగుచు జనకుని ♦ చరితంబు జనకుఁడు
తనయింటనున్న కా ♦ త్యాయనీశు
విల్లెక్కు వెట్టిన ♦ బల్లిదునకు సీతఁ
దనకూఁతు నిచ్చెద ♦ ననుచుఁ బ్రతిన
సేయుటయు నాదిగాఁ గల ♦ చిత్రకథలు
తాటకాంతకునకుఁ బ్రమో ♦ దంబుతోడఁ
గుశికతనయుండు వినిపించు ♦ కొనుచు మఱియుఁ
బుడమికన్నియచెలువంబు ♦ నుడువఁ దొడఁగె. 69

ఉ. పున్నమచల్వవెల్గుదొరఁ♦బోలుచొకారపునెమ్మొగంబు మేల్

వన్నెకడానిమేనిజిగి ♦ వాలికమీల నెదిర్చుచూపుకో
పన్నువకౌనుతీవ తళు ♦ కారుకపోలవిలాస మబ్ద మ
మ్మన్నపొలంతికన్నియకు ♦ మాదిరియైనవెలంది గల్గునే. 70

చ. నునుపుమెఱుంగుకప్పుజిగి ♦ నూల్కొనుజొంపపుసోగపెన్నెరు
ల్పనివడి దువ్వి విప్పగ వ ♦ లంతితనం బెలయంగఁ జక్కఁ దీ
ర్చినగొనబారి యప్పడమి ♦ చేడియకన్నియకొప్పకొప్పుతో
నెనయనుచున్ వచింపఁ దగు ♦ నేఘనముఖ్యములైనవస్తువుల్.

క. సింధురగామినివేణికిఁ
గంధర మౌన కంబు సవతు ♦ కంధర కరయన్
మంథరగిరి చన్నుంగవ
బంధురరుచి కరపు మోవి ♦ పవడమునుమీఁ. 72

క. నలికంబుగొనబులేఁగా
నలికంబు సుధాంశురేఖ ♦ యవనీసుతవే
నలి కంబుదరమ సవతౌ
నలికంబులసారు మీఱు ♦ నారును గళమున్. 73

సీ. గంధమించుక కానఁ ♦ గారానిబంధూక
మన్యభృద్బాధిత ♦ మగుకిసలయ
మరయఁ బ్రాసగుణంబు ♦ దొఱఁగనికురువింద
మంద మెంతయు లేని ♦ యమృతకలశ
మొడలేనికఠినత ♦ నడరుచుండుప్రవాళ
మణుమాత్ర మంటెన ♦ నవియుబింబ

మభిరుచి శూన్యమై ♦ యలరులాతూరస
మాన రారూపగు ♦ నబ్జరాగ
మెలమిఁ దుల యని పలుకంగ ♦ వలపు గలిగి
చలన మొందక తొలలేక ♦ చెలువు మెఱసి
మృదులమై విచ్చి పోవక ♦ యింపునించు
సరసమైనట్టిసీత వా ♦ తెరకు నగునె. 74

చ. రదములతీరు మేలిమగ ♦ రాలనిగారముఁ గేరు నీలనీ
రదములకాంతి మీఱు నలి♦రంగుపొసంగుకచంబు చారుష
ట్పదములబారు గేరు నునుఁ♦బ్రాయపుటారు విశాలపంకజ
చ్ఛదముల మీఱుఁ గన్నుఁగవ♦సారు వినంగ ధరాకుమారికిన్

గీ. చాలఁ బరికింప దంటమౌ ♦ క్కాలికంటు
విరిమొగడసోయగ మొకింత ♦ పురు డటంచుఁ
బలుకఁ దగునేమొ యప్పంట ♦ తలిరుటాకు
బోణిగారాపుఁగన్నియ ♦ ఘ్రాణమునకు. 76

క. చిందమ్ముల చందమ్ముల
మందమ్ములు సేయుఁ గంత ♦ మహిమకరంబుల్
గెందమ్ములు పాదమ్ముల
కుందమ్ములునుమ్ము తపన ♦ కులవర వింటే. 77

క. పద్మము లంఘ్రులు పొక్కిలి
పద్మాకర మక్షియుగము ♦ పద్మము కరముల్
పద్మము లాస్యము పద్మము

పద్మాకృతిసుమ్ము పుడమి ♦ పట్టి తలంపన్. 78

ఉ. ఊరులచందమా వళుల ♦ యొప్పిదమా కటిచెల్వమా నఖాం
కూరవిలాసమా వలుద ♦ గుబ్బలనిబ్బరమా వలగ్నశృం
గారవిశేషమా యొకటి ♦ గల్గ ననం బనియేమి? యామెయి
య్యారము కన్నులం గనిన ♦ నబ్బురమయ్యెడుఁగాదె యేరికిన్.

మ. రమణీయావయవప్రకర్ష యగుచున్ ♦ రాణించునాయింతి యా
భ్రమరాళీకచ యాచకోరదృశ యా ♦ బంధూకపుష్పోష్ఠి యా
కమలాంశానన యాయహార్యకుచ యా ♦ గప్రింపురఁభోరు వా
కమలాంఘ్రిద్వయయా వెలందికొలముం ♦ గన్నాకునీకుండగున్.

క. అని వాచంయమవర్యుఁడు
జనకజచెల్వంబు రామ ♦ చంద్రునకు ముదం
బెనయఁగ వినిపించుచుఁ జన
జనకుఁడు గాధేయురాక ♦ చారులవలనన్. 81

గీ. విని యెదుర్కొని తోడ్కొని ♦ చని మఘంబు
పూర్తిఁ గావించి పిదపఁ ద ♦ పోధనావ
తంసుఁ డగుకౌశికునితోఁ బ్ర ♦ శంససేయు
చును రఘూద్వహులను జూచి ♦ చోద్య మంది. 82

శా. ఈరాజన్యకుమారు లీయనఘు లీ ♦ యిష్వాసధౌరేయు లీ
వీరాగ్రేసరు లీదయాహృదయు లీ ♦ విధ్వంసితారాతు లీ
మేరుక్ష్మాధరధీరు లీసుగుణు లీ ♦ మేధానిధుల్ వీర లె
వ్వారోవృత్తమశేషముఁ వినియెదన్ ♦ వాచంయమా తెల్పవే.

సీ. అనుడు గాధేయుఁ డి ♦ ట్లనుఁ బ్రీతి దశరథ
రాజేంద్రతనయులు ♦ రామలక్ష్మ
ణాహ్వాయుల్ వీరస్మ ♦ దాహూతులై వచ్చి
మనుజఖాదిని దాట ♦ కను వధించి
మారీచుఁ బ్రహరించి ♦ క్రూరుఁడై నసుబాహుఁ
జెండి దుష్టాసుర ♦ శ్రేణిఁ దునిమి
మత్క్రత్వవనము స ♦ న్మహిమఁ గావించి రా
రూపమైనయహల్య ♦ శాప ముడిపి
వన్నె కెక్కుచు నీయింట ♦ నున్న చంద్ర
శేఖరునివింటిఁ జూడ వ ♦ చ్చిరి నృపాల!
యనిన జనకశతానందు ♦ లతిముదంబు
నొంది వారలఁ గొనియాడి ♦ రుచితగతిని. 84

వ. అంత శతానందుఁడు సభాజనంబులు వినంగఁ ద్రిభువనాద్భుతంబు లగువిశ్వామిత్రునిప్రభావంబులు రామచంద్రునకెఱింగింప నుత్సహించి గాధి యనుభూవల్లభునకు విశ్వామిత్రుండు పుత్త్రుం డగుటయు రాజత్వంబునఁ గతిపయవత్సరంబులు సర్వంసహాచక్రంబు ప్రజారంజనంబుగాఁ బరిపాలనంబు సేయుటయు నొకానొక కాలంబున మృగయావిహారలంపటుండై సబలంబుగా వనంబున కరిగి యచటనచట సంచరించుచు నొక్కచో నధికతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై నవసిష్ఠమహాముని గనుంగొనుటయుఁ దత్తపోధనాధీశ్వరారాధితుండై యావేళ నచట

విశ్రమించి తత్కామధేనుకృతాతిథ్యుండై సంతసించి కొంత తడవునకుఁ బ్రయాణోన్ముఖుండై యమ్మహర్షి సత్తము నాశబల నిమ్మనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రార్థించుటయు నతం డనంగీకారుం డగుటకుం గోపించి నిజభుజాబలవిక్రమం బేర్పడం బెద్దయుం బ్రొద్దు పోరాడి యజ్జడదారి దాడి కోడి పాఱి యన్నిరాబారి సాధింపమి నేమిమగఁటిమి యనుచు ననవధిక క్రోధమానసుండై చని తుంటవిల్తామిడిసూఁడుదేవరంగుఱించి బిట్టు తపంబువట్టి పెక్కేఁడులు వేఁడుటయు నమ్మహాదేవుండు కరుణాయత్తచిత్తుండై సాక్షాత్కరించి యసంఖ్యబహువిధదివ్యాస్త్రమంత్రంబు లుపదేశించుటయుఁ బదంపడి క్రమ్మఱవచ్చి యమ్మహావిశిఖంబు లమ్మునిశిఖామణిమీఁదం బ్రయోగించిన నతండు బ్రహ్మదండంబున వారించుటయు నంతటఁ గౌశికుండు క్షత్రియత్వంబునకు రోసి బ్రహ్మర్షిత్వంబునకుఁ దపంబు సేయుటకు నుద్యోగించుటయుఁ దత్తత్కాలంబునం దపోవిఘ్నంబునకు శంకింపక తెంపుచేసి చేసిన క్రియాకలాపంబులు త్రిశంకుస్వర్గసర్గంబును భాగినేయుం డగుశునశ్శేపునకు నంబరీషయజ్ఞసమాప్తియు నాత్మప్రాణసంరక్షణయుం జేయంగల మహామంత్రం బుపదేశించుటయుఁ బిదప మేనకతోఁ గొన్నివత్సరంబులు గ్రీడించుటయు రంభను శపించుటయు మఱియు నిరాహారుండై ప్రాగాశ నుగ్రతపంబు సేయుటయుఁ దత్తపఃప్రభవోపప్లవంబులకు భయమంది తపస్సామర్థ్యంబున

కు సంతసించి బ్రహ్మేంద్రాదిగీర్వాణులు వసిష్ఠు నారాధించి యతనిం గూడుకొని విశ్వామిత్రుచెంగటకుం జని బ్రహ్మర్షిత్వం బొసంగి యరుంధతీరమణసమారాధితుం గావించినం గృతకృత్యుండై వారల ననుపుటయు మొద లగునప్రమేయవిచిత్రప్రభావంబులు వినిపించిన నత్యంతసంతోషతరంగితాంతరంగంబులతో జనకరామచంద్రసౌమిత్రులు నచ్చటిసభాసదులును బహుప్రకారంబులఁ బ్రవిమలచరిత్రుఁ డగువిశ్వామిత్రుఁ బ్రస్తుతించి రంత. 85

క. మునివరుఁ డగుగాధేయుఁడు
జనకప్రభుఁ జూచి రామ ♦ చంద్రుఁడు మదిలో
గనుఁగొన నువ్విళ్లూరెడు
జనవర తెప్పింపు మిపుడు ♦ చాపం బనుడున్. 86

గీ. గట్టుదొరపట్టిఱేఁడును ♦ జట్టువాలుఁ
బట్టుదిట్టయుఁదక్క ని ♦ ట్టిటి బొట్టె
లెక్కవెట్టంగ విల్లంత ♦ యెల్లిదంబె
యనఁగ ముని నగి యైనను ♦ గనఁగఁదగదె? 87

క. అనుమఁ బదివేలభటులను
బనిచిన విలుదెచ్చి యాస ♦ భాస్థలిఁ బెట్టన్
గని రాముఁ డింత గొనియా
డిన దీప్రాఁజివురువిల్లఁ ♦ టే యని నగుచున్. 88

ఉ. గ్రక్కునఁ గార్ముకం బెషమ♦కైఁ గొనియుం గుడికైనినారిపే

రక్కజ మొప్పఁ బైకెఁ దివి ♦ యన్ వెస విల్లాద లుర్విపాఁతుగా
నొక్కెడనిల్పినొక్కికొన ♦ యుంగొనియుంగొనయంబు నెక్కిడన్
డక్కున భగ్నమయ్యె గుణ ♦ టంకృతి దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగన్.

మ. అటులాచాపము భగ్నమైన జనకుం ♦ డాశ్చర్యముంబొందియుం
తటరామున్నుతియించియిచ్చెదను సీ ♦ తన్ మత్సుతన్ వేడ్కని
చ్చటివృత్తాంత మశేష మద్దశరథ ♦ క్ష్మాపాలుతోఁ దెల్పి యా
పటుదోర్విక్రముఁదోడి తేఁగలవచః ♦ ప్రాగల్భ్యులన్ మంత్రులన్

సీ. పరికించి పనుపుము ♦ మఱియు విశ్వామిత్ర
మునిజనోత్తమ జగ ♦ ద్వినుతచరిత
చిత్తగింపుము కృపా ♦ యత్తచిత్తత మత్త
నూజ నూర్మిళ లక్ష్మ ♦ ణునకు నిత్తు
మదనుజతనుజల ♦ మాళవీ శ్రుతకీర్తు
లను కన్నియలఁ గోర్కు ♦ లొనర భరత
శత్రుఘ్నులకు నిత్తు ♦ సంతసంబున నాఁడు
బొట్టెల కిట్టులు ♦ చుట్టఱికము
పెరటిపట్టునఁ బుట్టిన ♦ పెట్టుచెట్టు
కట్టడగఁ దెట్టతెన్నక ♦ న్నట్టె భవద
నుగ్రహముఁగదా వేఱె ♦ నుడువనేల?
నిరతి హితకార్యకర్తవు ♦ నీవకావె? 91

వ. అని విన్నవించిన సంతసించి యట్టుల తగువారిం గట్టడ కా
వించిన వార లతిత్వరితగతిం జని యయోధ్యాపురంబుఁ బ్ర

వేశించి పుత్త్రాగమనంబున కెదురుచూచుచున్న దశరథవసుం
ధరాధినాథు దర్శనంబు యథోచితవిధిం గావించి రామలక్ష్మ
ణకుశలవార్త నెఱింగించి మఱియునిట్లనిరి. 92

చ. దశరథ! నీసుతాగ్రజుఁడు ♦ తాటకనుం బరిమార్చి పిమ్మటన్
గుశికసుతాధ్వరావన మ♦కుంఠితశక్తి నొనర్చి దైత్యులం
గుశలత సంహరించి జన♦కుం గని యచ్చటఁ బూజనీయమై
నశివుశరాసనంబు రఘు♦నాథుఁడు భగ్నము సేయ వేడుకన్.

క. జనకుఁడు తనసుత సీతను
జనవర నీసుతుఁడు రామ ♦ చంద్రునకు ముదం
బెనయఁగ నిచ్చెద నని మము
నని చెను మిముఁ దోడితెమ్మ ♦ టంచును బ్రీతిన్. 94

గీ. అనుచు వినిపింప దశరథుం ♦ డలరి వారి
కమితదివ్యాంబరాభర ♦ ణాదికంబు
లొసఁగి చాటించె సుతవివా ♦ హోత్సవంబు
పట్టణ మలంకరింపఁగాఁ ♦ బనిచె భటుల. 95

గీ. పదపడి వసిష్ఠముఖభూసు ♦ పర్వవరులఁ
బిలువ నంపించి కులపాలి ♦ కలును దాను
నందనులఁ గూడి సంతతా ♦ నంద మలర
వరుసఁ బెండ్లికిఁ బయనమై ♦ వచ్చి నిలిచి. 96

ఉ. పండితులుంబురోహితులు♦బాంధవులున్ సుకవీంద్రులున్ ధరా
మండలనాథులున్ హితులు♦మంత్రులువారసతుల్ మదాంధ వే

దండములుఁ హయంబులుర♦థంబులు సేనలుగొల్వఁ జండమా
ర్తాండకులుండు తూర్యపట♦హానకమర్దలకాహళధ్వనుల్. 97

గీ. ఎల్లెడల నుల్లసిల్లంగ ♦ మెుల్లముగను
పురము వెలువడి జనము ల ♦ బ్బురము నొంద
జనవరనదీనదాహార్య ♦ వనము లచట
నచటఁ జూచుచుఁ జనఁజన ♦ నంత నెదుట. 98

గీ. మిథిల కన నైన నెమ్మదిఁ ♦ బృథులహర్మ్య
మలర వీటికుఱంగట ♦ దళము నిలిపె
నప్పు డమరావతీపురా ♦ యాతసామ
జేంద్రుఁడో యంచుఁ జూపఱు ♦ లెంచి చూడ. 99

సీ. జనకుఁడు లగ్నని ♦ శ్చయము చేసి కడంకఁ
బ్రాసాదగోపుర ♦ పణ్యవీథి
కాసభారాజమా ♦ ర్గప్రఘాణాద్యశే
షస్థలంబుల నాణి ♦ చాలుముగ్గు
లామ్రపల్లవతోర ♦ ణావళుల్ మేల్తావు
లుల్లసిల్లెడువట్టి ♦ వేళ్లచప్ప
రములు విచిత్రవ ♦ స్త్రవితానములు పుష్ప
మాలికాజాలముల్ ♦ మణికలాప
దీపములు చందనాగరు ♦ ధూపములును
హృద్యశుభవాద్యనాదాది ♦ కృత్స్నమంగ
ళక్రియలఁ బ్రోలు గలయ న ♦ లంకరింపఁ

జేయుతతిఁ బఙ్క్తిరథురాక • చిత్తగించి. 100

సీ. పటహభేరీశంఖ • పణవకాహళికాది
కల్యాణవాద్యని • క్వణము లొలయ
హితపురోహితబంధు • వృద్ధభూసురమంత్రి
వరు లిరుగెలఁకుల • వరుస నడువ
శృంగారరూపజీ • వాంగనారూఢన
ర్తనకళావైభవ • ప్రతిభ మెఱయ
వంశానుచరితజ్ఞ • వందిమాగధలోక
జల్పితస్తుతికథా • స్వనము లలర
వేణువీణారవంబులు • వెలయుచుండ
నగణితప్రాభవంబున • నగరు వెడలి
వచ్చి క్రచ్చ నెదుర్కొనె • మెచ్చి పఙ్క్తి
రథనృపతివీరు నావగా • రాడ్గభీరు. 101

ఉ. అప్పుడు గాధిసూనుఁడు మహర్షివతంసుఁడు హర్షవారిధిం
దెప్పలఁదేలుచున్నపడి • తేరులఁజేనితలం వెఱింగి మే
లొప్పఁగ రామలక్ష్మణుల • నొయ్యనఁ గ్రమ్మఱ నప్పగింప లో
ముప్పిరిగొన్న మోహమున • ముద్దుఁగుమారుల నెత్తిఁగౌఁగిటన్

మ. సుముహూర్తావసరంబు వచ్చె నిఁక ని • చ్చోఁ బాగుసేయంగఁగా
ర్యము కాదంచు వసిష్ఠకౌశికముఖా • ర్యశ్రేణి వల్కన్ విదే
హమహీనాథుఁడు పెండ్లివారికులుపా • లర్పించితోడ్కొంచు వే
డ్కన్ మహావైభవ మొప్పవీటికరిగెన్ • డ్మాదేవతాయుక్తుఁడై.

చ. తనకులకర్తయాదశర♦థప్రభుమూర్తికిఁ బెండ్లియంచు నిం
పెనయఁగ వేడ్కతో దివిష♦దీశ్వరముఖ్యదిగీశులం గ్రమం
బునఁ బిలువంగ నేగుగతిఁ♦బూర్వనగేంద్రమునుండి వేగ మ
ద్దినకరమండలం బపర ♦ దిగ్గిరి డగ్గఱఁ జేరె సయ్యెడన్. 104

మ. తమి నిక్ష్వాకునృపాన్వయోద్వహులు మహో♦ద్వాహంబు వీ
[క్షింపఁ బ
శ్చిమదిక్కుంభ్యపరిస్థితుం డగుచు ని♦స్సీమప్రమోదప్రపూ
ర్ణమతిన్ వార్ధివిభుండు వచ్చుతఱి చెం♦తం బట్టుభర్తాతప
త్రమనన్ గాజరతార్కబింబములరేన్ ♦ బ్రాజ్యాస్తశైలోపరిన్

ఉ. క్రేవులపైఁ దలంపు లెదఁ♦గ్రిక్కిఱియన్ వెసమోములెత్తి మే
పోపక సంజవేళ గన♦నొప్పె నటంచు ఘటోధ్ని ధేనువుల్
కాపరులం దగం బిలుచు♦కైపడి నార్పులు గొల్వనాలలం
దేపకు నీరువట్టి దగఁ♦దీర్చి మరల్చిరి వారు పుంజలన్. 106

సీ. క్రతుభుక్పురాగత ♦ బ్రిహ్మర్షికాషాయ
శాటికాపేటికా ♦ ఛాయ యనఁగఁ
బశ్చిమాశావధూ ♦ ప్రమదవనస్థిత
కంకేలిసుమగుచ్ఛ ♦ కాంతి యనఁగ
నంజనాహ్వయదిశా ♦ కుంజరకటభిత్తి
రచితకుంకుమపత్ర ♦ రుచి యనంగ
నికటార్కకరతప్త ♦ నిష్యందచరమభూ
ధరనభోమణికాంత ♦ ధామ మనఁగ

ధరణి శ్రీమద్రఘూద్వాహో ♦ ద్వాహసమయ
విత్సుధాంధోవియద్వీథి ♦ విఘటితామ్ర
తామ్రకిసలయసందోహా ♦ క్రమతోర
ణచ్ఛవి యనంగ సంధ్యారు♦ణంబు పర్వె. 107

చ. జలరుహముల్ ముడింగెవలి♦జక్కవలంగభవార్తి నెంతయుం
గలఁగఁదొడంగె నింగినుడు♦కాంతిపసంగెఁజెలంగెఁజీఁకటుల్
గలువల కిం పెసంగె నువ♦కాంతసమాగమవాంఛ నెమ్మదిం
గులటలకుం బొసంగె రవి♦గ్రుంకె నడంగె మరీచికాంబుధుల్.

సీ. వినువీథి వెస సంజఁ ♦ జని నీడజంబులు
క్రీడించుఁ గూడుల ♦ జోడు గూడి
కమలముల్ ముకుళింపఁ ♦ దమి మధువ్రతబృంద
మానునన్యప్రసూ ♦ నాసవంబు
కడలందుఁ జీఁకటుల్ ♦ పొడఁజూపఁ గులటలు
విహరింతు రాత్మేచ్ఛ ♦ విటులతోడ
క్షుత్పిపాసలు దీరఁ ♦ గోరి చకోరముల్
భుజియించు రేయెండఁ ♦ బొట్ట నిండ
నహహా! దైవంబు తమిఁ దము ♦ నగ్గలంపు
వగలఁ బొగులంగఁజేసెఁగా ♦ తగవు విడిచి
యనుచు మగువలు మగలు న ♦ న్యోన్యగతులఁ
గవలఁ బెడఁబాసి తిరుగు జ ♦ క్కవలగములు. 109

గీ. అఖిలకకుబబ్జలోచనో ♦ ద్యానవాటి

కాలలితబంధురతమాల ♦ సాలజాల
చారునిస్తంద్రమేచక ♦ చ్ఛాయ యనఁగఁ
గటికిచీఁకటి పర్వాది ♦ క్తటములందు. 110

సీ. స్మరజైత్రయాత్రావ ♦ సరహరిద్యోషిత్క
రక్షిప్తలాజోత్క ♦ రమ్ము లనఁగ
నానటద్ధ్వజపటాం ♦ తస్సంచలద్వియ
ద్గంగాతరంగాంబు ♦ కణము లనఁగ
సంబుదాయనమహో ♦ ద్యానచంచత్ఫుల్ల
నవమల్లికాప్రసూ ♦ నంబు లనఁగ
తుణదాంబుజేక్షణా ♦ కచభారధృతవిభూ
షణచ్యుతమౌక్తిక ♦ గణము లనఁగ
నఖిలమఘభుగ్వధూటీవి ♦ హారహారిహ
ర్మ్యాశ్మనిర్మితగగనహ ♦ ర్మ్యాంతరాంత
రస్థగితశుభ్రశుచివిచి ♦ త్రితరవజ్ర
ఫలకము లనంగఁ దారకా ♦ వళు లెసంగె. 111

క. సురరాజవధూసౌధో
పరికీలితకనకకలశ ♦ భాతిమనోజ్ఞ
స్ఫురదరుణద్యుతి మెఱయఁగ
హరిణాంకుఁడు వొడమెఁ బ్రాగ ♦ హర్యముమీఁదన్. 112

సీ. మఘవదిక్స్త్రీహర్మ్య ♦ విఘటితశారికా
సముపేతవజ్రపం ♦ జర మసంగఁ

బూర్వభూభృద్వన ♦ స్ఫురితబంభరసమం
చద్భ్రహాస్మల్లికా ♦ స్తబక మనఁగఁ
దారాపథగభీర ♦ తపనజాని ర్ఝరో
ద్భవసమిద్యుత ఫేన ♦ పటల మనఁగ
క్షణదావధూదూతి ♦ కాసమానీతాంజ
నలసద్రజతకరం ♦ డం బనంగ
నలరి యుభయాభిరుచివర్ణ ♦ మై యనంత
పుంబదవి నొంది కళలపెం ♦ పుఁ గని విబుధ
రంజన మొనర్చి యరిభీక ♦ రప్రయుక్తి
నిండుకొని యుండె ద్విజరాజ ♦ మండలంబు. 113

ఉ. కన్నులపండువై యలరెఁ ♦ గాటపుసంజ పోసంగె నిర్లు రే
యన్నువవిందు దోఁచె నిఁక ♦ నాఁకలి దూపయుఁ దీఱఁ గోరికల్
వెన్నెల మెక్కఁ గల్గె నని ♦ నిక్కుచు నంత మిథోనులాపముల్
వెన్నెలపుల్గు లెల్ల విను ♦ వీథిఁ జరింపఁ దొడంగెఁ బల్కుచున్.

సీ. వజ్రకుట్టిమనట ♦ ద్వ్యాళమంజీరాంఘ్రి
ఘట్టనోద్ధతరజః ♦ కాంతి యనఁగ
యామినీకాంతావి ♦ హారార్థకల్పిత
క్షౌమోపకారికా ♦ చ్ఛాయ యనఁగ
ఖేలదాశాంబుజా ♦ క్షీలోకకరకిర
ద్ఘనసారధూళీప్ర ♦ కాశ మనఁగ
ధ్వాంతభృంగోదుజ్జా ♦ వ్యాప్తరత్యుద్యాన

వృతికేతకిపరాగ ♦ ఘృణి యనంగ
నోజ జీవనరాశి పె ♦ ల్లుబ్బఁగను గ
ళావిశేషతఁ గువలయా ♦ హ్లాద మగుచు
రోదసీగహ్వరంబున ♦ మేదురముగఁ
బాండురం బగుచంద్రాత ♦ పంబు మెఱసె. 115

క. ధరణి హిమలవము లెసఁగెను
సురతటినీనిర్గతాతి ♦ శుంభద్వియదం
తరసంచరహంసచల
ద్గరుదాగతశీతలాంబు ♦ కణము లనంగన్. 116

సీ. అపుడు వసిష్ఠకా ♦ శ్యపగాధినందన
గౌతమపర్వత ♦ కణ్వగర్గ
నలినజతనయశౌ ♦ నకవామదేవాత్రి
జాబాలిముఖ్యవా ♦ చంయమేంద్రు
లెల్లఁ జంచత్కృపా ♦ హృదయులై దీవింప
వృద్ధధాత్రీసుర ♦ వ్రీడవతులు
హారతు లర్పింప ♦ నార్యు లాగమశబ్ద
మలరింప వారాంగ ♦ నలు నటింప
వందిజనములు గీర్తింప ♦ వరుస సుతచ
తుష్టయముతోడ దశరథుఁ ♦ డిష్ట మెసఁగఁ
జతురుదన్వత్పృథ్వీయుక్త ♦ శశధరుకరణి
వచ్చె బలుతేవ జనకని ♦ వాసమునకు. 117

వ. అట్లు మహావైభవంబుగా సమస్తజనపరివృతుండై వచ్చినదశ
రథధరాధినాథమూర్ధన్యునిం గనుంగొని నితాంతసంతోషం
బున జనకరాజచంద్రుండు చతుశ్శాలాప్రాంగణప్రాంచద
భంగశృంగారరంగవల్లికావిచిత్రనవరంగమందిరాంతరసము
న్నతమంగళాయతనసులలితసముదీర్ణనవరత్నఖచితచామీకర
ప్రభావిశేషశోభితపీఠంబులం బెండ్లికుమారులం గూర్చుండం
జేసి వసిష్ఠాదిమహర్షిసత్తముల నర్ఘ్యాసనంబుల నాసీనులం గా
వించి రఘువంశరత్నాకరసుధాకరుం డగుపఙ్క్తిస్యందనోర్వీ
శ్వరసక్రందనునకు ననర్ఘ్యసింహాసనం బొసంగి తక్కినజనం
బుల నక్కజంపుటక్కటికంబున నక్కజంపుటాస్తరణంబుల
సుఖోపవిష్టుల నొనర్చి యమ్మహోత్సవంబు విలోకించుచున్న
సమయంబున. 118

క. తలయంటె నొక్కయలికుం
తల సంపఁగెనూనె రఘువ ♦ తంసున కింద్రో
పలఖచితకనకమయశయ
వలయఝుణంఝుణర ♦ వంబువలనుగఁ జెలఁగన్. 119

క. నిటలతటవిస్ఫుటనట
త్కుటిలాలక యగుచు నొకచ ♦ కోరదృశ సము
త్కటహర్ష మెసఁగ గంధపు
టటకలి వెట్టెం బ్రభాక ♦ రాన్వయమణికిన్. 120

చ. జలక మమర్చె నొక్కజల ♦ జాతవిలోచన యొక్కనీలకుం

తల తడియొత్తె ధౌతవస ♦ నం బిడె నొక్కసుధాకరాస్య వి
చ్చలవిడి పైఁడిగద్దియ యొ♦సంగె వెలందుకయొర్తు పెన్నెఱుల్
మెలఁతయొకర్తుదువ్వె నెల♦మింగొనగోరుల రామమూర్తికిన్.

సీ. కమనీయనవరత్న ♦ ఖచితకోటీరంబు
శిరమున ఘటియించెఁ ♦ జెలువ యొకతె
వికసితమణిబద్ధ ♦ మకరకుండలములు
వీనులఁ గీలించె ♦ వెలఁది యొకతె
గొనబువన్నియ మీఱు ♦ కనకకేయూరముల్
భుజముల నెలకొల్పెఁ ♦ బోలఁతి యొకతె
రాణించు తెలితళ్కు ♦ టాణిముత్తెపుఁబేరు
ఉరమున నొనగూర్చె ♦ నువిద యొకతె
వీరవిజయాంకమన్నెకు ♦ మారబిరుద
మైనఘనగండపెండేర ♦ మంద మలరఁ
బాదములఁ బాదుకొల్పెను ♦ బడఁతి యొకతె
నిండువేడుక రఘువంశ ♦ మండనునకు. 122

క. మినుకగుకుంకుమ నెన్నొస
లను గళ్యాణంపుబొట్టు ♦ లాలితముగఁ దీ
ర్చెను సుందరాంగి యొక్కతె
కనుపండువు గాఁగ నుష్ణ ♦ కరకులమణికిన్. 123

గీ. నలుఁగెలంకులమేలిసా ♦ న్నంపుజవల
మెఱుఁగు లొరయంగఁ దళతళ ♦ మెఱయునట్టి

నిలువుటద్దంబుఁ గొనివచ్చి • నిలిపె నెదుట
దర్పణకపోల యొక్కతె • దాశరథికి. 124

క. ఘుమఘుమపరిమళ మొలయుచుఁ
గొమరారెడుపువ్వుబెత్తు • కూటువ లామో
దము గ్రమ్మఁగ సికఁ జుట్టెను
బ్రమదామణి యోర్తు రామ • భద్రునకొనరన్. 125

సీ. పచ్చికస్తురితావిక • ప్రమును వలపు
గులుకుతుహినజలమ్మును • గూర్చినట్టి
చందన మలందె నొకయర • విందగంధి
యంద మందంగ దశరథ • నందనునకు. 126

గీ. అటులు రఘువీరుఁ గైచేసి • యతిరయమున
కడమముప్పూర దివ్యమాం • గళికలక్ష
ణములు వెలయంగఁ గైసేయ • నమితహర్ష
మునఁ బురోధోవతంసుఁడు • వినయగతిని. 127

సీ. శ్రీవినాయకపూజ • చేయించిపుణ్యాహ
వాచన మొనరించి • వలకరమునఁ
గంకణంబొజవుగఁ • గట్టించి యజ్ఞోప
వీతధారణముగా • వించి యచట
జలరాశిమేఖలా • సవనాశనుల కెల్లఁ
గర్పూరమృగమద • గంధపుష్ప
తాంబూలముఖ్యస • త్కారంబు లర్పించి

కన్యావరణ యిచ్చి ♦ కౌసలేయు
ప్రవర వచియించి యున్నంతఁ ♦ బ్రమద మొప్ప
జనకుఁడు కుశధ్వజుండును ♦ సతులతోడ
నప్పు డభ్యంగసస్నాన ♦ మాచరించి
రవణములు వల్వలు ధరించు ♦ నవసరమున. 128

చ. తరుణి యొకర్తు వేడ్కవసు♦ధాసుతకుందలయందొనొక్కసుం
దరి జలకం బమర్చె నొక♦తన్వి తమిం దడియొత్తె నొక్కముం
జటికుచ వల్వ లిచ్చె నొక♦చాన వెసన్ నొసలందుఁగుంకుమం
బరుదుగఁ దీర్చె నొక్కనలి♦ నానన కాటుక పెట్టెఁ గన్నవన్.

శా. శృంగారాంబురుహాకరంబొ వచన♦శ్రీప్రౌఢిమన్ మించుమేల్
బంగారంపువెలందియో సతనుశం♦పావల్లియో కాక యీ
మాంగళ్యాంకము లేరికిన్ మునువచిం♦పన్ వింటిమే కంటిమే
గాంగేయోదరుసృష్టిచాతురి ధరా♦కన్యావిలాసంబునన్. 130

సీ. అబ్దచంద్రశరాస ♦ నాబ్జాబ్దశష్కులీ
కచముఖభ్రూనేత్ర ♦ గండకర్ణ
హీరకందుకబింబ ♦ కీరచంపకచంద్ర
రదచుబుకోష్ఠవా ♦ గ్ఘ్రాణహాస
దరబిసపల్లవ ♦ ధరతరంగమృగేంద్ర
గళభుజకరకుచ ♦ వళివలగ్న
మహికరతూణక ♦ మఠదంతితారకా
కటిసక్థిజంఘాంఘ్రి ♦ గమనసఖర

కాంచనశిరీషకుసుమస ♦ త్కాంతిదేహ
మాంగళికదివ్యలక్షణ ♦ మహిత యగుచు
రఘుకులోద్భవుసామ్రాజ్య ♦ రమ యనంగ
జనకసుత యొప్పెఁ బరిణయ ♦ సమయమందు. 131

గీ. అనుచుఁ జూపఱు లద్భుత ♦ మంద ధరణి
కన్యక కలంకృతి యొనర్చి ♦ కడకనూర్మి
ళకును మాళవీశ్రుతకీర్తు ♦ లకును మాంగ
ళికవిధు లొనర్చి శుభవిత ♦ ర్దికకు నెలమి. 132

శా. శ్రీరంజిల్లఁగఁ బెండ్లికూఁతుల నిటుల్ ♦ చెన్నొందఁ గై చేసి తో
తేరఁ గన్నులఁ గాంచి తజ్జనకు లెం♦తే భక్తి హేరంబునిం
గౌరిం గొల్చి ధరాసుపర్వులకున♦త్కారంబు లర్పింపఁ బెం
పారన్ మైథిలగోత్రవర్గకథన ♦వ్యాపారులై యుండఁగన్. 133

గీ. వరుల కపు డత్తమామలు ♦ వరుసఁ గాళ్లు
గడిగి మధుపర్కముఖ్యస ♦ త్కార మిచ్చి
పుత్త్రికల దానధారాంబు ♦ పూర్వకముగ
నొసఁగి ప్రతిసీర వట్టి సం ♦ తస మెసంగ. 134

శా. గానం బొప్పఁగ స్వస్తిశబ్దములయన్ ♦ గాణిక్యమాడంగబ్రి
హ్మానందంబు చెలంగ నాకసమునం♦దాదిత్యు లీక్షింపఁగా
నానాభూసురసంచయంబు శుభమం♦త్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల ల
క్ష్మీనారాయణ సావధానయనుచున్ ♦ జిత్రంబుగాఁబల్కఁగన్.

గీ. జ్యోతిషజ్ఞాను లుడువీధి ♦ రీతి గని ము

హూర్త సమయం బనుచుఁ దెల్ప ♦ నోజ దంప
తులశిరోధృతగుడజీర ♦ కులుగఁ జేసి
రఖిలజనములు ముదమంది ♦ యరయుచుండ. 136

క. కళ్యాణహారతులతోఁ
గళ్యాణపుఁబల్లెరములు ♦ గ్రన్నన రమణుల్
గళ్యాణంబులు పాడుచుఁ
గళ్యాణవితర్ది మీఁదఁ ♦ గదియించి రొగిన్. 137

శా. శ్రీరామక్షితిమండలేంద్రుఁడు ధరి♦త్రీపుత్రికంఠంబునం
దారూఢస్థితిఁ గట్టె నైదువలున♦త్యాసక్తి సూర్చంగ నిం
పారన్ మంగళసూత్రమయ్యెడనుగో♦త్రాదిత్యులెంతేధ్రువం
తేరాజా వరుణో ధ్రువ మ్మనుచుఁబ్రీ♦తింబల్కనామోదియై.

గీ. ఘనుఁడు భరతుఁడు మాళవి ♦ కెనయువేడ్క
లక్ష్మణుండూర్మిళకు శుభ ♦ లక్షణప్రి
పూర్తి శత్రుఘ్నుఁడును శ్రుత♦కీర్తి కొఱపు
గదుర మంగళసూత్రముల్ ♦ గట్టి రంత. 139

క. తరుణులశిరములఁబతులుఁన్
దరుణులుపతిశిరములందుఁ ♦ దమిమీఱఁగనిం
చిరిముత్తెపుఁదలఁబ్రాలను
సిరిమెఱయఁగనఖిలజనుల ♦ చిత్తములలరన్. 140

గీ. అంత నగ్నిప్రతిష్ఠాప ♦ నాదివిధులు
శ్రుతిహితంబుగఁ గావించి ♦ శుచికి మ్రొక్కి

ప్రీతిసప్తర్షులకు గురు ♦ వృద్ధబంధు
జనులకు నమస్కృతి యొనర్చి ♦ సరభసమున. 141

క. దంపతులు పరస్పరముగ
మంపెసఁగఁగఁ జూచుకొనుచు ♦ మక్కువ మీఱన్
బెంపొదవఁగఁ గూర్చుండిరి
సంపఁగెవిరిముల్కివలఁతి ♦ శరములు నింపగ. 142

వ. అయ్యవసరంబున. 143

క. తరుణులు కొండలు బంగరు
హరివాణములందు రసర ♦ సాన్నము లిడి ముం
దర నినిచినఁ గొని భుజియిం
చిరి కసిగాటులుగ మదిని ♦ సిబ్బితు లెసఁగగ. 144

సీ. శ్రీమీఱ నిటులు లో ♦ కామోద మలర మ
హోత్సాహమున వివా ♦ హోత్సవంబు
గావించి జనకక్ష్మా ♦ మావిభుండు మహర్షి
ఎరుల కుర్వీసుర ♦ వరుల కెల్ల
సంతుష్టి యొనరించి ♦ సమదమదావళో
త్తుంగతురంగశ ♦ తాంగములను
మణిశిబికానేక ♦ మౌక్తికచ్ఛత్రచా
మరముఖాసంఖ్యస ♦ మస్తవస్తు
దాసదాసీజనంబు ర ♦ త్నములు కాంచ
నాంబరాభరణంబులు ♦ సరణ మిచ్చి

దంపతుల నంపకముచేసి ♦ దశరథునకు
నతనిసతులకు వివిధన ♦ త్కృతు లొనర్చి. 145

వ. మఱియుం దక్కినజనంబులకు నక్కజంబుగాఁ బెక్కువిధంబు
లసత్కారంబుః లొసంగి పంపకంబు గావించి తోన గొంతద
వ్వే చని తత్తదనుజ్ఞాతుండై జనకభూవల్లభుండు క్రమ్మఱ నిజ
నివాసంబునకు వచ్చిన గాధినందనుండు నమందానందంబునం
బజ్క్తిస్యందనుని సపుత్త్రబాంధవంబుగా నభివృద్ధిఁ బొందు
చుండు మనుచు నాశీర్వదించి యుత్తరపర్వతంబునకుం జని
యె నంత నద్దశరథుండు నత్యామోదంబునం గొడుకులం గో
డండ్రనుం దోడ్కొని వసిష్ఠవామదేవప్రముఖబ్రహ్మర్షిసత్త
ములును, సుమంత్రాదిమంత్రులును, విద్వత్కవీంద్రవందిమా
గధమిత్రబంధుసామంతభృత్యజనంబులును, నర్తనకళాప్రవీణ
గణికాలోకంబును, మత్తమాతంగముఖ్యచతురంగబలంబును
బలసికొలువ బలుతేవం జనుచుండ ముందట. 146

క. పతగకులఘోరరవములు
ప్రతికూలసమీరణములు ♦ బహుళరజంబుల్
వితతంబుగ నశుభంబులుఁ
గుతుకమలరఁ గానఁబడియెఁ ♦ గొన్నిశుభంబుల్. 147

వ. కాంచి భయాకులుండై పజ్క్తిరథుండు వసిష్ఠమహాముని కె
ఱింగింప నతండు తచ్ఛుభాశుభంబులు పరీక్షించుచు నరుగు
చుండ నొక్కచోట. 148

చ. గురుతరకార్తవీర్యభుజ♦గోత్రపురందరు ధైర్యదేవతా
ధరు నయమార్గతత్పరు మ♦దద్విషదుగ్రభుజంగనీలకం
ధరు గుణబంధురుం బ్రచుర♦ధన్వకళాపరిభూతనీలకం
ధరు నృపపద్మసింధురుఁ గు♦ఠారధరున్ ధరణీమరుద్వరున్.

క. కని సాధ్వసంబు మనమునఁ
బెనఁగొన నందఱును మ్రొక్క ♦ భృగురామునకున్
వినయమున నర్ఘ్యపాద్యము
లినకులనాథుఁ డగుదశర ♦ థేశ్వరుఁ డిచ్చెన్. 150

క. ఇచ్చిన విముఖత భార్గవుఁ
డచ్చోటును గదలి రాఘ ♦ వాంతికమునకున్
విచ్చలవిడి చనుదేరఁగఁ
జెచ్చెర రఘువరుఁడు పూజ ♦ సేయఁగ ననియెన్. 151

గీ. శివునివిల్లు విఱిచి ♦ సీతను బెండ్లాడె
రాముఁ డనుచుఁ బ్రజలు ♦ ప్రస్తుతింప
నమ్మహేంద్రపర్వ ♦ తమ్మున విని నీభు
జాబలంబు చూడ ♦ సరభసమున. 152

ఉ. వచ్చితి నింక నెందుఁ జను ♦ వాఁడవు చాపశరంబు లిచ్చటం
జెచ్చెరఁబెట్టి ప్రోవు మని ♦ చేతులు మోడ్చినఁ గాక తక్కినన్
బ్రచ్చెద మత్కుఠారమున ♦ వారిచరాంకవిరోధి తద్దయున్
మెచ్చిన విక్రమాంచితు న ♦ మేయభుజాబలు నన్నెఱుంగవే.

ఉ. రాముఁడ నేన కాక మఱి ♦ రామసమాఖ్య మదన్యు లైనవా

రేమని తాల్తు? రెట్టులు స•హింపనగుణ? మదతీతవిక్రమో
ద్దామమహాోమహామహిమ•ధన్వకళాఢ్యత గల్గకుండినన్
రామ యటంచుఁబల్కఁగను•రాముఁడనందగు నేజగంబునన్.

సీ. త్రిపురాన్నరిపారాతి • కృప శరాసనకళా
భ్యసనంబు గావించి • నట్టివాఁడఁ
గృతవీర్యనందనో • ద్ధతబాహుసాహస్ర
మాహవంబునఁ ద్రుంచి • నట్టివాఁడఁ
గయ్యంబు మొనకట్టి • ముయ్యేడుమాఱులు
పట్టి రాజులఁ గొట్టి • నట్టివాఁడఁ
బునుక లన్నిట నిలిం • పులమన్కిపట్టుకు
మెట్టు లొప్పఁగఁ గట్టి • నట్టివాఁడ
నగుటఁ బ్రాఢులు పొగడఁగ • జగమునందు
వినియుసీ విల్లు లించుక • వెఱపులేక
రాచపట్టి నటంచు బీ • రమున ప్రోల
నిలిచి పలికెద వీఁక నైనఁ • దొలఁగవలదె? 155

సీ. నక్రపాణులైనట్టి • జననాథకులజులు
విబుధసంసేవనో • ద్వృత్తు లగుట
ధార్మికోత్తము లైన • ధరణీతలేశ్వరుల్
స్వస్త్రీసమాగమా • సక్తు లగుటఁ
బ్రబధనదానప్రౌఢిఁ • బరగిననరపతుల్
సతతసత్పదవీప్ర • శస్తులగుట

సుశ్లోకవైభవ ♦ శుభులైనరాజులు
విపులాగమాంతవ్రి ♦ విష్ణు లగుట
చాల విని శస్త్రమును విల్లు ♦ జాతరోష
మును గళాపూర్తి విడువక ♦ ముదము గదుర
నిటులు నాధాటి కెదుట ని ♦ ల్చుటను నీవు
విష్ణుపదవాసి వగుటకు ♦ వింతగలదె? 156

గీ. సురహితుండవు గాని యసు ♦ రహితుఁడవు
గావు కావున నన్నిటఁ ♦ గావు కావు
మనుచు వేఁడినఁ గాక ని ♦ న్నసురహితునిఁ
జేయుదును గాదె మాటలు ♦ వేయునేల? 157

గీ. అనిన రఘురాముఁ డల్క ని ♦ ట్లనుచుఁ బలికె
మంచి దిఁక నీవు గర్వించి ♦ మమ్ము నెంత
యెల్లిదంబుగఁ జూచినఁ ♦ బ్రల్లదములు
బల్లిదులు పల్కుదురఁటయ్య! ♦ బాపనయ్య! 158

క. క్షితి సురవరుఁడవు నయగుణ
హితుఁడవు సర్వజ్ఞబోధి ♦ తేష్వాసకళా
చతురుఁడ వగునీవాత్మ
స్తుతియును బరనిందసేయు ♦ దోషముగాదే? 159

మ. అదిగా కున్నను యోగిపుంగవుఁడ పీ♦వయ్యో వయోవృద్ధవు
న్మదవాచాకలితుండ వార్యజననిం♦దానిశ్చయాత్ముండ వే
ను దినేశాన్వయజుండ ధార్మికుఁడనే♦నోధీరుఁడన్ రాముఁడన్

గదనం బెట్లు ఘటిల్లు నిర్వ్యరకు వా♦క్యాంతేశవంశోత్తమా.

గీ. అనిన భార్గవుఁ డాగ్రహం ♦ బున వచించె
నెదిరిసత్వంబుఁ దనసత్వ ♦ మెఱుఁగనట్టి
బాలిశునిఁ బోలి పలికెద ♦ వేల రాచ
బుడుత వినుమయ్య మచ్ఛక్తి ♦ జడత విడిచి. 161

శా. సాస్త్రాసాశుగభూపతుల్ రణములో♦నస్మత్కుఠారస్ఫుర
చ్ఛస్త్రచ్ఛిన్నశరీరులై చని దివి♦స్వచ్ఛందసంచారులై
ఖస్త్రీసంగతులైరి తద్రుధిరమేఁ♦గావించితిం గా యథా
శాస్త్రం బొప్పఁగఁ దర్పణాంజలులు ని♦శ్శంకం బితృప్రీతిగన్.

గీ. తివిరి యయాత్యాదిభిక్షుప్రాఁ ♦ జివ్రకువిల్లు
విఱిచితి నటంచుఁ గడువిఱ్ఱ ♦ వీఁగవలదు
చేవ గలదేని యిపుడు నా ♦ చేతిచాప
మెక్కువెట్టినఁ దలఁతు ని ♦ న్నెక్కుడుగను. 163

క. నావుడు దశరథరాముఁడు
వైవస్వతుకరణి దుర్ని ♦ వార్యుఁ డగుచు భూ
దేవునిధనువు వెసం దే
జోవీర్యము లందుకొనెడు ♦ చొప్పునఁ గొనియెన్. 164

క. కొని సాహంకృతిఁ దద్దయు
గొనయం బెక్కించి తోన ♦ గుణటంకారం
బొనరిచి సునిశితవిశిఖము
వొనఁ దీసి శరాసనమునఁ ♦ దొడిగి కడంకన్. 165

క. భార్గవ యవితథ మస్త్ర
న్మార్గణ మిసుమంత దీని ♦ మరలింపఁగ నా
భర్గున కలవియె యిఁక నీ
స్వర్గతినిర్గతిగఁ ద్రుంతుఁ ♦ జరణయుగంబుల్. 166

క. అని రఘురాముఁడు పలికిన
విని భార్గవరాముఁ డతని ♦ విక్రమమునకున్
మనమున వడవడ వణఁకుచు
వినయంబున ననియె విగత ♦ వీర్యుం డగుచున్. 167

క. నాపదములు దెగనేయక
కోపం బుడుగుము మహేంద్రి ♦ కుధరంబునకున్
భూపోత్తమ పోవలయును
శాపంబు ఘటిల్లెఁ దొల్లి ♦ జగతీసురుచేన్. 168

క. కావున నీదగువిక్రమ
మావిష్ణుపరాక్రమంబు ♦ నారయ తుల్యం
బై వెలయుఁగాన మును నేఁ
గావించిననాకపథము ♦ ఖండింపు మిటన్. 169

చ. అనవుడు రామచంద్రుఁడు ద♦యాళుఁడు గానఁ దదుక్తరీతిన
య్యనిమిషలోకమార్గముర♦యంబునఁద్రుంచినఁగాంచిభార్గవుం
డినకులవీరుఁ జాల నుతి♦యించి ప్రదక్షిణమాచరించి చ
య్యనఁజనియెన్మహేంద్రగిరి♦ కయ్యెడమెచ్చిరినిర్జరుల్ దివిన్.

చ. దశరథుఁ డంత నెంతయు ము♦దం బలరారఁగుమారకున్నిరం

కుశఘనబాహువిక్రము ర♦ఘుప్రవరుఁ సుగుణున్ ధనుఃకళా
కుశలునిఁ జూచి నంతసిలి♦కుమ్మరుని భార్గవుఁ గెల్చి యివ్విప
ద్దశఁ దొలఁగించెనోర! యిఁక♦ధన్యుఁడనై తిఫలించెఁగోరికల్.

క. అని మది మెచ్చుచుఁ గడు నం
దను నుపలాలించి జామ♦దగ్న్యాంబుధిలం
ఘన మొనరె నింక సబలము
గ నయోధ్యాపురికి నరుగఁ♦గావలె నంచున్. 172

మ. విలసత్కేతనఘంటికానినదముల్ ♦ వేదండతుండస్వనం
బులు వాజిప్రకరారవంబు పృతనా♦భూరిధ్వనుల్ శంఖమ
ర్దళభేరీముఖవాద్యనాదములువా♦రస్త్రీమహానర్తనం
బొలయం బజ్క్తిరథుండు వచ్చెఁ బురికిన్♦బ్రోత్సాహియై
[యయ్యోడన్.

ఉ. లాజలు నక్షతంబులు వి♦లాసము మీఱ ధరామరుత్పురం
ధ్రీజను లెల్లఁ జల్లుచు న♦తిప్రమదం బొలయంగ భవ్యనీ
రాజన మిచ్చుచుండఁగఁ బు♦రంబునఁబెండ్లికుమారులర్మిలిన్
రాజపథంబు మించి మది♦రంజిల వచ్చిరి మన్కిపట్లకున్.

క. అంతట నొకశుభదినమున
సంతోష మెలర్ప వృద్ధ♦జనతానుమతిన్
గాంతాజనములు సీతా
కాంతం గై చేసి రపుడు♦కాకుత్స్థుండున్. 175

క. అభ్యంగనాదివిధులు ము

నీభ్యాజ్ఞ నొనర్చి మఱియు ♦ హేమాలంకా
రాభ్యంచితుఁడై ఘనమృగ
నాభ్యాదిసువస్తువాస ♦ నాకలితుండై. 176

వ. నితాంతసంతోషంబునం జెలంగుచున్న రఘుపుంగవుకుఁ అంగట మెలంగుకురంగనయనలు బుధలోకానుమతంబున నవారిధారాధరశ్యామాభిరాముని రామునిఁ గైదండ లిడి తోడ్కొని చని కేళికామందిరంబున శయ్యాతలంబునం గూర్చుండం జేసి సీతాతటిల్లతాంగి నచ్చటికిఁ దోడి తెచ్చుటకు మఱలి వచ్చుచుం దద్గృహాశృంగారంబున కచ్చెరువందుచుం దమలోన.

సీ. శారికోక్తమనోజ ♦ జయకథాపరిచురంబు
పటువాక్కలితకీర ♦ పంజరంబు
కస్తూరికాగంధ ♦ ఘనసారవిసరంబు
మహనీయగంధసం ♦ పత్కరంబు
మాణిక్యదీపికా ♦ శ్రేణికారుచిరంబు
బహువిధాగరుధూప ♦ బంధురంబు
శ్లాఘ్యవర్ణాంబరో ♦ ల్లాభచిత్రతరంబు
ప్రసవకల్పితతల్ప ♦ భాసురంబు
కుసుమశరబాణసదామోద ♦ గురుతరంబు
బహువిధపరిమళసద్వస్తు ♦ పరికరంబు
సుందరంబుల కెల్లను ♦ సుందరంబు
మనకులస్వామికేళికా ♦ మందిరంబు. 178

గీ. అనుచుఁ బల్మాఱు వర్ణించు ♦ కొనుచు నేగి
సదరహాసితాస్యయై సీత ♦ సరస నిలిచి
వేళ యయ్యెను విభునకు ♦ విడె మిడంగఁ
దడవు వల దింక లెమ్ము క్రొం ♦ దలిరుఁబోఁడి. 179

గీ. అని కరంబు వయోవృద్ధ ♦ యావతంబు
వినిచి కైదండ లిడుకొని ♦ వేడ్క వాడమ
మఱియుఁ గొన్ని మిథఃకథల్ ♦ మంతనముగ
నుడువుచును దావుఁ గదలించి ♦ నడుపునపుడు. 180

గీ. చెలువలజ్జాభరం బను ♦ శృంఖలంబు
దవులుకొని యుంటఁ బదము గ ♦ దల్ప దయ్యె
మేటివల పనుముప్పిరి ♦ త్రాటఁ బట్టి
ముంగలికి లాగఁ దొడఁగె న ♦ నంగుఁ డంత. 181

గీ. పట్టి బలుతేవఁ గట్టను ♦ స్నట్టి పెద్ద
యోడఁ గదలించుకొని వచ్చు ♦ నోజ దోఁపఁ
దోడి తెచ్చిరి పుడమిపూఁ ♦ బోఁడిపట్టి
పడకయింటికి సంగడి ♦ పడఁతులెలమి. 182

సీ. అఱచందురునిదండ ♦ నలరారుస్వాతినా
నొసటఁ గుంకుమబొట్టు ♦ పస నెసంగఁ
గుంభిమస్తకచల ♦ ద్బంభరావళిమాడ్కిఁ
బిఱుఁదునఁ గీల్జడ ♦ మెఱయుచుండ
జలజచంచత్సార ♦ సధ్వానములరీతిఁ

బదముల నందెల ♦ రొదలు గదురఁ
జపలపైఁ గ్రమ్మిన ♦ శరదంబుదము తేవఁ
దనువున ధవళవ ♦ స్త్రము దలిర్ప
లలితవికసితపద్మినీ ♦ కలితమైన
సరసిపోల్కె లసన్ముఖా ♦ బ్జములు నలరి
చెలిమికత్తెలు చుట్టును ♦ బలసికొలువ
జనకసుత వచ్చెఁ గేళికా ♦ సదనమునకు. 183

క. ఆళీజను లోకకొందఱు
మేలంబులు సలుపుకొనుచు ♦ మెల్లన వచ్చెఁ
గేళీవినోద మలరఁగ
బాలామణిసరస నిలిచి ♦ పలికిరి నగుచున్. 184

చ. పదపద చాలునమ్మ! వెసఁ ♦ బానుపుమీఁదికి సిగ్గటమ్మ! సొం
పొదవఁగ నాథుఁ గూడుము ము ♦ హూర్తము మించెఁగదమ్మ! [బాగుచే
సెదవవునమ్మ! రేపు మఱి ♦ చెల్వునితో బిగికౌఁగిటన్ సదా
వదలకయుండువారలిటు ♦ వంటిగయాళులుగా రె? యూరయన్

మ. విలసద్రూపము విద్యయు న్ధనముదో ♦ ర్వీర్యంబు తారుణ్యముం
గలప్రాణేశుఁడు గల్గినట్టిసతి భా ♦ గ్యంబే యమేయం బిఁకన్
దలమే నీసుకృతంబు దెల్పుటకు నీ ♦ తా! షడ్గుణైశ్వర్యసం
కలితున్ శ్రీరఘునాథుసంతతము వే ♦ డ్కంగూడి క్రీడింపఁగన్.

క. అని బోధించి తటాలున

వనితం గను మొఱఁగి చెలులు ♦ వరుసకుఁ దఱిగాఁ
గనుగిఱపి యొక్కరొక్కరె
చనినం దలవంచి నాన ♦ సతి యుండంగన్. 187

ఉ. కొంకక రాఘవుం డపుడు ♦ కూర్మి ధరాసుత కేలువట్టి ప
ర్యంకముపై వసించి సతి ♦ యాత్మకరం బభిరంజిలంగఁ దా
నంకమునందుఁ జేర్చుకొని ♦ హర్ద్వగ వేనలి దిద్ది తద్దయున్
గుంకుమబొట్టు దీర్చి కొన ♦ గోళ్ల చనుంగవ నొక్కి యిట్లనున్.

క. నానయిటు లేల విధుబిం
బానన ! నాపైని బ్రేమ ♦ నాని సుధాధా
రానవమధురోక్తుల మది
నానంద మెలర్పఁ బలుకు ♦ మరమర తొఱఁగన్. 189

సీ. చంచరీకాలక ♦ చంద్రబింబానన
చాపసుభ్రూయుగ ♦ చంచలాక్షి
చంపకనాసిక ♦ చక్రవాకస్తని
చక్రిరోమావళి ♦ చక్రనాభి
చండికాశ్వవలగ్న ♦ చక్రోపమనితంబ
చటులరంభోరువ ♦ చంద్రగాత్ర
చారుపయోజాంఘ్రి ♦ చక్రాంగగామిని
చందనసౌరభ ♦ చంద్రహాస
చక్రధరనందననిషంగ ♦ జంఘయుగళ
చమరవాలసమానవి ♦ శాలవేణి

చతురవాచావినిర్జిత ♦ శారికాళి
చాటుగాథాకథావృత ♦ సరసహృదయ. 190

సీ. వెడవింటిదంట బ ♦ ల్విడి దారి చూపఁ గ
న్నడ సేయఁదగునఁటె? ♦ పుడమిపట్టి!
విడెము గొకొను మని ♦ బడిబడి ప్రార్థింపఁ
దడవు సేసెదవేమె? ♦ పడఁతిమిన్న!
నుడువు వినంగఁగో ♦ రెడుచిత్త మింపొందఁ
గడుఁ గూర్మిఁ బలుకవె ♦ న్నఁడు? వెలంది!
వసురేయి పొడమూపఁ ♦ దొడఁగె నీయరమర
విడిచి భోగింపు మి ♦ య్యెడ లతాంగి!
విడెముడియు నాడెమగునట్టి ♦ తొడవు లిడుదుఁ;
బెడమొగము ద్రిప్పి వలపు పెం ♦ పడరఁ బోఁక
ముడి వదల్చి తటాలున ♦ నెడరునడలఁ
గడఁకతో నింకఁ గ్రీడింపు ♦ ముదువరాస్య. 191

గీ. అనుచు నతిమోహమున నాడి ♦ యనఁగి పెనఁగి
పెదవి చెక్కులు కనుఁగవ ♦ నుదురు ముదము
గదుర బహువిధచుంబన ♦ గతు లొనర్చి
యతనుకేళికి నొనగూర్చె ♦ నతివ నపుడు. 192

క. కప్పురపువిడెము పడఁతికి
గుప్పున నిడి తాను మఱలఁ ♦ గొనునానేర్పుల్
తెప్పలు ప్రాల్పక మదనుఁడు

తప్పక కనుఁగొనుచు నుండి ♦ తఱి యెఱిఁగి వెసన్. 193

సీ. గడితంపుహొయలు గు ♦ ల్కాడుతుంట సింగాణి
వెరవు బీరములావు ♦ మెఱయఁగేలఁ
బట్టి ప్రత్యాలీఢ ♦ పాదుఁడై నిలిచి తి
య్యనితేనె పొట్టనిం ♦ డారఁ గ్రోలి
మదమునఁ బొదలెడు ♦ కోదమతుమ్మెదనారి
గదియించి టంకృతి ♦ మొదలఁజేసి
హరువుమీఱెడుపువ్వు ♦ టమ్ములు సంధించి
కడఁకఁ బుంఖానుపుం ♦ ఖముగ నపుడు
పుడమిపట్టికి నెమ్మదిఁ ♦ బొడమినట్టి
సిబ్బితిదొలంగ వలపుపై ♦ ల్లుబ్బికొనఁగ
దశరథాపత్యవరునకుఁ ♦ దమిఫలింపఁ
బూని విసువక ♦ నిరువుర ♦ పైనినైచె. 194

చ. కొఱకొఱమంచు నాన విడఁ♦గొట్టి వివేకపుసుద్దు లన్నియున్
మఱవ నొనర్చి మోహమున♦మగ్రముగా నెలకొల్పుముప్పొగం
బెఱుఁగనివారికైన మది♦నెంతయు నిష్టము గల్గఁజేయు నే
డ్తెఱ మరుఁ డెట్టిధన్యుఁడొ స♦తీపతులం గవగూర్చుపట్టునన్.

వ. అప్పుడు రఘువరుండు. 196

సీ. కలికిగొజ్జఁగి సరం♦బుల నించునెవమున
విప్పగునెఱికప్పు ♦ కొప్పు దువ్వి
కమ్మని తమలంబుఁ ♦ గఱపించువడువునఁ

బవడంపుఁగెమ్మోవి ♦ పంటనొక్కి
ఘనసారమిళితచం ♦ దన మలందెడులీల
వలుదచన్గవహస్త ♦ ములను నిమిరి
జాలువామొలనూలు ♦ సవరించుచందానఁ
దమిమీఱ నీవిబం ♦ ధము వదల్చి
యంతలోఁ గొని యిక్కువ ♦ లంటి మిగుల
వలపుగొలుపఁ బ్రియోక్తులు ♦ పలికికొనుచు
వితతచతురత హితమతి ♦ నతులగతుల
రతులఁ దేలించె సీత నా ♦ రామవిభుఁడు. 197

క. డాసిన నెఱుఁగక చతురతఁ
జేసిన చేయువులకు మఱలఁ ♦ జేయక రతిచే
గాసిలియున్నట్టి నవ్రా
ఘాసంగమసుఖము మది దృ ♦ ఢం బయి యెసఁగన్. 198

గీ. పిదప రఘువీరుఁ డవనిజఁ ♦ బ్రీతిఁ గురువు
సం దునిచి కొప్పు గొనబుగఁ ♦ బొందుపఱిచి
చౌలపేరులు సవరించి ♦ చాటువచన
రచన నెఱపుచు సుఖలీల ♦ రాత్రిఁ గడపి. 199

శా. ప్రాతఃకాలవిధాయకక్రియలు ని ♦ ర్వర్తించి ధాత్రీమరు
జ్జాతాశీర్వచనంబు గైకొని జగ ♦ త్సంశ్లాఘ్యసమ్యగ్యశ
శ్శ్రీతేజోబలభాసమానుఁ డగుచున్ ♦ శ్రీరాఘవుం డెంతయున్
చేతఃప్రీతిగ నుండె సంశ్రితజన ♦ శ్రేణీమరుద్భూజమై. 200

క. తక్కినముప్వురు నటువలె
నక్కజ మగులీలనుండి ♦ రతివలతోఁడన్
జక్కఁగఁ గ్రీడించుచు మది
నెక్కొనుమోహమున నిచ్చ ♦ నిచ్చలు సుఖులై. 201

గీ. సుతచతుష్టయ మటుల య ♦ ప్రతిమలీలఁ
దేజరిల్లుచు నుండంగ ♦ దినదినము గ
నుంగొనుచుఁ జాల నాత్మ ను ♦ ప్పొంగుచుండె
ఫలితసుమనోరథుం డగు ♦ పఙ్క్తిరథుఁడు. 202

మ. చతురంభోధిసమేతపాశధరునో♦జన్ లోకసంభావ్యుఁ డౌ
చతురంసాంచితశార్ఙ్గిపోల్కెఁ జతురా♦స్యబ్రహ్మచందంబునన్
జతురాత్మోద్భవసంయుతుం డగుచు హా♦ర్దస్వాంతుఁడై శశ్వదీ
డితభాగ్యోదయవృత్తిఁ బఙ్క్తిరథుఁడుం♦డెన్ ధారణీనాథుఁడై.

శా. ధైర్యాహార్యసమగ్రశౌర్యశుభసౌం♦దర్యా పయోరాశిగాం
భీర్యా సంతతపాలితార్య దివిజా ♦ మేయాధికోద్యద్భుజా
వీర్యా సద్గుణధుర్య విశ్రుతజగ ♦ ద్విభ్రాజితైశ్వర్య శ్రీ
గీర్యోషేశ్వరముఖ్యకీర్తితరథాం ♦ గీభూతసోమార్యమా !

క. భవ భావజహర భిదురధ
రవినుత భీమ భుజగాభ ♦ రణ భూరథ భే
నవతంస భైరవా భో
గివరశయప్రియదర మాని ♦ కీర్తితనామా. 205

అనంగశాస్త్రమనువృత్తము.

దండితమారా ♦ ధన్యవిచారా
భండనభీమా ♦ పర్వతధామా
పండితరక్షా ♦ పాలితయక్షా
కుండలిభూషా ♦ కుక్కుటవేషా. 206

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందుఁ ద్వితీ
యాశ్వాసము

శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీరామచంద్రోపాఖ్యానము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీసామాగమగీతసు
ధాసారజ్ఞాంతరంగ ♦ ధవళాంగ ద్విదం
తాసురమదభంగా చూ
డాసంభృతగంగ కుక్కు ♦ టపురిభులింగా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు. 2

ఉ. కూరిమి మీఱ రాము నిదె ♦ క్షోణికి రాజును జేసెదన్ ముదం
బారఁగ నెల్లి తెల్లముగ ♦ నంచును బల్కి శతాంగరాజకం
తీరవుఁ డొక్కనాఁడు బలు ♦ శేవ హజారమునన్ సుధర్మ బ్రం
దారకనాథుఁడట్లు సుమ ♦ నస్స్వతుఁడై కొలువుండి పల్కెన్.

క. ఆవార్త జగత్ప్రథితము
గావింపం బౌరు లెల్లఁ ♦ గళ్యాణనిమి
త్తావహవృత్తి మెలంగఁగ
నావేళం గైక చేటి ♦ యగుమంథరయున్. 4

క. తత్కాలకల మరసి వివ

స్వోత్కులనాథుఁ డగురామ ♦ చంద్రునకు సమ
గ్రోత్కలికుఁడు దశరథుఁడు స
ముత్కటపట్టాభిషేక ♦ మొనరించునొకో. 5

శా. కాకున్నం బురమెల్ల నీకరణి మాం♦గళ్యాంకముల్ గూర్పనిం
కేకార్యం బిసుమంత యైనఁ గనరా♦దేదంచుఁదర్కించుచున్
గైకేయీసతిఁ జేరి తద్విధ మెఱుం♦గం జేయ నద్దేవి క్షో
ణీకాంతాగమనాభిలాష యగుచుం♦డెం దద్విఘాతాత్మయై. 6

చ. దశరథుఁడట్లుపల్కియును♦తత్ప్రవరున్ రఘురాముఁదత్క్రియా
కుశలత నుండు మంచుఁ గడుఁ♦గూరిమిఁ జెప్పి యరుంధతీసతీ
శు శుభవిధుల్ యథావిధిఁద్రి♦శుద్ధిగఁ జేయుమటంచుఁ దెల్పి పు
ష్పశరశరార్తి వచ్చెఁ బరి♦షత్స్థలి వెల్వడి కైకయింటికిన్. 7

ఉ. వచ్చిననాథుఁ జూచి యని♦వారితకోపముతోడఁ బల్కె నీ
విచ్చటి కేగుదేరఁ బని♦యెయ్యది మచ్చిక నిచ్చకంపు మేల్
ముచ్చట లిచ్చగించికడు♦మోసమునొందితిఁ, జాలునిచ్చలున్
మెచ్చగ వచ్చుఁ జెచ్చెరను♦మేల్గలముద్దియయొద్ద కేగుమీ. 8

క. కుటిలులు పురుషులు వారల
మటుమాయలఁ జెందినట్టి ♦ మగువల బ్రదుకుల్
తటినీనిర్ఝరమధ్య
స్ఫుటనావికముక్తతరణి ♦ పోలికగాదే. 9

క. అనుడు వెఱఁగంది నే నె
గ్గొనరించిన దేది యరయు ♦ మొంటమివారల్

వినఁదగనిముండ్లమాటలు
పెనఁకువ పెనుచుటకుఁజెప్పి ♦ పెట్టిరి నీకున్. 10

క. కల్లరులు మెల్లమెల్లనె
పెల్లల్లికఁ గల్ల లల్లి ♦ పెల్లుగఁ బ్రమదం
బుల్లమునఁ బల్లవింపఁగ
నెల్లప్పుడు చెప్పుచుండు ♦ రేలిక చెలికిన్. 11

క. అన్యశ్రేయోసహ్యాలు
మన్యుసమేతలు వచించు ♦ మాటలు విని నీ
వన్యాయ మనక యాక్రియ
దైన్యము నొందుట క దెద్ది ♦ తలఁపు తెలుపవే. 12

గీ. అనుడుఁ గేకయరాజన్య ♦ తనయతనయ
భీష్టములు రెండు నతిజగ ♦ త్కష్టములుగఁ
బూర్వదత్తవరద్వయ ♦ పూర్వకముగ
వినిచె నిట్లని యొక్కింత ♦ వెఱపు లేక. 13

క. మునుకొని పదునాలుగు హా
యనములు వనమునకుఁ బనుపు ♦ మగ్రజు; భరతున్
వనరాశిమేఖలాధీ
శుని జేయుము సత్యమునఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగ నధిపా! 14

సీ. అనుడుఁ బఙ్క్తిశతాంగుఁ ♦ డపుడు వ్యాఘ్రిని గన్న
హరిణమాణవకంబు ♦ కరణి విగత
చేష్టుఁడై ధరణి మూ ♦ ర్ఛిలి యున్ననంత ను

మంత్రుఁ డేతేర న ♦ మ్మగువ యతని
ననిచి రఘుస్వామి ♦ నచటికి రావించి
పతివచోగతిగ దు ♦ ర్మతి వచించె
వని నుండు మీ రేడు ♦ వర్షంబు లన్నన
య్యాజ్ఞఁ గైకొని కోస ♦ లాత్మజకును
మ్రొక్కి తదనుజ్ఞ సతియుఁ ద ♦ మ్ముఁడును దోడ
రా ధనుర్ధరుఁ డగుచుఁ బు ♦ రమ్ము వెడలి
వనికి మునివృత్తిఁ జనఁ బౌర ♦ జనము గాంచి
యంత నాబాలగోపాల ♦ మార్తి నొంది. 15

గీ. ఏమొకో యంచు వెన్నాడ ♦ ధృతధనుర్ల
తాశరధులు నితాంతకృ ♦ పాశరధులు
దాశరథులు యశోజితో ♦ కీర్తిశరధులు
వనికిఁ జనుచుండ నిట నంత ♦ జనవిభుండు. 16

ఉ. ఇంచుక తెల్వి వచ్చి మది ♦ నెంతయుఁ జింతిలుచున్ సుమంత్రునీ
క్షించి రఘూద్వహుండు వని ♦ కిం జనుచుండె రథంబుఁ గొంచుఁ బో
మ్మొంచుకొనంగఁ గోమలి మ ♦ హీసుత కాననసీమ నేగ లే
దంచు వచింప నాతఁడు శ ♦ తాంగము వేఁగొని పోయి యిట్లనున్.

చ. దశరథునాజ్ఞచే నిదె ర ♦ థం బిటకుం గొని వచ్చినాఁడ క
ర్కశవనభూమియాన మతి ♦ కష్టము గాన రథాధిరూఢులై
కుశలత నేగుఁ డన్న సతి ♦ కూరిమితమ్ముఁడు దాను నెక్కి స
ద్యశుఁడు రఘూద్వహుండు ♦ ప్రజనప్పుడు వెన్కకుఁ బంపి గ్రక్కునన్

వ. రథంబు ఫ్రోనిమ్మనుచు సుమంత్రునకుం జెప్పి వనంబునకుం
జనుచుండె నంత నిచ్చట రామచంద్రుఁడు చనిన పిమ్మట న
మ్మన్నుదొరకమ్మవిల్తుండు కౌసల్యాసుమిత్రలకరమ్ము లవలంబ
నమ్ముగా నంతఃపురమ్ము వెడలి చొక్కమ్మగుతమ్మిఱేకుల హి
మకణమ్ములు జాఱుచందమ్మున నేత్రమ్ముల బాష్పంబులు జల
జలం దొరుగ నుమ్మలించుచు రాజమార్గమ్మునం గొంతదవ్వు
చని రఘునందనునిస్యందనమ్మున్ గూడనేరక గ్రుమ్మరుచు న
రుంధతీసతీశ్వరనివారితుండై మఱలి యవరోధప్రదేశమ్ము ప్ర
వేశించి మిగులం బొగులుచుఁ దొంటిమునిశాపం బిప్పుడు చే
కూఱెఁబోలు ననుచు దైవంబు దూఱుచుఁ గటకటా! యను
చు మఱియు నిట్లనియె. 19

ఉ. హా యను దివ్యమంగళమ ♦ హా యనుసాంబుపయోదరమ్య దే
హా యను శ్లాఘ్యసద్గుణవ ♦ హా యను నిత్యమనఃకృపాప్రరో
హా యను దండితారినివ ♦ హా యనుఁ బన్నగరాజదీర్ఘబా
హా యను విక్రమప్రతిగు ♦ హాయనుదైత్యమదాపహాయనున్.

క. సకలజనంబులు నిందిం
చికొనంగా నిట్టు లయ్యెఁ ♦ జేసినపని యిం
తకు స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాం
తక మనువచనార్థ మరయఁ ♦ దప్పునె జగతిన్? 21

సీ. నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁ డంద్రుడు గావున
నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁడె యయ్యె

సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుకుఁడు గావున
సుమనోధిసేవనౌ ♦ త్సుక్యుఁ డయ్యె
గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుండు గావున
గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుఁ డయ్యె
ధరణికన్యేశతఁ ♦ దనరారుఁ గావున
ధరణికన్యేశతఁ ♦ దనరుటయ్యె
నయ్యయో! యయ్యజుండు మా ♦ యయ్య సేయు
న్యాయ మేమయ్యె నయ్యయో ♦ ధ్యాధ్యతాంత
రాయ మయ్యజుఁ డియ్యెడ ♦ వ్రాయు టరయ
దాశరథికి మహానుకం ♦ పాశరధికి. 22

గీ. అనుచు దశరథుఁ డపరిమి ♦ తాపదబ్ధి
మునుఁగుచును దేలుచును బెను ♦ మూర్ఛ నొందు
చును గళవళించుచును దెల్వి ♦ గనుచు లేచు
చును గటకటా యటంచును ♦ వనరుచుండ. 23

గీ. అంత నచ్చట రఘువరుం ♦ డట్టులరిగి
తమస సరయువు మొదలగు ♦ తటిను లెల్ల
దాఁటి వైదేహియును సుమి ♦ త్రాసుతుఁడును
నిరువురును దోడరా వని ♦ కేగి మ్రోల. 24

గీతాలంబనమనువృత్తము.

సూరాన్వయనాథుఁడు ♦ చూచెను శ్రీ
నారాయణపాదమ్ము ♦ నాళిభవక

గౌరీశ్వరశీర్షని ♦ కాయ్యచరణ
వారాన్నిధిగేహిని ♦ వర్ణ్యగుణః. 25

గీ. చూచి తన్మహనీయసం ♦ శుద్ధజీవ
నమున కబ్బుర మంది యా ♦ నంద మలరఁ
దటవిటపికూటవాటి నో ♦ క్కుట నిషాద
వరు గుహుని గాంచి యాతని ♦ వసతి నిలిచి. 26

గీ. అర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కార ♦ మంది యతని
కుశల మరసియుఁ దనరాక ♦ విశదముగను
వినిచి రఘువీరుఁ డజ్జాహ్న ♦ వీతరంగి
ణీమచర్చిక నిటులు వ ♦ ర్ణింపఁదొడఁగె. 27

క. క్ష్వేళము గళమున వహ్ని
జ్వాలిక ఫాలమునఁ దాల్చి ♦ శంకరుఁడు తదా
భీలోష్ణంబున కోర్చుట
వాలెము నీచలువఁగద స ♦ వంతీమాన్యా. 28

క. గురుతరతావకరోధ
స్తరుకోటరతటకుటీర ♦ సంస్థితఖగముల్
వర మాహేరో కచో రా
జ్వరమేశుం డగుటకంటె ♦ స్వర్ద్వీపవతీ ! 29

గీ. తుహినమహిభృద్గుహావిహా ♦ రహితహృదయ
చలితరంగత్తరంగసం ♦ కలితగగన
తూళితజగజ్జనాఘజం ♦ బాలపటల

దివ్యశుచికాంతి భాగీర • థీస్రవంతి. 30

సీ. తలిరువిల్తొరకంటు • బలుసామిసికకు మేల్
గొనబారుమల్లెక్రొ • న్ననలసరము
తరిగట్టువీఁపునఁ • దాల్చువేలుపుపాద
నాళీకమునకు మృ • ణాళవల్లి
మున్నీటిపేరిటి • వన్నెకానికి నిచ్చ
వలపు లీడేర్చుమ • వ్వంపుఁబోలఁతి
రహిమీఱఁ దెలిగంటి • రాణివాసమునకు
నిచ్చలు నీరాడు • నింగికొలను
పుడమిచేడియ కందంబు • వొలుచుపైఁట
కడఁకముత్తియుప్పరిగకు • నిడుపుఁదాప
వగునిను నుతింప నేరికి • నలవి యగునె
ద్వీపినీమాన్య జహ్నుమా • నీంద్రుకన్య. 31

మ. అని భాగీరథి సంస్తుతించి లలితో • ద్యానావనీవాసలీ
లనిషాదాశ్రమ వాటి నిల్చి మది • నాహ్లాదంబు మీఱం దపో
ధనవృత్తిన్ వరవల్కలాజినజటల్ • దాల్చెన్ రఘుస్వామియుం
తనసౌమిత్రిగుహుల్ ధరించిరటులే • తద్వేషముల్ భక్తితోన్.

ఉ. మానవనాథుఁడయ్యెడ సు • మంత్రుని జేరఁగఁజీరి పొమ్మయో
ధ్యానగరావతంసమున • కచ్చటినాతలిదండ్రు లార్తి నెం
తేనియుఁ గుందకుండఁగను • దెల్పుము మత్కుశలం బటన్న న
య్యానతి పూని తేరుగొని • యాతఁడు గ్రమ్మఱ నేఁగె వీటికిన్.

పంచచామరము.

అహస్కరాన్వయావతంసుఁ ♦ డంత భూమిపుత్త్రియుం
సహోదరుండు తోడ రాఁగ ♦ జహ్నుమౌనికన్యకన్
గుహప్రసుం దరించి యాత్మఁ ♦ గొంకు లేక వేడ్క న
గ్గుహావ్రబోధితాధ్వఁ డేచుఁ ♦ గోనలోన నేగుచున్. 34

శా. ఆయాదోధిగభీరుఁ డంగనకు యా♦నాయాసముల్ బోవ నా
యాయుత్తాలవిశాలసాలతతు లా♦యాకుంజసద్మంబు లా
యాయర్ణఃపరిపూర్ణశైవలిను లా♦యాకేకినృత్యంబు లా
యాయబ్జాకరతీరసైకతము లా♦యాతావులం జూపుచున్.

క. అడుగడుగునఁ దోడిఁబడునె
న్నడఁ దడవి కడిందియెడరు ♦ నాటుకొనియె ని
య్యడవి గడచి పడఁతుక యె
న్నఁడు క్రమ్మఱఁ జెడని సుఖము ♦ నం దనియు నొకో. 36

క. అని మనమున నయినశ్రీమ
మున కెంతయుఁ జింతనొంది ♦ మునుకొని యువనీ
తనయం దనయంతికమున
నెన రొదవగ నడపికొనుచు ♦ నెలఁతుక కనియెన్. 37

మ. ప్రకటించెన్ వివిధాగమాంతవిచర♦త్ప్రజ్ఞావిశేషస్ఫుర
చ్ఛుకముఖ్యద్విజసూక్తభాగవతను♦శ్లోకప్రయోగార్థచి
త్రకథాఖ్యానము లాలకింపుముభర♦ద్వాజాశ్రమాభ్యర్ణమౌ
నిఁక నిస్సంశయ మశ్రమం బగుట ర♦మ్యం బిందుబింబాననా!

గీ. అనుచు నూఱడఁబల్కుచు ♦ నంతనంతఁ
జనిభరద్వాజు దర్శించి ♦ తనదు చంద
మెఱుక గావించి యాతిథ్య ♦ మిడినఁ గొని త
దాజ్ఞ మఱునాఁడు చిత్రకూ ♦ టాద్రి కరిగి. 39

గీ. ఎలమి నాచిత్రకూట మ ♦ హీధ్ర మెక్కి
యచటితాపసవర్యుల ♦ కచలభక్తి
మీఱ జోహారు లొనరించి ♦ వారిచేత
దీవనలు గాంచి సంతుష్ట ♦ భావమునను. 40

మ. అలరుందత్కుధరంబునందుఁ గలనా♦నానోకహంబుల్ నికుం
జలతాకుట్మలపుష్పపల్లవవిలా♦సంబుల్ ప్రఫుల్లాంబుజో
త్పలచక్రాంగరథాంగభృంగవిలస♦త్పద్మాకరంబుల్ విని
ర్మలమాయూరకలాపచిత్రములు గో♦త్రాపుత్రికింజూపుచున్.

గీ. సీతమాతరిశ్వ ♦ పోతవీతాయనా
యాస యగుచు నొకకు ♦ టాంతికమున
విశ్రమించి యుండు ♦ వేళ రఘూద్వహుం
డతివతలఁ పెఱింగి ♦ యనుజుఁ జూచి. 42

క. మునివనితలతోఁ జెలిమిగ
జనకజవిహరించుఁ గాన ♦ సౌమిత్రీ! చ
య్యనఁ బర్ణశాల యొక్కటి
యొనరింపుము వేడ్క నిచట ♦ నుండఁగవలయున్. 43

గీ. అనుడు లక్ష్మణుఁ డపుడు ప్ర ♦ హర్షమునను

వాస్తులక్షణ మరసిపి ♦ శస్తలగ్న
మెంచి యటఁ బర్ణశాల ని ♦ర్మించె నంత
నుత్సుకత మీఱ నుండంగ ♦ నొక్కనాఁడు. 44

చ. ఒకపలుగాకి కాకి యమి♦తోన్నద మొప్ప ధరాకుమారికం
జికమక నొందఁజేయ రఘు♦శేఖరుఁ డారసి దాని కాత్తలో
నకనక నొంది క్రన్ననఁ దృ♦ణం బొకటేయ మహాస్త్రమైకరం
బొకపరి బీరువోక నక♦లోర్వరఁ ద్రిప్పినఁ గాకి భీరుతన్.45

గీ. రామ! రామ! నన్ను ♦ రక్షింపు రక్షింపు
మనుచు బీర ముడిగి ♦ యడుగుదోయి
వ్రాల రాఘవుఁడు కృ ♦ పాళుఁడు గావునఁ
బలికెఁ గాకిఁ జూచి ♦ యలుక విడిచి, 46

క. అవితథ మస్మద్విశిఖము
భవదవయ మొక్కటిడిన ♦ బ్రతికెద వనినన్
దివిరి వెర విరవుకొనఁగా
సవినయమున నయన మొం డొ ♦ సంగి మనమునన్. 47

సీ. ఉనుఱసదు గాదు కానఁ గ ♦ న్గొనఁగ నున్న
మన్నఁగఁ దరంబె తాఁ జేసి ♦ కొన్న దెన్నఁ
దెన్నఁ బోవునె యమ్మన్న ♦ కన్నె పున్నె
మెన్న నన్నువయన్నువ ♦ చిన్నె లగునె? 48

క. అని మనమున ననుకొనుచును
జనియెను జిరజీవి జనక ♦ జనపతిసుతయున్

జనువుగఁ దగఁ జెనిమిటితో
వనమున మునివనితనియతి ♦ వలనుగ నుండెన్. 49

ఉ. అంత సుమంత్రుఁ డట్లరిగి ♦ యయ్యెడ నయ్యయో! యయ్యో
[యోధ్యకున్
వంతఁ గలంగి పౌరజన ♦ వర్గము చూడ దురంతచింత శు
ద్ధాంతము చేరి తే రుడిగి ♦ దైన్యము దోఁపఁగ లోని కేగి ఘ
స్రాంతవిభాంశుభంగిఁ గన ♦ నయ్యెడుపజ్త్కిరథావనీధవున్.

సీ. కనుఁగొని తెలచి యో ♦ జననాథ సీతనూ
జుల మహాభుజులధ ♦ న్యుల భవన్ని
దేశంబు గొనిపోయి ♦ త్రిపథగారోధోవ
సతి దించి మఱలి వ ♦ చ్చితిని వార
లాపూఁట మఱుపూఁట ♦ నంతంత నటమటఁ
గుటకూటవాటికా ♦ కటకతటులఁ
గటకటా! యనుచు ను ♦ త్కటచిత్రకూటాద్రి
కేటులైనఁ జని జటి ♦ పటలచటుల
వచనరచనల ముదమంది ♦ యచట నొకట
నుటజ మొక్కటి యొనరించి ♦ దిటము గదురఁ
బండ్లు దొం డ్లారగించి తా ♦ పనులపోల్కి
నందు సమయంబు గడుపుచు ♦ నుందు రధిప! 51

గీ. అనుచు నుడుగులు పిడుగులై ♦ తనువుపైని
బడినవడు వైన వివశుఁడై ♦ పుడమిఁబడియెఁ

గొడుకు లడవుల నిడుముల ♦ నడలు నెడల
నొడలు విడువఁడె కడుఁగూర్మి ♦ నడరుతండ్రి. 52

క. అటు లపుడపగత చేష్టత
నెటు నెఱుఁగక యుండి మఱియు ♦ కింతతడవులో
నిటునటు మెదలుచుఁ దెలివిఁ
గటకట యని దైవ మెంత ♦ గావించె నహా! 53

సీ. నెట్టన పట్టంబుఁ ♦ గట్టెద నని సభా
స్థలి నూరక యె ముందు ♦ పలుక నేల
పలికిన నేమి పా ♦ పపుఁ గైక పడకింటి
కావేళ దుర్బుద్ధి ♦ నరుగ నేల
యరిగిన నేమి పా ♦ యక తొంటివరములు
కుత్సితంబుగ నేఁడు ♦ కోర నేల
కోరిన నేమి యా ♦ క్రూరోక్తులకు మాఱు
చెప్ప నేరక యప్పు ♦ డొప్ప నేల
యయ్యయో! రాముఁ డేమని ♦ యాడునొక్కొ!
జనకసుత యింత కెద నెంత ♦ వనరునొక్కొ!
యలుక లక్ష్మణుఁ డేమని ♦ తలఁచునొక్కొ!
పడఁతినుడుగుల మెలఁగెదు ♦ జడుఁడు చెసఁడె. 54

౹. నిర్జరాధ్వవ్యాప్త ♦ నిర్జలజీమూత
మటవీపరిపూర్ణ చం ♦ ద్రాతపంబు
విమనఃప్రియాంగనా ♦ విమలసౌందర్యంబు

క్తాసరంబు ♦ తరళసంశూన్యము
మహితతిగ్మమయూఖ ♦ రహితకాసారంబు
ఘనవసంతవియోగ ♦ కాననంబు
జనవిహీనాగార ♦ సంస్థితదీపంబు
ఫలరిక్తసముదగ్ర ♦ పాదపంబు
గాదె విశ్వంభరాకన్య ♦ కాప్రియుండు
లేనియీరాజ్యభోగంబు ♦ లెక్కసేయ
నౌర! దైవంబు నేఁడెంత ♦ యవిధిఁ దెచ్చెఁ
గట్టికుడుపదె తొలుజన్మ ♦ కర్మఫలము. 55

భుజంగప్రయాతము.

మహో హస్కరున్ విక్ర ♦ మక్రాంచవైరిన్
మహోహోఖువాహు న్న ♦ మచ్ఛాత్రవౌఘున్
సహాహార్జితనూజేశు ♦ సౌమిత్రినిం బా
సి హాహా! యశక్యంబు ♦ జీవంబు నిల్పన్. ౫౬

సీ. నెలతాలమెట్లమే ♦ డలమెలంగెడుకొమ్మ
పడుకురాగట్ల నే ♦ పగిది నడచుఁ
గలికిరాచిల్కప ♦ ల్కుల కుల్కుపూబోఁడి
పలుపుల్గులెల్గు లే ♦ భంగి వినును
బ్రమదవనంబునఁ ♦ బగలు బెగ్గిలు బాల
రేలు కారడవి నే ♦ రీతి నుండు
లేడిగంతుల కవ ♦ లీల జంకెడులేమ

వ్యాఘ్రములంఘనము లే ♦ వరుసఁ గాంచు
సఖులతో మాఱునుడువని ♦ చాన లాఁతి
మునిపురంధ్రులతో నెట్లు ♦ ముచ్చటించు
నహహా! కలనైనఁ దహతహా ♦ లరయనట్టి
జనకసుత కిట్టిపెత వెట్టె ♦ వనజభవుఁడు. 57

గీ. అనుచు దశరథుఁ డతివిప ♦ ద్వ్యసధి మునిఁగి
బురబురం బొక్కి మఱిమఱి ♦ పొరలి పొరలి
రామరామా! యటంచు సు ♦ త్రామసఖుఁడు
గాన సురపురి కరిగి లే ♦ ఖత మెలంగె. 58

మ. అటు లాపఙ్క్తిరథావనీశుఁడు తనూ♦జార్తిన్ మృతుండైననం
తట గుర్వాజ్ఞ భటుల్ వెసంజనిమహా♦దారున్ సశత్రుఘ్ను ను
త్కటశీలున్ భరతున్ గిరివ్రజపుర♦స్థాయిన్ గుమారున్ హుటా
హుటిఁదో తేరనతండుప్రోలుగనివీ♦తోత్సాహుఁడై యిట్లనున్.

ఉ. ఏమొకొ వీట నాఁటిసిరి♦యిప్పు డొకించుకయైనఁ గానరా
దేమొకొ పణ్యవీథిక ర♦హిన్ క్రయవిక్రయరీతి గానరా
దేమొకొ పౌరులెల్ల శుభ♦వృత్తి ముదంబున నుంట గానరా
దేమొకొ రాజలక్షణము♦లెవ్వియు నెయ్యెడఁ గానరావహో

ఉ. అంచు దురంతచింత వడి ♦ నంతిపురంబున కేగి తల్లి ద
ర్శించి నమస్కరించి నగ♦రన్ శుభలీలలు తొంటియట్ల గా
న్పించ విదేమి యంబ! యవ♦నీతనయేశున కెగ్గు సేయ నూ
హించితివేమొకో దశర♦థేంద్రున కింతకు సేమమేకదా? 61

ఉ. నావుడుఁ గైక యిట్లనియె నందన ముందు వరద్వయంబుఁ బ్రు
థ్వీవరుఁ డిచ్చె నేఁ డదియె వేఁడితి; నెట్లనినన్ విదేహక
న్యావరుఁ డేను దొమ్మిదియు నాయనము ల్వని నుంట నీవు స
ర్వావని నేలుకొంట యన నట్టులె తండ్రియనుజ్ఞఁ గైకొనన్.

క. వనితయుఁ దమ్ముఁడుఁ దోరాఁ
జనియెను రాఘవుఁడు వనికి జనపతి యంతన్
దనువు విడిచె రాముని బా
సినదుఃఖంబున నటంచుఁ జెప్పిన నలుకన్. 63

మ. విని మూర్ఛిల్లి యొకింత సేపునకుఁ దెల్విన్ లేచి తల్లీ! యయో!
చెనఁటుల్ చెప్పిన నీకు నో రెటులు వచ్చెన్ సర్వలోకేశ్వరుం
డనఘుం డైనమహీసుతారమణు రాజ్యశ్రీవిఘాతోక్తు లా
డిన దుశ్చిత్తవు భర్తృహంత్రి వీఁక సందేహింపవే వెంతకున్

క. లోకులు నను నిందింపరె
నీకుఁ గుమారుండ నగుట నిక్కమముగ గో
త్రాకన్యావరు వనయా
త్రాకృతిమబుద్ధి నామ తం బనిసతముల్. 65

క. శ్రుతులను స్మృతులను వెండియు
నితిహాసముల న్మనీషి వృద్ధులసంభా
షితములఁ దల్లియ దైవం
బితరం బిఁక లేదటంచు నెఱిఁగినకతనన్. 66

శా. నీ స్నేపట్ల క్షమింపఁగావలసె నిం తేకాదు సంరక్షితా

పన్నుండై నరఘూద్వహుండు పితృస♦ద్భక్తుం డతం డల్క న
న్నెన్నఁ మాతృవిఘాతినంచునిఁక వె♦య్యేలా? భళీ! చాలుసం
చన్నాతిన్ విడనాడితండ్రి యెడక♦త్యంతార్తి శత్రుఘ్నుతోన్.

చ. అరిగి గతాసుఁ బఙ్క్తిరథు♦నారసి డగ్గఱి దేవ! వచ్చితిన్
భరతుఁడఁ బల్కవేమి? విను ♦ పాపపుఁగైకకుఁ బట్టి నన్నదు
శ్చరితమె కాని వేరె కలు♦షంబిఁకఁ గల్గ దెపైనఁ బెద్ద లో
ర్తురుగద! వీఁడెపిన్న కొమ♦రుండుగనుంగొనుమార్యసన్నుతా!

గీ. అని యనేకవిధంబుల ♦ నడలునట్టి
భరతు నరసి వసిష్ఠుండు ♦ పలికె నిట్లు
గుందఁ దగునయ్య! వెస దశ ♦ స్యందనునకుఁ
జరుపవలవదె యనలసం ♦ స్కారవిధులు. 69

క. అని బోధింపఁ దటాలున
జనకున కతినియతి ననల ♦ సంస్కారాదుల్
వినయవిధి నడపి గోభూ
ధనముఖదానములు విప్ర ♦ తతుల కొసంగెన్. 70

క. పదపడి రఘుకులవీరుఁడు
త్రిదశేససమానభోగి ♦ దీనునిక్రియ నా
పద నడవులలో నుండెన్
గద యని కుందంగ గురుఁడు ♦ గని యిట్లనియెన్. 71

సీ. జగతి యరాజకం ♦ బగుపట్లఁ బ్రజలందు
సకలకర్మంబులు ♦ వికల మగును

వర్ణాశ్రమాచార ♦ నిర్ణయంబు చెలంగు
నామయం బమితంబు ♦ గా మెలంగు
జారచోరాళి ని ♦ శ్శంకఁ బ్రవర్తించు
సస్యసంశూన్యమై ♦ క్షమ గడంగు
వేదశాస్త్రంబులు ♦ విడుతు రుర్వీసురుల్
విఫలంబులై యొప్పు ♦ వృక్షతతులు
ధర్మము నశించు నర్థంబు ♦ తఱుఁగు నీతి
బాధలు ఘటిల్లు నన్యాయంబు ♦ పరిఢవిల్లుఁ
గాన నీవింకఁ బట్టంబుఁ ♦ గట్టుకొమ్ము
భూతలాంకితసముదగ్ర ♦ భుజుఁడ వగుచు. 72

క. నా విని భరతుఁడు గురుతో
నీ విటు లాడంగఁ దగునె ♦ నే నెచట ధరి
త్రీవిభుత యెచట వైదే
హీవరుఁ డుండంగ నిది త ♦ దితరులతరమే. 73

సీ. విశ్వలోకేశుండు ♦ విష్ణుసంకాశుండు
విపులప్రకాశుండు ♦ విదితయశుఁడు
విబుధాద్రిధీరుండు ♦ విమతగంభీరుండు
విక్రమోదారుండు ♦ విపదగపవి
వినయసంపూర్ణుండు ♦ విశ్రుతవర్ణుండు
విహతపకీర్ణుండు ♦ విప్రసేవి
విమతవైరవహేళి ♦ విమలసద్గుణపాళి

విషజాప్తకులపశాలి ♦ విజయశాలి
విపినవీథుల వెతఁ గుందు ♦ విధ మెఱింగి
విభుత దొరకొనె ననుచును ♦ విక్కివిక్కి
విఱ్ఱవీఁగిన వెంబర ♦ వి త్తటంచు
విబుధు లిట నన్ను నిందఁ గా ♦వించి నగరె! 74

వ. అదియునుఁ గాక. 75

గీ. ఉక్షమా నెదుబరువు కేని ♦ పోవ నగునె
సితగరుద్గతి చిరజీవి ♦ చెందఁగలదె
కాన రఘువీరుఁ దెచ్చెదఁ ♦ గాన కరిగి
రానిచోఁ దోన చనియెద ♦ వ్రతము పూని. 76

క. అని పలికి భరతుఁ డప్పుడు
జననీగురువృద్ధబంధు ♦ జనసహితముగాఁ
జనియె మురవైరిఁ గనుటకు
సనిలింపుఁడు మఘవుఁ డరుగు♦చందము దోఁపఁగ. 77

సీ. ఆలీల భరతుఁడ ♦ త్యామోదమున సర్వ
రథినీసమేతుఁడై ♦ రభసముగను
సరయూధుని తరించి ♦ జనపదవనగిరుల్
గడచి జహ్నుతనూజ ♦ కడకుఁ జేరి
తత్తటాంచద్ద్రుమ ♦ దాశవంశోద్భవ
గుహు శౌర్యగుహు మహా ♦ గ్రహు హితగతి
భాషించి లబ్ధన ♦ పర్యుఁడై త్రిపథగ

దాఁటి తద్దర్శితా ♦ ధ్వమున నేగి
యలభరద్వాజునా శ్రమ ♦ స్థలిని నిలిచి
తత్కృతాతిథ్యుఁడై యటఁ ♦ దరలి సంత
తాభిరుచిఫలకూటచి ♦ త్రాద్రియైన
చిత్రకూటాద్రి కరిగి యా ♦ సేన నునిచి. 78

క. ఉటజపరిస్థితు వల్కల
పటభాసితు ననుజయుతుఁ ద ♦ పస్వినుతు జటా
పటలాంచితు బుధహితు ను
త్కటధనురిషుకలితు నవని ♦ కన్యాదయితున్. 79

గీ. కాంచి పులకించి ప్రణతిగా ♦ వించి కుశల
మెంచి భూపుత్త్రికి నమస్క ♦ రించి సంత
సించి సౌమిత్రిఁ బ్రీతి భా ♦ షించి పఙ్క్తి
రథుఁడు సమయుట వినిపించి ♦ రాము నెదుట. 80

గీ. నిలిచియుండె నంతఁ ♦ బలుమఱు గుందుచు
దశరథేంద్ర చనితె ♦ దైవలోక
మున కటంచుఁ గరము ♦ మూర్ఛిల్లి లేచి సౌ
మిత్రియును ధరిత్రి ♦ పుత్త్రికయును. 81

క. కుందఁగ నోదార్చి దశ
స్యందనునకు శ్రుతిహితక్రి ♦ యలు నడపియు భ
క్తిం దనతల్లులకుఁ దెలచి
బందుగులం గౌరవించి ♦ పరమప్రీతిన్. 82

సీ. కుశలంబు దెలియుచుఁ ♦ గూర్చుండియున్నంత
భరతుఁ డంజలిఁ జేసి ♦ పలికె నవని
నేలనేరము ! కాన ♦ యేల? నేరముఁ గాచి
మాపై నలుకమాని ♦ మహిమ వెలయ
రఘువర ! రాజ్యభా ♦ రము పూని రాష్ట్రము
రక్షింపుమనుచుఁ బ్రా ♦ ర్థన యొనర్ప
బజ్జ్ఞరఘునను జ్ఞఁ ♦ బదునాల్గువర్షముల్
వనినుండి క్రమ్మఱ ♦ వచ్చి యపుడ
పట్టభద్రుఁడ నయ్యెద ♦ భరత ! ధర్మ
వృత్తి నందాఁక నీవు భ ♦ రింపు మనుచు
రామ ! మిముఁ బాసి నిముసమా ♦ త్రంబు బ్రదుక
నగునె యనఁ బాదుక లొసంగి ♦ యాదరించి. 83

గీ. పనిచినఁ జమూసమేతుఁడై ♦ భక్తిపాదు
కలు ప్రతిష్ఠించి భరతుఁడు ♦ కదలి వచ్చి
ఘను భరద్వాజు దర్శించి ♦ గంగదాఁటి
గుహుని వీడ్కొని యేతెంచి ♦ సహితవృత్తి. 84

శా. నంది గ్రామమునందు నిల్చి ప్రజకా♦నందంబు సంధిల్లఁగా
విందుల్ ముందగువారలెల్ల సుఖులై♦వేమారు గీర్తింప స్వ
చ్ఛంద ప్రక్రియరామరాజ్యము గభూ♦చక్రంబుఁబాలించెఁజెం
పొంద న్స్వామి సుతాధిపాగమదిదృ♦క్షోత్సాహచేతస్కుఁడై.

సీ. అంత నాచిత్రకూ♦టాద్రి నై దేహీవ

ధూర్గృహమేధివే♦ధోవిదగుర్వ్రి
లగుతపోనిధులస్నే♦హము మీఱ భాషించి
దండకాటవి కేగఁ♦దలఁచి కదలి
దారానుజన్ములు♦దారాను మోదులై
తోరా నొకించుక♦దూర మరిగి
ప్రతిపాదపానాత♦పద్మినీతటీ
వాటి నంతంత న♦ధ్వశ్రమమున
విశ్రమించుచుఁ జనిచని♦విశ్రుతసతి
యైనయనసూయ దర్శించి♦యవనితనయ
కామె యొసఁగినసత్కృతు♦లంది యనల
నొకట నవ్వని నుండఁగ♦నుత్సహించి. 86

క. ఇంచుక దవ్వేగఁగ న
క్తంచరుఁ డాభీలశూల♦ధరుఁడు విరాధుం
డేంచికొనినగతి నెమరే
తెంచి ధరాపుత్త్రిఁ గొని ధృ♦తిం దివి కెగసెన్. 87

చ. ఎగసిన నంత రాముఁ డెద♦నెంతయుఁ జింతిలి వీని నిప్పుడే
పగిది జయింతు నింతి నెటు♦భద్రముగాఁ గయికొందునంచునుం
డఁగ నట సీత తోయదప♦దస్థవిరాధకరప్రబద్ధయై
పొగలుచునుండె జోదులిడి♦పొక్కుచు జక్కవ వెంటిచాడ్పునన్

గీ. అంత దశరథాధి♦పాపత్యవర్యుండు
కాంచనాంగి సీతఁ♦గాంచి పలికె

బెగడఁదగదు వేగఁ ♦ బొగడఁగఁ బ్రాఘులు
ననురహితు నొనర్తు ♦ ననురహితుని. 89

క. అని కోపంబునఁ జాపం
బునఁ దూఁపులు దొడిగి వైవ ♦ భూమితనూజన్
దనుజుఁడు డించి తటాలున
మనుకులవరుతోడ ననికి ♦ మార్కొని కినుకన్. 90

ఉ. శూలము వైవ రాఘవుఁడు ♦ శూరత భల్లముతో మరల్ప నా
భీలతరంబుగా నసుర ♦ పెల్లున రాముని నూర్మిళావిభున్
వైళమ పట్టి మూఁపుల న♦వారితశక్తి భరింప వారలా
వేళ భుజద్వయంబుఁ దెగ ♦ వ్రేసిరి రాఘవుఁ డంతలోపలన్.

క. క్రోధము మీఱ వధించె ధ
నాధిపశాపాప్తబాధు ♦ నయననిరోధున్
సాధుజనతాపరాధున్
యోధున్ జర్జితమునీంద్ర ♦ యూథువిరాధున్. 92

గీ. అటులు రక్కసుఁ బరిమార్చి ♦ యంతనచటఁ
గాఁక మించుల వేల్పువం ♦ గడపుఱేఁడు
పంటపైదలిగారాపుఁ ♦ బట్టియు నను
జన్ముఁడును దోడఁ జనుదేరఁ ♦ జనఁగ నొకట. 93

సీ. గొనబుమీఱెడునార ♦ కుబుసంబు మొలఁ జుట్టి
సరిమించుతోవరుడాల్ ♦ జడలు ముడిచి
యొఱపుగా నొసలిపై ♦ నూర్ధ్వపుండ్రము దిద్ది

తెలిబూది నెమ్మేనఁ ♦ గలయ నలఁది
వరయోగదండంబు ♦ వలకేలఁ గైకొని
తొలికొమ్ము పక్కఁ జె ♦ న్నలరునీటి
పసఁటి డాఁకైఁబట్టి ♦ పవడంపుజిగిఁ వ్రేళ్ల
ఘనకుశోర్మికలు చొ ♦ క్కముగ నిలిపి
మహితసచ్ఛాత్రపాపర్య ♦ మానవేద
శాస్త్రపుణ్యేతిహాసని ♦ స్వనము లొలయ
నెదురుగా వచ్చె నెమ్మది ♦ ముదము గదుర
వినయచతురుండు శరభంగ ♦ మునివరుండు. 94

గీ. వచ్చి సద్భక్తి రఘుకుల ♦ స్వామి కర్ఘ్య
పాద్యమధుపర్కముఖ్యస ♦ పర్య లిచ్చి
వినయగతిఁ బెక్కుభంగుల ♦ వినుతిఁ జేసి
చనియె శరభంగుఁ డబ్జజ ♦ సదనమునకు. 95

క. తదనంతరంబ యచ్చోఁ
గదలిమహీసుతకుదండ ♦ కవనస్థలిస
ద్మదలీలఁ దెరవు గడుపుచు
నెదయెదఁ బొదవంగ నీక ♦ యేగఁగ నొకటన్. 96

క. తీక్ష్ణాంశువంశమౌళి సు
తీక్ష్ణమహామౌనిఁ గని ను ♦ తించి యభీక్ష్ణా
భీక్ష్ణనమస్కృతు లిడి య
శ్లక్ష్ణామోదమున నుండె ♦ సంయమి సరసన్. 97

గీ. అంత మఱునాఁడు కొంత ద ♦ వ్వరిగి యరిగి
పనఁటిపుట్టువు తమ్ముని ♦ భక్తి నరసి
యతనియానతిఁ గైకొని ♦ యంతనంత
మెల్లమెల్లనె చనఁజన ♦ నుల్ల మలర. 98

సీ. ఆగ్రహానుగ్రహ ♦ వ్యాపారనిశ్శేష
పీతోజ్ఝితాపగా ♦ ప్రియవరుండు
వైధేయవింధ్యప ♦ ర్వతజగద్భయపూర్వ
కాఖర్వగర్వసం ♦ హారకుండు
సకలమహర్షిహిం ♦ సాతత్పరస్వాంత
వాతాపిశలభవై ♦ శ్వానరుండు
ప్రతిదినకృతయాగ ♦ భాగసంతర్పిత
హరిహయప్రముఖసు ♦ ధాశనుండు
ఘనతపశ్శంబఖండిత ♦ కలుషశిఖరి
భువనసంశ్లాఘ్యనిర్మల ♦ పుణ్యరాశి
సంయమీశ్వరవర్ణిత ♦ సద్గుణాళి
కలితసుశ్లోకవిభవుండు ♦ ఘటభవుండు. 99

ఉ. చెచ్చెర శిష్యుచేత రఘు♦శేఖరురాక యెఱింగి వేగఁ దో
తెచ్చి సపర్య లిచ్చి విను♦తించి కృతార్థుఁడ నైతి నంచు లో
నొచ్చెము లేనిభక్తి విన♦యోక్తుల నాదరణం బొనర్చి ని
ప్పచ్చరపున్ మనుష్యునకు♦భాగ్యము గల్గినయట్లు లుబ్బుచున్.
శా. పంకేజాసనపాకశాసనసుధా♦భక్షాదు లెల్లన్ నిరా

తంకస్ఫూర్జితచిత్తులై సతతముల్ ♦ దర్శించి యుష్మత్ప్రభా
వాంకాజ్ఞానతఁగుందుచుండఁగను రా ♦ మా మాదృశుల్ గాంచు టె
ట్లింకన్ వేయును నేల కంటి నిఁక మి ♦ మ్మేఁ గోరి ముక్తుండనై.

మ. నృపచూడామణులైనమీరిటుమహా ♦ ర్షిత్వంబునన్ వచ్చుటన్
గృపకున్ బాత్రుఁడనై తిసీప్సితములీ ♦ డేరెన్ జపంబొప్పెఁ బా
పపయోరాశి తరించితిన్ జననమున్ ♦ బ్రఖ్యాతినొందెం బురా
తప మెల్లన్ ఫలియించె నేమికొదవే ♦ ధన్యుండనై యుంటకున్.

చ. అనవుడు రాఘవుండు విన ♦ యమ్మున నమ్మునిఁ జూచి యోతపో
ధనవర! లాఁతివాఁడనఁటె! ♦ తావకకింకరకోటిలోన నే
నును నొకరుండఁగా భవద ♦ నుగ్రహ మెట్లుగ నున్న నట్లయొ
ప్పను దగ సర్వమింద్రిదశ ♦ పూజిత! మాటలు వేయు నేటికిన్.

ఉ. బాలిశులైనమానవు ల ♦ పస్మృతులై చరియించుచుం దప
శ్శాలులచిత్తవృత్తి గనఁ ♦ జాలక మోసము నొందు రెంత వా
ణీలలనేశ్వరాదులు గ ♦ ణింపఁగ నేరక మొక్కపోయి రే
వేళలఁ గానఁ దాపసుల ♦ విస్మృతి లేక భజింపఁగాఁ దగున్.

చ. తపమునఁ బొందరానిసుకృ ♦ తంబు జగంబునఁ గల్గనేర్చునే
తపమునగాధిసూతివిబు ♦ ధస్తుతుఁడై ద్విజుఁడయ్యెఁ బోయయుం
దపమున నాకుజుం డగుట ♦ తథ్యము గాదె తలంపవెండియున్
దపసు లనేకు లుత్తములు ♦ ధన్యులు గల్గుదు రెంచిచూచినన్.

సీ. కూళ ముప్వోటిసోఁ ♦ కుశులఁ ద్రుంచిన మేటి
కరుదారఁ దరకసం ♦ బయ్యె నెద్ది

గొనబుమీఁజెఱపైఁడి ♦ కుబుస మానెడుసామి
కందంపుమేల్పాను ♦ పవ్వొ నెద్ది
యుగముగుబ్బలిపట్టి ♦ మెదఁ బాఁతి డాఁగని
మృగువజ్రిపంజర ♦ మయ్యె నెద్ది
యెల్లజగంబుల ♦ నెప్రొద్దు గాపాడ
నెంతయు జీవనం ♦ బిచ్చె నెద్ది
యట్టినారాశిఁ బుడిసిటఁ ♦ బట్టి యొక్క-
తేప నాపోశనము గ్రోలి ♦ తిరుగఁ దొంటి
యట్ల నిండించినట్టిమ ♦ హాత్ము నిన్ను
నలవియె నుతింప నార్యమ ♦ హర్షివర్య ! 106

క. కలశీసంభవ తాపస
కులతిలక నితాంతధైర్య ♦ గురుతరకీర్తి
కులిశధరస్తుత నీతోఁ
దుల యగుసంయములు గలరె ♦ దురితవిదూరా. 107

గీ. అని యనేకవిధంబుల ♦ నధికభక్తి
నిగమపగరాకొలంపుఱేఁ ♦ డిట్లు పొగడఁ
బనఁటిపుట్టువు తపసినె ♦ మ్మనమునందుఁ
బొడముకనికర మిగురొత్త ♦ నుడివె నపుడు. 108

గీ. తఱుఁగనిలకోరు లలరెడు ♦ తరకసంబు
గవయు మహనీయవైష్ణవ ♦ కార్ముకంబు
వీరరిపుదుర్జయాయుధ ♦ విసరములును

గొను మొసంగెద రాఘవ ! మనుకులేంద్ర ! 109

మ. అని బోధించి సమంత్రికంబుగఁబయో జాప్తాన్వయస్వామికిం
పెనయం గుంభజుఁ డిచ్చి పంచవటి మీ కెంతే వసింపంగ ని
మ్మని పంపన్ ముదమందిసీతయునుమి త్రాపత్యముందోడరా
మరువంశ్యుండరుదెంచెఁబంచవటికిన్ మౌనీంద్రులన్గింపఁగన్.

క. అటుల యరుదెంచి లక్ష్మణుఁ
డుటజం బొక్కటి ఘటించె నొక్కటను విశం
కటఫలదళకుసుమపరి
స్ఫుటకుటపంచవటి రామ భూవరునాజ్ఞన్. 111

క. హేమంత మంతనంతట
సామంత మెలర్ప మెఱసి జగతీస్థలిలో
శ్రీమంతుల ధీమంతుల
శ్రీమంతుల సారె కొక్క క్రియ వణఁకించెన్. 112

చ. పగ లసదయ్యె రేయి దలఁ పన్ నిడుపైతనరెన్ జగంబునం
దిగముకరళ్లు జొంపముగ నెల్లెడ నిండె వణంకుజంకుచేఁ
దొగపగసామి యుత్తరపుఁ దోవను ద్రిమ్మరఁజాలఁడయ్యెసాం
పగుచు నెసంగె నీఁదుచెలి ప్రాణుల కబ్బలితంపుసీతునన్.

సీ. కమనీయపరిమళ త్కాలాగరూద్భూత
ధూమప్రసారణౌ త్సుక్యకరము
వరశశోదరమనో హారలోమనిచయకా
రితకంబళవిధాన హితకరంబు

సీరంధ్రియవనికా ♦ నికరావృతాభ్యంత
రమహీవిహారని ♦ ర్వ్యాజకరము
ప్రహతధూమాంగార ♦ సహితహసంతికా
యంత్రసంసేవనా ♦ హ్లాదకరము
నగుచు మగువలు మగలును ♦ బగలు లేక
ఋతు వెఱఁగి వేట్క మిగులఁగ ♦ రతులఁ దేలి
జగతి నగునగు ననుచును ♦ బొగడ నెగడె
సరసహేమంతసమయవా ♦ సరము కరము. 114

సీ. అనయంబు నగజాత ♦ నెనరొప్ప సామేన
నిడుకొనఁగారణం ♦ బిదియె శూలి
శ్రీచ్ఛ నిచ్చలు లచ్చి ♦ మచ్చిక నెదమీఁదఁ
గదియించుకొనమూల ♦ మిదియె చక్రి
మొగమాట మెఱుఁగక ♦ మొగమునఁ దనరాణి
నెనయించుకొనహేతు ♦ విదియె ధాత
ఛాయఁ బాయఁగనీక ♦ జాయ నేయెడఁ జాయ
నెనఁగించుకొనఁగార్య ♦ మిదియె తరణి
రమ్యకార్పాసరచితకూ ♦ ర్పాసశతము
వలనఁగాంతాస్తనాశ్లేష ♦ కలన లేమి
నేమిచలి దీఱునే యని ♦ భూమిజనులు
పలికి రతిశీతభీతిన ♦ వ్వట్టునందు. 115

వ. ఘనహిమవారిసేకమును ♦ గంధవిలేపనమును జొకారవు

స్నవలసవల్ సహింపఁ జెద ♦ నర్మిలి లేదు కుబేరదిక్ప్రభం
జనుఁడు ఖలుండు వచ్చె నివి ♦ సాగఁగనీఁ డని నూని మానినీ
ప్త నగిరిసీమఁ జెందెఁబురు ♦ షప్రకరం బెదలో వణంకుచున్.

క. చలి యిటులు సకలజనములు
నలవున దినదినము జరుప ♦ నంతటను సుశీ
తలశిశిరాగమ మయ్యెను
ములు దొలఁగినఁ గొట్టుబిగ్గ ♦ మొత్తెనుకరణిన్. 117

సీ. ఫాలభాగంబునఁ ♦ బ్రాలేయకరపాళి
శీతభీతివహించె ♦ వీతిహోత్రుఁ
బార్శ్వస్థుఁ గావించె ♦ బలభేది సతతంబు
చలిమిరిభయమున ♦ శ్వాసవసఖుని
గర్భదేశమునందుఁ ♦ గల్లోలినీశుండు
చలి కుల్కు బడబాగ్ని ♦ నిలుపుకొనియె
సాయంప్రభాతావ ♦ సరములఁ జలిదీఱఁ
బ్రజ్వరిల్లఁగఁ జేయు ♦ యజ్వ జ్వాలను
వారె యిటు లుండిరిం కేది ♦ వల నటంచుఁ
బ్రహతధూమాంచదంగార ♦ సహితపృథుహ
సంతికాయంత్రసేవనా ♦ సక్తచిత్తు
లైరి ప్రజ లెల్ల నాశిశి ♦ రాగమమున. 118

క. శిశిరర్తు విట్టు లతిక
ర్కశమై జనములకుఁ దోఁచి ♦ కాలము గడపన్

బ్రాళిమితశీతం బగుచును
విశద మగువసంతవేళ ♦ వెస నరుదెంచెన్. 119

ఉ. వాసరవల్లభుండు నని♦వార్యగతిన్ సమయంబు దాఁటి వి
శ్వాసము మాని రిక్థపది♦శాగమనోన్ముఖుఁ డయ్యె నంచు లో
గాసిలి దక్షిణాశ వలి♦గాడ్పుల నాస్యముచే వ్యళీకని
శ్వాసముభంగి పీడిచె వ♦సంతసమాగమవేళ నారయన్. 120

గీ. వనరమకు మాధవుండు స ♦ త్వరతఁ దీర్చి
నట్టిపత్రివిశేషము ♦ లట్టికురవ
కములు మధుదానచాతురీ ♦ కలనమధుక
రములకు నితాంతనినదకా ♦ రణము లయ్యె. 121

క. తెఱవలకును భయమొదవఁగ
మొఱయుచుఁ జరియించెఁ ♦ దేఁటిమొత్తము వని నే
డ్తెఱ మాధవుఁ డేతేరఁగఁ
బఱచి బరాబరు లొనర్చు ♦ భటతతి యనఁగన్. 122

క. కోకిలకులకాకలికా
వ్యాకీర్ణం బగుచు మాధ ♦ వాధీశపురః
ప్రాకటశుభకాహలికా
స్తోకారావమువలె వని ♦ చొప్పడి యొప్పెన్. 123

క. ఘుస్రిము లధికము లయ్యెఁ ద
మిస్ర లలఁతు లయ్యెఁగడు శ ♦ మించెఁ జలి ప్రవం
తీస్రోతోవేగ మణఁగె

నుప్రసవదంశువులు సమధి ♦ కోష్ణము లయ్యెన్. 124

సీ. ఘుస్రావసాననిర్గతగంధ ♦ గిరిగంధ
వాహనృత్యాలోక ♦ వాంఛితంబు
కాంతకుషాకాంత ♦ కాంతాశ్మకుట్టిమ
సంచారసమధికో ♦ త్సాహకంబు
తతదివ్యవాసనో ♦ ద్భాసితచందన
శాదానులేపన ♦ సంభ్రమంబు
పరిఫుల్లశతపత్ర ♦ పంకజాకరముహు
ర్ముహురంబు విహరణా ♦ మోదగరిమ
శీతలతుషారనీరాభి ♦ షేకరక్తి
హిమకరాతపసేవనా ♦ భీప్సితంబు
గలుగఁజేయుచు ధారణీ ♦ స్థలి జనంబు
లభినుతింప వసంతర్తు ♦ వలరుచుండె. 125

ఉ. అట్టివసంతకాలమున ♦ నబ్బురపాటుగ నొక్కనాఁడు లోఁ
బుట్టినమోహ మేర్పడఁగ ♦ భ్రూయుగలీల దలిర్పఁ జూచుచు
న్నట్టివరాముకట్టెదుర ♦ నిల్చి యొకానొకదైత్యకాంత పె
న్నిట్టడి గాఁగ శూర్పణఖ ♦ రావణుసోదరిపల్కెఁ గుల్కుచున్

శా. ము న్నే నెన్నఁడెఱుంగనిట్టిశుభల ♦ క్ష్మున్ రాసుతుంగావునన్
నిన్నుం గోరి వరింప వచ్చితి మదిన్ ; నీ వెవ్వరం టేని య
స్మన్నామాన్వయ మేర్పడన్ వినిచెదన్ ♦ సర్వాభియాత్యబ్జదృ
ష్యన్నాగేంద్రమవింటిశూర్పణఖనా ♦ ఖ్యన్ యాతువంశోద్భవన్

శా. స్వారాజ్యాధిపుఁడై సమస్తదివిష ♦ త్సంపూజ్యుఁడై వజ్రియై
వీరశ్రేష్ఠుల జంభుఁ బాకు నముచిన్వృత్రున్బులోమున్ భుజా
సారం బొప్పఁగ నాజిఁగూల్చినమరు ♦ త్స్వామిన్దిశానాథులం
బోరం గెల్చినపఙ్క్తివక్త్రనుజన్ ♦ భోగైకపారాయణున్.

సీ. ఒకవేళవ్యాళబా ♦ లికలచందము నొంది
లీలతోఁ గేళిదే ♦ లించనేర్తు
నొకపట్టున మనుష్య ♦ యోషాకృతి వహించి
ప్రీతిగా రతులమె ♦ ప్పించనేర్తు
నొకతఱి నస్వప్న ♦ యువతులగోన బూని
సురతచమత్కృతిఁ ♦ జూపనేర్తు
నొకసారె దనుజభృం ♦ గకచలచెలువంబు
మించి మాయలను గ్రీ ♦ డించనేర్తు
నెటులుకోరినఁ దావకా ♦ భీష్టమటులు
సలుపనేర్తుఁ దరీవనీ ♦ శైలవిహార
ణములు నొకపరిఁ గామయా ♦ నమునఁ దీర్ప
నేర్తు నింకేమికొఱఁత వ ♦ ర్ణించుకొనుము. 129

మ. అనినన్ నవ్వి పరాంగనావిముఖుఁడౌ ♦ నబ్జాప్తవంశ్యుండుదా
ని నిరీక్షించి వెడంగునాతివిగదే ♦ నీవెంచుకొన్నన్ సహం
గను నన్నున్ వరియించు టేమిసుఖమౌఁ ♦ గాంతా! లతాంతా[యుధుం
డననొక్కండు చరించులక్ష్మణుని సౌ ♦ ఖ్యంబొందుఁగాంక్షించినన్.

క. నావుడు సోఁకుడుపడఁతుక
భావించి సుమిత్రపట్టి ♦ పజ్జకుఁ జనియో
శ్రీవిషమాంబక నాకు మ
నోవిభుఁడవు గ మ్మటంచు ♦ నొడివిన నగుచున్. 131

క. పరవన్నరు వరియించిన
తరుణి వరువు డగుట నిజము ♦ తలఁచుకొనిన నా
పురుషోత్తము వరియించిన
వరవర్ణిని లక్ష్మి గాదె ♦ వనితా యనినన్. 132

క. ఆమాటకు మాఱాడక
కామాతుర గాన మఱలి ♦ గ్రక్కునఁ జని యా
రామాంకపాళిఁ గొనియెద
నీమాత్రేమైన విడుతు ♦ నేనే నతనిన్. 133

శా. అంచున్ వచ్చి తటాలునం గదియనా ♦ హా! చూచి తేదీని బా
ధించం గావలె నంచుఁ దమ్మునికి ని ♦ ర్దేశించినన్ దోన యా
చంచద్విక్రముఁ డగ్రజాజ్ఞఁ గొని నా ♦ సాకర్ణముం బట్టి ఖం
డించెన్ ముక్కిఁడినాతియంచునిలఁ బా ♦ టించంగ నెల్లప్పుడున్

గీ. ముక్కుఱ యొనరింప ♦ ముక్కుర యొనరింప
వలను దప్పెఁ గలికి ♦ వలను దప్పె
శ్రుతివిరుద్ధ మైన ♦ శ్రుతివిరుద్ధ మైన
కమ్మవలెనె యింకఁ ♦ గమ్మవలెనె. 135

క. నానాసామజగమనల

లో నాసాశ్రోత్రములవి ♦ లోపము వచ్చెన్
నేనాసారసబంధుకు
లీనా సాధుత్వ మింత ♦ యెఱుఁగనికతనన్. 136

క. అని మదిఁ దనవైరూప్యం
బున కెంతయుఁ బొగులుచున్ న♦భోవీధి వెసం
జని ముగ్గాలియనుఁగులో
యనఁగ జనస్థానవాసు ♦ లగు బల్లిదులన్. 137

క. ఖరదూషణత్రిశీర్షుల
ఖరధీధితిసుప్రతాప ♦ కలితులఁ గని మా
ఖరి మెఱయ నొడివెఁ దనవై
ఖరియును రఘుశేఖరులప్ర ♦ కారము నలుకన్. 138

క. నుడున ఖరుఁ డుగ్రుఁడై యో
పడఁతుక విడువు మిఁకఁ గిన్క ♦ ప్రతిన యొనర్తున్
జడులై నిను వెత వెట్టిన
చెడుగుల మడిపెద రణోర్విఁ ♦ జిరయశ మొప్పన్. 139

చ. అని పదునాల్గువేలమను♦జాశనవీరులు గొల్వ దూషణుం
డును ద్రిశిరుండునుం గెడలఁ♦దోఁ జనుదేర ఖరుండువచ్చి తెం
పున వసవహ్నిపైమిడుత♦మొత్తము దారొకానురీతిఁ దాఁకినన్
గనుఁగొని రాఘవుండు భుజ♦గర్వ మఖర్వముగాఁగనుద్ధతిన్.

క. ముదితం దమ్ముని నొకచోఁ
బదిలముగా నునిచి తాను ♦ బ్రథనంబునకున్

బెదరక చెదరక పదరక
నుదరక భిదురకరసదృశుఁ ♦ డుగ్రత వెడలెన్. 141

ఉ. అయ్యెడ నయ్యమర్త్యవిమ ♦ తాగ్రణి సైనికు లెల్లఁ బెల్లుగా
నయ్యినవంశ్యుమీఁద వివి ♦ ధాయుధవర్ష మఖండభంగిగా
నయ్యమరేశునానతి న ♦ హార్యముపై జలదాళిపెంపుతో
నెయ్యెడ వర్షధార లెన ♦ యించువిధంబున నించి రంతటన్.

క. తారకదారక మైనకు
మారకరాళాసిభంగి ♦ మనుకులుఁ డాజిన్
వారక గోరిక నూరక
సారెకు నతినిశితవిశిఖ ♦ సమితి నిగుడ్చెన్. 143

సీ. బలితంపుగాఱు ♦ బారులమీఁదఁ గోఱకోఱఁ
గుప్పించుసింగంబు ♦ కోదమపోల్కెఁ
దిపురొప్పఁ దొట్టుకూ ♦ టువులఁ దారొక్కని కోరెక్క
మెసవెడు చాఱల ♦ మెకముపోల్కెఁ
దొలఁగక తుంగము ♦ స్తలఁ జూచిధారుణి
స్థలి గ్రుద్దలించెడు ♦ దంష్ట్రిపోల్కెఁ
గినుకతోఁ దగరుల ♦ గని వాని నంజుడు
వెకలించుకొనియెడు ♦ వృకముపోల్కె
నసుఁ డొకరుఁ డిట్టు లీపదు ♦ నాల్గువేల
బల్లిదపుసోఁకుమూఁకల ♦ పైకిఁ గవిసె
వనుచు వెఱగంది ఖరనిర్జ ♦ రారిసైని

కపివరు లెల్ల పంచబం ♦ గాళమైరి. 144

గీ. అటుకలనఁ బంచబంగాళ ♦ మైనసేన
త్రోన మరలించి ఖరుఁ డేఁచి ♦ తూఁపు లేయ
ద్యుమణికులుఁడు ముహూర్త్తచ ♦ తుష్టయంబు
ఘోరనారాచనిచయంబు ♦ గురియునపుడు. 145

సీ. వరుస విశ్వంబు సం ♦ వర్త్తంబు సేయఁ గా
మారి యిమ్మానవుఁ ♦ డయ్యెనొక్కొ
కనలి ముగ్గాలిసం ♦ గాతు లొండై జగం
బేర్చనిన్నరజన్మ ♦ మెత్తెనొక్కొ
పనిఁ బూని దంతబా ♦ బాజోదు ప్రాణుల
నడఁగించ మానిసి ♦ యయ్యెనొక్కొ
చెలఁగి రేద్రిమ్మరీఁ ♦ డుల నెల్లఁ బొలియింపఁ
జట్టువాల్ జేఁ డిట్లు ♦ పుట్టెనొక్కొ
కాకయుండిన లోకభీ ♦ కరనిశాట
వీరదోర్వీక్రమమునకు ♦ వెఱఁగుపడక
యెదిరి కదనంబు సేయంగఁ ♦ గదియఁదొడఁగె
నితఁడు కేవలమర్త్యుఁడే ♦ యెంచిచూడ. 146

గీ. అనుచు భీతిలి యొకకొంత ♦ యని యొనర్చి
రాఘవామోఘచాపధా ♦ రాధరోద్భ
వాశుగాభీలజలధార ♦ నాఖరాసు
రారిసేనాదవాగ్ని చ ♦ ల్లారె నంత. 147

క. దూషణుఁ డజ్రసబుధజన
దూషణుఁ డని సేయఁ దాఁకఁగి ◆ తోడనె త్రిజగ
ద్భూషణరాఘవమార్గణ
ఘోషణమున గుండె పగులఁ ◆ గూలెం బుడమిన్. 148

క. త్రిశిరుఁడు సశరశరాసుఁడు
పశుపతిదత్తాస్త్రచయుఁడు ◆ పటుభుజశక్తిన్
దశరథసుతు మార్కొనియెను
మశక మిభేంద్రంబుతోడ ◆ మార్కొనుకరణిన్. 149

గీ. అటులు మార్కొన్న త్రిశిరోసు ◆ రాంశుమత్ప
లావనీజాత మతివిక్ర ◆ మాభిరామ
రామభూమీశభీమాస్త్ర ◆ సామజేంద్ర
కరసముత్ఖాతమైన న ◆ బ్బురమునంది. 150

క. ఖరుఁ డుగ్రదృష్టి రఘుశే
ఖరుఁ గని యబలల నిరర్థ ◆ కము గారింపన్
బురుషత్వమె నీకయమో
ఖరకరకులుఁడ నన సిగ్గు ◆ గాదె తలంపన్. 151

క. ఇష్టము దండాదండియొ
ముష్టీముష్టియొ కడంక ◆ మును పటు గురుసం
దిష్టంబు తలాతలియొ
స్పష్టము కోదండకళయొ ◆ సరగున దానన్. 152

ఉ. రమ్ము దురమ్ము నీమది క ◆ రమ్ముఁ దిర మ్మగునేని కాని వే

రమ్ము భరమ్ము సుమ్ము పరిద ♦ రమ్మునువిల్లును బెట్టి నాదునే
రమ్ముతుమింపువుంచునుగ ♦ రమ్ములు మోద్పుముకాకయున్నఁ బ్రా
ణమ్ములు గొందు నమ్ముము మ ♦ నమ్మున నాకపుఁ డడ్డువచ్చినన్.

మ. అని బాహాబలగర్వపూర్వముగ వీ ♦ రాలాపముల్ వల్కి గొ
బ్బున సీతాపతిపై ఖరుండు శరము ♦ ల్పూరింపఁ బేరల్క నం
తనె రామాధికకార్ముకారణిజను ♦ ర్నారాచ ఘోరప్రభం
జనమిత్రుండుదహించెఁ గ్రూరతరర ♦ క్షశ్శాఖ నత్యుగ్రతన్.

మ. తతి వర్షించెఁ బ్రసూనవృష్టిరణగో ♦ త్రన్ దేవతాదుందుభుల్
మొఱసెన్ గిన్నరగాననాదమెసఁగెన్ ♦ మోదంబుతో నచ్చరల్
నెఱి నృత్యం బొనరించి రధ్వరభుజుల్ ♦ నిత్యోత్సవశ్రీల నే
డ్తెఱనుప్పొంగుచునుండిరవ్వనిమునుల్ ♦ దీవించిరుత్సాహులై.

చ. అటు పదునాల్గువేలదను ♦ జావళితో ఖరుఁ డాజిఁ గూలినన్
దటుకున లేచి శూర్పణఖ ♦ దానవవంశవరున్ దశాస్యుని
చ్చోటికిని దోడితెచ్చి ఖర ♦ సూదనుఁ డార్తిఁ గృశించునట్లుగాఁ
గుటిలశిరోజ సీత నట ♦ కుం గొనిపోయెడుభంగిఁ జేసెదన్.

క. అని తలఁచి లంక కప్పడె
చని దశముఖుతోడ జనక ♦ జాసౌందర్యం
బును రఘువరుదౌష్ట్యంబును
దనవైరూప్యమును దెలుప ♦ దరోద్ధతుఁడై. 157

శా. ఏమేమీ మనుజుండు పోర ఖరునిన్ ♦ హింసించెనేయారయం
గామందూకమహీన్ గురంగముహరిన్ ♦ ఖండించు చందంబునన్

హా! మర్త్యుల్ దనుజాళిఁద్రుంచిరకటా ♦ యంచున్ విషాదించినా
సామర్థ్యం బిఁకఁ జూడుమంచుభగిని ♦ స్సంతోషినిం జేయుచున్
శా. మాయోపాయధురీణు సుందతనయున్ ♦ మారీచునిం జూచిప్రి
జ్ఞాయుక్తిన్ మదభీష్ట మేర్పఱిచి త ♦ త్సాహాయ్యసంపత్తి సీ
తాయోషం జెఱఁగొందునంచుమదిలోఁ ♦ దర్కించి యే తెంచె దు
ర్వ్యాయామంబు వినాశ హేతువనుప ♦ ర్యాలోచనాహీనుఁడై.

క. ఏ తెంచి తాటకేయుని
బ్రీతిం దర్శించి నిన్నుఁ ♦ బృథురాజ్యరమా
పేతుం జేయుదు ఖ్యాతిగ
నాతోఁ బనివినుము చెలిమి ♦ నాటుకొనంగన్. 160

సీ. తెలిగారురాతుతో ♦ బలిమి పోరఁగఁ గాదు
కరువలి చెలిఁ గెల్వ ♦ క్రిచ్చగాదు
జమునితో నాలంబు ♦ సమకూర్పఁగాఁ గాదు
ఱేద్రిమ్మరినిఁ గా ♦ రింపఁ గాదు
మున్నీటివారతోడ ♦ మోహరింపఁగఁ గాదు
గాలివేలుపుసత్తి ♦ గలపఁ గాదు
విడిముడియొడయనిఁ ♦ బోడిచేయఁగాఁ గాదు
ముక్కంటితోఁ గయ్య ♦ మునకుఁ గాదు
మనజనస్థానమున క్రొక్క ♦ చెనఁటిచేరి
చెడుగుఁజెయువుల నచ్చట ♦ గొడవ వెట్టె
వానివృత్తాంత మంతయు ♦ వరుస వినుము

దళితమదశాత్రవనికాయ ♦ తాటకేయ. 161

క. నరుఁ డఁట తరణికులుం డఁట
తరుణియుఁ దమ్ముఁడును దాను ♦ దండకవనిలోఁ
దిరుగునఁట ఖరుని ఘోరం
బొరిగొనెనఁట యరయ భూమి ♦ భుజుఁ డఁటమఱియున్. 162

క. రాముఁడఁట సాము మర్త్యమ
ధాముఁడఁట తపస్వియఁట వి ♦ దారితవిమత
స్తోముఁడఁట యయోధ్యాపుర
ధాముఁడఁట శరాసతూణ ♦ ధరుఁడఁట వింటే. 163

క. నాసామర్థ్యము తనకున్
నాసంబనియో మదేభ ♦ నాసోరూరున్
నాసోదరి శూర్పణఖన్
నాసాశ్రుతిశూన్యఁ జేసె ♦ నవలా ల్నవ్వన్. 164

ఉ. కావున వాని సెంతయును ♦ గాఱియఁ బెట్టెదఁ దద్వధూటిన
ర్వావయవానవద్య నెటు ♦ లైనను దెచ్చెద నింతవట్టు నీ
తో వినిపించి నిన్నటకుఁ ♦ దోడ్కొనిపోవఁగ వచ్చితింజుమీ
నా విని గుండె ఝల్లు మని ♦ నన్ వెఱఁగందినితాంతఖిన్నుఁడై.

ఉ. ఎవ్వఁడు దెల్పె నీకు దను ♦ జేశ్వర కృత్రిమమిత్రుఁడయ్యెనో
క్రొవ్వున త్త్వేళముందినుట ♦ కొంగున నగ్గి బిగించుకొంటయౌ
నవ్వసుధేశుదేవి జగ ♦ దంబను దెచ్చెదనంట యారయన్
దివ్వె యొకందు లాగుటను ♦ దిగ్గున డొంకకదల్చు టౌఁజుమీ.

మ. ధనురస్త్రంబులుపూనికయ్యమునకుం ♦ దాశౌర్యోన్నఁబద్మాసనే
శనిలింపేంద్రుల కైన మ్రోల నిలువన్ ♦ శక్యంబె చర్చించినన్
వనజాక్షుండు రఘూద్వహుండుగ నుద ♦ న్వత్కన్యవైదేహిగా
జననం బొంట నిజంబు కేవలమను ♦ ష్యవ్యక్తు లిట్లుండునే. 167

గీ. తెలియ రతిబాలిశులుభవా ♦ దృశులు మాదృ
శోక్తి సరసత్వమైనబ ♦ హుప్రకార
ముల భవన్మంగళార్థమై ♦ తెలిపినాఁడ;
తన్మహాత్త్వ మగోచర ♦ మున్మదులకు. 168

చ. అది యెటులంటివేని విను ♦ మా రఘువీరుపరాక్రమంబు దె
ల్పెదఁ గుశికాత్మజాధ్వరము ♦ ప్రీతిగఁ గాచె; సుబాహు
[ద్రుంచె న
న్నదధిని వైచె; సత్పథము ♦ నుగ్మలి శాపము వాపెఁ; బన్నగాం
గదఘనచాపము న్విఱిచె ♦ గర్వవిహీనుని జేసె భార్గవున్. 169

చ. అనవుడుగాలినెచ్చెలిఘృ ♦ తాహుతిమండెడుమాడ్కి నుగ్రుఁడై
కని ప్రభుచిత్త మించుకయుఁ ♦ గానక పల్కెదవైన నోర్చితిం
బనితమి నీయలీకకళఁ ♦ బాటలసన్మణిబిందుయుక్తకాం
చనహరిణంబవై జనక ♦ జాతకు మ్రోలఁ జరింపుమీ యనన్.

క. మర్యాదఁ దప్పి కార్యా
కార్యము లెఱుఁగక చరించు ♦ ఖలసహవాసం
బార్యులకు హాని యనియెదు
సూర్యుక్తి హుళిక్కి యగునె ♦ శ్రుతిహితమగుచున్. 171

వ. అని.

గీ. తాటకేయుండు లేచి ని ♦ శాటనాథుఁ
గూడి దండకవని కేగి ♦ క్రూరబుద్ధి
శాంబరీశంబరం బయ్యె ♦ శంబపాణి
ముఖుల కరిదిగ వైదేహి ♦ మ్రోల నపుడు. 172

క. సీత కనుంగొని రఘుకుల
నేత కెఱింగించి దాని ♦ నేర్పునఁ దనకుం
జేతికిఁ దెమ్మని వేఁడిన
నాతఁ డనుమతింప నూర్మి♦ళాధిపుఁ డంతన్. 173

ఉ. ఇట్టిమృగంబులం దొలుత ♦ నెందును గంటివె వింటివే యయా!
పట్టికొనం దలంచెద వ♦పస్మృతి గాదె దొసంగు లెంతయుం
బుట్టవె దీన నిప్డు రఘు♦పుంగవ టక్కరిచిల్వవాతఁ జే
పెట్టఁగఁ జూతురే సతుల♦ వేఁదుఱుపల్కులు విశ్వసింతురే?

శా. క్రవ్యాదుం డొకఁ డెవ్వఁడో కపటసా♦రంగాకృతి న్వచ్చెమం
తవ్యం బీక్రియ యన్న యన్న సది మి♦థ్యాశంబరం బైన వాం
తవ్యం బౌను విచార మేల విను సీ♦తారక్ష నీ కిప్డు క
ర్తవ్యం బే నిదె పత్తు నంచును ధను♦ర్నారాచధారేయుఁడై.

శా. అర్ణోరాశిగభీరుఁ డారఘువరుం♦డభ్యర్ణముం జేర నా
స్వర్ణైణంబు చరించుఁ బొంచు నవనీ♦జచ్ఛాయ లంఘించు నా
కర్ణించుం బరికించు వెన్క కరుగున్ ♦ గ్రాసార్థమై జీర్ణపుం
బర్ణాఘ్రాణము సేయు మేయఁగడఁగున్ ♦ బొఱుందరిం జూపడున్

సీ. చేపట్టుకొలఁదిగా ♦ జిలిబిలినడకల
నందందఁ దిర్గుచు ♦ నంద మెసఁగఁ
బట్టనేగిన రెచ్చి ♦ చెట్టుమాటున నిల్చి
బెదరిపాటెదులీలఁ ♦ బొదలఁ దూఱు
నెటనుండెనో యంచు ♦ నటునిటు నెమకంగఁ
దటుకున మఱలము ♦ గటనె యుండు
నబ్బె నింక నటంచు ♦ గొబ్బునఁ గేల్సాఁపఁ
గడుదూరమున నున్న ♦ కరణిఁ దోఁచుఁ
గెడలఁ బొడకట్టి కొర్గించు ♦ క్రియ మెలంగు
మాయమగుఁ దోఁచఁ బ్రభవించు ♦ వేయుగతులఁ
దిరుగుహరిణంబు వెనువెంట ♦ నరిగి యొకటఁ
బక్షిరథధారణీపత్య ♦ పత్యవరుఁడు. 177

గీ. ఏమొకో యంచుఁ జింతించు ♦ భూమిజాత
తమిఁ దలంచు మృగంబుసొం ♦ దర్య మెంచు
మంచి దీక్షఁ బొంచియైన ద ♦ ట్టించియైనఁ
దుర్గించియైనను నెలఁత క ♦ ర్పించవలదె? 178

గీ. అని మనంబునఁ దలపోసి ♦ హరిణ మవెడు-
కోర్కె విడువక క్రమ్మఱఁ ♦ గొంతదవ్వు
చని యలపునొంది యట నొక్క ♦ చక్కి నిలిచి
పట్టువడకున్కి నాత్మ నిం ♦ కెట్టు లనుచుఁ 179

క. మేయుట రోయుట డాయుట

పాయుట మొదలగుగ రాను ♦ పను లధికముగాఁ
జేయుట యరయ శరమునన్
వ్రేయుటకార్యంబు చాల ♦ వేసటఁ బెట్టెన్. 180

క. అనుజుఁడు చనఁజన దనుచును
దనుజునిపని యనుచు వినిచెఁ ♦ దథ్య మదియయ్యై
చనె నను నెలఁతుక వేఁడినఁ
బని విన ననుకొనఁగ నగునె ♦ పౌరుషనిధినై. 181

క. ఇపుడైన నేమి నిజముగఁ
గపటైణం బైననొక్క ♦ ఖరశరమున దం
డిపురికిఁ బనిచెద నని య
స్రిపమాయగ నిశ్చయించి ♦ సాయక మేసెన్. 182

క. ఆసాయకమున నమ్మా
యాసారంగంబు భీతి ♦ నవనిం గూలెన్
వేసారి నిజనృశంసత
హా సీతా! లక్ష్మణా! యఁ ♦ టంచుఁ బలుకుచున్. 183

శా. ఆయార్తధ్వని భూమిజాత విని యా ♦ హా! లక్ష్మణా! వింటివే
యాయాసంబునఁ బల్కె రాముఁడటనీ ♦ వందాఁకఁ బొమ్మన్న నే
మీ యాతం డిదె వచ్చు నమ్ము మఱలన్ ♦ మిథ్యారవం బానయో!
వేయుం జెప్పకు మింక శంక తగునే ♦ వీరుం డతం డెందులన్.

క. సింగంబు కురంగము చే
భంగపడునె వినుము రాజ ♦ పంచాస్య మతిర

దంగీకరింపు దంభకు
రంగంబును ద్రుంచి వచ్చు ♦ రభసము గాఁగన్. 185

గీ. కినిసి ముల్లోకములు వెల్ల ♦ గిల్లె నేని
పాటిసేయనిపోటరి ♦ బల్లిదుండు
తెల్ల మిదియెల్ల నమ్ము సా ♦ ధ్వీమతల్లి!
తల్లి! నీడెందమునఁ దల్ల ♦ డిల్లవలదు. 186

ఉ. అదియునుఁగాక భూమితన♦యా! వినుమన్నిటికన్న మూలమై
సది యొక టున్న దెట్టు లని♦నన్ వినుపించెదఁ గాననస్థలిన్
ముదితల నొంటి డించి చన♦మోసము వచ్చునుగాన నేగఁబో
ల దనిన నొక్కఁ చోఁ జదికి♦లంబడి సారెకు దుఃఖితాత్మనై.

సీ. సాకేతపురి నున్న ♦ సకలభాగ్యము దప్పి
వనవాస మెవ్విధి ♦ వచ్చెనోకొ
వచ్చెఁ గా కిచ్చోట ♦ నిచ్చఁ ద్రిమ్మరుచున్న
కాంచనమృగ మేల ♦ కాంచనయ్యె
కాంచనయ్యెనుగాక ♦ చాంచల్యమున దానిఁ
దెమ్మని పతిని బ్రా♦ర్థింప నేల
ప్రార్థించితినిగాక ♦ భర్తమాటాడక
వెసఁ బట్టికొనఁ బని ♦ వినఁగ వలెనె
పనివినియెఁగాక కష్టోక్తి ♦ భంగి నార్త
రావ మాలింపఁబడ నేల ♦ దైవమింక
నేమి వెతవెట్టుకో యంను ♦ భూమిజాత

చాల దుఃఖించి పల్కె ల ♦ క్ష్మణుని గాంచి. 188

చ. భరతుఁడు తల్లిచేఁ బురముఁ ♦ బాయఁగఁజేసెను గాని యిట్టిదు
శ్చరితుఁడు గాఁడు నీగుణము ♦ చాల మదిం దలపోసిచూడ భీ
కరవసరీసృపంబుగతి ♦ గానఁగ నయ్యెదు ; సాధ్వినాట నీ
వరయక పాపచింత బలు ♦ వై చనఁజాలవు ప్రాణఘాతుకా. 189

చ. అని విలపించుచుం గడు న ♦ హంకృతిఁ గర్ణకఠోరవాక్యముల్
జనకజ పల్కినన్ విని వి ♦ లంతులు సాహస లింకఁజెప్పఁగాఁ
జనదు సమస్తభూతములు ♦ సాక్షిగ నామదిఁ బాపచింత లే
దనుచుఁ జనంగ నంతటఁ ద ♦ శాస్యుఁడు వచ్చె మృషాయతీంద్రుఁడై.

సీ. సప్తసప్తిగభస్తి ♦ సాంగత్యమబ్బక
కుందెడుపద్మిని ♦ చందమునను
హరిణాంకరహితమై ♦ యపరిమితార్తి కా
ర్శ్యంబునఁ గనుపట్టు ♦ రజనికరణి
మాధవురాక నె ♦ మ్మదిఁ గోరి మాటికి
శ్లథపర్ణ యగువన ♦ లక్ష్మిపోల్కె
వారివాహము వాసి ♦ వాసి దీసియుఁ దల్ల
డిల్లుసౌదామినీ ♦ వల్లిపగిదిఁ
బక్షిరథధారణీపత్య ♦ పత్యవరుశు
భాభిగమనావలోకనా ♦ యత్తచిత్త
యగుచు నుటజాంతరంబునఁ ♦ బొగులుచున్న
జనకనృపజాతఁ గని పల్కె ♦ దనుజనేత. 191

క. ప్రతిలేనిప్రీతిని సుమతిని
నతి నియతిని యతినిష్కృతిని ♦ నతిధని నతివా!
యతులితమతి చతురత శ్రుతి
హితగతి నతిఁ జేసిబికిర ♦ మిడి నుతి గనుమీ. 192

ఉ. ఎవ్వరి దానవొ శశిము♦ఖీ! పురుషోత్తముకూర్మిపట్టపున్
జవ్వనివై జనంబులకు ♦ సంపద లీఁగలచిన్నె లొప్పనీ
కవ్విధి యెవ్విధిం దగని♦యంగదవెట్టనొ చూడనైన నేఁ
డివ్వని నొంటి నీవు చరి♦యింపఁగఁ గారణ మేమి చెప్పుమా!

క. అని యడిగిన నవనీసుత
తనవృత్తాంతంబు సత్య ♦ తాపసి యనుచున్
వినిపించిన విని ముదమునఁ
దనచందము దెల్పఁ దొడఁగె ♦ దశముఖుఁ డంతన్. 194

సీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ ♦ డగునగేష్వాస నుం
డిష్టదైవము మాకు ♦ హీరరదన
సకలజగత్సర్గ ♦ చతురుఁ డౌచతురాస్యుఁ
డన్వయస్వామి మా ♦ కబ్జవదన
కడ లేనివిడిముడి ♦ గలయలకేశ్వరుం
డగ్రజన్ముఁడు మాకు ♦ హరిణనయన
స్వారాజ్యపతి యగు ♦ జంభాసురారాతి
పరమభృత్యుఁడు మాకుఁ ♦ బద్మగంధి
తొల్త దెసజేసితోడుకు మా ♦ దొడ్డిగిడ్డి

పెట్టుఁజెట్టు తలంప మా ♦ పెరటిచెట్టు
కనకసాలాంక లంక మా ♦ కునికిపట్టు
పొలఁతి నీయాన నాయాన ♦ భువనములకు. 195

చ. పవడపుఁగంబముల్ మిసిమి♦బంగరుగోడలు పుల్గురాచరా
గవనులు వజ్రకుట్టిమము♦ గల్గి చొకారము మీఱు మేలిమా
డువులఁ జరింపవచ్చునుగ♦డుఁ వనిఁ గ్స్రమ్మర నేల నావధూ
టి వగుము లెమ్మురమ్ముపరిక♦టించితినాదగుభాగ్యమంతయుఁ.

క. కొఱఁతయొకించుక యెందే
తెఱఁగునఁ గనరాదు గాన ♦ స్థిరమతి నన్నుం
బెఱవానిగఁ జూడకు మీఁక
నుఱుసిరి గలవాఁడఁ బొందు ♦ ముగ్ధలి నన్నుఁ. 197

క. కుహనాముని నై వచ్చితి
గహనావని కిట్లు నీకుఁ ♦ గలభాగ్యము పా
కహనారి కైనఁ గలదే
స్పృహ నాపై నుంచి నను వ♦రించితివేనిఁ. 198

క. అనుక్రూరోక్తులు జనకజ
కును గళపెళ నుడ్కునూనె ♦ గూబల కంటఁ
మునుకొని వీనులలోఁ బో
సిన తెఱఁగుగ నుల్కిపడి వ ♦ చించెం గినుకఁ. 199

ఉ. కూళ సహింపరానిపలు♦కుల్ పలుకూఱును బల్కె దేల దు
ర్లీల లెఱుంగలేక సద♦లీకమునీంద్రుఁడ నంచుఁ బల్కితే

తాళుము రాఘవాస్త్రఫణి • దత్తహలాహలభైషజ్య మిచ్చు నీ
వేళ భుజింతు గాని రఘు • వీరుఁడు వచ్చినదాఁక నిల్వుమీ.

క. పులిమీసంబులు గొని యు
య్యేల లూఁగఁగ నాత్మ నుత్స • హించుట హాలా
హాల మానఁ గోరుట దవా
నలము మెసవఁ దివురు టిదియ • నమ్ము నృశంసా. 201

మ. అని వైదేహి ముహుర్ముహుశ్శ్రుతికటు • వ్యాహారముల్ ప
[ల్కుచుం
దన ప్రాణేశు భజించుచున్ వనరుచు • న్నం జూచి దుస్సాధ్యగా
దనుజాధీశ్వరుఁ డూహఁ జేసి యుచటం • దర్పోద్ధతిన్ శాంబరీ
మునివేషంబుఁ బరిత్యజించి మొగముల్ • మూఁడా ఱొకం
[డొప్పఁగన్. 202

క. పెటపెట దంష్ట్రలు గొఱుకుచు
స్ఫుటకుటిలాకృతి వహించి • భూసుత కెదుటన్
గటకట యని పెనుభయమున
నటమట నొందంగఁ గాన • నయ్యెఁ దటుకునన్. 203

క. తాదృగ్విధవికృతాకృతి
భూదుహిత పరీక్షఁ జేసి • ఘోరున మూర్ఛన్
మేదిని వ్రాలిన నయ్యెడ
నాదశముఖుఁ డెత్తి యునిచె • నరదము మీఁదన్. 204

గీ. అట్టిలోకత్రయాతిఘో • రావసరము

సందుఁ దప్పెఁ బయోజబం ♦ ధ్విందుగతులు
తారకలు రాలెఁ గూలె ది ♦ గ్దంతు లచల
ములు కదలె నుర్వి కంపించె ♦ మొలిచెఁ దమము. 205

గీ. రావణుం డంత నరదము ♦ భ్రగతివేగ
నడపికొనుచుఁ జనంగ జా ♦ నకి యొకింత
మూర్ఛఁ దెలిసి కనుంగొని ♦ మొఱ్ఱవెట్టె
జోడు విడికుందుజక్కవ ♦ చేడెకరణి. 206

ఉ. ఓనరులార! యారయుఁ డ♦యో! యడవిన్ సతి నద్వితీయ నే
జానకి రాముపత్ని నుట♦జస్థిత నైన ననుం దశాస్యుఁ డెం
తే నయహీనుఁడై కొని య♦తిత్వర నేగుచునున్నవాఁడు లం
కానగరంబుఁ జొచ్చునఁట♦కావరె నన్విడిపింపరే కృపన్.

సీ. దివిషదీశ్వరముఖ్య ♦ దిక్పాలవరులార
రఘువీరుఁ జీరరే ♦ రభసముగను
దీనరక్షణకళా ♦ ధిపజగత్పతులార
రక్షింపరే నన్ను ♦ రామసతిని
దండకాటవిచర ♦ త్తాపసోత్తములార
విడిపింపరే పుణ్య ♦ వృత్తి మెఱయ
మహనీయబలభిల్ల ♦ మల్లతల్లజులార
ఖండింపరే వీనిఁ ♦ గలుషకర్ము
మృగములార ప్రతీతప ♦ న్నగములార
నగములార మహోదగ్ర ♦ నగములార

ఖగములార కడిందివాఁ ♦ డగములార
కావరే మీర లిప్పుడఁ ♦ గరుణమీఱ. 208

గీ. అనుచు నాక్రందనము సేయ ♦ విని జటాయు
వడ్డు దాఁకెఁ దటాలున ♦ నసురవరున
క్రూర యిఁక నెందుఁ బోయెద ♦ వనుచు గాంగ
ఝరమునకు సేతువట్టులు ♦ సాహసమున. 209

క. బలశాలి యగుజటాయువు
బలశాసనముఖులు మెచ్చఁ ♦ బక్షీంద్రగ్రీవుల్
జులకఁగ నదలిచి ముంగల
నిలిచి తెలచి పలికె మేది ♦ నీనందనతోన్. 210

శా. అమ్మా నెమ్మది నమ్ము మిమ్మెయి లవ♦మ్మైనన్ భయ మ్మేల నే
నిమ్మాయావిని గ్రమ్మి నెమ్మి నిదె ఘ♦స్రేశాన్వయస్వామికిన్
మిమ్మర్పించెద నమ్మరుద్వరుఁడు సం♦ప్రీతిన్ నుతించంగఁ జి
త్త మ్మేకాగ్రముఁ జేసికన్గొనుముమ♦ద్బాహాబలం బెంతయున్.

క. అని యనితరచింతనుఁడై
మనమున నతివినయ మొనర♦మధురోక్తుల న
జ్జనకతనయ నూరాఱిచి
దనుజపతిం జూచి పలికె ♦ దర్ప మెలర్పన్. 212

ఉ. ఓరిదురాత్మ! యింతపని♦యొప్పునె భూసుత లక్ష్మి రాముఁ డం
భోరుహనేత్రుఁ డిట్లు భువిఁ♦బుట్టిరి భూజనరక్షకై యయో
క్రూరతఁ దెచ్చినాఁడ విఁక♦గొబ్బునఁ గ్రమ్మఱ నిమ్ము నీకు నె

ర్యాళులు చెప్ప నేటికి దు♦రంతము చు మ్మిది నీకు రావణా.
ఉ. ప్రత్నపరాక్రమంబు లిటుఁ♦బల్కఁగఁ జెప్పకుమా విరాధభి
త్పత్నిని డించు మూరక స♦పత్నత దెచ్చుకొనంగ రాదు దో
రత్నకులీనుఁ డైనరఘు♦రాముఁ డలంతియె? చూడ నీదుదు
ర్యత్నము లింక సాగవు ఖ♦రాదులు చచ్చుటనీ వెఱుంగవే?
మ. దనుజాధీశ్వర! మామకోక్తి విను చి♦త్తమ్మేకతానమ్ముగా
ననహంకారతఁ గోసలక్షితిపక♦న్యాశుక్తిముక్తామణిం
గని ప్రార్థింపు కృతాపరాధి ననుచుం♦ద్వత్పుత్రినర్పింపుమం
తనె నేరంబుక్షమించినిన్ మనుచు లే♦దాయల్క(జంపుంజుమీ.
క. వసుసదృశుం డగు దశరథ
వసుమతిపతి సుతవరుండు ♦ వైధేయవిభా
వసునిభధాముఁడు విదళిత
వసుదసుహృద్ధన్వియనెడు వార్తలు వినవే? 216
గీ. అనుచు నెల్లిదముగ ♦ నరిశిరశ్శితకుంత
మగుశకుంత మంటుఁ ♦ బగిలిపలుకఁ
దోఁకఁ ద్రొక్కుడిన ♦ దుష్టాహివడువునఁ
గినుక నొడమ నుడివె ♦ దనుజవిభుఁడు. 217
క. రాముఁడు భీముఁ డటంచును
నేమరు పామరతఁ బలుక ♦ వెఱతునె దివిష
ద్గ్రామణిఁ బౌలస్త్యసుధాం
ధోమండలి నోర్చి నట్టి♦దోర్బలుఁడ నెకా. 218

సీ. బలపాకజంభుల ♦ గెలిచినవజ్రియో
యంటc బట్టcగరాని ♦ యనిలసఖుcడో
ప్రాణిశిక్షాక్రియా ♦ ప్రభుc డైనశమనుcడో
కులపాలకుం డైన ♦ కోణపతియొ
సకలరత్నాకరే ♦ శ్వరుc డైనవరుణుcడో
భూరిసత్త్వుc డగుస ♦ మీరణుండో
రాజరాజాఖ్యచే ♦ రంజిల్లుశ్రీదుcడో
ప్రళయకారుం డగు ♦ భద్రపదుcడో
విక్రమంబున వీరిలో ♦ వీసమునకుc
జాలcగలcడేమొ తలపోయ ♦ సరసముగను
మనుజభక్షుcడ నగునాకు ♦ మనుజుc డొకcడు
మేటి యనిపల్కెద వదేటి ♦ మాట? పక్షి ! 219

మ. మనసీశాదిహరిద్వరుల్ సతతముం♦ మద్భృత్యులై యుండ రే
నరుc డొక్కండు ధనుఃకళాఢ్యుcడు జగ♦న్నాథుం డటంచుం [మహా
దరతం బక్షివి గాన వాని గని చి♦త్తభ్రాంతి నీ వెంతయుం
నరభుగ్వర్యుcడ నైననాకొఱకు గ♦ణ్యం బె ప్రలాపించినం.

క. పక్షీ నీ విటు పల్కెదు
నక్షీణబలుండు రాముc ♦ డనిచెప్పెదవా
సాక్షాద్ధరి యైనను న
న్నీక్షింపంగలcడె? విడుతు ♦ నే హరిణాక్షీ. 221

క. శకునమ నీ విధి యొకయప
శకున మనితలంచి యెమరఁ ♦ జాలమురుక్తుల్
ప్రకటించిన నాబాహు
ప్రకరపరాక్రమము కొఱఁతఁ ♦ బడునే యింతన్. 222

గీ. అని తృణప్రాయముగ నిశా ♦ టాధిపుండు
పలికిన నిజంబు నీయంత ♦ కలుషకర్మ
నకుఁ దొరకు టెట్లు రాముబా ♦ ణహతి యరయ
నాదుపాదాహతియె కాక ♦ నయవిహీన. 223

మ. అని సంపాత్యనుజన్ముఁ డాగ్రహముతో ♦ నద్దానవాధీశుఁ గ్రొ
క్కున నఁ బాదంబులఁ దన్నె నొదలల్పైఁ ♦ గోటీరరత్నంబు లె
ల్లను రాలన్ బెనుఁగిన్క సారథిని బ ♦ ల్మాఱున్ బడ న్మోది కే
తనమున్ ముక్కలు సేసివారువములం ♦ దార్మాఱుగావించుచున్

క. అక్క పెనుగోళ్ల రక్కన్
జెక్కన్ ముక్కనఁ గరంబుఁ ♦ జిక్కలఁ బెట్టున్
ప్రుక్కించు నొదలల్పై
కెక్కం బడఁ ద్రొక్క నిక్క ♦ నెక్కడు బలిమిన్. 225

వ. మఱియు నప్పొభావరీచరవరునురంబు కరంబు రుధిరంబు దొ
రుఁగఁ గులిశసదృశఖరనఖరంబులఁ గొఱగాని కొఱకొఱం బి
రంబిరం జీఱియు నిజతుండాగ్రంబున ధ్వజవ్రజంబు గజిబిజి
గావించియు విచిత్రం బగుసితచ్ఛత్రం బణుమాత్రంబున ధా
త్రిం బడ్వైచియు వేమఱుం జామరంబులు భూమిపైం బారవే

సియు బహువిధంబుల సారథి ననపధిగా నవిధి నొందించి వ
ధించియుఁ జిత్రరంపుఁగత్తులానుల నొత్తి నెత్తుటుల జొత్తిల్ల
నత్తిమీఱ మొత్తి మిత్తి నత్తించియుఁ జెక్కుగతుల నెక్కు
డుగఁ జిక్కుపఱిచి టక్కున విరథుం గావించి చికాకునొందిం
చినఁ జేయునదిలేక విత్తాకు పడియున్నయన్నరఘుస్మరు దశశి
రంబులు పఱియలై కీలాలంబులు కాలువలై పాఱ సారంబున
ఘోరంబుగా సారెసారెకు ఝుంకారంబు సేయుచుం బడ
మోదిన డిమ్మఁదిరిగి విఱిగిపడి పరవశుండై యొట్టకేలకుం దె
ప్పిరిలి లేచి యుద్దానవాగ్రణి యుదగ్రుఁడై యాగ్రహంబున
నగ్గరుత్మద్గ్రామణితో విగ్రహం బొనరింప సమకట్టి కట్టెదుర
దిట్టతనంబున నున్నట్టియప్పిట్టకోలంపుఁదలకట్టుం జూచి యో
రి పక్షీ నీయట్టుల మిట్టిమిట్టిపడ్డట్టి యడిగొట్టులఁ గట్టలుగాఁ
గన్నట్టిజగజట్టినైనన న్నెట్టు దట్టించెదవు నీ వింక నిట్టి నో
టియొట్టపుమాటలాడితివేని చట్టుపలు దెగఁగొట్టి జగముచు
ట్టంబుపట్టి మనికపట్టునకుఁ బట్టిపనిచెదంజుమీ యైనను మఱి
యు నొక్కటి వినుము నీ కిత్తఱి నాతో రిత్తయొంటమి యే
ల భూసుత విడిపింతు ననెదునడియాసల వేసరిలక యోసరిలి
తివేని మోసంబు వాసి సుఖంబున మనియెద వనిన మనంబు
నఁ జెనఁగినుక జనించి కడువడిఁ బిడుగువడువున నొడలిపైఁ
బడిన నప్పు డన్యోన్యంబు మన్యుపూరితచిత్తత ననన్యసామా
న్యం బైన జన్యం బతి దైన్యశూన్యంబుగాఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు

సేయుచు నుండఁ బక్షికంధరుం డంతకంత కధిక బలుండై.

చ. జనకజ నొక్కచో నునిచి ♦ సాహస మొప్పఁ గులాయజన్ము గ్ర
క్కునఁ దన కేలఁ బట్టి పెను ♦ గుబ్బలి చెట్టుప లాదితేయనా
థునికరణిం గఱుల్ విఱుగఁ ♦ ద్రొక్కి తటాలున బ్రక్క యెమ్ము లె
ల్లనువడి పిండిగుండఁగఁ జ ♦ లంబు బలంబలరంగఁ గ్రమ్మియున్.

క. ప్రాణావశిష్టుఁ జేసి కృ
పాణసమేతాత్ముఁ డై వి ♦ హంగమవర్యున్
క్షోణిఁ బడవైచి రఘువరు
రాణిం గొని దంభరచిత ♦ రథ మెక్కి వెసన్. 228

మ. వినువీథిం జనుచుండఁగా నొకట ను ♦ ర్వీపుత్త్రి పాదస్ఫుర
ద్ఘనమంజీరము జాఱి వచ్చె నిలకుం ♦ గాకుత్స్థవంశ్యేశుతో
జనకక్ష్మాపతికన్యకామణి నెఱింగిం ♦ చన్ దినేంద్రుండు కాం
చనపత్త్రంబున లేఖ వ్రాసి వెసఁ గ్ర ♦ చ్చంబంపినాఁడో యనన్.

చ. మఱియుఁ జనంగ నొక్కట మ ♦ హాద్రిపయిం బ్లవగేంద్రపంచకం
బఱమరలేక త్రిమ్మరఁగ ♦ నారసి చీరచెఱంగు చించి యే
ర్పఱ మణిభూషలన్నియును ♦ దీసి తటాలున మూటగట్టి వే
మఱుఁ బతిసంస్మరించుచుచుకు ♦ మాసుత వైచెఁ దదంతికంబునన్.

క. హా మాత! ధరణి! కావవె
హా! మైథిలజనక! హా! మ ♦ హావిక్రమ! హా!
రామా! హా! లక్ష్మణ! హా!
సౌమిత్త్రీ! ప్రోవరే య ♦ శం బలరారన్. 231

గీ. అనుచు విలపింప లంకకుఁ ♦ జని యశోక
వనములో నుంచె మేదినీ ♦ తనయ నపుడు
కీలికీల నపస్మారి ♦ తూలరాశి
లోన నునిచినపగిది న ♦ ద్దానవుండు. 232
శా. వృద్ధస్త్రీల నిదేశబద్ధమతులన్ ♦ వీక్షించి ధాత్రీసుతన్
శశ్రద్ధాబుద్ధులఁ గాచియుండుఁ డనియా ♦ జ్ఞాపించియత్యుద్ధతిన్
సిద్ధించెన్ మదభీష్ట మింతకనుచున్ ♦ జేతఃప్రమోదంబుగా
శుద్ధాంతంబున కేగె రావణుఁడు ర ♦ క్షోభామినీయుక్తుఁడై.
గీ. అంత నచ్చట రఘువరుం ♦ డడవిలోన
శాంబరీశంబరము వెంటఁ ♦ జాలదవ్వు
చని దనుజమాయ యనియొక ♦ శరము వైచి
తుంచి వచ్చుచు లక్ష్మణుఁ ♦ గాంచి యపుడు. 234
ఉ. ఏమి సహోదరా! యిటుల ♦ యీడకు రాఁ బని యేమి? కానలో
భూమిజ యొంటి నుంట యప ♦ బుద్ధిగ నెంచుకొనంగ వైతి వ
చ్చో మఱి యెవ్వ రేదిగతి? ♦ చూడఁగఁ జుట్టము ప్రొక్క
[దైవమున్
వేమరు గల్గనట్టియుట ♦ వీస్థలి మోసము నొందెనోకదా. 235
మ. అనినన్ లక్ష్మణుఁ డన్నకుం దెలచిరా ♦ మావింటెవాక్రుచ్చెదన్
వని మాయామృగహారిణార్త రావము భవ ♦ ద్ధ్వానంబుగా సీతకున్
వినవైనన్ మదిఁ దల్లడిల్లుచు ననున్ ♦ వేవేగఁ బొమ్మన్న నే
ననుమానించితి నంతలోశుభ్రతికరో ♦ రారావముల్ వల్కుటన్.

క. విని యోర్వలేక వచ్చితి
ననవుడు రఘువరుఁడు విన్న ♦ నై వెతఁబడుచున్
వనితలమాటలు గణ్యమె?
చనుదెంచుట చనునె? బుద్ధి ♦ శాలివి గదవే? 237

గీ. అకట! లక్ష్మణ! మనలఁ గా ♦ నక మహీజ
యెచటి కరిగెనో? యాశరు ♦ లీరసమున
నేమి చేసిరో? పన్నగ ♦ మృగఖగాది
దుష్టదుర్బాధ నెందులఁ ♦ గష్ట పడెనొ. 138

గీ. అనుచుఁ బలుమరు విలపించు ♦ కొనుచు వేగఁ
బర్ణశాలకుఁ జనుదెంచి ♦ పడఁతి యచటఁ
గానరాకుంట కెంతయుఁ ♦ గటకటపడి
వివశుఁడై లేచి యందంద ♦ వెదకి వెదకి. 239

క. వెలుపు దఱిగి నెఱి చరులన్
దఱుచగుదరిదరులఁ దరుల ♦ దరులం గిరులన్
తెఱవున మఱువ్రుల నిరవుల
మఱిమఱి గుఱివఱల నరసి ♦ మఱుగుచుఁ దిరుగున్. 240

ఉ. రా యను నబ్జసన్నిభక ♦ రా యను నెచ్చట దాఁగియుంటి దా
రా యను నెంత యయ్యె నవు ♦ రా యనునీవెతఁబాపువారు లే
రా యను మానసంబు పెను ♦ ఱా యనువాక్ప్రతికిట్లుసేఁతమే
రా యను విందులెల్ల నగ ♦ రా యను నేగతి సోదరా యనున్.

గీ. చమరవాలశిరోజపం ♦ చముఖమధ్య

కుంభికుంభసమానవ ♦ క్షోజయుగ్మ
హరిణసన్నిభలోచన ♦ యైనకతన
భామినీమణి మృగమైన ♦ దేమొ యకట! 242

సీ. అదె పువ్వుబోఁడిచె ♦ న్నొదవుక్రొవ్వెద యంచు
డంబారుశిఖికలా ♦ పంబుఁ జూచు
నదె బాలికాలోక ♦ నాలోకములటంచు
ప్రచురసారంగదృ ♦ గ్రుచులు చూచు
నదె వాలుగంటిసొం ♦ పాఱుపాలిండ్లంచు
సమదభద్రేభకుం ♦ భములు చూచు
నదె భామినీమంద ♦ యానమటంచును
గమనీయకలహంస ♦ గతులు చూచుఁ
జూచి యుప్పొంగు వెతఁ గ్రుంగు ♦ సోలు డొంగు
నింగిఁ జెంగట ముంగిట ♦ నెమకుఁ జెదరి
నట్టితాల్మిని హా! యంగ ♦ నా యటంచు
బెంగఁ గొనియుండు నారఘు ♦ పుంగవుండు. 243

సీ. ఫాలభాగస్ఫుర ♦ జ్జ్వాలికానిలమిత్ర
సహసాంకవామోద ♦ చండి యనుచు
రాహుగ్రహాన్వయ ♦ రాజవిభూషణ
హరిదశ్వసుతదర్ప ♦ హరణ యనుచుఁ
జంపకసుమగంధ ♦ చంచఝ్ఝరీజూట
హిమశైలపూజ్యగా ♦ రీశ యనుచు

మరుదంబుపర్ణభు • జ్ఞానీంద్రశుక
శరదభ్రనిభగాత్రి • గిరిశ యనుచుఁ
గలఁగు మలఁగును దొలఁగు ను • మ్మలికఁ బలుకు
సీత వాఙ్నేత్రముఖకచ • శ్రీఁదలంచి
సూనశరశర్వ్యాళిపయోద • శుకవికసిత
కుముదరాజీవచంద్రకి • సమితిఁ దలఁచి. 244

వ. పదంపడి పర్ణశాల వెడలి తమ్ముఁడుం దానును బుడమిపట్టి జాడ లెడనెడ నడుగుచుం గడువడి నరిగి గిరిదరీఝరీసరస్తరుప్రకరంబు లరయుచుం గొంతదవ్వు చని జన యవసాస్వాదనంబు మాని మేదినీనందనజాడఁ దెల్పుగతి మోము లెత్తి తన్నుఁ గనుంగొనుహరిణసంచయంబులం గూర్చి యిట్లనియె.

గీ. గంధవహునకు నెప్పుడు • సైంధవమ్ము
లగుట నాతనితో మీకు • నరయనట్టి
తావు లారయ జగముల • లేవు గాన
మేదినీసుతఁ గానరే? • మృగములార! 246

చ. తెలివ తనర్పు కన్నుఁగవ • తేఁటమెఱుంగులు నిమ్ముగెల్చునం
చలమట మాని దెల్పుఁడచ • లాత్మజజాడమృగంబులార! మీ
రెఱుఁగుదు రుర్వి సర్వము న • దెట్లన మీకుఁ గొలంపుఁబెద్ద లి
ద్దఱు శశిమండలంబున స • దాశివపాణి నెసఁగుచుండుటన్.

గీ. అనుచుఁ గలశజచరితది • గభిముఖముగఁ
జన నొకట సీత తురమున • జాఱినట్టి

ననలు నొకటఁ బదభ్రష్ట ♦ కనకకటక
మరసి మఱికొంతద వ్వేగి ♦ యనుజుఁ జూచి. 248

చ. సితగరుదేణపల్లవవి ♦ చిత్రవిలాసము సుర్వ్యోనవ్యస
ద్గతికచనేత్రమధ్యకరకంఠరవంబులు గెల్చె వెండియుఁ
క్షితిధరచక్రకీరముల ♦ చెల్వ మణంచెఁ దలంచి చూడ న
య్యతివ నితంబదంతసము ♦ దగ్రకుచాననవాక్యగంధముల్.

చ. వనశుకరాజిపల్కు లన ♦ వద్యములై శ్రుతిసమ్మతంబులై
జనకతనూజపంజరపు ♦ శోకవచస్థితి నొందియుంట పూ
తనయ వనిం జరించుచు య ♦ థావిధి శిక్ష యొనర్చెనేమొ కా
వునఁ బరికింపుమీ సుదరు ♦ పుల్ మఱువుల్ తెరపుల్ సహోదరా

శా. కాంతారాంతరసంచరజ్జనకరా ♦ ట్కన్యామణీవిస్ఫుర
త్కాంతశ్యామలకేశపాశవిలస ♦ త్కాలాంబుదాలోకనా
త్యంతామోదనటత్కలాపిచయకే ♦ కారావసంపూరితా
శాంతం బయ్యెను వింటికాని యెుఁగే ♦ క్యోఘుంబులిట్లుండునే.

మ. కలహంసల్ ఘటసంభవస్థితహరి ♦ త్కాసారకంజాదిఖం
డలసంచ్ఛంచుపుటంబులై వెడలి వే ♦ డ్కన్ వచ్చె శ్రీదాశకుం
దలఁపం దత్సలిలాశయాంతికచర ♦ ద్వైదేహిచంచత్కచ
చ్ఛలనీలాభ్రవిలోకనాధికభయ ♦ స్వాంతంబులై కంటివే. 252

వ. అని మఱియుం జనిచని 253

క. విధ్ధచరిత్రుఁడు శమునా
సద్ధీచీనాత్ముఁ డాని ♦ సంభవుఁ డొకచో

గృధ్రవరు భిదురనిహతమ
హీధ్రగతిని నున్నవాని ♦ నీక్షించి మదిన్. 254

క. ఖగముగ నున్నది కనుఁగొన
ఖగము లిటుల యునికి వినికి ♦ గలదే మును భూ
జగమున సమీరణాశన
జగమున యాగాశనేంద్ర ♦ జగమున నైనన్. 255

చ. తఱుచగుమాయచే నిటులు ♦ దానవుఁడెవ్వఁడొ భూమికన్యకన్
వెఱవక మెక్కి పక్కికర ♦ ణిం బడియుండినవాఁడు వీని ను
క్కఱుగఁగ నొక్కకోలఁదును ♦ మాడెదనన్న జటాయువంతలో
నెఱిఁగి మహీజవృత్తమను ♦ ఱేశునివృత్తము నార్తిఁజెందుచున్.

క. వినిపించి చనియె దివికిన్
జనకునిసఖుఁడనుచు నగ్ని ♦ సంస్కారం బా
తని కొనరిచి పదపడి మఱి
జనకసుతను వెదకికొనుచుఁ ♦ జనిచని యొకచోన్. 257

క. బంధురయశుఁ డవ్విష్టప
బంధుకులీనుఁడు వధించెఁ ♦ బ్రకటితభుజగ
ర్వాంధు న్మునిశాపప్రీతి
బాధప్రాగ్జన్మకర్మ ♦ బంధుఁ గబంధున్. 258

వ. పిమ్మట నక్కబంధుండు విముక్తభవబంధుండై సుధాంధోలో
కంబున కేగుచు నజ్జగద్బంధువంశావతంసులం జూచి చతు
స్సింధుసంగతుం డగుపాశహస్తుగతి వానరచతుష్టయంబుతో

సుగ్రీవుండు ఋశ్యగ్రావంబున నగ్రజాపహృతరాజ్యకళత్రుం
డై యున్నవాఁ డతండు భవదనుగ్రహంబునఁ గృతార్థుండై
మీకు సహాయం బొనరించి కార్యసిద్ధి సేయంగలఁ డచటికిం
జనుఁ డనిన విని మఱికొంతదవ్వు చని. 259

క. ద్యుమణికులీనులు నొకయా
శ్రమసీమం గాంచి రంతఁ ♦ బ్రణమితదివిష
ద్భ్రమరీకబరీ సద్గుణ
సముదయజాలాహృతాఘ ♦ శఫరీ శబరీ. 260

గీ. తత్సమర్పితపూజావి ♦ ధాను లగుచుఁ
గాంచి రాత్మీయఘనవీచి ♦ కాకలాపి
హృతనిఖిలలోకకలుషద ♦ ర్వీకరంబు
శ్రీకరం బగుపంపాంబు ♦ జాకరంబు. 261

గీ. కాంచి వర్ణించి తత్తీర ♦ కలితసకల
ఫలితకుసుమితపాదప ♦ ప్రకర మచట
నచటఁ జూచుచు ఋశ్యమూ ♦ కాచలాభి
ముఖులగుచు నేగుచుండ నా ♦ మ్రోల నంత. 262

సీ. లలితాంబుజాతక్షే ♦ లన్మరాళాళిచే
మందయానవిలాస ♦ మహిమ నేర్చి
కమలగర్భభ్రమ ♦ ద్భ్రమరచలద్గరు
న్మరుదంకురములతో ♦ మైత్రి సలిపి
తతవీచికాసము ♦ ద్ధతశీతలాంభఃక

ణంబులఁ జల్లఁద ♦ నంబు నొంది
కమనీయపరిఫుల్ల ♦ కైరవశ్రేణుల
రాణించువాసనా ♦ ర్భటి నెసంగి
వీచె రఘుపీరులకు శుభ ♦ సూచకముగ
సారపంపాసరోవర ♦ తీరచారు
భూరుహాలతాంతసౌరభో ♦ దీరణాతి
కారణం బగుబాలస ♦ మీరణంబు. 263

శా. అద్రీందుజ్వలనాంబకా ధృతకురం♦గా భక్తమందార హే
మాద్రీష్వాస దయాసముద్ర శ్రితచే♦తోంభోరుహేందిందిరా
కదూరీసంభవవర్యకార్ముకగుణా♦కాత్యాయనీనాథ భ
ద్రదాక్షిష్ఠతురంగ పీఠపురస♦ద్మా తామ్రచూడామణీ. 264

క. దిక్పాలకాభినందిత
వాక్పతివృషముఖ్యవిబుధ ♦ వందితపాదా
దృక్పరిహృతదర్పక స
మ్యక్పాలితలోక రక్షి ♦ తాశ్రితలోకా. 265

ఉత్సాహము.
కాశఫేనఫేనతార ♦ కాశతారతారకా
కాశనిమ్నగాశశిప్ర ♦ కాశపాండురాంగకా
భూశతాంగ మారభంగ ♦ భూరిశైలకార్ముకా
కోశదాప్త స్కందవప్ర ♦ కుక్కుటేశ్వరా భవా. 266

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహాపరిభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునం దరణ్యకాండ
మను తృతీయాశ్వాసము
శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమద్భద్రితురంగా
భూమాలంకృతభుజంగ ♦ భూమిశతాంగా
తామరసాశుగభంగా
కోమలకరుణాంతరంగ ♦ కుక్కుటలింగా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు. 2

చ. విపులయశఃప్రతాపు రఘువీరు సలక్ష్మణు జంభదైత్యభే
ద్యుపలవినీలవిగ్రహు స♦ముద్యదనుగ్రహు దుష్టనిగ్రహుం
గపిపతి సారి గాంచి భయ♦కంపితుఁడై కొఱగానిదీనతన్
ద్విపరిపుఁ గన్న యేణముగ♦ తింబర తెంచియమాత్యయుక్తుఁడై.

క. భూరుహము లెక్కి సారెకు
వారలఁ గని వాలియాజ్ఞ ♦ వచ్చినవారిం
గా రూఢి సేయ నప్పుడు
ధీరుఁడు సామీరి పలికె ♦ దినకరసుతుతోన్. 4

క. సుత్రామతనూజాజ్ఞా

మాత్రాగతనరులు గారు మది నరయ జితా
మిత్రులు మిత్రద్యుతులు ప
విత్రులు సత్సఖులు వాలి విజయసహాయుల్. 5

ఉ. నావుడు సూర్యసూనుఁడు మనంబున హర్షము నొంది పావనీ
నీవచనం బమోఘ మగు నీవ గురుండవు గూర్మిమంత్రివిం
గావున వారి నేకరణిఁ గాంచెదొ యేగతిఁ బల్కరించెదో
తేవ దలిర్ప సఖ్యము ఘటింపుము వారలతోడ ధీరతన్. 6

వ. అనిన నాతఁడు నంబ సమయోచితవిహితక్రియాగోపాయనమ
హోపాయుండును, స్వచ్ఛందరూపధేయుండును, నగునాంజ
నేయుండు. 7

శా. మిథ్యాసంయమినైరై రఘుప్రవరసౌమిత్రుల్ భళీ దేవతా
రాధ్యుం డీయతి యెవ్వఁ డీడ కరుదేరం గార్య మేమంచు నెం
తే ధ్యానింపఁగ వారిఁ జేరఁ గని ప్రీతిం గాంచి నిస్వాండు సే
వధ్యాలోకనహర్షితాత్ముఁ డగుతేవం గుల్కఁ బల్కెన్ధృతిన్.

క. ఎటనుండి యెటకుఁ జనియెద
రిట కరుదేరంగఁ గర్జ మెట్టిదొ మీయు
త్కటకులగోత్రము లెట్టివొ
స్ఫుటముగఁ బ్రకటింప శ్రవణపుటమోదమగున్. 9

క. అనిన సుమిత్రాతనయుఁడు
వినయము పెనగొనఁగ రామవిభునాజ్ఞాభా
జనుఁడై మాయామానికి

వినిపింపఁగఁ దొడఁగెఁ బూర్వ ♦ వృత్తం బంతన్. 10

సీ. సకలకర్మములకు ♦ సాక్షి యాదినమణి
యన్వయస్వామి మా ♦ కమితపుణ్య
పవిపాణిదత్తాస ♦ నవిభాగుఁ డగుపఙ్క్తి
రథుఁడు మాజ్జనకుండు ♦ ప్రీతిగరిష్ఠ
సిరిమించుసిరులకా ♦ కరమైనసాకేత
పురము మాసీంద్రకాఁ ♦ పురము మాకు
శ్రుతులు శ్రుత్యంగముల్ ♦ స్మృతులు ధనుశ్శ్రుతుల్
సహజవిద్యలు మాకు ♦ సత్యవచన
నిగ్రహానుగ్రహచణుండు ♦ విగ్రహాస
హాయశూరుఁ డమేయబా ♦ హాబలసము
ద్రగుఁ డీరామవిభుఁడు మా ♦ కగ్రజుండు
లక్ష్మణుఁడ నేను విబుధసం ♦ శ్లాఘ్యచరిత. 11

ఉ. తండ్రియనుజ్ఞ నేను వసు♦ధాసుతయుం దనతోడ రాఁగఁ జ
క్కం డ్రిది యేటిమాట యవుఁ♦గాదనుచున్మదిలోఁ బురీజనుల్
గుండ్రిల వల్కలాజినము♦లుం జట లక్షసరంబు లూర్ధ్వపుం
బుండ్రము దాల్చి ధన్వియయి♦ప్రోలటు వెల్వడిదండకాటవిన్.

ఉ. పంచవటీతటంబునఁ ద♦పస్వివిధంబునఁ బర్ణశాలఁ గా
వించి యటన్ వసించి సుఖ♦వృత్తిఁ జరింపఁగ నొక్కనాఁడున
క్తంచరభర్త రావణుఁడు♦గ్రన్నన మమ్మును గన్మొఱంగి జం
కించుక లేక రాముసతి ♦ నెత్తుకపోయె విషాదమందఁగన్. 13

ఉ. పిమ్మట నేను నచ్చటికి బెగ్గిలుచుం జనుదెంచి సీత య
య్యిమ్మునఁ గానరామి కెద నెంతయుఁ జింతిలి కాననెల్లయుం
ద్రిమ్మర గృధ్రరా జొకటఁ దెల్పె నొకించుక జాడ యొక్కెడన్
నెమ్మికబంధుఁ డర్కభవు నేస్త మొనర్చె సమస్తకార్యముల్.

క. సమకూరు ననిన నటకుం
దమి నరిగెద మామహాత్మ తావకవృత్తాం
తము వినఁ గోరెద మనవుడుఁ
బ్రమదంబుగ మాయతపసి పలికెన్ భక్తిన్. 15

గీ. దేవ మీచంద మెల్లను దెలియుటకును
గైతవతపస్వి శైలూషుఁ గైతి నింకఁ
బ్రకట మగునట్లు యానుపూర్వ్యకముగాఁగ
వినుఁడి వినిచెద మత్పూర్వవృత్తమంత. 16

సీ. అఖిలస్థలవిహారుఁ డగుజగత్ప్రాణుండు
జనకుండు మాకు సజ్జనగరిష్ఠ
స్వఃపార్కసుతు లైన వాలిసుగ్రీవులు
కులముసాములు మాకు గోత్రధీర
ప్రాగస్తహిమపటీరగాద్రివగహనంబు
లాటపట్టులు మాకుఁ బాటితారి
ఱేనితూనతి మెచ్చు రీతి గూర్చుట వెన్న
తోఁ బెట్టినది మాకు దురితదూర
సూర్యనందనుప్రియవయస్యుఁడను భవద

నుగ్రహార్హుఁడ స్వచ్ఛంద • విగ్రహుండ
సంజనీగర్భజనితుఁడ • నద్రిచరుఁడ
హనుమదాఖ్యుఁడ రామచం • ద్రావనీంద్ర. 17

ఉ. వృత్రహపుత్త్రిసంహృతప • విత్రచరిత్రకళత్రుఁ డొంట మీ
మైత్రికిమైత్రిపాత్రుఁడను • మానము మానుము మానసంబునన్
శాత్రవజైత్ర త్వత్కృపను • సారెఁ గృతార్థుఁగఁ జేయు దేని యా
రాత్రిచరేంద్రుఁ ద్రుంచి వెసఁ • గ్రమ్మఱ భూసుత మీ కొసంగఁడే.

చ. అన విని యట్లు సేయు మన • నంజలిఁ జేసి ప్రమోదమొప్పన
య్యినసుతుఁ జేరి వారివిధ • మెల్లను మెల్లనె తెల్పి సారెఁ దో
డ్కొని చని వహ్నిసాక్షిగ న • కుంఠితసఖ్య మొనర్చి భూసుతా
వనచరరాట్సురారులకు • వామవిలోచనముల్ స్ఫురింపఁగన్.

సీ. ఖలతారకపలాశ • కాందిశీకతమహా
సేనుఁ జేరినసునా • సీరుకరణిఁ
బత్రవిచ్ఛేదేంద్ర • భయమునఁ బాథోధిఁ
జెందినమైనాక • శిఖరిరీతి
దండభృద్భీతిచేఁ • జండీశ్వరునిదండ
మనినమార్కండేయ • మౌనిభంగి
గ్రాహసంగ్రాహసం • త్రాసితశ్రీహరి
ప్రాపుఁ గాంచినగజ • రాజుపగిదిఁ
గనకకశిపునిసాధ్వసం • బున నృసింహు
నలఘు భజియించినట్టిప్ర • హ్లాదుపోల్కి

వాలిపీడితుఁడై రఘూ ♦ ద్వహునిసరస
నొంది తత్కృప సుగ్రీవుఁ ♦ డుండె నెలమి. 20

చ. పదపడి రాముకౌశలము ♦ పరీక్ష యొనర్చి కటా! యిటయ్యెనే
ప్రిదిలినధైర్యవృత్తి మది ♦ బెగ్గిల నేల మహీజజాడఁ దె
చ్చెదఁ ద్రిజగంబులున్ సమకి ♦ చెచ్చెర రాఘవనమ్ము మెన్నమా
కిది విధి గాదె భృత్యుఁ డిల ♦ నేలికకున్ హితకారిగాఁడొకో.

చ. కలవాకమాట వింటె దశ ♦ కంధరుఁ డెత్తుకపోవునాఁడు మై
థిలి రవిఁ బాసి శీతకర ♦ దీప్తిముడుంగుసరోజినీగతిన్
గలఁగుచు మమ్ము నిచ్చటను ♦ గన్గొని చీరచెఱంగునందు భూ
షలు బిగియించివైచె రమ ♦ సంపద భక్తుల కిచ్చుకై వడిన్. 22

గీ. అనుచు నగ్గిరిగుహ డాఁచి ♦ నట్టితొడవు
లినసుతుఁడు దెచ్చి రామున ♦ కిచ్చె నాత్మ
భావివానరరాజ్యాధి ♦ పత్యనియత
కరము కరము సమర్పించు ♦ కరణిఁ దోఁప. 23

తరళ. అటు లొసంగినఁ దొడవులందుక ♦ యాఁగరాని వెతంగడున్
దిటము వెంగ మనోవికారగ ♦ తిం గటా యనురాఘవుం
గుటచరేంద్రుఁడు సేదఁ దేరిచి ♦ గుంభితేష్టకథల్ శ్రవః
పుటవినోదముగాఁగఁ దెల్పుచుఁ ♦ బొందెలర్పఁగనుండఁగన్.

శా. అంతన్ వాలిపరాక్రమంబు నిజవృ ♦ త్తాంతంబు నాద్యంతమ
త్యంతార్తిన్ రవినందనుండు రఘువం ♦ శాధీశుతోఁ దెల్పె వా
క్కాంతుం డెంతయు సోమకాపహృతవి ♦ ఖ్యాతాగమ శ్రీకుఁడై

వంతన్ శ్రీహరికాత్త్మదుర్వ్యథవడిన్ వాకుచ్చు చండంబునన్.

ఉ. ప్రత్యయహీను వాలి నొక బాణముచేఁ బరిమార్చి నెమ్మదిం
బ్రత్యయ మొప్ప నిచ్చి నిరపాయముగాఁ గపిరాజ్యలక్ష్మి నీ
ప్రత్యయ మే నొనర్చెదఁ బ్రభాకరనందన చింతయేల నే
ప్రత్యయ మిట్లు చేసితి విపర్యయ మించుక గల్గ దెల్లెడన్.

తరళ. అనుచు నక్కటికం బెలర్పఁగ నప్పు డెంతయు రాఘవుం
డినతనూజుఁ గలంక దేరిచె నేవపుంబెనువేఁకిఁ జి
క్కినమనుష్యుని బ్రోడవెజ్జు చికిత్సచే సుఖిఁ జేయుచా
డ్పున నహో యరయంగనీశులు ప్రోతురార్తులసత్కృపన్.

వ. తదనంతరంబ. 28.

క. నందితవిక్రముఁ డారఘు
నందనుఁ డాందోళితాత్మ నలినాప్తజను
స్సందస్మితహరివరహిత
దుందుభిమెయి కాలివ్రేలఁ దోలఁగఁగ మీాటెన్. 29

ఉ. వెండియు రాఘవుండు నిజవిక్రమ మేర్పడ సారి నెమ్మదిన్
నిండినశంక వాయ నొకనిష్ఠురసాయక మేసి కూల్చె నా
ఖండలవిక్రముండు త్రిజగద్విదితోన్నతసప్తతాళముల్
దండిపురామదాతులఁ జలమ్మునఁ ద్రుంచినరుద్రు కైవడిన్. 30

ఉ. అప్పుడు సూర్యసూతి వెఱఁగంది మహాత్మ భవత్పరాక్రమం
బప్పరమేష్ఠికైనఁ గొనియాడఁగలండె కృతాపరాధుఁడన్
దప్పుక్షమింపుమార్య! చరితంబు లెఱుంగునె మొక్కలీఁడు నేఁ

జెప్పెడిదేమి నీదుపద సేవకుఁగాఁ గృపఁ జూచి ప్రోవవే. 31

వ. అనిన రామచంద్రుండు. 32

క. మనమున వగవక సంతస
మునఁ బురమున కరుగుము దుర మునకు మఘవనం
దనుఁ గడు దృఢముగ రమ్మను
మనయము శుభద మగు మన కహఃప్రభుతనయా. 33

వ. అని సుగ్రీవునిఁ బురికొల్పి వాలిపాలికిం బనిచి తా మంతంత
వెనుకొని. 34

శా. శుష్కీభూతపరాలి వాలిఁ దునుమన్ క్షోణీతలేంద్రుల్ సమి
న్నిష్కంపప్రతిభాప్రభావు లనురా నీకాటవీదావశో
చిష్కేశుల్ కరుణాధురీణు లమరఁ క్షేమప్రదుల్ రాఘవుల్
కిష్కింధాపురి కేగ నంతటను సుగ్రీవుండు నుద్గ్రీవుఁడై. 35

గీ. ప్రళయకాలమహోగ్రహా భైరవార
వంబుగతి భూనభోంతరా ళంబు వగుల
నార్చి పిలిచిన విని వాలి యబ్బురపడి
యనికిఁ జనుదెంచె మనమునఁ గినుక వొడమి. 36

వ. అట్లు చనుదెంచినపురందరనందనుం గనుంగొని సుగ్రీవుం డ
ట్టహాసంబు సేయుచుం దాఁకె నప్పు డయ్యిరువురు గొఱుంత
గాని కొఱకొఱం బోరిపోరి పెనంగి చరణముష్టిఘాతంబుల
నొంచుచు భంజించుచు సునిశితంబు లగునఖంబులం జించు
చు మత్సరంబు పెచ్చుపెఱుగ నిచ్చలం బచ్చుపడ నితరేతర

మర్మకర్మంబు లుచ్చరించుచు విచ్చలవిడిం గ్రచ్చుకొంచు నన్యోన్యవిజయం బపేక్షించుచు నెల్లజగంబులు తల్లడిల్లఁ జెల్లుగా నార్చుచుఁ బేర్చుచు వ్రేఁటులు నాటిసం బాటిసేయక నానాఁటికిం బోటరితనంబులు తేటపడ సూటిమాటలు పాటించుకొనుచుఁ బేరానిక నేనికదాయ మెకవుదాయలచాయం బాయని వైరంబునం బోరాడుచున్నం జూచిచూచి తమ్మివిందుకొలంపుబలియుండు వాలిసుగ్రీవులరూపులు చూపున నొక్కటిగా లెక్కించి వారి నేతీరున వేఱుపఱుప నేరక యూరకున్నంతం బ్రొద్దుపట్టి గట్టులచట్టుపలు కట్టలుకం ధట్టించు జగజట్టికిం జూలి యగువాలిచేఁ గొట్టువడి బిట్టుబెగడి దిట్టతనంబు మిట్టువిడి గుట్టుచెడి కట్టా! యిప్పట్టు నెట్టెట్టోకదే యిట్టివెడఁగుపుడమిఱేఁడయనినుదువులం గడిదేఱ కడలేనిగోడవం బడితి ననుచుం గెంజాయనీటిసెలయేటికూటము జిలజిల వెలలెడుబలుమలతలకట్టుచాడ్పున నెత్తురులు జొత్తిల్లఁగడితంపుబడుగుటూడలితోడం బాఱి భోరున రఘువీరుం జేరి కన్నీరు మున్నీరుగాఁ బాఱ వేమారు మొఱవెట్టుచుఁ దనదైనగాసి రోసితే యనుచు నెన్నరానివిన్నఁదనంబును నానలేనినానయుం గానిపింప విన్నవించిన మన్నించి జానకీజాని యిట్లనియె.

శిరములు స్వరములు కరములు
నురములు కంధరము లరయ నొకతీరుగ మీ
యిరువుర భేద మొఱుంగమి

నురుశర మపుజేయునైతి ♦ నోర్చి కపీంద్రా. 38

మ. అని సుగ్రీవుఁ కొండలం బుడుప నె ♦ య్యంపుంగనిష్ఠుఁ వెసం
గని శుంభద్గజపుష్పమాల యనుతం ♦ గై సేయు మీఁవానవా
లొనరన్ శౌరి కటన్న నట్లునలుపం ♦ బ్రోత్సాహియై రామచం
దు్రినుజ్ఞన్ రవిసూనుఁ జేగి హరిపీ ♦ ఠుం గ్రమ్మఱం బోరికిన్.

మ. పిలువం గ్రక్కున వాలి తొంటియటులే ♦ బీరంబుమై నేగఁగాఁ
గలనన్ శౌరికిఁ బ్రాపు గల్గెవినుమై ♦ తెవ్వాకుఁడువింటిన్ జనన్,
వల దంచున్ నిజదార తారకడిఁదిన్ ♦ వాక్రువ్వనిర్వాక్యుఁడై
పెలుచన్ వెల్వడివచ్చితాఁకికడునొ ♦ ప్పించెన్ దినేంద్రాత్మజున్

క. అప్పుడు రఘుపతి యది తన
నొప్పిగ భావించి మది స ♦ నూనక్రోధం
బుప్పతిలఁ జాప మెక్కిడి
తప్పక సుగ్రీవుగెలుపుఁ ♦ దలఁచి పలుమరున్. 41

సీ. కడమూలడాఁగె నె ♦ క్కుడుభీతి ముక్కంటి
మహీజముల్ మొదలంట ♦ బ్రమానుపక్షియె
బయలూని వెలవెలఁ ♦ బాఱెఁ గల్వాలఱేఁడు
గట్టులుకదలక ♦ చట్టుపడియెఁ
బాథోధి కొఱగాని ♦ భంగసంగతమయ్యె
సర్పముల్ దలవాల్చి ♦ సాఁగఁబడియెఁ
జెట్టాకపిట్టయై ♦ చెదరెఁ బక్షికులంబు
దిగ్గజంబులపెంపు ♦ మొగ్గఁబడియె

వేఁడివేల్పుకోలంపుబ ♦ ల్వీరుఁ డటులు
కినుక నొకమాఱుకుమఱువునఁ ♦ గను మొఱంగి
కలుకగులకోరి గుఱిగనిం ♦ గాణిగూర్చి
గాటముగ వాలినేయంగఁ ♦ గడఁగుతఱిని. 42

గీ. అట్టిభువనభయంకరం ♦ బగుశరంబు
రఘువరుఁడు వేసియ వేసెటున ♦ రణముఁడక్క
సమరజయశాలి నిర్జిత ♦ శాత్రివాలి
వాలి ధృతిఁ దూలి కడు సోలి ♦ నేలఁ గూలె. 43

ఉ. కూలిన వాలిచెంతకు ర♦ఘుప్రవరుం డరుదేరఁ గాంచి య
వ్వాలి యనేకభంగుల శ్రి♦వఃపరుషోక్తులు పల్కి యక్కటా!
పాలితసర్వలోకుఁడవ ♦ పారకృపాహృదయుండ వీధ్యసం
శీలివి ధర్మమూర్తి వని♦చెప్పట నమ్మితి మోసపోయితిన్.44

క. ఐనం గానిమ్ము మదీ
యైనోన్యం బగణితం బ ♦ హా! యారయ ల
క్ష్మీనాథమూర్తి వగునీ
చే నీక్రియ ముక్తిఁ గనుట ♦ శ్రీరఘురామా! 45

గీ. జనుఁ డపారతరాజవం ♦ జనసుఖార్థ
నిత్యకృత్యాగ్రతైనోర్థి ♦ నిస్తరింప
సాధనం బొండు గలదె యు ♦ ష్మత్పదాబ్జ
యుగళసేవాతరీవర ♦ మొకటి దక్క. 46

శా. దేహం బస్థిర మాజవంజవ మఘా♦ధీనంబు కాంతాసుత

వ్యూహాంబై హీక బాంధవంబనుచుఁ దా♦నూహించి శ్రీశుంజతు
ర్వ్యాహరుఁ నిన్నుఁ దలంచి తావకపదా♦బ్జద్వంద్వసంసేవనో
త్సాహుం డైననరుండు పొందుఁగద మో♦ క్షుం బెమ్మెయిఁ
[రాఘవా!

చ. వినుము కులాలకీటకము♦వృత్తిఁ జరించుచు నాజవంజవం
బునఁ దరుణీతనూజపరి♦పోషణతత్పరుఁ డయ్యు మోహపా
శనిరవబద్ధుఁడై తమి న♦జస్రము తావకపాదపద్మసే
వన మొనరించుధన్యుఁ డప♦వర్గము చూఱకొనండె రాఘవా!

క. అని యి ట్లుపలబ్ధి వెనం
గొన నాడి సుతానుజులర♦ఘుస్వామికిఁ జ
య్యన నప్పగించి కపిపతి
తనువు విడిచె నంతఁ దార ♦ తద్వ్యథవిదయై. 49

గీ. ప్రియునికడ కేగి విలపించెఁ ♦ బెక్కుగతుల
రవిజు నిందించి ససఖియై ♦ వివశ యయ్యె
భాస్కరవియోగజనిత తా ♦ పపరితాంత
కమలినీయుక్తసారసా ♦ కరముకరణి. 50

గీ. అంత దశరథసూనుఁ డ ♦ త్యాదరమునఁ
దాన నూరార్చి కరుణపెం ♦ పార నపుడు
సౌరి నగచరరాజ్యాధి♦కారి గాఁగ
నంగదునియువరాజుగా ♦ నానతిచ్చె. 51

క. పొమ్ము నిజపురికిఁ గ్రమ్మఱ

రమ్మై శరత్సమయమున ధ ♦ రాతనయాన్వే
షమ్ము పచరించు కపిసై
న్యమ్ము బలసి కొలువ రిపుభ ♦ యంకరలీలన్. 52

వ. ప్రావృట్కాలంబు మేమీనూల్యవద్గిరీంద్రంబున నుండెద
మని సుగ్రీవునిం బనిచి తమ్ముఁడుం దాను నయ్యచలంబునం
దు వసియింప నంతట. 53

శా. పాంథాభీలము వారిఘూర్ణణపత ♦ త్సాపగాకూలమున్
గంధేభేక్ష్యనభోభ్రమాలము మరు ♦ త్తాక్షిప్తకీలాలమున్
సింధుస్వాపనహర్షితాచ్యుతమహా ♦ శీలమ్ము సారంగతృ
డ్గ్రంథీభేదనశస్త్రజాల మగువ ♦ ర్షాకాల మేతేరఁగన్. 54

సీ. నతుతత్రివర్త్మమం ♦ డల మర్ణవము గాఁగ
లలితసౌదామని ♦ లక్ష్మి గాఁగ
జంభశాసనశరా ♦ సనము శార్ఙ్గము గాఁగ
స్తనితంబు కంబునా ♦ దంబు గాఁగ
గర్భస్థసలిలంబు ♦ కరుణారసము గాఁగ
రవిరోచి కౌస్తుభా ♦ స్రంబు గాఁగ
లాస్యత్కలాపిజా ♦ లముభక్తతతి గాఁగ
ద్రుతహంసము లరాతి ♦ తతులు గాఁగ
సవిధగతచాతకావళి ♦ దివిజరాజి
గాఁగ నలరారుకాలాభ్ర ♦ కమలనయనుఁ
డఖిలలోకమహాతాప ♦ హరణసమధి

సోత్కలికుఁ డౌచు నపుడుసా ♦ క్షాత్కరించె. 55

సీ. అఖిలబీజావాప ♦ నారంభసమయంబు,
తోయదచ్ఛన్నవి ♦ హాయసంబు,
పరిపక్వఫలరుచి ♦ స్ఫురదరణ్యామ్రంబు,
శమితోగ్రదావవై ♦ శ్వానరంబు,
హాలికశ్రేణికా ♦ వ్యాపారజనకంబు,
ఘనశిలీంధ్రాంకూర ♦ కారణంబు,
సకలలోకాద్భుతా ♦ సారభూయిష్ఠంబు,
నీరపూరితధార ♦ ణీతలంబు,
ఖగకులకులాయసంకులా ♦ గమచయంబు,
తాండవోత్సుకనీలకం ♦ ధరచయంబు
నగుచుఁ బొగడిక నెగడ నా ♦ జగతి నపుడు
వాసి మీఱంగ వార్షిక ♦ వాసరంబు. 56

సీ. ఘనముక్తజలకణ ♦ గ్రహణచాతురి మీఱు
చాతకవ్రాతముల్ ♦ సంతసించె
విమలమానససరో ♦ గమనకౌతుకమనః
కలహంసపఙ్క్తులు ♦ కదలి నడచె
గర్భభృత్యామోద ♦ గణనాధికమృణాల
కంఠికల్ శ్రేణులు ♦ గట్టి తిరిగె
నటనకేళీసము ♦ ద్భటమయూరసమూహ
ములు శైలవనములఁ ♦ జెలఁగియాడె

మించుమించులు మొయిలపై ♦ మించి మించెఁ
గాలధారాధరచ్ఛాయ ♦ కడల నెగడెఁ
బధికబిసరుహాముఖులకుఁ ♦ బ్రమద మొదవె
జగతిఁ బొగడొందువర్షర్తు ♦ సమయమందు. 57

గీ. నవరసాన్వితమగుచుసుం ♦ దరమనోజ్ఞ
తరళజలధరలక్షణో ♦ దారవృత్త
మై ప్రబంధలీలఘనశ ♦ బ్దప్రయుక్తి
మహిమ నలరారె వర్షాగమంబు ♦ మహిని. 58

చ. గుఱిగ సకారణం బొకల ♦ కోరి నిజాత్మజు వాలిఁ ద్రుంచె నా
కొఱకొఱ దీఱ మీఱి రిట న ♦ కుంఠితవృష్టి యొనర్చి రాము న
క్కఱుగఁ గలంచుఁడంచు నమ ♦ రాధిపుఁడానతియిచ్చెనో యనం
గురిసె ఘనాళి రాఘవుఁడు ♦ కుందఁ దదద్రి నఖండవర్షముల్.

క. స్థిరతరరఘువరకరుణా
పరిలబ్ధార్యమతనూజ ♦ భాగ్యేక్షేచ్ఛాం
బరచరదమరసతీసుం
దరతను రుచు లన నిరమ్మ ♦ దమ్మాలు మెఱసెన్. 60

ఉ. రావణమర్దనప్రియుత ♦ రామనృపాలకృపావిశేషసం
భావితలోకబాంధవకు ♦ మారవలీముఖరాజ్యసంప్రతి
ష్ఠావసరజ్ఞవజ్రివచ ♦ నానుగపుంస్కృతభవ్యవాద్యస
ద్రావములో యనంగ స్తని ♦ తస్వనముల్ వెలసెన్ నభస్థలిన్.

చ. తనమణివంశకర్తవసు ♦ ధాతనయేంద్రుఁ డనుగ్రహంబునన్

దనమణిసూను వానరుఁ బు♦నఃకపిరాజ్యసనాథుఁ జేసె మే
లని మదిఁ బొంగి నింగి కుశ♦లార్థము ముత్తెపుసేస లత్తఱిఁ
బనివడి తాను జల్లె నన♦భాసితవృష్ట్యుపలంబు లెల్లెడన్. 62

గీ. అట్టిదుర్ధర్షవర్షాగ ♦ మావసరము
నందు సీతావియోగదు ♦ రాపతాప
విచలితస్వాంతుఁడై రఘు ♦ వీరుఁ డంగ
భవముఖులఁ గూర్చి నిందించి ♦ పలికెనిటులు. 63

సీ. అబ్జశబ్దాకర్ణ ♦ నాసహిష్ణుత్వంబు
చక్రిలేక్షణా ♦ సహ్యబుద్ధి
హరిపాదసంసేవ ♦ నానభిరుచియును
ఘనలింగపదయోగ ♦ కౌతుకంబు
సన్మండలప్రభా ♦ సంహరణోత్సాహ
మత్యంతబుధవిరో ♦ ధాభిమతము
సకలవియోగిహిం ♦ సాసమాసక్తియుఁ
గుజనుల కభివృద్ధిఁ ♦ గూర్చువృత్తి
తలఁచి చూడ నిశాచర ♦ త్వంబు సహజ
మైనదుష్టాత్మ నిను శంక ♦ రావతంసుఁ
డనుమినుకు పూర్వపక్షమై ♦ యొనరకున్నె
కాముకాభీలరేఖను ♦ ధామయూఖ. 64

సీ. అనిమిషాంకస్థితి ♦ నలరుమాత్రమె కాని
సాంగలావణ్యము ♦ పొంగఁగలదె ?

విషమాంబకసమాఖ్య ♦ వెలయుమాత్రమెకాని
శంకరవ్యాపార ♦ మంకఁగలదె?
హరిహయప్రఖ్యాతిఁ ♦ బఱఁగుమాత్రమెకాని
కృపవియోగుల నాద ♦ రింపఁగలదె?
కమలోదయప్రౌఢి ♦ కలుగుమాత్రమెకాని
జీవనాస్పదవృత్తిఁ ♦ జెందఁగలదె?
ప్రచురతరసుమనోధర్మ ♦ పరత గలుగు
మాత్రమేకాని మాను నె ♦ మధుపగుణము?
కటకటా! మర్మ మెంచిన ♦ ఘనత చెడదె?
స్థిరపవిత్రచరిత్ర ర ♦ తీకళత్రి! 65

ఉ. మారుదురంతవేదనల ♦ మ్రగ్గుచు నిగ్గిరి నున్ననన్ను వే
మారు నలంచె దేల పెర ♦ మానిసిగానిభవత్కుమారుఁడో
మారుతి మద్భటుం డగుట ♦ మానుగ నీవును వింద వేఁగదే
మారుత సర్వజంతుగణ ♦ మానసవర్తన లోకకీర్తనా. 66

సీ. ఎక్కడి దిది యొకో ♦ లెక్క కెక్కుడు రాదు
తనగుర్తు గా దని ♦ తలఁకి తలఁకి
కుట్టినాఁ డహహా! క ♦ న్నిట్టిఁ జేయఁదొడంగెఁ
బెంచుకేటికటంచు ♦ నెంచి యెంచి
యొరసి చూచిన నెందు ♦ నొకదృష్టి నుండదు
పొం దింక వల దని ♦ పొగిలి పొగిలి
కావు కావు మటంచుఁ ♦ గడఁగి పల్కు మటన్న

కుహూకుహూ యనె నని ♦ కుంది కుంది
కలరవం బెంచి తనకూఁత ♦ గాకయున్న
నిలువెపలఁ ద్రోయఁ దనకూఁత ♦ యిదియె యనుచుఁ
గాకి యేకాకిగా నిన్నుఁ ♦ గడకు నొత్తెఁ
దలఁచుకోయిలఁ గోయిలా ♦ యలఁతి బ్రదుకు. 67

సీ. పెఱవారినిసువుల ♦ బిఱబిఱఁ గొనివచ్చి
మాఱుమూ పిడుదోస ♦ కారి వగుట
గడిదేఱి మధువాని ♦ చెడుగుచండాలినీ
సంగతి నుండుపి ♦ సాళి వగుటఁ
గుటిలవేషము పూని ♦ కుజనులహాత్తి పాం
థుల నెల్ల హింసించు ♦ ద్రోహి వగుట
శ్రుతి కుపశ్రుతిసేయు ♦ చునుబంకజాతాప్తిఁ
బ్రాబలి వాపోవు బే ♦ రజము వగుటఁ
దుమ్మెద వటంచుఁ దొలుత నె ♦ త్తమ్మిచూలి
ప్రసవసమయంబులం దంఘ్రి ♦ పముల నునిచి
నీకనంగగుణత్వంబు ♦ నిర్ణయించెఁ
గనుఁగొను మదెల్లఁ ద్వల్లీల ♦ కరటితేఁటి. 68

క. పదమా నీ కిది నాయా
పదమాన్పక యేల నెగసి ♦ పడిమొఱపెదు ష
ట్పదమా పదమా వేగమ
పదమా యావలికి విష్ణు ♦ పదమార్గమునన్. 69

క. చిలుకా మాసుతుఁడై రం
జిలు కాముని తేజి వయ్యుఁ ♦ జెలిమి చెడ సరో
జిలుకఁ దగునఁటవె రోషము
చిలుకులగతిఁ బైని నాటఁ ♦ జీకాకుపడన్. 70

గీ. అని యిటులు చంద్రమదనమం ♦ దానిలాన్య
భృచ్ఛ్రిమరకీరములఁగూర్చి ♦ వెక్కసంద
ముల నుపాలంభన మొనర్చి ♦ కలఁగుచున్న
తఱి శరత్కాల మరుదెంచె ♦ ధరణి నిటులు. 71

శా. పూసెం గాశము తెల్లవెల్లనగుడా ♦ లొల్లొప్పఁగాఁ జంద్రికల్
గాసెం బేశలభంగి నింగిఁ బుడమిం ♦ గాంతిచ్ఛటల్ మీఱఁగాఁ
బూసెం గేశవభోగయోగనిబిడప్ర ♦ స్వాపకాలం బటన్
మోప్రెసెం దేశములందుఁ గ్రందుగఁ గరం ♦ బున్జైత్రయాత్రా
[ర్భటుల్.

సీ. కాలాంబుధరగతా ♦ గతపద్ధతు లడంగఁ
గలమ ధూర్వహత భూ ♦ స్థలిఁ గడంగ
శాలిపాల్యంగనా ♦ సంగీతము మెలంగ
నిర్మలద్యుతి సుధా ♦ నిధి వెలింగె
సితగరుత్తతి మంద ♦ గతి నైఖరి నెసంగఁ
దమిఁ గీరధీరగీ ♦ రము పొసంగ
వాగ్వధూపూజన ♦ వైభవంబు చెలంగె
బర్హికేకారవా ♦ ర్భటి దొలంగఁ

గడిఁది నెత్తమ్మితావు లెల్లెడఁ ♦ బెనంగ
ఘనతరధునీప్రవాహావే ♦ గంబు గ్రుంగ
మదనునకు జైత్రయాత్ర నె ♦ మ్మదిఁ దొడంగ
భాసురంబుగ శారద ♦ వాసరమున. 73

శా. ధాత్రిన్ సర్వజనోత్సుకం బగుశర ♦ త్కాలంబు వ్యాపింప స
న్మిత్రుండై నమరుత్సుతుం డవనిజా ♦ న్వేషప్రమత్తోష్ణరు
క్పుత్రుం డగ్గతి తత్ప్రయోజనము సంబోధింప నెంచు నా
త్మతోత్రతం సనతీగ వేషమునకై ♦ సైన్యాధిపగ్రామణిన్. 74

ఉ. నీలుని నీతిశీలుని వ ♦ నేచరవీరుని సారి చీరి నీ
తాలలనం గనం బ్లవగ ♦ దక్షులఁ బంపుమటంచుఁ జెప్పి ప్రో
యాలిని గూడి వేడుకల ♦ నర్మిలి నుండఁగ నంత రామభూ
పాలుఁ డనంతకంతుశర ♦ బాధను జింతిలుచుండియిట్లనున్. 75

సీ. చిరకాలసంప్రాప్త ♦ తరుణీలలామసం
శ్లేషసంభావనా ♦ చిత్రరతుల
యావనారూఢశు ♦ ద్ధాంతాంగనారత్న
సహితవాఃకేలికా ♦ విహరణముల
కామినీప్రోత్సాహ ♦ కల్పితద్యూతాద్య
నేకచేతోభీష్ట ♦ కృత్యగతుల
సరసవాక్ప్రౌఢయో ♦ షాసముద్గీతమ
నోజాతశాస్త్రవి ♦ నోదకథలఁ
దనిసి సంభోగచతురకాం ♦ తామణిని

కాంతసాంగత్యపరవశ ♦ స్వాంతుఁ డగుచు
సూర్యనందనుఁ డాత్మను ♦ కార్యసరణి
మఱచెనో కాక యిచటికి ♦ మఱలిరాక. 76

గీ. ఐనఁ గానిమ్ము భ్రాంత నీ ♦ వటకుఁ బోమ్ము
మఱచియున్నట్టిరవిసూతి; ♦ కెఱుకపుట్టి
వడి నరుగుదెంచుకరణి నా ♦ వచనసరణి
గా హితోక్తులు బోధింపు ♦ శాంతినింపు. 77

క. అతఁ డంతకుఁ దమసౌఖ్యమె
మతిఁ దలఁచిన వాలియటుల ♦ మర్దించెద నం
చతిభయదంబుగఁ బలుకుము
ప్రతిన యొనర్చితి నిజంబు ♦ భవ్యవిచారా! 78

సీ. అన శుభలక్షణుఁ ♦ డైనట్టిలక్ష్మణుం
డాక్షణం బక్షుద్ర ♦ కక్షమూల
మున విల్లు దవిలించి ♦ ఘనతరాశుగయుక్త
తూణీరము ధరించి ♦ పాణియుగము
ముకుళించి యగ్రజు ♦ నకు నతి యొనరించి
యాతని వీడ్కొని ♦ యాగ్రహమునఁ
గిష్కింధ దర్శించి ♦ కీశుల ఘాటిచేఁ
దొలఁగించి తత్పుర ♦ తోరణమునఁ
దగఁ బ్రవేశించి భావించి ♦ తనదు రాకఁ
గంచుకులఁ బంచి యెఱుకగా ♦ వించి యటకు

సౌరి రావించి తత్కృత ♦ జ్ఞతకు సంత
సించి కొఱకొఱడించి భా ♦ షించి యపుడు. 79

శా. సీతాన్వేషణ మాచరింపవలదే ♦ శ్రీరాముకార్యం బనన్
వాతూలాత్మజ వింటివే చతురుడ♦న్వస్మద్ధ్యభూసంస్థిత
ఖ్యాతాశేషకపీంద్రసైన్యముల వే♦గం బిల్వగాఁ బంపు ము
ద్ధూతారాతిరఘూద్వహాజ్ఞ మనకెం ♦ దన్ ముఖ్యమై
[యుండుటన్.80

క. అని సుగ్రీవుఁడు చెప్పిన
విని పవనతనూభవుండు ♦ వేగమె కిష్కిం
ధను గలవార్తాహరులన్
బనిచి రఘుస్వామికార్య ♦ పరతఁ దదాజ్ఞన్. 81

సీ. నేల యీనిన రీతి ♦ నిఖిలవానరసేనఁ
బిలుపింప మఱునాఁడు ♦ జలరుహాప్త
తనయుఁ డంగదమరు ♦ త్తనయనీలగవాక్ష
జాంబవన్ముఖకీశ ♦ సైన్యపతులు
గొలువంగ సౌమిత్రిఁ ♦ గూడి సంతసమున
మాల్యవద్గిరి కేగి ♦ మహితభక్తి
శ్రీరాము దర్శించి ♦ సేవితతత్పాద
వసజుఁడై రఘుపతి ♦ స్వాంత మలర
వినయగతి మధురోక్తులు ♦ వినిచి కినుక
వలదు కరుణింపు మఖిల ది ♦ గ్వాసకీశ

సేన లోనఁగూర్పఁ దడవయ్యెఁ ♦ జిత్తగింపు
మనుచుఁ దగువారి నరసి త ♦ దాజ్ఞనపుడు. 82

చ. వినయధురీణు లైనకపి♦వీరులు వీరని నించి సత్కృతుల్
వినతసుషేణులకా శతవ♦లిక వెస రమ్మని ప్రాక్ప్రతీచ్యుద
గ్జనపదపూర్వనాబ్ధిగిరి ♦ కందరసానుధునీసరోవరా
దినిఖిలభూములకా వసుమ ♦ తీసుత నారసి మీరు క్రమ్మఱకా.

క. మానమునకు రాకుండిన
శాసించెద ననుచుఁ బనిచి ♦ సామీరి నలుకా
వాసవపౌత్త్రిం గజుఁ గవ
లాసననుతు నీలు మఱియు ♦ నగచరవరులకా. 84

గీ. కాంచి దక్షిణదిశ కన్పఁ ♦ గడఁగి వారిఁ
బెక్కు దలపోసి సామీరిఁ ♦ బెద్దఁజేసి
రామునకుఁ జెవ్ప నాతఁడు ♦ ప్రమద మొప్ప
ముద్రిక యొసంగి చనుమన ♦ మ్రొక్కి నింగి. 85

సీ. అటు లంపఁ దనవెంట ♦ నడవి త్రిమ్మరి దంట
దశములు చనుదేర ♦ వలనుమీఱఁ
జనిచని వెమకిరి ♦ జనకజఁ గపులెల్లఁ
బురముల జనపదం ♦ బుల సరోవ
రములఁ గూపములఁ ద ♦ రంగవతుల వాలు
కలఁ బల్వలంబులఁ ♦ గాననములఁ
దరుల శాఖల మహా ♦ దరుల నద్రుల నుప

త్యకల సానుల నధి ♦ త్యకల మఱియుఁ
గలనెలవు లెల్ల వెసువక ♦ కాంచి కాంచి
సీతఁ గానక యొక్కెడఁ ♦ జేరి ప్లవగ
వీరు లందఱుఁ దమ కేది ♦ వెర వటంచుఁ
దలఁచి రపుడాత్మ నపబుద్ధిఁ ♦ దలఁకి తలఁకి. 86

సీ. కలగన్నయటుల యె ♦ క్కడనుండియో రఘు
స్వామి యిచ్చటి కేల ♦ వచ్చె నొక్కొ
వచ్చెఁ గా కేమి భా ♦ స్వత్సూనుతి కతనిఁ గోఁ
గడలేని పొందేల? ♦ కల్గెనొక్కొ
కలుగుఁగా కేమి వి ♦ క్రమశాలి యగువాలి
సమరంబులో నేల ♦ సమసెనొక్కొ
సమసెఁ గా కేమి య ♦ జ్జనకజ నెమకంగ
మనల నేటికి సారి ♦ పనిచెనొక్కొ
కటకటా! గాసి కోర్చి ♦ గళ్లు వెగిన
దవ్వరుగు దెంచి చొరరాని ♦ తనులు గిరులు
చొచ్చి నెమకితి మారాము ♦ నుదతిజాడ
చూడఁబడదయ్యె నింకెందుఁ ♦ జొత్తు మనుచు. 87

గీ. ప్రకటసుగ్రీవుదండన ♦ విక్రృతిఁ దలఁచి
సంగతమహామనోగదుం ♦ డంగదుండు
పవనజాసీతవిశ్రుత ♦ ప్రకృతి నపుడు
ఛెంది ప్రాయోపవేశంబు ♦ సేయుతఱిని. 88

క. సవిధస్థితుఁ డగుసంపా
తి వలీముఖకృత్య మరసి ♦ ధృతి డాసి తదీ
యవచఃకలనాలబ్ధస
దవయవ్వుఁడై సంతసించి ♦ యతఁ డిట్లనియెన్. 89

మ. వినుఁ డుర్వీసుత రావణాపహృతయై ♦ విశ్వేశ్వరుల్ రాముఁ బే
ర్కొనుచున్ లంకకు నేగి యున్న దచటన్ ♦ రూఢం బఁట [న్నం గపుల్
సునయజ్ఞుల్ వెసఁ బోవుచో నెదుర నా ♦ లోకించిరుత్కంఠ మీ
ఱనిజాభంగతరంగసంకలితతా ♦ రావీథిఁ బాథోనిధిన్. 90

శా. ఆలోకించి తదున్నతత్వమున క ♦ త్యాశ్చర్యులై వానరుల్
వేలాసంస్థితులై తరించుగతికిన్ ♦ వేర్వేర బాహాబలం
బాలోచించి దశాదిగా నవతిప ♦ ర్యంతంబు వాక్రుచ్చుచో
బోలన్ వాలిసుతుండు యోజనశతం ♦ బున్ సత్వ మేపాఱఁగన్.

క. దాఁటెదను మగుడివచ్చుట
గాటముగాఁదోఁపదనినఁ ♦ గని భల్లుకరా
జేటినుడువు లివి యిది మన
బోఁటుల కలవియె వినుండు ♦ భుజబలఘనుఁడై. 92

క. ఈమారుతి మనకుండఁగ
వేమారుఁ దలంక నేల ♦ వేధోమధుజి
త్కామారు లడ్డినం బ్రో
ద్దామారుణతేజుఁ డబ్ధి ♦ దాఁటెడుఁ గంటే. 93

వ. అని హనుమంతుదిక్కు మొగంబై. 94

మ. స్వరిలావృష్ఛ్రితిలోకలోకపటలీ♦సంస్తూయమానార్హవి
స్ఫురతేజోబలకీర్తిసంయుతుఁడవై♦శోభిల్లుబాల్యంబునం
దరుణాంభోరుహమిత్రబింబకబళౌ♦ద్ధత్యంబుఁ జూపింపవే
పరిపక్వారుణకామనీయకఫల♦భ్రాంతిన్ మయున్నందనా. 95

గీ. శక్తివంచన గాకుండ ♦ స్వామికార్య
మరసి సమకూర్చి స్వజనావ ♦ నానురక్తి
గలిగి ఘనబాహువిక్రమా కలన నెసఁగు
వాఁడు బుధలోకసంస్తుతి ♦ వఱలుఁగాదె? 96

క. కావున నీ వీకార్యముఁ
గావింపు ముదగ్రశక్తి ♦ కలవాఁడవుగా
భావించి భానుసూనుఁడు
భూవరునకు నిన్నుఁ జూపె ♦ మున్నుగ ననుచున్. 97

ఉ. భల్లుకనాథుఁ డిట్లు బహు♦భంగులఁ బ్రస్తుతిసేయ నప్డు సం
ఫుల్లమనస్కుఁడై పవన♦పుత్త్రుఁడు కీశులకెల్లఁ గోర్కె సం
ధిల్ల నగాధిరోహణ మ♦తిస్థిరశక్తి నొనర్చె నాసరి
ద్వల్లభలంఘనోద్ధతజ♦వంబున వాలము మిన్నుముట్టఁగన్.

వ. అట్లు మహేంద్రపర్వతాధిరోహణంబు చేసి. 99

శా. జంఘల్ డగ్గఱఁబట్టియంఘ్రులొరయన్♦సంధించుచున్ రోదసీ
సంఘట్టోద్భటసింహనాదుఁ డగుచున్♦సంరంభియై యాగభు
క్సంఘం బాత్మభుజాబలంబు పొగడన్♦గల్లోలినీవల్లభో

ల్లం ఘోరోత్సాహమెలర్పఁగా నెగసె నాకాశంబునం దెంతయుం ద్రుంగ గన్.

వ. అట్లెగసి గగనగతిం గడిచి దూరం బరిగి సరిద్వరప్రేరితంబైన మైనాక శైలేంద్రంబు నుపలక్షించి నిజగమనావరోధగా భావించి యించుక విచారించి నిజవక్షఃపీఠపీడితుం గావించి చన నుద్యోగించి తదీయసాంత్వనోక్తు లాలించి తదాగమన బాంధవంబునకు సంతసించి కొండొకతడవు విశ్రమించి క్రమ్మఱం జనఁజన ముందట. 101

మ. సలినాప్తాధ్వము శీతశైలముగతిన్ సామీరమార్గంబు కుం డలిపంకేరుహనేత్ర యాసురస యడ్డం దాని నిర్జింప నా జలరాశిస్థితపాదయుగ్మము వియచ్చ్వాలినీవీచికా స్ఖలితాంభఃకణమాల్యభృచ్ఛిరముగాఁ గన్పట్టి శీఘ్రంబుగన్.

గీ. అంగ మంగుష్ఠమాత్రమై యులరఁజేసి
సురసజఠరంబుఁ జొచ్చి సత్వరత వెడలి
తదబలాగతవృత్తాంత విదుఁడు నగుచు
వినయమున దానిఁ జను మని విజయుఁ డగుచు. 103

చ. అరుగఁగ నంప నొక్కెడ ననాతపసంగ్రహణాప్తమన్యుఁడై
నరహరిరంహుఁడై నిజకనన్నఖపాటితసింహికాంగుఁడై
శరనిధిపారశైలపరిసర్పితదభ్రశరీరుఁడై వడిన్
సురరిపుపట్టణోత్తరసుశోభితగోపుర మెక్కి యాత్మలోన్.

శా. ఈయాదోనిధి నెట్లు దాఁటెదరొ యీ యింద్రద్విషత్థానమే
చాయం డాయఁగవత్తు రక్క పులహో చర్చించుచోన్న న్నదీ

యాయాసంబు నిరర్థకం బగునొకో♦యంచుం గడుందీనుఁడై
సేయంగాఁ గలకార్యమొద్దియనుచుం♦జింతించి ధైర్యంబునన్.
మ. జనకక్ష్మాధిపుఁగన్యఁ గాంచుటకుఁ బ్ర♦చ్ఛన్నప్రచారంబుమే
లనుచున్ శర్వరినాత్మఁ గోరనపుడ♦య్యర్కుండునాత్మాన్వయే
శునికార్యంబు జగద్ధితం బని మరు♦త్సూనుండు హర్షింప న
స్తనగాభ్యర్ణము చేరె నారయరయన్♦సాధుల్ పరాభీష్టదుల్.
గీ. సవిధలబ్ధదినేశ్వరో♦స్రప్రతప్త
వితతనిష్యందపశ్చిమో♦ర్వీధరస్థి
తప్రభాకరకాంతతా♦మ్రప్రదీప్తి
మొడుకొనెనో యనన్ ధాత్రి♦మెఱసె సంధ్య. 107
గీ. మిత్రుఁడవసుత్వమున నస్త♦మింప నపుడు
సరసులప్రఫుల్లజీవన♦జాతములు ర
జోవిహీనతసత్వసం♦శూన్యతఁ గడు
విన్ననై యుండ నావిర్భ♦వించెఁ దమము. 108
ఉ. తారకరాజి రాజిలె ని♦తాంతపరిస్ఫుటదీప్తి దద్ద సాం
పార నిజప్రియాగమన♦హర్షితయామవతీవిలాసిని
స్ఫారవిసిలక్రముకచ♦భారవిచిత్రపరీతసాంద్రశ్యాం
గారితమల్లికాసుమని♦కాయ మనంగ విహాయసంబునన్.109
క. ఆవిర్భవించెఁ బూర్వ
గ్రావమునఁ దమస్తమాల♦గహనకుఠారం
బై విశదభంగి యామవ

తీవల్లభబింబ మఖిల ♦ దిశోభ్యనమై. 110

గీ. అంత సామీరి లంకిణి ♦ యనుపురాధి
దేవతను గెల్చి దానిచే ♦ భావికార్య
రీతి సర్వముఁ దెలిసి సం ♦ ప్రీతిఁ జని మ
హీజ నెమకంగ నొకసౌధ ♦ మెక్కి పిదప. 111

మ. ప్లవగేంద్రుఁ డరయంగడంగెఁ బ్రఘుణ ♦ ప్రాకారహర్మ్యాళిమా
డువలన్ మందురలం గుటీరముల నే ♦ డూకంబులం గంజలన్
సవనాగారములం బ్రతిశ్రయములన్ ♦ క్షౌమంబులం గేళికా
భవనంబం దెకరాల గోష్ఠముల సౌ ♦ పానప్రదేశంబులన్. 112

మ. రభసం బొప్పఁగ దేవళంబులమహా ♦ రామంబులన్ వెల్లులన్
సభలం గ్రొంతల రథ్యలన్ విపణులం ♦ జైత్యంబులం బద్మసా
రభకాసారతటంబులన్ ముదము మీ ♦ఱం గాంచి సీతన్ జగ
త్ప్రభుదేవిం గనలేక యెంతయునుజిం ♦ తంబోవ నాముంగటన్.

సీ. పగడాలకంబాల ♦ జిగినీలభిత్తుల
సఘనసౌదామనీ ♦ సౌరు దేరఁ
జవులఁ దీర్చినమ్రుగ్గు ♦ చాయరత్ననిబద్ధ
ధరభర్మపాత్రికుం ♦ దగతి గమురఁ
గెంపులవలభికా ♦ ఘృణివిధూపలవేది
వెండిపళ్లెపుదివ్వె ♦ విధము దోఁప
మరకతద్వారదీప్తి ♦ మగజాలతలుపుల
నిలువుటద్దపుజవ ♦ పొలుపుఁ దెలుప

నలినరాగపుబొమిడికం ♦ బులమెఱుంగు
లలితవైడూర్యసోపాన ♦ ములమహాస
రోంబురక్తాబ్జముకుళపు ♦ హరువు నెఱప
హవణఁ బెంపొందుశయ్యాగృ ♦ హంబునందు. 114

సీ. రమ్యరత్నపరికీ ♦ ర్ణసువర్ణకోటీర
సహితోత్తమాంగద ♦ శక మెసఁగఁ
గజ్జలాహార్యరే ♦ ఖాచిత్రవిస్ఫూర్తి
నొఘళించెడుదేహ ♦ యష్టి మెఱయఁ
బరివాసుగానసేం ♦ ద్రపరిస్తరవితర్ది
కరణి విశాలవ ♦ క్షము దలిర్ప
గౌరీశ్వరసమేత ♦ కైలాసశైల మె
త్తినబాహువింశతి ♦ గొనబు వెనుప
వలపుతావి గుబాళించు ♦ కలువ మలఁది
సరవి నిద్దంపుటలరుల ♦ శయ్యమీఁద
సొంపు రాణింపఁ గడిఁది ని ♦ ద్రింపుచున్న
జంభభిద్భీము రాక్షస ♦ సార్వభౌము. 115

క. చూచి తలయూఁచి యీతని
ప్రాచుర్యమనోజ్ఞభాగ్య ♦ రాజ్యసుఖం బా
ప్రాచీనబర్హికైన మ
హాచోద్యముగాదె యనుచు ♦ నబ్బురపడుచున్. 116

వ. కొంతతడ వుండి యచ్చటం గదలి క్రమ్మఱ నమ్మహీవల్లభుపల్ల

వాధరిం గనుంగొనుట కచటనచటం ద్రిమ్మరి యెచ్చోటం
గానరామికి నెమ్మనంబున. 117

మ. అకటా యిచ్చటఁ బఙ్క్తికంఠఘటక ♦ ర్ణాహార్యభిజ్జిన్నరాం
తక దేవాంతకశోణితాక్షవికటో ♦ న్మత్తప్రహస్తాతికా
యకటాగ్నిధ్వజరశ్మికేతుఘనధూ ♦ మ్రాక్షాశ్వకర్ణాష్టమ
స్తకభీమాక్షవిభీషణాదిపలభు ♦ క్సందోహగేహంబులన్. 118

ఉ. కంటిని గాని జానకిని ♦ గానఁగ నైతిఁ బ్లవంగసేనలో
దంటనటంచు నేగు మన ♦ దర్ప మెలర్పఁగ వచ్చి లచ్చిపు
ట్టింటిదరిన్ మదాగమన ♦ మెన్నుచు నున్నకపీంద్రకోటికిం
బంటువలంతిజేనికిఁ బ్ర ♦ భాకరసూతికి నేమిచెప్పుదున్. 119

క. అని మనమునఁ జింతించుచుఁ
జన నెదుట నశోకవనము ♦ సంభ్రమ మెనయం
గన వచ్చిన నచ్చో న
జ్జనకజఁ గన నోపు నిఁక ని ♦ జం బనుచు ధృతిన్. 120

వ. మత్కార్యసిద్ధిఁ గావింపుం డనుచు నిష్టదేవతలం బ్రార్థించి
యయ్యుద్యానవనంబుఁ బ్రవేశించునవసరంబున. 121

క. ఇమ్మఱువునం దశోకవ
నమ్మున నమ్మహీపుసతి క ♦ నంబడు నిటురా
ర మ్మని పిలుచువిధమ్మునఁ
గమ్మని తెమ్మెరలు వీచెఁ ♦ గపివరు నెదుటన్. 122

వ. అదియొకశకునమ్ముగా నెమ్మదిం దలంచుచుఁ దదుద్యానవనంబు

సాత్తెంచిశింశుపానోకహారూఢుండై కలయం గనుంగొనుచు
న్నతఱి నొక్కతరుమూలంబున నతిభయంకరాకారరక్షస్సతీ
పరివృతయై పాదపస్కంధసంభ్రష్టపరిమ్లానలతగతి నతిభీతిఖి
న్నయై యున్నయన్నరనాథుదేవి సీతం గనుంగొని పరమానం
దంబు నొంది తదీయమహాయాసంబునకు నత్యంతచింతాక్రాం
తుండై యంతర్గతంబున. 123

క. ఔనో కాదో యిట ని
మ్మానినివృత్తాంత మంత ♦ మఱువునవిందున్
బూని యని వితర్కించుచు
నానగమున దళపిధానుం ♦ డై యుండంగన్. 124

ఉ. అత్తఱి భూమినందన ని♦జాధిపుతో నెడఁబాసి యుండుటం
జిత్తము దూల నెంతయుఁగృ♦శించిమదిందిగులొంది పేరెలుం
గెత్తుక రామ రామ యను♦చేమియుఁ దోఁచక కుందికుంది పే
ర్చెత్తినదుఃఖభారమున♦నేడ్చెఁ గనుంగవ నశ్రులొల్కఁగన్.

క. ఈవిధమున శోకింపఁగఁ
బావని గని సీత యంచు ♦ భావించి మదిన్
దావచ్చుటఁ దెలుపుటకును
గావలిరక్కసులు మేలు ♦ కని రరయంగన్. 126

వ. ప్రత్యూషావసరంబై తోఁచుచున్నయది క్రమ్మఱ రాత్రి వ
చ్చునందాఁక నిందేకతంబుగా నుండుట కార్యం బని నిశ్చ
యింప నంతట. 127

చ. చదలు వెలుంగు మానికము ♦ సంతమసం బణఁగించు వేల్పు స
మ్మదమునఁ దమ్ములందినము ♦ మ్లానత మాన్పవలంతి కల్వపూ
ముదితసిరుల్ హరించుదొర ♦ ముఖ్యపు సాములకున్ కపట్టు ప్రాఁ
జదువులగబ్బి మందసము ♦ జక్కవ విందు దయించెఁ దూర్పునన్.

చ. అపుడు ప్రభాతకాలవిహి ♦ తాఖిలమంగళవాద్యనాదముల్
రిపునృపలోక భీకరప ♦ రిస్ఫుటకాహళికానినాదముల్
విపులయశఃప్రతాపకుల ♦ విశ్రుతవందివచోనినాదముల్
కపిపతికిన్ వినంబడియెఁ ♦ గర్ణకఠోరములై పురంబునన్. 129

వ. అట్టిసమస్తభవ్యలక్షణంబులు చెలంగం బురాణగీర్వాణులు ప్రబోధితనిద్రాణులై కాల్యకరణీయంబులు దీర్చి నిజకులాచారధర్మంబు లగుదివసక్రియాకలాపంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచు లంకాపురవాసు లెల్ల నిరాయాసంబున యథేచ్ఛాసుఖంబులనుభవించుచుండ నంతట. 130

చ. తరుచరవీరుఁ డుర్వీజకుఁ ♦ దాఁ జనుదెంచుట విన్నవింప రా
తిరి తటి యందు నుండుట మ ♦ దిం దలపోసిబుధుండు గానన
త్వరగతి నేగెనో యనఁగ ♦ వారుణదిగ్గతుఁ డయ్యె భాస్కరుం
డరయఁ బరేంగితజ్ఞత మ ♦ హాత్ములసొమ్ముఁ జుమ్మ యెమ్మెయిన్.

మ. ఫలమోహంబునఁ బిన్ననాఁడె కబళిం ♦ పం జూచె నీక్రోఁతిస
ద్బలుఁడై రామునివార్త సీత కెఱిఁగిం ♦ పన్ నేఁడు రేఁగో రెసెం
దులకై నం జనకున్నఁ దన్నలుక నెం ♦ తో సేయునంచల్కచే
నలినాప్తుం డపరాబ్ధిఁ గ్రుంకెఁగనఁ బ్రా ♦ ణంబెంతతీపో నటన్.

వ, అంత. 133

మ. సిరితోఁబుట్టువు కాంచనాచలధను♦శ్శీర్షావతంసంబు తా
మరసశ్రీలహరించుకల్లరి నిలిం♦పశ్రేణిపాలింటియో
గిరిపుంబుట్టిక కైరవంబులకుని♦క్షేపంబు వాదాశి వె
న్నరథాంగంబులనూఁడుచందురుఁడుగ♦న్పట్టెందు రాపాడ్డిశన్

వ. తదనంతరంబు. 134

చ. మదనునిశాతబాణపరి♦మర్దితుఁడై నడురేయివేళ దు
ర్మదమువనిద్రమేల్కనియు♦మర్షముదోఁప క్షమాకుమారికన్
మదిఁ దలపోసి మేలిరవ♦ణమ్ములు చెల్వగువల్వ లెత్తులున్
ముదమునఁ దాల్చిదైత్యకుల♦ముఖ్యుఁడు కేళిగృహంబు వె
[ల్వడెన్.135

సీ. పలలభుక్తరుణులు ♦ కలుషశాతకృపాణ
పాణులై వెసబరా ♦ బరులు సేయ
ఫణిసతుల్ నిజఫణా ♦ మణికాంతివిస్ఫుర
త్కరదీపికలు వట్టి ♦ వరుస రాఁగఁ
గిన్నరకన్యకల్ ♦ గీతచాతురివిపం
చికలువాయించుచుఁ ♦ జెంత నడువ
బర్హిర్ముఖాంగనల్ ♦ భరతవిద్యాప్రౌఢి
నృత్యంబు సలుపుచు ♦ నెదుట మెలఁగఁ
బురపురంధ్రీజనంబు క ♦ ప్పురపుహరతు
లు తళుకుపైఁడిహరివాణ♦ముల నొసంగ

నోజఁ గనుఁగొంచు బలుతేవ♦రాజసరణి
సంతసంబునఁ జనుదేర♦నంత నిచట. 136

క. కరువలికొమరుఁడు రక్కసి
వారవచ్చుటఁ గాంచి వీఁడు ♦ దుర్భరనిశిత
స్మరశరబాధఁ గలంగుచు
నరుదెంచుచునుండె నిచటి ♦ కతిమత్తుండై. 137

గీ. వచ్చి యేమిదురోక్తులు ♦ వదరునో వి
నంగ వలె నంచు విటపిప ♦ ర్ణముల మఱువుఁ
జేసికొనియుండె నంత నా ♦ సీత సరస
కసురపతి చేరవచ్చి యి ♦ ట్లనుచుఁ బలికె. 138

చ. చెలియరొ దర్పకుండు వెడ♦సింగిణిఁ దాలిచి తేఁటినారి బె
గ్గలముగ మ్రోయఁజేసి కణఁ♦కన్ విరితూఁపులునాటసేయనే
తలఁకుచు వంత నిన్నభయ♦దానము వేఁడఁగ వచ్చినాఁడ ని
చ్చలముగ నేలికొమ్ము మరు♦సాయకముల్ దునుమాడిచూపులన్

క. అడవుల నిడుములఁ బడియెడు
జడనరుపై వలపు విడిచి ♦ సరసుఁడ సంప
న్నుఁడ నగునన్నుఁ గలిసినఁ గడుఁ
దొడవులు విడిముడియు నిడుదుఁ♦దోయజవదనా. 140

సీ. అవబుద్ధిఁ దపసివై ♦ యుపవాసములఁ బ్రొద్దు
లెసయించువాఁ డబ్ధి ♦ యెట్లు దాఁటు
దాఁటుఁగాకేమి ప♦ద్మభవాద్యభేద్యమై

మొనఁగులంకాపుర • మెట్లు చొచ్చెఁ
జొచ్చెఁగాకేమి వి • స్ఫురదస్త్రశస్త్రస
మేతాసురాళితో • నెల్లు పోరుఁ
బోరుఁగాకేమి వి • స్ఫారవింశతిబాహు
వృత్రిజిద్భయదు న • న్నెట్లు గెలుచు
నేల నీ కిట్టిదుర్భ్రాంతి • యెంచుకొనుము
విడువు మడవులఁ గూరలు • గుడుచుహీన
మానవునిమీఁదియడియాస • మానసమున
వినుతతారుణ్యలావణ్య • జనకకన్య. 141

గీ. నిన్నుఁ గన్నట్టిజనకావ • నీతలేంద్రు
విశ్వవిశ్వంభరాధీశ • విభునిఁ జేతు
రత్నభూషణకనకవ • స్త్రములు నీకు
నిచ్చి భోగింతు నింక న • న్నేలుకొనుము. 142

సీ. క్రీడింపదే శర్వ • రీవల్లభునితోడ
నార్యసన్నుత సురా • చార్యభార్య
భోగింపదే సుధా • భుజ్నాథుతోడ గా
తమతాపసోత్తము • ధర్మపత్ని
రమియింపదే వేశ్య • రత్నాకరునితోడ
హాటకపర్ణాంతర్వ్యా • హారి గంగ
వరియింపదే క్షపా • వరశిరోలంకారు
ఘనదారుకావని • మునివనితలు

వారలెల్ల మహాపతి ♦ వ్రతలు గారె
సరససౌభాగ్యసౌందర్య ♦ పురుషుఁ గనిన
సంచలింపదె భువినెట్టి ♦ సాధ్వి యైనఁ
జాలు నీనిష్ఠ లేల న ♦ న్నేలు మబల. 143

మ. వనజాతేక్షణ వేయు నేల వినుమా ♦ వాలెంబు మందోదరీ
వనితారత్నము నీకు నెప్పుడును సే ♦ వల్ చేసి నీయాజ్ఞఁ జే
కొని వర్తింపఁగఁ జేసెదన్ మఱియుఁగో ♦ర్కుల్ నిండి దైవారమ
ద్ఘనలంకాపుర మేలుకొ మ్మెనఁ గెదం ♦ దథ్యంబుగానిచ్చటన్.

తరళ. అనుచుఁ గర్ణకఠోరవాక్యము ♦ లాడినన్ భయచిత్తయై
జనకపుత్రిక రామచంద్రు ని ♦ జప్రియున్ మదిలోనఁ బే
ర్కొనుచు నొక్క తృణంబు చేతను ♦ గొంచు నడ్డమువట్టియి
ట్లనుచుఁ బల్కె దశాస్యుతో నమి ♦ తార్తిగద్గదకంఠయై.

మత్తకోకిల.

అయ్య నీవు పులస్త్యవంశము ♦ నందుఁ బుట్టినవాఁడ విం
తయ్యయోఘులనాశకారణ ♦ మన్యకాంతలవాంఛ నీ
కియ్యెడన్ జన దీశ్వరుండు మ ♦ దీశుఁ డింతకు నీప్రజల్
నెయ్యపుందనయుల్ దలంచిన ♦ నిక్కువం బిది రావణా. 146

మత్తకోకిల.

ఏల పేర్లెదు నాదుముంగల ♦ నింతపాపపువాక్యముల్
చాలుఁ జాలు భవత్ప్రతాపము ♦ నయ్యన న్నను రామభూ
పాలుఁ డారయకుండఁ దెచ్చిన ♦ పౌరుషం బిదెఁ జెప్పఁగా

నేల లక్ష్మణుఁడైనఁ జూచిన♦నెంత నిన్ను వధింపఁడే. 147

మహాస్రగ్ధర. జనకోర్వీనాథపుత్త్రిన్ ♦ జలజహితకుల
♦ స్వామియౌ రాముభార్యన్
ననునీవర్ణించి వేఁడన్ ♦ మనుచుఁ గరుణ నె
♦ న్నంగఁ గాదేనియుం ద
ద్ధనురుద్యద్ద్వామలూరౌ ♦ ద్భవశరభయకృ
♦ త్సర్పముల్ నీయసుప్ర
ర్ణనముల్ భక్షించి దైత్య ♦ ప్రకరములను ఘో
♦ రంబుగా మ్రింగు వెన్కన్. 148

స్రగ్ధర. శ్రీరామున్ లోకనాథున్ ♦ శ్రితజనవరదుం
♦ జేరి న న్నిచ్చి తమ్ముల్
దారల్ పుత్త్రాప్తబంధుల్ ♦ దళములు గొలువన్
♦ లంకఁబాలింపు మీ విం
పారన్ హృద్యంబు కాదే ♦ నసురకులవనం
♦ బమ్మహేష్వాసుఁ డల్కన్
నారాచవ్రాతగాఢా ♦ నలమువలన దం
♦ దహ్యమానంబుసేయున్. 149

భుజంగప్రయాతము. వివేకంబుతో నేగి ♦ విశ్వేశు వేఁడన్
గ వేగం గృపం బ్రోచుఁ♦గాదేని కాకు
త్థవీరాతిఘోరాస్త్ర ♦ సంఘాగ్ని చేతన్
భవత్పట్టణం బెల్ల ♦ భస్మంబు గాదే. 150

అనవుడు రావణుండు కర♦మాగ్రహియై కరవాల మెత్తియ
జ్జనకతనూజ నిప్పు డిదె♦చంపుదు నంచుఁ జనంగ ధాన్యమా
లిని చెయివట్టి యంత మఱ♦లించినఁ గావలివారిఁ జూచి నే
ర్పునసమకూర్పుఁడీ నెలఁతఁ♦బొందికరెన్నెలలోర్తు నొయ్యనన్

క. అటకును ఘటనకు నోడఁబడ
కటునిటునారయుచున్న ♦ నసురసతుల్ మి
క్కుటముగ నెసవుఁ డటుంచుం
గుటిలత వచియించి దనుజ ♦ కుంజరుఁ డరిగెన్. 152

వ. అంత నచటం గావలియున్నపాలసుమెసవుపాలంతు లగ్నోత్రా పుత్రిం డగ్గఱి దిగ్గున నిగ్గిరిభేదనారి నెగ్గులాడక తగ్గుగాఁ జూడక కవగూడి సుఖలీలలం దేలు మనుచు నయ్యసుర నిగ్గుదేరినపగ్గె లుగ్గడించి బోధించినఁ బరాఙ్ముఖయై యుంటకుం గోపించి వెక్కుభంగులం బాధింపం దొడంగిన భూమిజ యేమియుం దోఁచక రామలక్ష్మణులం దలంచుచుం గౌసల్యాసుమిత్రలం బేర్కొనుచుం గటకటం బడి మిమ్ముం బాసి గాసి కోర్చి యేకాకినై యెంతకాలంబు జీవింపుదు ననుచు నేడ్చుచున్నతఱి నాదరి నిద్రించుత్రిజట మేల్కని యక్కఱకురక్కసులం జుఱచుఱం జూచి మీరింక దౌష్ట్యంబు సేయక చాలించి యియ్యమ్మకు నోసరిలి యుండుఁడు. నే నొక్కకలఁగంటి నవ్విధంబు వినుఁడు. రామచంద్రుండు వానరవాహినీపరివృతుండై లంకానగరంబు సొత్తెంచి యశేషదోషాచరులం బి

లుకుమార్చి సపుత్త్రబాంధవంబుగా రావణు సంహరించి లం
కారాజ్యంబు విభీషణునకు నభిషేకంబు గావించి సీతయుం
దానునుం దమ్ముఁడునుం జయజయధ్వను లెసంగఁ బ్లవంగబ
లంబులతోఁ బుష్పకారూఢుండై యయోధ్యాపురంబు ప్రవే
శించి నట్లయ్యె నయ్యెనిమిత్తంబు లెల్ల నరసిన దాశరధికిజయం
బును దశశిరోధికిఁ బరాజయంబునుం దోఁచుచున్నయది. కా
వున సీత జగన్మాత యనియును రఘువరుండు భువనగురుం డ
నియుఁ దలంపవలయు మనల మనుపం జాలుదు రనుచుం
జెప్పిన విని నివ్వెరపడి దనుజవనితలు ధైర్య్యంబుఁ దక్కి చే
తులు మొగిచికొని నమ్రలై యుండ నంత నజ్జనకనందన
యుం దన్ను రెన్నెలలమీఁద రక్కసులమెక్కుఁ దని యప్ప
ఱ్ఱ్ఱముఖుండు చెప్పినపలుకులు తలంచి శోకించుచు నప్పుడు
దనకు వామాంగంబు లదరిన నది యొకశుభంబుగా నెంచు
కొంచు నూఱడిల్లి యున్నంత. 153

శా. ఉత్సాహంబునఁగేలుమోడ్చుకొనియ♦య్యుర్వీజయుండిగ్గి భా
స్వత్సంతానవరేణ్యకాశల మొగిన్♦వాక్రుచ్చుచున్న న్నభ
స్వత్సూనుం గని సీత దంభకపిగా♦శంకింపఁ దా జానకీ
హృత్సందేహము మాన్పఁ దెల్పఁ దొడఁగెన్♦వృత్తాంతమా
[ద్యంతమున్.154

సీ. సరయూధునీతటాం ♦ చలమందు సాకేత
పట్టణాధీశుండు ♦ పఙ్క్తిరథుఁడు

వెలయుఁ దత్పుత్త్రిలు ♦ నలువు రందగ్రజ
స్మఁడు రాముఁ డంగనా ♦ నుజసమేతుఁ
డై తండ్రి యానతి ♦ నతిభక్తి దండకా
టవి కేగి యొకట హా ♦ టకకురంగ
మును గాంచి వెనఁ బట్టఁ ♦ జన నంత దశముఖుఁ
డనిజ ముచ్చిలె ♦ నత్తెఱంగు
ఘనజటాయువువలన సా ♦ కల్యముగ నె
ఱింగి కుంది కబంధోక్తి ♦ రీతిఁ బంపఁ
గడచి శబరిఁ బ్రశంసించి ♦ గొడవ కోర్చి
యవరజుఁడుఁ దాను ఋశ్యమూ ♦ కాద్రిఁ జెంది. 155

ఉ. అర్కజుచెల్మి సేసియుఁ ద ♦ దగ్రజు వాలి వధించి ప్రేముడిన్
మర్కటకోట్ల నల్దెసల ♦ మైథిలిఁ జూడఁగఁ బంప నేను నిన్
బేర్కొనుచున్ మహాంబునిధి ♦ పెల్లున దాఁటితిలంకఁజొచ్చితిం
గోర్కె ఫలింపమిమ్ముఁగనుఁ ♦ గొంటినిజంబుగనమ్ముమింతయున్.

క. వాతూలసుతుఁడ రాముని
దూతను సుగ్రీవుమంత్రి ♦ దుమచరకులసం
జాతుఁడ హనుమదభిఖ్యుఁడఁ
జేతస్సంశయము వాయఁ ♦ జెప్పితి నీకున్. 157

క. అమ్మా యుంగర మిదె కై
కొమ్మా తగ నానవాలు ♦ కొనివచ్చితి నేఁ
డమ్మానవపతి నిన్ నే

మమ్మా యని యడిగె సేమ ♦ మా నీకిచటన్. 158

గీ. అనుచు నుంగర మొసఁగఁ గై ♦ కొని మది రఘు
వీరుమాఱుగ నరసి ప ♦ ల్మారు గుందు
చును బరవశాత్మయై నేల ♦ చూలి కేల
నిడుకొనుచు మోహవిభ్రాంతి ♦ నొడివె నిటుల.

శా. ఛాయేశాన్వయనాథుఁ డార్తినతికా ♦ ర్శ్యంబొందుటన్నీవుగ్రై
వేయుం బైతివో కంకణం బయితో భా ♦ వింపంగఁ గార్యంబు కే
ల్పాయం గానఁగరాదు మద్విభుఁ డిటు ♦ ల్గాదేనియుం బ్రేముడి
న్నాయాపద్దశ మాన్పఁబంపఁడుగదా ♦ నాయొద్దకున్ ముద్రికా

గీ. అనుచు నతిమోహవిభ్రాంతి ♦ నంగుళీయ
కముఁ బ్రశంసించి పదపడి ♦ కపివరేణ్యు
రాకకు ముదంబు నొంది య ♦ నేకగతులఁ
బ్రస్తుతించిన నప్పుడ ♦ ప్పవనసుతుఁడు. 161

క. తల్లీ! సెల వి మ్మింకను
గల్లోలవతీశుదరిని ♦ గపివరసంఘం
బెల్లమదాగతమునకై
యుల్లము పల్లడిలుచుండు ♦ నోగి వనివిందున్. 162

గీ. నీమనోహరుఁ డైనశ్రీ ♦ రాముమదికి
నమ్మకము గాఁగ నానవా ♦ లిమ్మటంచు
విన్నపము సేయ నద్దేవి ♦ యన్నగాట
రత్నమున కంత నిజశిరో ♦ రత్నమిచ్చి. 163

ఉ. నాపడుబాధ లాధరణి♦నాథున కేర్పడఁ జెప్పి బేలనై
పాపపుమాట లెంతయును♦బల్కుఫలం బిటఁ గంటినంచుఁ గా
రాపుమఱందికి న్వినిచి♦ప్రాణము లేగతి నైన రెన్నెలల్
సైఁపుదు నంచుఁ దెల్పుమిఁక♦శైలచరాన్వయవార్ధిచంద్రమా.

మ. అని చింతించుచు నున్నయజ్జనకక♦న్యం జాల నూఱార్చి క్రి
న్నన సామీరితదాజ్ఞఁ బూనిమదిలో♦నన్ రాముపాదాబ్జముల్
దనరన్ నిల్పి ప్రయాణకౌతుకమునం♦దానూరకే పోవ నే
లని యుద్యానవనంబు సొచ్చె దశకం♦ఠాలోకనోత్కంఠుఁడై.

గీ. కుటములు గదల్చి వనపాల♦కుల నదల్చి
విరులు పడరాల్చి ఫలములు♦ద్ధురత డుల్చి
గవఁకులు వెగల్చి పసిఁడిమా♦డువులు గూల్చి
యెదిరిననిశాటులను గెల్చి ♦ ధృతిని నిల్చి. 166

గీ వన మిటుల లూటి గావించి♦వనచరుండు
తోరణారూఢుఁడై వేల్పు♦త్రోవ పగుల
నార్చె నత్తఱినచ్చటి ♦ యసురసతులు
గాంచి బెగడొంది దశకంఠు ♦ కడకుఁ జేరి. 167

మత్తకోకిల.

క్రోఁతి యొక్కటి వచ్చి భూమిజ♦కున్ హితంబులు సెప్పియా
నాతిచేత ననుజ్ఞఁ గైకొని♦నమ్రుఁడై చనుచో భవ
చ్చూతముఖ్యకుజాతజాతసు♦శోభితోపవనంబు ని
ర్భీతి లూటి యొనర్చె సత్వము♦పెంపుమీఱఁగ నాప్రడున్.

గీ. ఆగ్రహంబునఁ బంచసే ♦ నాగ్రిగులను
సప్తమంత్రితనూజుల ♦ సరగఁ బనిచి
వనచరుని దున్మించి రమ్మన ♦ వారనేక
బలముతో వచ్చి యక్కపి ♦ ప్రవరుఁ జూచి. 169

మ. సమరోత్సాహ మెలర్ప నేర్పు మెయిర ♦ క్షస్సైన్యనాథుల్ నిశా
తమహాస్త్రప్రకరంబు లేయుచు భుజా ♦ దర్పంబుఁ జూపింప దు
ర్దముఁడై యాహనుమంతుఁ డంతటను సం ♦ రంభంబుతో జం
[బుమా
లిముఖేంద్రారులఁ దోరణస్థగదపా ♦ ల్సేసెన్ నిమేషంబునన్.

శా. ఆవార్తల్ హతశేషు లేర్పఱుపఁ దై ♦ త్యాధీశుఁ డాలించి యే
మీ యింతయ్యెడుఁ గీశుఁ డొక్కఁడనిలో ♦ నింద్రాదిసైన్యేశులన్
దేవాభీలుర మంత్రినందనుల మ ♦ ర్దింపంగ సత్త్వాఢ్యుఁడే
హా! వాఁడెవ్వఁడొ యిట్టివానిఁ గనము ♦ న్నంచున్ విషాదించుచున్.

శా. అక్షున్ డగ్గఱఁ బిల్చి నీవు చని బా ♦ హాశక్తి యొప్పార నా
వృక్షౌకోధముఁ ద్రుంచి రమ్మన నతం ♦ డెంతేని బీరంబుమై
నక్షీణప్రథితాస్త్రశస్త్రనివర ♦ త్వాంచత్పతాకాఘన
త్వాక్షుద్రాష్టతురంగయుక్తతపనీ ♦ యస్యందనారూఢుఁడై.

ఉ. ఏగి కఠోరసాయకము ♦ లేసిన నక్కపివీరుఁ డాత్మలోఁ
గ్రాఁగి కొలంత గానికిను ♦ కన్ గదఁ జేకొని తన్నునెల్లెడన్
మూఁగి కలంచు దానవచ ♦ మూపతులం బరిమార్చి వానికిన్
వీఁగక సంగరోత్సుకత ♦ వెస్టడి భగ్నశతాంగుఁ జేసెన్. 173

ఉ. అంత సహాయశూన్యుఁడయి ♦ యాసురరాజతనూజుఁ డాహనూ
మంతుపయిం గరాళముగ ♦ మార్గణముల్ వడినింప వానికా
వంతయుఁ గొంకు లేక వెస ♦ నాతనిఁ గైకొని చిల్వతేనినా
గాంతకుఁ డెత్తుకొంచుఁ జను ♦ నట్లుగ నింగికి నేగెఁ గ్రమ్మఱన్.

క. ఎప్పటితోరణమునకుం
గుప్పన దిగి తనదుగబ్బి ♦ కుఱువులసత్వం
బొప్ప నిఱికించి రక్తము
చిప్పిలఁ గేల్గోయి వాని ♦ శిర మడఁచి వెసన్. 175

క. అక్షున్ రక్షస్సేనా
ధ్యక్షున్ సంగ్రామదక్షు ♦ నస్త్రవిచక్షున్
వృక్షాటనహర్యక్షుం
జాక్షణ మక్షుద్రశక్తి ♦ నవనిన్ వైచెన్. 176

వ. అట్లు వైచిన గతప్రాణుండై పడియున్న రావణిం జూచి హత
శేషదోషాచరులు పాఱి దశకంఠోపకంఠంబుఁ జేరి కుంఠితో
త్కంఠులై యక్షునిపాటు నాటించిన. 177

శా. హాహంకారభయంకరభ్రుకుటిధూ ♦ మాంతర్జ్వలద్దృష్టివి
ర్వ్యాహావిర్భవవిస్ఫులింగచయముల్ ♦ రాలంగఁ గ్రవ్యాదసం
దోహం బెల్లవడంకఁ జూచుచును బు ♦ త్త్రున్ సారెవాక్రుచ్చుచున్
హాహాకారము సేయుచున్ దనుజవం ♦ శాధీశ్వరుం డత్తఱిన్.

క. నాదాయ వధింపమి పవ
నాదాయతభుజ యశోధ ♦ నా దాయాదా

నాదాయూదులలోఁ దగు
నాదాయూదవర మేఘ ♦ నాదా యనుచున్. 179

క. తండ్రి కెరఁగి తన తేజునఁ
దీండ్రించుచుఁ గడిమి మెఱయ ♦ దితిసుతవనికిన్
జండ్రిసెక యనఁగఁ గొఱకొఱ
గూండ్రిలుచున్నట్టిప్లవగ ♦ కుంజరుఁ దాఁకెన్. 180

వ. అట్లు తాఁకి తేఁకువ మీఱ సోఁకుమూఁకలం బురికొలుపుకొ
ని ఘోరనారాచపరంపరలు నిగుడించిన. 181

క. తత్సాయకములకు నభ
స్వత్సూనుఁడు సరకుఁగొనక ♦ సరగున గిరిభి
జ్జిత్సైన్యముఁ గలఁచెన్ సమ
రోత్సాహ మెలర్ప నసుర ♦ యుద్ధతుఁ డగుచున్. 182

క. దిక్ప్రికముఖనిఖిలాధ్వర
భుక్తారినికరంబు గాఁగఁ బూనికెనఁ జతు
ర్వక్త్రాస్త్రమేసె నద్దశ
వక్త్రసుతప్రవరుఁ డలుక ♦ వాయుజుమీఁదన్. 183

క. ఏసిన నప్పుడ తోయరు
హాసనుకృప బంధముక్తుఁ ♦ డై దశముఖుతో
మోసాలఁ గొన్ని నుడుగులు
బాసించెద నంచుఁ గట్టు ♦ వడి న ట్లుండెన్. 184

వ. అప్పు డయ్యింద్రజిత్తుండు తనబలంబుతో నక్కపివీరుం జుట్టు

కొని. 185

క. పట్టికొని మెడకుఁ గాళ్లకు
గట్టిగఁ దనబండిత్రాళ్లఁ ♦ గట్టించి కడున్
ధట్టించుచుఁ గట్టెదుటం
బెట్టించినఁ దండ్రి గని క ♦ పిప్రవరునితోన్. 186

క. ఎవ్వఁడవు నీవు జనకుం
డెవ్వఁడు నీవంశ మెద్ది ♦ యెవ్వఁడు నీరా
జివ్వన మేటికిఁ బెఱికితి
వెవ్వఁడు ని న్ననిచె నిచటి ♦ కిన్నియుఁ జెపుమా. 187

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె ♦ నాసురరాజ పరాకు లేకనే
వినుము హనూమదాఖ్యుఁడను ♦ వృక్షచరాన్వయుఁడన్ మరు [త్సుతుం
డను రవిసూతికిన్ సచివుఁ ♦ డన్ రఘువీరునిబంటు భూనుతం
గనుఁగొనవచ్చితి న్నెమకి ♦ కాంచితి నిచ్చటఁ గోర్కెమీఱఁగన్.

క. పనివినుచు మఱలి నీద
ర్శనమునకే వనము పెఱికి ♦ రక్షోవరులం
దునుమాడితి నాయెఁగదా
విను మిఁక నొక చెప్పెదన్ వి ♦ వేకముతోడన్. 189

గీ. పరసతీవాంఛ పాతక ♦ మరయ మఱియు
జనకకన్య జగన్మాన్య ♦ జనుల కెల్లఁ
దల్లి యగుఁ గాన నీచెడు ♦ తలఁపు లుడిగి

సీత నర్పించి రఘువీరుఁ ♦ జేరి మనుము. 190

క. హాస్యం బని చూడకు పం
చాస్యాస్త్రాసనవిభేది ♦ యగుటెఱుఁగవె వై
రస్యము నీకేలా ప
ఙ్క్తిస్యందననందనుండు ♦ తెలియఁగ నరుఁడే. 191

క. హస్త్యశ్వశతాంగభట
స్వస్త్యంచత్ప్రాజ్యరాజ్య ♦ సంపద లిటుఁ జా
లస్త్య చెడనేల తీక్ష్ణగ
భస్త్యన్వయదేవి నిచ్చి ♦ బ్రదుకుము సుఖివై. 192

గీ. వలదు వైరంబు జానకీ ♦ వసునితోడఁ
గ్రొవ్వి కొఱవిని దల గోఁకు ♦ కొనఁగ నగునె
వినుము నామాట వైదేహి ♦ వెస నొసంగి
మనుపు మనుము దయాళుండు ♦ మనుజవిభుఁడు. 193

వ. అని యనిలతనయుఁ డల్కు లేక చుల్కనగాఁ బల్కినం గ
నలి దనుజవల్లభుండు దనభటులం జూచి యీక్రోఁతి రఘునే
తకు దూత నంచు నిర్భీతి నేతెంచి సీతకుం జేతఃప్రీతిగా భా
షించి మాతో నీతీరున వదరంబోడంగెం గావున. 194

క. తలఁ గొట్టి శాంకరికి వెస
బలివెట్టినఁ గాని వీఁడు ♦ బ్రతికిన మీఁదన్
సెలకట్టె లంకలో దను
జులఁ బట్టివధించుజాడఁ ♦ జూచుచు నుండున్. 195

గీ. అనుచు నాగ్రహియై యున్న ♦ యన్నతోడ
నాదరంబుగఁ బలికెఁ ద ♦ త్సోదరుండు
ధన్యజనభూషణుండు స ♦ ద్భాషణుండు
ద్వేషికులభీషణుండు వి ♦ భీషణుండు. 196

క. దూతం ద్రుంపఁగఁ దగ దతి
పాతక మన దశముఖుండు ♦ ప్లవగులకు మహా
ప్రీతి యగుఁ దోఁకఁ గావున
ఖ్యాతిగ వాలంబుఁ గాల్చి ♦ యనుపుఁ డటన్నన్. 197

క. మూఁకలుగా రాకాసులు
వీఁకఁ జను దెంచి పట్టి ♦ వృక్షచరుని పెం
దోఁకకు నూనెం దడిపిన
కోఁకలు కడ వెళ్లఁ జుట్టి ♦ కొన నలిపి వెసన్. 198

గీ. అనల మంటించి తమపుర ♦ మంత ద్రిప్పి
కట్లు విడఁ దీసి పొమ్ము మ ♦ ర్కట యటన్న
నంత నామాట పంటవ ♦ లంతిపట్టి
విని మనంబునఁ దలఁకుచు ♦ ననలుఁ దలఁచి. 199

క. వైశ్వానర యస్మత్ప్రా
ణేశ్వరదూతకు భవత్సు ♦ హృత్పుత్త్రునకున్
విశ్వజగదద్భుతంబుగ
శశ్వచ్ఛీతలుఁడ వగుము ♦ సౌఖ్య మెలర్పన్. 200

క. అని జనకతనయ మనమున

ననలుని వినుతింప నిచట ♦ ననిలజునకుఁ జ
ల్లని హల్లక వల్లరిచా
ద్పున నున్న ముదంబు నొంది ♦ పొంగుచు నంతన్. 201

ఉ. గుళ్లెగఁ బ్రాఁకి యున్నగర♦గోపురశృంగము లెక్కి నిక్కియుం
గళ్లకు దాఁటి సౌధముల♦గంతులు వైచి పసిండికొల్వుసా
వళ్ల నటించి యట్టముల♦వ్రాలి చొకారపుటోడుబిళ్లలం
ద్రుళ్లి మహోపకారికలు♦దూరిగృహంబులనిల్చి వెండియున్.

క. ధనధాన్యరత్నభూషణ
ధనురస్త్రాయుధసమగ్ర ♦ ధామంబులు న
ర్తనకేళీగంజామ
జ్జనశాలలు గలయఁ దిరిగి ♦ సంతస మెసఁగన్. 203

క. అనలున కేకాహుతిగా
దనుజపురము నింపఁ జిచ్చుఁ ♦ దరికొల్పిన గొ
బ్బున మండఁజొచ్చె ననురే
శున కెంతయు భావ్యసర్థ ♦ సూచక మగుచున్. 204

క. ఆయెడను వారు లందఱు
హా! యెక్కడిక్రోఁతి వచ్చె ♦ రా పజ్క్తిముఖుం
డా యమ్మ సీతఁ దెచ్చుట
నే యింత యయ్యెఁ గద యింక ♦ నేమగునొ కదా. 205

గీ. అనుచు గృహములు విడిచి బ ♦ యల్లువట్టి
రంత దశకంఠుఁ డత్యంత ♦ చింత నగరు

వెడలి కడ నిల్చె నష్టం డా ♦ వృక్షచరుఁడు
సీతఁ గ్రమ్మఱ సరసి సం ♦ ప్రీతి నెరఁగి. 206

గీ. ఆనఁ గొని వార్ధిఁ జిచ్చార్చి ♦ పూనికొనిన
లీల నుడుపీథిఁ జని యుద ♦ గ్వేలఁ జెంది
కంటి వైదేహి రఘువీరు ♦ కాంత ననుచు
నచటికపులకు వినిచె వృ ♦ త్తాంత మంత. 207

మ. కుతుకం బొప్పఁగ నమ్మరుత్తనయుఁ జే ♦ ర్కొంచున్ స్వరా
[ట్ప్రాతుగ్ని
నతి భూభృచ్చరు లర్కసూనువధుకాం♦తారంబు సొత్తెంచి
[వాం
ఛితముల్ దీర ఫలాదు లామనిగ భ♦క్షింపంగఁ దత్పాలకుం
డతిభీతిన్ గపిసూతి కేర్పఱుపఁ గో♦పాశ్చర్యహర్షాత్ముఁడై.

శా. సీతాదర్శనకౌతుకోద్ధతిని చ ♦ ర్చింపంగఁ గాదేని ని
ర్భీతిన్ మద్వన మట్లు సొచ్చెదరె వా ♦రిన్ వేగ దోతెమ్మసం
జేతఃప్రీతిగ నంత మర్కటభటుల్ ♦ చేరంగ నేతెంచి ప్ర
ఖ్యాతుండైనమరుత్సుతుండు పలికెం♦గాకుత్స్థుతో మ్రొక్కు
[చున్.209

శా. కంటిన్ జానకి నీదుకాంతఁ ద్విజగ♦త్కల్యాణి నాయమ్మచే
వింటిం దొంటిమిథఃకథల్ మఱి శిరో♦విన్యస్తరత్నంబుచే
కొంటిం గ్రమ్మఱ నానవా లిదియె కై♦కొమ్మంచు నర్పింప వా
ల్గంటిం జూచినయట్ల చూచికొనియెం♦గాకుత్స్థుఁ డానందియై.

మ. కొని యెక్కించుకసేపు చూచి సతిఁ బే♦ర్కొంచుచు న్విషా
[దించుచు న్
హనుమద్భాషిత మెల్లఁ గల్లయనిమో♦హభ్రాంతిఁబల్కంగఁజ
య్యన సుగ్రీవుఁడులక్ష్మణుండుమదం♦బారంగనూరార్పనం
తనె వృత్తాంతము దెల్పె సర్వము జగ♦త్ప్రాణాత్మజుం
[డెంతయు న్.211

వ. అటు లనిలతనయసమావేదితసకలవృత్తాంతుండై రఘువరుం
డు లక్ష్మణసుగ్రీవాంజనేయాదులం గూడుకొని ప్రమోదంబు
న నుండె నప్పుడు. 212

శా. అంభోజాసనసంభవాదిమునిలో♦కాగీకహృద్యప్రదా
కుంభిక్రవ్యభుగుగ్రజీవనమరు♦ద్గాఘాంఘ్రిరూపాంచితా
జంభారాతిముఖామృతాశనసదా♦సంపూజ్యపాదాంబుజా
కుంభీపాకవిలుంఠనాఖ్యజగద♦త్యుద్రాభిధానాక్షరా. 213

క. షడ్గపనజనక వృషసా
మ్రాడ్లాంఛన పీఠనగర ♦ మందిర సరసీ
రుడ్లోచనాస్త్ర రజనీ
రాడ్లోకహితానలాక్ష ♦ ప్రమథాధ్యక్షా. 214

మాలినీవృత్తము. దివిషదవనతోషా ♦ దీపితాంగార్థయోషా
కవిగురునుతభాషా ♦ ఖండితాశేషదోషా
పవనహరణరోషా ♦ సాధుచిత్తాబ్జపూషా
కువలయహితభూషా ♦ కుక్కుటాధీశ వేషా.

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము
శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమద్గిరివరధామా
సామజదానవవిరామ ! సన్నుతసుగుణ
స్తోమా సంభృతమిహికా
ధామా కృకవాకురూప ! దైవలలామా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు. 2

ఉ. వానరవల్లభుండు కపి ! వాహిని సర్వముఁ జూపి వీరలా
దానవనాథసంహరణ ! దక్షులు లోకము లెల్లఁ బుక్కిటం
బూనుబలాఢ్యులింక జయ ! ముంగొనమంచిముహూర్తమిప్పుడే
మానవనాథ లెమ్ము హను ! మంతునిఁ గైకొనువాహనంబుగన్

క. భవదవరజుండు తారా
భవుపై రాఁగలఁ డటన్నఁ ! బరమోత్సుకతన్
తివిరి నలనీలశతబలి
గవయగవాక్షానువింద ! గజులున్ మఱియున్. 4

క. భరత ప్రజంఘ దధిముఖ

శరభ కుముద మైంద వింద ♦ జంఘ పనస కే
సరిముఖ సేనానాథులు
తరణితనూజాజ్ఞ బాహు ♦ దర్ప మెలర్పన్. 5

క. ముందటను వెనుకఁ గ్రేవల
సందడి నరుదేరఁ బనస ♦ సంభవతారా
నందనుల నెక్కి పక్కి
స్యందనసూనులు చనంగ ♦ సంతస మెసఁగన్. 6

సీ. నిర్భరభేరికా ♦ నిర్ఘోషనిర్గళ
త్కకుబంతగజఘటా ♦ కర్ణపుటము
స్ఫుటపదఘట్టనో ♦ ద్భూతధాత్రీరజః
కర్దమితాభ్రగం ♦ గాఝురంబు
వాలచాలనజాత ♦ వాతాహతోద్ధూత
విభ్రమత్కాంతార ♦ వృక్షచయము
హేలాసముల్లాప ♦ కోలాహలారవా
త్యంతపూరితభూన ♦ భోంతరంబు
యాతువధహేతుగమనకృ ♦ చ్ఛాత్రిమన్యు
జనితహుంకారభయచల ♦ ద్వనకుభృద్బి
లాంతరవిలీనకంఠీర ♦ వాదిమృగము
నగుచు నడిచెను గపిసైన్య ♦ మధిపుమ్రోల. 7

క. వడి చిత్ర మొప్ప నిటు లది
నడిచి పృథులసహ్యమలయ ♦ నగరాజంబుల్

గడిచి మహేంద్రాద్రీంద్రము
విడిచి రఘువరాజ్ఞ నరిగె ♦ వేలావనికిన్. 8

వ. అవ్విధంబునం జని తద్వనజాతనానావిధమధుమధురఫలాదిక
పరిశమితక్షుత్క్షామం బగువానరబలస్తోమంబు పరివేష్టింపఁ గా
సల్యానందనుండు సలక్ష్మణుండై యొక్కరమ్యప్రదేశంబున
విశ్రమించి యిష్టకథాలాపంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నంత. 9

చ. మనరిపుఁబఙ్క్తికంఠునతి♦మన్యుతరాముఁడుదుంచునిప్పుడం
చును బలభేది సింధువిభుఁ♦జూడఁగ రమ్మనికాన్కగాఁగఁగాం
చనవలయంబు ఘస్రమను♦చారునిచేతను బంపెనో యనం
గను జరమాద్రిచెంతకు జ♦గద్ధితబింబము సేరె నయ్యెడన్.

క. సంధ్య దనర్చెను సురపరి
పంథ్యున్నద మణఁచు భువన♦పతి కృపఁ దమి ని
ర్వంధ్య మగు ననుచు నెత్తిన
కంధ్యధిపునిమణిపతాక ♦ కాంతియొ యనఁగన్. 11

శా. ఖద్యోతాత్మజముఖ్యవృక్షచరసం♦ఘాతంబుతో రాముఁడు
ద్యద్యాదోధి తటస్థుఁ డయ్యె నని వీ♦తోత్సాహియై శాంబరీ
విద్యన్ వారలఁ జిక్కుసేయఁ గ్రతుభు♦గ్విద్వేషి నీలాంగపూ
ర్వద్యోసంచరపఙ్క్తు లంపె ననుతే♦వం బర్వెఁ బెంజీఁకటుల్.

శా. వేలాసంస్థితుఁ డైనరాఘవవిభున్♦వీక్షింప దేవాంగనల్
పౌలోమీధవనీలజాలఖచిత♦ప్రాసాదకుడ్యంబులన్
బోలన్ సోరణగండ్లు ద్రవ్వి ముకురం♦పుంబిళ్లలందందులన్

వాలాయంబుగ నిల్పిరో యనఁగఁగ ♦ న్పైటికడపించారకల్.

క. సకలహరిద్వ్యాప్తభయా
సకగాఢధ్వాంతమత్త ♦ నాగాధిపమ
స్తకవిన్యస్తామలవ
జ్రకృతాంకుశ మనఁగఁ ♦ జదలశశధరుఁ డొప్పెన్. 14

వ. అంత. 15

క. చారులచే రఘువీరులు
వారిధితీరమునఁ బ్లవగ ♦ వాహినితోడన్
ధీరత డిగి రని విని లం
కారాజు భయానకప్రా ♦ కంపితమతియై. 16

వ. సత్వరంబుగా నొక్క గోపురం బెక్కి. 17

క. వేలారణ్యపరిస్థిత
గోలాంగూలాధినాథ ♦ కోలాహలముల్
వాలెం బాలించి మహో
దోళితహృదయుఁ డయి గతకు ♦ తూహలవృత్తిన్. 18

వ. సరభసంబుగా సభామండపమునకుం జనుదెంచి. 19

శా. ఆస్థానస్థితమంత్రిబంధుసుతసై ♦ న్యాధీశులం జూచి ధై
ర్యస్థైర్యంబులు మీఱ మీ రరసికా ♦ ర్యాలోచనల్ సంగర
ప్రస్థానంబు దొలంగునట్లుగ రిపుల్ ♦ రాకుండునట్లు న్నితాం
తాస్థం జేయుఁ డటన్న వారలు సము ♦ ద్యద్గర్వసంఛన్నులై.

ఉ. ఉష్ణసుధామయూఖుల ని ♦ జోద్యదనుజ్ఞఁ జరింపఁ జేయ వే

కృష్ణగళాగ మెత్తవె ధ♦నేశుజయింపవె కింకరాళిగా
జిష్ణుముఖామృతాశనులఁ♦జేయవె యీగతి బాహుసత్త్వవ
ర్ధిష్ణుఁడ వైననీ కిపుడు♦దీనత యేటికి రాక్షసేశ్వరా. 21

ఉ. రాఘవు లెంతవారు కపి♦రా జన నెంతటివాఁడు దక్కఁకీ
శౌఘము లెంత దానవసు♦ధాశనకిన్నరసిద్ధసాధ్యసం
శ్లాఘనవిక్రమంబులఁ జె♦లంగెడుమ మ్మనుపన్ భయానకా
మోఘశిలీముఖంబులను ♦ ముంతుము ద్రుంతుము చింతు
[మెంతయున్. 22

గీ. అన విభీషణుఁ డపుడు క♦ట్టల్క నిట్టి
వెడఁగునుడువుల రిపులు చే♦ట్పడిరె చాలుఁ
గపి యొకటి వచ్చి పుర మెల్లఁ♦గాల్చువేళ
నెచట నుంటిరి సిగ్గుగా♦దేమి మీకు. 23

మ. అని వారిం జెడనాడి యగ్రజుమొగం♦బై వీరివీరోక్తులన్
మనకార్యంబులు చక్క నౌనె దశకం♦ఠా ధర్మ్యవాక్యంబిఁకన్
విను మవ్వానరులున్ రఘుప్రవరులు♦న్విచ్చేయకుండంగ భూ
తనయం గ్రమ్మఱ నిమ్మనంబలుకకం♦తన్ లేచిపోయెన్ వడిన్.

వ. అంత మఱునాఁడు విభీషణుండు సభామండపంబున సింహాస
నాసీనుండై యున్నయన్నకడకుం జనుదెంచి నమస్కారపూ
ర్వకంబుగాఁ బూర్వగీర్వాణసార్వభౌమునందర్శనంబు గావిం
చి తదభ్యుజ్జ్వరత్నప్రకీర్ణసువర్ణపీఠికాసముదీర్ణుం డగుకుంభక
ర్ణునకు నతిభక్తి నతి యొనర్చి తత్తదాజ్ఞ నర్హాసనంబునంగూ

ర్భుండై నప్పు డప్పఙ్క్తికంఠుండు కృతోత్కంఠుండై ప్రసం
గవశంబున. 25

క. జిఘ్రుమతి నరుగ శూర్పణ
ఖాఘ్రాణశ్రుతులు దెగుట ♦ ఖరుపాటు రఘు
వ్యాఘ్రాంగనఁ దెచ్చుటయును
శీఘ్రముగా వినిచెఁ బనఁటి ♦ చెవులబలియుతోన్. 26

చ. వినిచినఁ గుంభకర్ణు డతి♦విస్మితుఁడై దశకంధరా వరాం
గన నెనయం దలంచుట య♦ఘంబు జగంబున కంబయైనరా
మునిసతిఁ బొందఁ గోరుదురె♦మున్నగ దైత్యులసంహరించిని
న్ననిఁదునుమాడఁ జేరఘుకు♦లాధిపుఁ డారయమర్త్యమాత్రుఁ డే

క. ని న్నన్న నేమి యున్నది
ము న్నన్నలినాసనుండు ♦ మువ్వురున లిఖిం
చె న్నెన్నొసల న్మఱిగా
కున్న న్నీకిట్టిబుద్ధి ♦ యుదయించునొకో. 28

వ. అని పలికి యగ్రజుమొగంబుఁ జూచి తనవచనంబులకుఁ గో
పోద్దీపితహృదయుం డగుట యెఱింగి క్రమ్మఱ నతనికి శ్రవణా
నందంబుగా నిజవిక్రమాటోపం బేర్పడ నిట్లనియె. 29

క. మద్భుజవీర్యము మెఱయ జ
గద్భయదంబుగ రణోర్విఁ ♦ గాకుత్స్థుల న
త్యద్భుతముగఁ ద్రుంచి ఖరాం
తోద్భవముఖకపుల మెసవి ♦ యొప్పెద బలిమిన్. 30

వ. అని యఖర్వగర్వసంభన్నుండై మహోత్సాహంబునం బలు
కుచున్నంత. 31

గీ. పనఁటిపేనుల రాకాసి ♦ పలుకు లలుక
నాలకించి విభీషణుం ♦ డలుకు లేక
యీరుచౌవంచ మొగముల ♦ పేరిసోఁకు
మూఁకదొరఁ జూచి పల్కెఁజీ ♦ కాకు నొంది. 32

క. ముచ్చిలి రఘువరు దేవిం
దెచ్చినయటఁగోలె వీటఁ ♦ దీఱనిదోసఁగుల్
విచ్చలవిడిఁ బుట్టెం జుమి
చెచ్చెర నపరాధి ననుచు ♦ శీలము వెలయన్. 33

గీ. మానవతి నిమ్ము యతఁ డస ♦ మానబలుఁడు
మానవేశుండు సత్కృపా ♦ మానసుండు
మాననీయుండు నీయను ♦ మాన మేల
మానఁ దగు వైర మాలింపు ♦ మా నయోక్తి. 34

క. ఈకరణి నివుడు వేఁడిన
నేకీడును రాము మీఁద ♦ నిటకు మిగిలినన్
వీఁకం జెయిసెకఁ జెందిన
నాకులు బెమ్మన్నరీతి ♦ యమరారాతీ. 35

ఉ. తోఁకను జుట్టవెట్టికొని ♦ తోయధిలోపలఁ బెక్కుమార్లు నీ
వీఁకను ముంచినట్టిహరి ♦ వీరు సురేంద్రతనూజుఁ డుగ్రించి యా
చీఁకటిగొంగపట్టిఁ గపి ♦ సేనకు రాజును జేసెఁ గాన బల్

తేఁకువ రాముతోడఁ బగఁ ♦ దెచ్చుకొనం దగదంచుఁ జెప్పినన్.

వ. ఇంద్రజిత్తుం దప్పఁడు లాంగూలసంఘట్టనసముద్భూతక్రోధ ప్రపూరితాంతరంగముక్తకంచుకకరాళకాలవ్యాళ భూత్కారంబుపోలికను హుంకారంబు సేయుచు విభీషణుం జూచి పరిభవవ్యాహారంబుల నిట్లనియె. 37

ఉ. పందవు గాన నీవిటు వి♦పక్షులు దక్షు లటంచుఁ బల్కె మమ్మందఱఁదూలనాడినభ♦యంబెదఁ బుట్టెనె పోర మున్ను సంక్రందనుఁ గెల్చినట్టియతి♦గాఢభుజాబలశాలి నైననా ముందర మర్త్యులంగపిస♦మూహములంగొనియాడఁ బాడియే.

క. ఇంటిబలంబును దెగడుచు
నొంటమివారలను బొగడు ♦ చుంటయు వింతే
కంటిమి యిటుఁ గుసి గుద్దలి
నంటిన వనమెల్లఁ జెఱుచు ♦ నంటకు గుఱిగాన్. 39

మ. అని దైత్యాధిపునగ్రసూతి పరిభా♦వాలాపముల్ పల్కనంతనె దేవాంతక శోణితాక్ష వికటో♦న్మత్తప్రహస్తాసిరోమ నికుంభాది సురారిసైన్యపతు లా♦త్మస్వామికిం బ్రీతిగాఁ గినుకం బల్కి రట విభీషణు నధి♦క్షేపోక్తు లొక్కుమ్మడిన్.

మత్తకోకిల.

ముజ్జగంబులు గెల్చె వాసవు♦మోసపుచ్చె దురంబులో
గుజ్జువేలుపుఁదంట్రి కిల్లగు♦కొండ యెత్తెను జాలువా
బొజ్జసామికొలంబునందునఁ ♦ బుట్టినట్టిసురారితో

నొజ్జరీతిని బజ్జఁ జేరి దు♦రోక్తులాడఁగఁ బాడియే. 41

వ. అనిన నవ్విభీషణుండు. 42

ఉ. నాన యొకింత లేక తగు♦ నా నయశాలులయట్లు పల్కఁగా
నాన యటున్న దీపతికి♦నానదు వీనులయందు మున్నె నే
నానలినానన న్మరల♦నానరనాథున కిమ్మటన్న నా
నానతరత్ను వేఁదుఱుత♦నాన నలంతిగఁ జూడఁబాడియే. 43

మ. అని సైన్యేశుల ధిక్కరించి దనుజా♦ధ్యక్షుం బరీక్షించి రా
మనృపాలాగ్రణిసత్త్వ మీ వెఱుఁగవే♦మారీచుఁ జక్కాడె శూ
ర్పణఖన్ మున్నె విరూపిఁ జేసె ఖరుఁ బో♦రంగిటణంగించెఁగా
విను మట్లే చెడనేల ప్రోచునిను ను♦ర్వీపుత్త్రి నర్పించినన్.

క. శిష్టజనరక్షకుండును
దుష్టధ్వంసకుఁడు గానఁ ♦ దొలుతను నీదు
శ్చేష్టలు విడిచియు రామున
క్లిష్టముగా సీత నొసఁగు ♦ మిటుగా కున్నన్. 45

ఉ. వేఁడివెలుంగువంగడపు♦వీరునివి ల్కడలిం జనించు పె
న్వాఁడిలకోరి గాలిచెలి♦వావిరి రక్కసిమూఁకమూఁకతోఁ
గూడినలంక యన్ వెడఁద♦కోన దహింపక యున్నె యక్కటా!
వేఁడుము మామకోక్తి విని♦వేరము మానుమునీవునావుడున్.

క. ఇచ్ఛ గలదేని మదిని భ
వచ్చరణమునందుఁ బొగడ ♦ వలెఁ గాక సభన్
దుచ్ఛోక్తు లేల ప్రేలెదు.

మచ్ఛక్తి యెఱుంగ లేవు ♦ మతకరి వగుటన్. 47

క. పొంగుచు వెంగళివలె నా
ముంగల రఘుపుంగవులను ♦ మురియుచుఁ బల్కా
రుం గొనియాడెద వికఁ నా
కుం గూడదు నోరుమూసి ♦ కొనుము సహింపన్. 48

వ. అనిన విభీషణుండు. 49

ఉ. నే నిపు డెన్నిభంగులను ♦ నీ కిటు తెల్పినఁ జీమకుట్టిన
ట్లైనను గాక యుండె నిఁక ♦ నారఘువీరుని శాత ఘోరబా
ణానలకీలలన్ మిడుతయట్లు ♦ లడంగఁగ నీకుఁ దోయరు
డ్యోని లిఖించెఁ బూర్వకృత ♦ యోగము తప్పునె యెట్టివారికిన్.

వ. అని హితోక్తులు పెక్కుభంగులం బోధించినం బరాఙ్ముఖుం
డగుటకుం గోపించి. 51

సీ. వెండియు నిట్లను ♦ వివిధభూషణమణి
ప్రకరముల్ కాన్కలు ♦ పట్టి నీవు
మనఁగఁ గోరితివేని ♦ మహిసుత నర్పించి
విశ్వేశు రఘువీరు ♦ వేఁడుకొనుము
నావుడుఁ బజ్క్తికం ♦ ధరుఁ డాగ్రహోగ్రుఁడై
మెఱుగారుకరవాల ♦ మొఱను వెడలి
కేలఁ గీలించుచు ♦ క్షితి తల్లడిల్లంగ
దిగ్గన గద్దియ ♦ డిగ్గ నుఱికి
తోంచి వడఁదోంచి కొఱకొఱఁ ♦ జూచి యిచట

లేచిపా మ్రింక బ్రాణముల్ ♦ గాచికొనుచు
ననిన నివ్వెరపడి వాని ♦ యపరిమితన్రు
శంసతకుఁ జాలఁ జింతించి ♦ చనఁ దలంచి. 52

శా. అన్నా! లీకహితాన్వయేశ్వరునిబా♦హాశక్తిసామాన్యమే
యన్నా! యెన్నివిధంబులన్నమిదుపా♦యంబేయుపాయంబునీ
కన్నా! కూడ దటన్న నాఫలము ల♦భ్యంబయ్యె నీచెల్మి సే
య న్నాకుం బనిలేదటంచునునిజా♦ప్తామాత్యసంయుక్తుఁడై.

పంచచామరము.

విభీషణుం డహంకరించి ♦ వేది డిగ్గి నిల్చి యా
సభాసదుల్ వినంగ నగ్ర ♦ జన్ముతో ననెన్ జగ
త్ప్రభున్ శరణ్యునిన్ దయాంబు ♦ రాశి భక్తవత్సలున్
ప్రభాకరాన్వయేశు రామ ♦ భద్రుఁ గొల్వ నేగెదన్. 54

క. అని డిగ్గున సభ వెల్వడి
చని జననికి విన్నవించి ♦ జనయిత్రిని పీ
డ్కొని వేగమె గగనపథం
బున నరుదేరంగఁ దపన ♦ పుత్త్రుం డచటన్. 55

క. కని వారిఁ బజ్త్రికంఠుఁడు
పనిచినదూత లని తలఁచి ♦ ప్లవగభటులకున్
గినుకం జూపి వధింపుం
డని పలుక విభీషణుఁడు భ ♦ యాతురుఁ డగుచున్. 56

చ. వనచరవీరులార దశ♦వక్త్రునకుం దగ నీతి చెప్పఁ బో

యినఁ గడు నల్గి తన్నె వినుఁడింక విభీషణుఁడన్ సురారి కే
ననుజుఁడఁ గాన భీరుఁడ మహాత్ముశరణ్యుఁ విశ్వవంద్యుఁ బా
వను రఘువీరునిం గొలువ వచ్చితిఁ దెల్పరె? నన్నుఁగావరే?

మానినీవృత్తము.

నావుడు భాస్కరనందనముఖ్యులు నమ్మకయారఘునాథునితో
భావమునందలఁపంగ నిజంబు విపన్నుఁడుగాఁడతిపాపులుమా
యావులు దానవులాదరణంబున కర్హులుగా రనసయ్యెడ న
ప్పావని యాతఁడు భక్తుఁడె యంచు నృపాలునకేర్పఱుపం
[గృపతోన్. 58

ఉ. ఏఁడి విభీషణుండు వడి నీడకుఁ దోడ్కొని రండు భీరుఁడై
వేఁడినఁ బ్రోవకుంటతగ వేమటియాతఁడెకాదు నెమ్మదిన్
నూఁడు దలంతునే శరణుఁ జొచ్చిన రావణు నైనఁ బ్రోచెదన్
వాఁడి యడంగి పోవుమని నన్ రఘువంశ్యులుప్రోవ రేతగన్.

వ. అని పలుకురఘువరుపలుకుల కపరిమితానందంబు నొంది. 60

క. విద్యుక తెచ్చిన సరసీ
రుడ్విభుతనయాదికపివ రుల్ వేగ తురా
షాడ్వైరిసోదరున్ గ్రహ
రాడ్వంశ్యునిమ్రోల నిలుపఁ బ్రమదం బొదువన్. 61

వ. రఘువీరునకు సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి విభీషణుం
డిట్లనియె. 62

ఉ. దేవ భవత్కటాక్షశుభ దృష్టికిఁ బాత్రుఁడ నైతి నెంతయుం

దావకపాదపద్మముల♦దర్శన మబ్బెఁ గృతార్థి నింక నీ
సేవకుఁ గాఁగఁ బ్రోవు మనఁ♦జిత్తమునన్ముదమందినీవిఁకన్
రావణువిక్రమంబు నను♦రవ్రిజదర్పము తెల్పవే యనన్.63

మ. సమరాభీలునిఁ బఙ్క్తికంఠుఁ దెలుపన్♦శక్యంబెతత్సోదరుం
డమితోద్యద్భుజదర్పశాలి ఘటక♦ర్ణాఖ్యుం డజేయుండు వి
క్రమసంపూర్ణుఁడు మేఘనాదుఁ డనిదు♦ర్వారుండు సేనాధిప
ప్రముఖుం డైనప్రహస్తు గెల్వఁగలరే♦బ్రహ్మాదులాలంబునన్.

కం. తక్కినరక్కసిగములం
జక్కలదొరదారి తేరి ♦ చూడఁగలఁడె? నీ
కొక్కనికిఁ గాక యొరులకుఁ
జక్కాడఁగ నిక్కువముగ ♦ శక్యమె యనినన్. 65

కం. పాలించెద నినుఁ జెలిగా
నేలించెద లంక కీవె ♦ యేలిక గాఁగన్
గాలించెదఁ గనుఁబ్రామినఁ
గూలించెద వాని దనుజ ♦ కోటులతోడన్. 66

గీ. అని విభీషణుఁ జేపట్టి ♦ యనుజుఁ జూచి
భ్రాతృలంకాపురీరాజ్య ♦ పదవి కితని
నొనర నభిషిక్తు వెసఁజేయు ♦ మనిన నటులె
చేసె సురదుందుభులు మింట ♦ మ్రోసె నంత. 67

గీ. ప్రొద్దుకొమరుండు కరువలి ♦ ముద్దుపట్టి
యును విభీషణుననుమతిఁ ♦ గొని రఘూద్వ

హాలుని సరిద్వరలంఘనం • బునకుఁ బ్రీతి
వార్ధిఁ బ్రార్థింపవలె నన్నఁ • బార్థివుండు. 68

వ. రమణీయం బగునొక్కవాలుకాతలంబున దర్భశయనంబున న
ముద్రప్రార్థనాయత్తచిత్తుండై నితాంతనిష్ఠ నుండె నంత లం
కాపట్టణంబున శార్దూలుం డనువేగువాఁ డొక్కరుండు వ
చ్చి వానరవాహిని కలయం గనుంగొని చని దనుజవల్లభుని
సందర్శనంబు యథోచితవిధిఁ గావించి విభీషణుండు యాతు
ధానరాజ్యాధినాథుండగుటయు దైత్యసంహారంబు సేయుదు
నని రామచంద్రుండు ప్రతిజ్ఞ సేయుటయు సుగ్రీవాంగదప్ర
ముఖవలీముఖసైన్యంబు సమరసన్నద్ధంబై యుండుటయు
మొదలగుసమస్తవృత్తాంతంబు విన్నవింప నతికుపితుండై
కొంతతడవు విచారించి భేదోపాయంబు దలంచి యొక్కదూ
తం బిలిచి యిట్లనియె. 69

మ. శుక నీ వేగి వృథా విరోధ మిటులో • సుగ్రీవ మారాజుతో
నొకమర్త్యార్థముఁ గూడి నీకుఁ దగునే • యూహించిరమ్ము లం
కకుఁ దోఁబుట్టువు గావె రావణునకుం • గాదేని కిష్కింధ క
ర్కకులాధీశునిఁ బాసిపొమ్మనుము స • ఖ్యంబేని నా మారుగాఁ.

క. కాదేనియు లంకాపుట
భేదన మగచరులు నరులు • భేదింపంగా
రా దిఁకఁ జంపెద మను మీ
మీఁదటిపని తెల్లఁగుఁ గాంతు • మిక్కిలిగ్గొనన్. 71

గీ. అన శుకుఁడు కీరమై చని ♦ యగచరేశుఁ
గాంచి రావణుఁ డన్నవా ♦ క్యములు వినిచి
మఱల రవిజాజ్ఞ మర్కటుల్ ♦ పఱచి వానిఁ
బట్టి కట్టల్కఁ గొట్టిన ♦ నిట్టు లనియె. 72

క. పడ మొత్తి రయా రామా
వడిఁ గరుణం జూచి వీరి ♦ వల దని నన్నున్
విడిపింపుము దూత ననన్
గడఁకన్ విడిపించి చనుము ♦ క్రన్నన ననినన్. 73

క. గగనపథంబున కుద్ధతి
నెగసి నిలిచి రవిజుఁ జూచి ♦ యే మనవలె మా
దుగచౌవంచ మోగంబుల
మగనికి మాఱ్మాటఁ జెప్పుమా ♦ చనెద ననన్. 74

మ. నయిదోర్డైనను వాలిఁబోలుననుమీ ♦ త్స్రాపుత్రికం దెచ్చుటన్
వ్యయ మొందున్ దనుజాళి నిక్క మనుమీ ♦ యాదోధి
[లంఘించి వ
న్నియమీఱన్ వెసలంకఁ గెల్తుమనుమీ ♦ నీవింకఁ బోపొమ్మనన్
రయమారం జని తెల్పె నంతయుసురా ♦ రాతీశుతో నంతటన్.

పంచచామరము.

జనాధినాథుఁ డట్లు దర్భ ♦ శయ్యపై మహోగ్రతన్
దినత్రయంబు నిష్ఠనుండి ♦ తేరి చూచి యంతకున్
ఘనీశుఁ డప్రసన్నుఁడయ్యె ♦ ధూర్తుఁ డౌట మచ్చరా

సనంబుఁ దెమ్ము వీనిఁ ద్రుళ్లు ♦ సంహరింతు లక్ష్మణా! 76
మ. అని విల్లందుక యెక్కు-వెట్టి చటుల♦జ్యావల్లికోద్భూతభీ
ష్మనినాదార్భటి విస్తృతత్రయము కం♦పంబొందఁ బేరల్క-తో
ననలాస్త్రాదిమహోగ్రమార్గణము లే♦యన్ సింధుమధ్యస్థ జం
తునికాయంబులు చూర్ణమై జలధి తో♦డ్తోమండఁగాఁ జో
[చ్చినన్.77
గీ. అగ్రజుని జూచి లక్ష్మణుం ♦ డనియె దేవ!
యింతయాగ్రహమున కితఁ ♦ డెంతవాఁడు
నీకృపకుఁ బాత్రుఁ డదియును ♦ గాక మనకు
హితుఁడు భృత్యుఁడు కరుణింప ♦ వే మహాత్మ! 78
వ. అని సుమిత్రాపుత్త్రుండు పెక్కు-విధంబులం బ్రార్థించినం
గౌసల్యానందనుండు. 79
క. అప్పటికి శాంతి నొందక
గుప్పున బ్రహ్మాస్త్రమందు ♦ కొని యరిఁ బోయన్
దప్పెను దరణీందుగతుల్
గప్పెను దమ మవని వడఁకెఁ ♦ గదలెఁ గులగిరుల్. 80
గీ. అప్పు డతిభీతి జహ్నుక ♦ న్యాదిపుణ్య
నదులతో మేనఁ దూఁటులు ♦ వొడల రక్త
ధార లొలుకంగఁ గేల్దోయిఁ ♦ దద్ద మొగిచి
వార్ధి యేతెంచె నారఘు ♦ స్వామికడకు. 81
క. ఏతెంచి రాముపాదా

బ్జాతంబుల కొఱగి మ్రొక్కి ♦ సమ్యద్భక్తిన్
బ్రీతి వొడమ సామోక్తుల
నాతత దైన్యంబు దోఁప ♦ నతఁ డిట్లనియెన్. 82

గీ. దేవ యొకకొంతఁ దెచ్చి మ ♦ థించి తేని
నాదుపట్టిని నీ కిచ్చి ♦ నాఁటినుండి
కడుపులోఁ బెట్టుకొంటిని ♦ గాదె మున్నె
మిమ్ము మఱతునె నేను క్ష ♦ మింపు మీఁకను. 83

క. శ్రీరామచంద్ర నీకుఁ గు
మారిక యగుఁగాదె నాదు ♦ మానిని యీభా
గీరథిని జూచి మైనను
గూరిమి మనుపఁగదె కినుక ♦ కుం బాత్రుఁడనే. 84

చ. కొఱకొఱ మాని నాపయిని ♦ గొబ్బున నీనలునిన్ నగాళిచేఁ
బఱపుగ గట్టు కట్టుటకుఁ ♦ బంపవె యీవెనుముల్కి వేగ ను
క్కఱుగఁగ దృశ్యగుల్మమున ♦ నస్మదరుల్ గల రెంచి వారిపైఁ
బఱపి వధింపవే యన నృ ♦ పాలకుఁ డట్టులె చల్పి పిమ్మటన్.

క. వినుమానికంబుపట్టిని
గనుఁగొని నీ వింక గట్టు ♦ కట్టును నలుఁడి
వ్వననిధి చెప్పినకరణిన్
వనచరులను బనుపు గిరులు ♦ వడిఁ దెచ్చుటకున్. 86

క. నావుడు ముద మందుచు రా
జీవాప్తసుతుండు ప్లవగ ♦ సేనాధిపులన్

రావించి మీరు సేతువు
గావింపఁగఁ దరులు గిరులు ♦ కడుఁ దెమ్మనుడున్. 87

గీ. జాంబవద్గంధవహపుత్త్రి ♦ శరభనీల
దధిముఖాంగదగంధమా ♦ దనసుషేణ
మైంద కేసరివింధాను ♦ వింధముఖ్య
భూధరాటనప్రముతనాధి ♦ నాథు లపుడు. 88

ఉ. లెక్కకు మిక్కిలయ్యెడువ ♦ లీముఖకోటులఁగూడియార్పులన్
జక్కలతోవ వ్రిక్కటిల ♦ క్షోణిచలింపఁగదిక్కులన్నియున్
గ్రక్కున నొక్కపెట్టుగను ♦ గ్రమ్మక నుక్కన వేఱువేఱ నొ
క్కొక్కఁడు పెక్కుకొండలొక ♦ యుర్విధరంబున నేకకీశులున్.

ఉ. తోఁకలఁ జుట్టుచుం దలల ♦ దొంతులు వెట్టుచు నొక్కఁ డొ
[క్కొకన్
గూఁకలు వైచుచున్ నడుమ ♦ గొబ్బునగుబ్బలులందిపుచ్చుచున్
దేఁకువ మీఱ నొక్కపెనుఁ దిప్పఁబెకల్చు చునూఁచిచూచిబ
ల్దాకను మార్చికు లెల్లఁ బడ ♦ లాగుచు మూఁపులఁ బెట్టి
[మోయుచున్. 90

ఉ. తెచ్చిన నత్తఱి న్నలుఁడు ♦ తేరి కనుంగొని రాఘవేశ్వరుం
డిచ్చినయాజ్ఞఁ గైకొని ధు ♦ నీశునను జ్ఞను విశ్వకర్మకున్
హెచ్చిన భక్తి మ్రొక్కి మఱి ♦ యాప్సితదేవతలన్ గణేశువా
కుచ్చి నమోనమోయనుచు ♦ గొబ్బునగుబ్బలిపై చెసంబుధిన్

క. వేరియు రసాతలమునకుం

బోయి వెనం దేలి జలధిఁ ♦ బొడకట్టెఁ దదీ
యాయతసత్త్వమునకు నో
హో యని కపు లెల్లనార్చి ♦ రుత్సుకత దగన్. 92

మ. పిదపన్ ధారణిలోనఁ గల్గినమహీ ♦ భృత్సాలపాషాణముల్
పదులున్నూఱులు వేలులక్షలునొవా ♦ లాయంబువాలంబులన్
బదహస్తంబులమూఁపులన్ శిరములన్ ♦ బంధించికీశౌఘముల్
మద మొప్పన్ వెనఁ దెచ్చియీయవల కే ♦ లండాకయింగ్రకొనన్

సీ. పృథులశీతనగంబు ♦ పెకలించి తెచ్చినఁ
బగలు దీఱునివణం ♦ కగు నటంచు
హాటకాహార్యంబు ♦ మీటించి తెచ్చిన
లేఖకోటుల కిమ్ము ♦ లే దటంచుఁ
గైలాసశైలంబుఁ ♦ గదలించి తెచ్చిన
భూతేశుఁ డుగ్రతఁ ♦ బూను నంచు
మందరగ్రావంబు ♦ బంధించి తెచ్చినఁ
దొలుతరీతి మథింపఁ ♦ గల దటంచుఁ
గడమకులగోత్రచరితముల్ ♦ గణనగొనక
నుదయచరమగిరీంద్రముల్ ♦ మొదలవిడిచి
మఱియుఁ గలకొండ లెల్ల నే ♦ మఱక తెచ్చి
నలున కొప్పించి సేతువా ♦ నర్చి రపుడు. 94

క. పదునాలు గిరువదా ఱేఁ
బది పదియామడలు గాఁగ ♦ బంధించిరి స

మృదమున నూఱామడయును
వదలక నలుదివసములకు ♦ వరుసం బ్లవగుల్. 59

ఉ. అంత నలుండు రాఘవున♦కంతయుఁ దెల్పిన నీలుఁ జూచి నీ
వెంతయు సేన సేతువుప♦యిన్ నడిపింపు మటంచుఁ జెప్పియ
త్యంతకు నెక్కెఁ దాఁ గదలె♦నంగదుపై దనుజుండు రావెసం
జెంత విభీషణార్కజులు♦సేనలముంగల నేగ నయ్యెడన్. 96

సీ. ధృతి విచ్చు మతి వచ్చు ♦ నతిఁ దెచ్చుఁ బతి కిచ్చు
నల మిచ్చయని మెచ్చుఁ ♦ బలుకువారుఁ
దగు కింక నొగిలంక ♦ సొగ సింక జిగి గ్రింక
నగువంక నిజ మింక ♦ ననెడువారు
మనగండు పెనుదండు ♦ దనుజుండు గని యొండు
పని మెండుకొనకుండు ♦ ననెడువారుఁ
దోలివేలుపులసోలు ♦ పుల నేలుఖలశీలు
నిలు గూలు నని మేలుఁ ♦ బలుకువారు
గట్టుగట్టెడుతఱిఁ గొన్ని ♦ గట్లు మునిఁగెఁ
దెత్తు మిత్తఱి ననుచుఁ బం ♦ దెములు వైచి
నుదధి గుభెలు గుభేల్లున ♦ నుఱికి యోల
లాడుచుండెడువారు నై ♦ రద్రిచరులు. 97

క. ఈరీతిం గౌతూహల
మారన్ వారాశిమీఁద ♦ నవనీభృత్సం
చారచమూపులు మూఁపులు

వారిధి నెగఁబొంగఁ జనిరి ♦ వసుధేశ్వరుతోన్. 98

వ. ఇట్లుఖర్వగర్వపూర్వకంబుగాఁ బూర్వగీర్వాణసార్వభౌమునధి
క్షేపించుచుఁ దనవెంట నరుదెంచువానరవాహినిం గలయం
గనుంగొనుచు నత్యంతసంతోషంబునం జని చని రఘువరుండు

క. ఆలోకించెను దాలర
సాలతమాలామ్లసరళ ♦ సాలాదిమహా
సాలావృతాబ్ధిదక్షిణ
వేలాభ్రశ్రేణ్యుజ్జ్వలత్సు ♦ వేలాచలమున్. 100

ఉ. కాంచి తదీయశృంగకట♦కంబుల సైన్యము నిల్వఁగా నియో
గించి రఘూద్వహుండు నటఁ♦గీశులుగొల్వఁగనుండెనంతరా
త్రించరనాథుఁ డావిధ మె♦ఱింగి యమాత్యులఁ జూచి కా
[ర్యమున్
మించెను వానరుల్ నరులు♦నీరధిఁ గట్టిరి వింటిరే పురే! 101

చ. అనవుడు మేఘనాదుఁడు మ♦హాగ్రహుఁడై రజతాద్రినెత్తు శ్రీ
దునిఁ గడకొత్తి నిర్జరులఁ♦దోలి పురందరు ధిక్కరించి త
క్కినదిగధీశులం గెలిచి♦కీర్తిఁ జెలంగిననీకు నింత నె
మ్మనమునఁ జింతయేటికిఁ గు♦మారులుమంత్రులుసేనగల్గఁగన్

చ. ఇది మనకెంతలాఘవ మ♦హీనపరాక్రము నన్నుఁ బంపినన్
జదిపెద మర్త్యులం బ్లవగ♦సైన్యములన్ ఖైస నన్న నంత బ
ల్లిదుఁడు ప్రహస్తుఁ డిప్పలుకు♦లే తగు నంచు నజేంద్రము
[ఖ్యులున్

దుదిననునైనఁ గెల్చెదరె ♦ తుంచెడ మెంతయుఁ జింత యేటికిన్.

గీ. అన మహోదరుఁ డాగ్రహం ♦ బున దశాస్యుఁ
గని రఘూద్వహు ననిఁ గెల్తు ♦ మనెడు బుద్ధు
లేల క్రమ్మఱ నయ్యమ్మ ♦ నిమ్మటన్నఁ
జెంత వినుచున్న యతికాయుఁ ♦ డంతలోన. 104

ఉ. ఏల వృథావిరోధము సు ♦ రేశ్వర సామముతోడ రామభూ
పాలున కిప్పు డప్పుడమి ♦ పట్టిని గ్రమ్మఱ నిచ్చి పుచ్చుటే
మేలగుఁ గాక యిట్లు చెడు ♦ మేరతలంపు జయంబు గాదు నీ
వాలము చేసి గెల్తునన ♦ నాతఁడు కేవలమర్త్యమాత్రుఁడే.

శా. ఇక్ష్విష్వాసనపత్నచాపదళనో ♦ త్కృష్టోగ్రదోస్సారు న
య్యిక్ష్వాకాన్వయు నల్పుఁగాఁ దలఁచినీ ♦ వెంతేనియున్ శాంబరీ
భిక్షాకారము పూని జానకిని ని ♦ ర్భీకుండవై తెచ్చి త
ద్వ్యా క్ష్వేళంబు భుజింపఁ గోరుటచుమీ ♦ యూహింపు మా
[త్మం గడున్. 106

క. సీతను గ్రమ్మఱ రామ
క్ష్మాతలపతి కిచ్చి నీవు ♦ మనుమన నీదు
ర్నీతి విడ దే మహో చెడు
హేతువు గాఁ బోలు నింక ♦ నే నే మందున్. 107

క. చెప్పితిని బిడాలమునకు
ముప్పున నడినెత్తి పైఁ జ ♦ మురువడుటచుమీ
నిప్పు లొడిఁ గట్టుకొను టగుఁ

దప్పదు నామాట వినుము ♦ దానవనాథా! 108

క. అన నలిగి దనుజపతి గొ
బ్బున శుకసారణులఁ బిలిచి ♦ భూపతిపంతం
బును గపిసైన్యము వెంపును
వననిధి దాఁటినవిధంబు ♦ వారిబలంబున్. 109

సీ. వలనొప్పఁ గైతన ♦ వనచరరూపముల్
ధరియించి మీ రతి ♦ త్వరితగతిని
గపిసేన సొత్తెంచి ♦ కలయ నిరీక్షించి
ప్రత్యయ ముంచి కా ♦ ర్యము తలంచి
క్రమ్మఱఁ జనుదెంచి ♦ కలరూపు వినిపించి
తివిరి మాయకుఁ డఁ ♦ దీర్పఁ డనినఁ
బనివిని వా రట్లు ♦ పరికించుచుండంగ
నంతటఁబజ్జకం ♦ తానుజుండు
కాంచి మిథ్యాప్లవంగమా ♦ కారు లైన
రావణునిదూత లనుచు నే ♦ ర్పాటొనర్చి
పట్టి కట్టలుక ధట్టించి ♦ కట్టి రాము
నెదుటఁ బెట్టించి యాచంద ♦ మెఱుఁగఁజేసె. 110

గీ. అంత నాదూత లతిభయ ♦ స్వాంతు లగుచుఁ
గేల్మోగిచి దేవ! మారాజు ♦ కీశసేన
పొంపుఁ గలయఁగనుంగొనఁ ♦ బంపె; నేము
వేగువారము కరుణింప ♦ వే మహాత్మ! 111

చ. అన విని నవ్వి రాముఁడు ద♦యన్ విడిపించి దశాననానుజ
న్మునిఁ గని వీరి కిక్కపిచ♦మూస్థితిసర్వము నిచ్చి దీరఁగాఁ
గనుఁగొనఁ జేసి వేగ దశ♦కంఠున కంత నెఱుంగఁ జేయఁగాఁ
బనుపు మటన్న న ట్లనుపఁ♦బారి దశాస్యునిఁ జేరి నమ్రులై.

సీ. దేవేంద్రభీకర ♦ సావధానుండవై
యాలింపుమయ్య నీ ♦ యాజ్ఞఁ బడసి
కపటశాఖామృగా ♦ కారముల్ ధరియించి
యాసేనఁ గలయంగ ♦ నరయుచున్న
తఱిని విభీషణుఁ ♦ డెఱిఁగి రఘూద్వహు
మ్రోలఁ బెట్టింపఁ గృ ♦ పాళుఁ డగుచు
నమ్మహావీరుండు ♦ మమ్ము విడిచి పంప
వచ్చితి మంతయు ♦ నిచ్చఁదీర
మున్నె కన్గొంటి మది నీకు ♦ విన్నవింతు
మస్త్రకౌశలమునను బా ♦ హాబలమున
నధికదయ రామునకు సాటి ♦ యైనశూరుఁ
డవనిఁ గనరాఁడు లక్ష్మణుం ♦ డంతవాఁడు. 113

గీ. తపనసుతుఁ డమేయ ♦ దర్పోజ్జ్వలుఁడు వానిఁ
బెలుపనేల నీల ♦ నలసుషేణ
జాంబవత్సమీర ♦ సంభవాంగదమైంద
ముఖులు ప్రళయరుద్ర ♦ మూర్తు లనిని. 114

క. దశదశయోజనదీర్ఘము

దశయోజనవిస్తృతముగఁ ♦ దగ సేతువుఁ గ
ట్టి శిఖరిచరసైన్యం బదె
కుశధి తరించియు సువేల ♦ కుధరముఁ జెందెన్. 115

గీ. తద్బలము రాఘవార్యమి ♦ ద్భవవిభీష
ణాభిరక్షిత మగుచు సు ♦ రాసురాదు
లకు నజేయంబు గాన జా ♦ నకి నొసంగి
మనుము పగ వల దనవుడుఁ ♦ గినుక నతఁడు. 116

క. మిక్కిలి పొడ వగుసౌధం
బెక్కియు సారణుని బిలిచి ♦ యీకపిబలమం
దొక్కొక్కని పేర్వేరం
జక్కఁగఁ జెప్పు మన నను ద ♦ శగ్రీవునితోన్. 117

సీ. సాలసంచరసైన్య ♦ పాలుండు విక్రమ
శీలుఁ డాభీలుండు ♦ నీలుఁ డతఁడు
సంగరాభంగప్ల ♦ వంగమసంఘుఁడై
పొంగుచుండెడునతం ♦ డంగదుండు
కులశైలధీరుండు ♦ కలనదుర్వారుండు
జలధిఁ గట్టినవాఁడు ♦ నలుఁ డతండు
కందువల్ పలుకుచు ♦ విందులు గొలువ నా
నందించుపోటరి ♦ మైందుఁ డతఁడు
శ్వేతుఁ డాతండు లోకవి ♦ ఖ్యాతబలుఁడు
దధిముఖుఁ డతండు రణరంగ ♦ మథితరిపుఁడు

కుముదుఁ డాతండు విమతాబ్జ ♦ కుముదహితుఁడు
పనసుఁ డాతండు కంటివే ♦ దనుజనాథ!   118

చ. అతఁడుఘనుండు,రంభుఁడతఁ, ♦డాతఁడు కేసరి, గంధమాదనుం
డతఁడు, గజుం డతండు, మతి♦యాతఁడు వింధుఁ, డతండు [విక్రముం
డతఁడు గదుం, డతండు బలుఁ, డాతఁడు జంఘుఁ, డతండు [ధూమ్రుఁ, డ
ల్లతఁ డనువిందుఁ,డాతఁడుగ♦వాక్షుఁడు కంటెనిశాచరాగ్రణీ.

గీ. వినుతగవయప్రజంఘులు ♦ వేగదర్శి
శతవలిసుషేణశరభులు ♦ పృతనతోడఁ
గాలిఁ ద్రవ్వుచునున్నారు ♦ కయ్యమునకు
వారిఁ జూచితె రాక్షస ♦ వంశనాథ!   120

క. ముల్లోకంబుల శూరుల
కెల్లను ముల్లనఁగఁ గోటి ♦ యెలుఁగులు గొలువన్
బల్లిదుఁడై తగునాతఁడు
భల్లుకవల్లభుఁడు కంటె ♦ పఙ్క్తిగ్రీవా!   121

మ. దనుజాధీశ్వరవానరప్రతతితో♦దర్పంబుతో నొప్పుచున్
మునులంకాపురిఁగాల్చియక్షుననిలోఁ♦బోకార్చి యొక్కంజగా
వనధిం దాఁటినసత్వశాలి రణదు♦ర్వారుండు శ్రీరామచం
ద్రునకున్ నమ్మినబంటు దంటహనుమం♦తుండాతనింజూచితే.

శా. వాలిం గూలఁగఁ జేసి రాఘవునిచే♦వాలెంబు కిష్కింధకుం

బోలం దానుగఁబట్టభద్రుఁడయియా♦స్ఫోటించుచున్ లంకపై
గోలాంగూలబలంబుతోఁ దొగరుచూ♦డ్కుల్ సూచునా [తమ్మిరా
చూలిన్ మేటిబలిం గనుంగొనుమయా♦సుగ్రీవునిన్ రావణా!

సీ. గాధేయఘనమంత్ర ♦ గాథాపరిబోధన
తత్పరుం డసకృ ♦ న్మత్సరుండు
కుండలిమండనో ♦ ద్దండధనుర్దండ
ఖండనుం డమరారి ♦ దండనుండు
వాతాపిజీమూత ♦ వాతర్షిలబ్ధాస్త్ర
జాలకుం డాశ్రిత ♦ పాలకుండు
లేఖనాథకుమార ♦ శాఖామృగేశాబ్జ
సింధురుం డురుకీర్తి ♦ బంధురుండు
సశరకోదండఖలచతు ♦ ర్దశసహస్ర
రాక్షసాధ్యక్షఖరదైత్య ♦ శిక్షకుండు
నందితార్యుండు దశరథ ♦ నందనుండు
రాముఁ డాతఁడు కంటె సు ♦ త్రామభీమ. 124

తే.గీ. కాయ మొక్కటె బంగారు ♦ చాయగాని
శౌర్యగాంభీర్యధైర్యసౌం ♦ దర్యమహిమ
నన్న కెన యగు నాచెంత ♦ నున్నయట్టి
లక్ష్మణాఖ్యుఁ డతండు పౌ ♦ లస్త్యకంటె. 125

గీ. లంకమర్మంబుఁ దెలుపుచు ♦ శంకలేక

మును రఘూద్వహుకారుణ్య ♦ మునఁ జెలంగి
దైత్యరాజ్యాధినాథుఁడై ♦ తనరినట్టి
మనవిభీషణుఁ గంటివె ♦ దనుజనాథ ! 126

సీ॥ ప్రళయదావాగ్నిపి ♦ ల్లలుమనోవేగులు
కల్పాంతరుద్రులు ♦ కామరూపు
లుదుటుబంగరుచాయ ♦ నొప్పునొప్పులకుప్ప
లాలముల్ గెలిచిన ♦ వాలుమగలు
సంవర్తసమయభీ ♦ షణదండధారులు
పగతురసమయింప ♦ బ్రహ్మకాయు
లక్షీణభుజసత్వు ♦ లసహాయశూరులు
నిర్జరవిమతుల ♦ నెత్తిపిడుగు
లుక్కుతునుకలు కడు వన్నె ♦ కెక్కువారు
మేటిమల్లులు మీఱిన ♦ పోటుబంట్లు
దిట్టలైనట్టియల ప్రొద్దు ♦ పట్టిమూల
బలమువారలు గంటివె ♦ పఙ్క్తికంఠ ! 127

గీ. అనుచు నున్న తెఱంగెల్ల ♦ వినిచి మఱియు
నిట్టు లనె వారితోఁ బోర ♦ నెంతవాఁడ
వీవు మనఁగఁ దలంచితి ♦ వేని పుడమి
పట్టి నిమ్మన్న గినుక నా ♦ పఙ్క్తిముఖుఁడు. 128

గీ. క్రొవ్విఁతిరూపులఁ గని జంకి ♦ కులము దక్కి
వారిఁ గైవార మొనరించి ♦ భూరిబలుని

నన్ను నిందించి పలుకుట ♦ తిన్నయింటి
కడుదలంచుట యన్నట్టు ♦ లయ్యెఁజుమ్ము. 129

గీ. అరయ నింటికి జ్యేష్ఠయుఁ ♦ బొరుగు కెపుడు
శ్రీమహాలక్ష్మి యనుమాట ♦ సిద్ధమయ్యె
నహహా ! యిట లేచి పొ మ్మనువ ♦ టంచుఁ బలికి
మఱియుఁ దగువారిచే వారి ♦ మర్మ మెల్ల. 130

క. విని కనలి దనుజవీరులఁ
గని మీ సైన్యములతోడఁ ♦ గదనంబునకుం
జనఁ బయనంబై యుండుం
డని యంతఃపురికిఁ జని ర ♦ హస్యము గాఁగన్. 131

క. విద్యుజ్జిహ్వునిఁ గైతవ
విద్యన్ నృపశిరము విల్లు ♦ వెనఁ జేసి యశో
కోద్యానమునకుఁ దెమ్మని
సద్యఃకాలమున నటకుఁ ♦ జన నుత్సుకుఁడై. 132

సీ. ముందెట్టులో యని ♦ సందియ మందుచుఁ
బందరీతిఁ గడింది ♦ డిందుపడుచు
విందులనందఱుఁ ♦ బొందుగావించుచు
నిందుమాళిపదార ♦ విందములకు
డెందంబులోఁ జాల ♦ వందనం బొసరించు
చందంద మెలఁగుచు ♦ నెందుఁ బొడమ
సందడికొలుకుచుఁ ♦ జిందరవందరఁ

బొందుచుఁ గొఱగాని ♦ కొందలంబు
కందళింపఁగఁ గడు నిరా ♦ నందుఁ డగుచుఁ
దుందుడుకుఁ జెంది మాటికిఁ ♦ గ్రిందుఁ గనుచు
మందగతి నేఁగి పతిఁ బాసి ♦ కుందుపుడమి
కందుఁ గని పల్కె నిక్కపుఁ ♦ జందమునను. 133

ఉ. మైథిలి వింటె రాఘవుఁడు ♦ మర్కటకోటులతో సువేలధా
త్రీధరమందు నుండఁగను ♦ దేఁకువ సోకుఁడుమూఁక లెల్ల నా
యోధనమందు వానరుల ♦ నోర్వఁ బ్రహస్తుఁడు రాముఁ ద్రుంచె నీ
నాథుధనుశ్శిరంబు లవె ♦ నమ్మికకుం గనుమన్న నత్తఱిన్. 134

గీ. వాఁ డటులు దెచ్చినన్ దాన ♦ వప్రభుండు
ధరణిసుతమ్రోలఁ బెట్టింపఁ ♦ దద్ధనుశ్శి
రములు గని మూర్ఛచే ధాత్రి ♦ వ్రాలి కొంత
తడవునకు లేచి విలపింపఁ ♦ దొడఁగె నిట్లు. 135

క. నీగురుపాదరజస్సం
యోగంబునఁ గడుఁ జెలంగు ♦ చుండుశిరం బి
చ్చోఁ గరిమ చెడి యసురచే
నీగతి రేణువుల బ్రుంగి ♦ యిటు లుండెఁగదే! 136

ఉ. వాలిని గూల్చి సత్కరుణ ♦ వానరరాజ్యము సూర్యసూతికిన్
శ్రీలు చెలంగునట్లొసఁగెఁ ♦ బ్రేమ ననున్ వెదకంగ మేటికీ
శాలి సమస్తదిక్కులకు ♦ నంపె నటంచును జెప్పఁగాదె వా
తూలతనూజుఁ డంతయునుఁ ♦ దొల్లియిఁ కేగతి సైఁతునక్కటా!

ఉ. సంయము లిచ్చుదీవన ల♦సత్యము లయ్యెనె ధాత్రిగోత్రభి
త్సంయుతనిర్జరాళికి న♦సాధ్యుఁడ వందురు తుచ్ఛదైత్యుచే
సంయుగమందుఁ జేన చెడి♦చచ్చుటకే విధి నీకు వచ్చె వా
చంయమయజ్ఞవిఘ్నకర♦సంహరణా ఖరకంఠలుంఠనా. 138

వ. అని యనేకవిధంబుల నవధి లేనియవిధి నధిగమింప విధివిధిం పంబోలు ననుచు శోకించుజనకతనయం గనుంగొని సీతా యింక రఘువరుమీఁదియడియాస వీడుకొని నేఁడైన నాడెం బుగా వేడుకం గవఁగూడి క్రీడించుట పాడి యౌ ననుచుఁ బలుకు చున్నదశాస్యుం జూచి యోరి క్రూరాత్మా దారుణో రగంబును గంఠహారంబుగా ధరియింపం గోరెదుతీరున దు రాలాపంబు లేల ప్రేలెదు చాలుఁజాలు నింతికన్న నీకరవా లంబున నన్ను ఖండతుండంబులుగాఁ జెండుట నీకుఁ బుణ్యాం బగు నంచు దుఃఖించు చున్నంత నొక్కసణిహారి యేతెంచి వింశతిబాహు నీక్షించి దేవా ప్రహస్తుం డతిత్వరితగతి ని మ్ముం దోడ్కొని రమ్మని పుత్తెంచె నని బెదరి బెదరి పలికినం బజ్క్తికంధరుండును నుదరిపడి మది వెఱపుదొర మఱుఁగుచు బిరబిర నరుగుచున్నంత నిక్కడ నద్ధనుశ్శిరంబు లదృశ్యంబు లయ్యె నప్పుడు. 139

క. అత్తెఱఁ గరసి మహీసుత
తత్తఱిలక సరమ వచ్చి♦తల్లీ యిది దై
త్యోత్తంసుమాయ యని త

ద్వ్రుత్తాంతం బంత దెలిపి ♦ దృఢముగఁ బలికెన్. 140

ఉ. నీవిభుఁ డాసువేల ధర ♦ణీధరమం దనుజుండు కీశ్వసై
న్యావళి గొల్వ నుండెను ద ♦ శాస్యువధించుట కేగుదెంచు ని
చ్చో విజయంబుఁ గైకొని వి♦శుద్ధచరిత్రను నిన్ను యోధ్య కి
చ్ఛావిధిఁ గొంచుఁ బోవును వి ♦ చారము మానుము చూచి
[వచ్చితిన్. 141

గీ. అని సరమ సీత నోదార్చి ♦ నంత నిచట
రావణుండు ప్రహస్తుచే ♦ రామవిభుని
కతలు విని కుంది తనచమూ ♦ పతుల నెల్ల
యుద్ధసన్నద్ధు లగుఁ డన ♦ నొక్క మొగిని. 142

క. దిగ్భిత్తులు వగులఁగ స
మ్యగ్భేరీశంఖకాహ ♦ ళారవము సమి
త్ప్రాగ్భదిసరణికై ముఘ
భుగ్భయదము గాఁగ దనుజ ♦ పురి విన వచ్చెన్. 143

గీ. అంత మంత్రుల రావించి ♦ యందు నొక్క
వృద్ధసచివునిఁ గని యిట్టి ♦ బుద్ధి మెట్టు
లేమయా తాత! మాతామ ♦ హా! మహాత్మ!
మహితగుణవంత! ధీ ♦ మంత! మాల్యవంత! 144

క. తాతవు, నయశాస్త్రములకు
ధాతవు, బహురాజకార్య ♦ ధర్మార్థపరి
జ్ఞాతవు, రాక్షసవంశ

త్రాతవు, మదభీప్సితార్థ • దాతవు తలఁపఁగ. 146
చ. అన విని మాల్యవంతుఁ డసు•రాధిపుఁ గన్గొని దేవ నీవెఱుం
గనినయశాస్త్రముల్ గలవె• కార్యవిచారము లింక వేరె క
ల్గునె జగదంబ సీతను ద్రి• లోకశరణ్యుఁడు భక్తవత్సలుం
డనుపమశౌర్యశాలి యగు• నారఘురాముని కిచ్చు టేచుమీ.
సీ. గాధినందనమహా • క్రతువిఘ్నకరనృశం
సాసురగర్వసం • హారకుండు
చిరతరోపలరూప • ధరమౌనివరదార
దారుణైనఃపుంజ • దారకుండు
ద్విరదపూర్వసుపర్వ • పరిపంథిమహనీయ
చాపనిర్భేదభు • జాబలుండు
కృతవీర్యతనయాంస • కృంతనోగ్రకుఠార
భృచ్ఛ్లాఘ్యఘనధను • ర్వేదవిదుఁడు
పితృనిదేశప్రవర్తనో • ద్ధతగుణుండు
ఘటభవాదేశితాశుగ • కౌశలుండు
సమరరంగాహతాఖిల • శాత్రవుండు
తలఁప సామాన్యుఁడే రఘూ • ద్వహవిభుండు. 147
క. రక్షోధిప! శ్రీరాముని
సాక్షాద్విష్ణుఁడుగ సీత • జలనిధిసుతగా
వీక్షింపుము దెట్లనఁ బ్రి
త్యక్షము నుదధిఁ గట్టి దాఁటు • నన్యులకు శమే. 148

శా. వేధోదత్తవరంబు లిమ్మెయి వృథా • వీర్యంబులౌ విద్విష
ద్వేధాక్రాంతము లయ్యె నర్థములు భా•వింపంగ నెంతేభవ
ద్బాధాముక్తమఘాంశులై దివిజు ల•బ్జాతాక్షు వేడ న్నిను
న్సాధింపన్ రఘునందనుండయిరమా•నాథుండువుట్టెంజుమీ.

సీ. అసదుగానిపనంటి • నెనరెక్కవగఁబెట్టి
వెనుచిచ్చు దరికొల్పి • మునుకొనంగఁ
గళవెళ నుడికెదు • కణమొందుఁ గైకొని
పదనుచూడక వార్చు • పాటివిడిచి
చిమడఁ బెట్టినయోగి • రము మఱి బిరుసుకు
రానియట్లయ్యె నే • ర్పఱుతు వినుము
చెల్లెలిమాటలు • చెవియొగ్గి వినుట మా
రీచోక్తిఁ గనరుగాఁ • జూచుకొనుట
మాయచే సీతఁ దెచ్చుట • వాయుసుతుని
తోఁకఁ గాల్చుట తమ్మునిఁ • దొలఁగిపోవ
నిచ్చుట నృపాలుతో సంధి • కెనయకుంట
తఱి మిగిలె నింక జయ మెట్లు • దనుజనాథ! 150

శా. గర్వం బేటికి మర్త్యులుం గపులు సం•గ్రామోర్వి నెంతేభవ
ద్దోర్వీర్యం బణఁగించి త్రుంచెదరు నీ • దుర్నీతి పోనాడి యా
గీర్వాణుల్ వినుతింప రామునకు భ•క్తిన్ సీత నర్పించి న్సర్వ
సర్వజ్ఞుం డగుటం గృప న్మనుచు నై•త్యోకుండు నేఁజెప్పితిన్.

గీ. అనుచు నయమార్గమునఁ జెప్పి • ఘుతని వెలుఁగము

దెసఁ గనుంగొని క్రమ్మఱఁ • బోసఁగఁ బలికె
వృద్ధదశఁ జెందె యిది మంచి • బుద్ధి యగునొ
కాదొ నీచిత్త మెట్లొ యా • గతియ శుభము. 152

శా. తాతా రమ్మని చేరఁ బిల్చుటనొ యీ•ధర్మార్థ మేర్పాటుగా
మాతోఁ గొంకక చెప్ప సాఁగితివినీ•మంత్రాంగమిట్లుండెఁబో
నీతం బుత్తునె మర్త్యులం గపుల నా•జిం గీటణంగింతు నా
చేతోవృత్తి యెఱుంగ వింక నిట భా•షింపంగ నీకేటికిన్.

వ. అని సచివునిం గసటునం గసరి వెచి యసురవరుండు సమరో
త్సుకుండై నిజభుజావిక్రమతిరస్కృతకులిశహస్తుం డగు ప్రహ
స్తుఁ బూర్వద్వారంబునను మహోదరమహాపార్శ్వులఁ గీ
నాశదిశాద్వారంబునను నింద్రజిత్తుఁ బశ్చిమద్వారంబునను న
డుమ విరూపాక్షునిం గట్టడచేసి శుకసారణులుం దాను నుత్త
రద్వారంబున నుండుటకు నిశ్చయించుకొని యంత నంతఃపు
రంబునకుం జని కుధరశిఖరపరివృతవిద్యోతమానవిద్యుల్లతా
న్వితసజలనీలాంబుదంబుచందంబున నొక్క సముత్తుంగగోపు
రవిరాజితసువర్ణపీఠికాసమాసీనుండై వానరసేనావలోకనాస
క్తినుండె నంత నిచ్చట విభీషణుండు తత్ప్రవర్తనంబు వార్తా
హారులవలనఁ దెలిసి రఘూద్వహునకు విన్నవించిన మన్నించి
సుగ్రీవాంగదాంజనేయాదికతిపయపరిజనంబులును దశాననా
నుజన్ముండును దోడు రా సువేలాచలాగ్రంబున కెక్కి లంకా
పురీపరీక్షాసముత్సుకుండై కౌసల్యానందనుండు విభీషణుం బి

లిచి యాతుధానరాజధానీవృత్తాంతం బంతయుఁ దేటతెల్లం
బుగాఁ దెలుపు మనిన వినయవినమితశశిరుండై చేతులు మో
గుచుకొని యిట్లనియె. 154

మ. త్రిజగత్స్వార్గ్వరదివ్యసుందరము నీ♦రేజాసనాఖండలా
ద్యజరాభేద్యము హేమరత్నఖచితో♦ద్యత్సౌధసంబాధముఁ
గజగంధర్వశతాంగవీరభటసం♦ఘాతావృతంబుఁ సమ
స్తజనాభీలము లంక యఁ పురము చి♦త్రంబయ్యెడుంజూచితే.

క. ఇరువదివే లశ్వంబులు
మఱియుం బదివేలు మేలు ♦ మదగజములు ము
య్యిరువదివేలరథంబులు
గరగరికలు లక్షభటులు ♦ గవఁకుల నుండుఁ. 156

చ. అరుదుగ షష్టిలక్షలు బలాఢ్యులు♦మూలబలంబు వారలా
దొరలు లయాంతకప్రతిమ♦దుస్సహమూర్తులువన్నె కెక్కువా
రిరువదివేల సైన్యపతు♦లెన్నిక శూరులు లక్షపుత్త్రికుల్
పరఁగుదు రప్పురిం దదధి♦ పాలుని వైభవ మిట్లు చొప్పడుఁ.

మ. తనుయష్టిస్ఫుటమేచకద్యుతులతోఁ♦దచ్ఛీర్షకోటీరగుం
భనరత్నాంశువు లెంతయుఁ మెఱసి భూ ♦ మధ్యాంతచం
[చద్ఘనా
తనఖద్యోతవిజృంభణంబుగతి ను♦ద్యద్దీప్తిఁ జెల్వారఁగాఁ
గనుపట్టుఁ దశకంఠుఁ డాడ నతనిం♦గంటే ఖరధ్వంసనా!

గీ. అని విభీషణుఁ డాడెఁగింప ♦ నచట నున్న

యట్టిసుగ్రీవుఁ డను రేశు ♦ నరసి వాని
వైభవంబున కిట రఘూ ♦ ద్వహునివ్యథకుఁ
బాగలి యిడె వీనిపోఁడిమిఁ ♦ బాగుతు ననుచు. 159

ఉ. మత్తగజంబు పైకి హరి ♦ మాణవకం బవలోకనంబుచే
నెత్తినయుల్కతో నుఱికి ♦ హెచ్చినబల్మిని నొంచుమాడ్కి దై
త్యోత్తముపైకి బిట్టెగసి ♦ యోరి దురాత్మ పోనంగ విట్టులా
లత్తుక నీ కటంచును ద ♦ ల ల్పదియుం బగులంగఁ దన్నినన్.

క. అలీలఁ దన్న దబదిబ
గూలెం దశదివ్యహేమ ♦ కోటీరంబుల్
రాలెం జలజల మగరాల్
సోలెన్ వడి దిమ్మ దిరిగి ♦ సురరిపుఁడంతన్. 161

సీ. నీ వెవ్వరంటి వే ♦ నియుఁ బక్తికంధర
వినుము మేను సుగ్రీవుఁ ♦ డనుప్లవంగ
రాజ్యాధినాథుఁడఁ ♦ బ్రబలత నిను వార్ధి
ముంచినవాలి త ♦ మ్ముఁడనుకలన
వీరులఁ బహునాళ్లు ♦ వేలరాకాసులఁ
జదిపినరఘువరు ♦ మొదలిబంట
నని పల్కి యోరి దు ♦ రాత్మ నీపున్నెము
వమ్మయ్యె ఘనవైభ ♦ వమ్ము లెల్లఁ
దగవు విడఁజిమ్ముకొన నీకుఁ ♦ దగవునుమ్ము
నిదుపినతమ్ముఁ డెదుటొమ్ము ♦ మీఁదికుమ్ము

పడఁదలికన్ను చదికిలఁ ♦ బడకె లెన్ను
కలన కిటు రమ్ము వదలెనే ♦ తలలదిన్ను. 162

వ. అప్పుడు. 163

శా. ఉగ్రుండై వడిలేచి కన్గొని దశా♦స్యుం డట్టహాసంబునన్
సుగ్రీవుం గరమెత్తి నెత్తిచరువన్ ♦ ఘూర్ణిల్లుచుం దోఁచఁ బ
జ్జీగ్రీవాస్యములందు నెత్తురులుజో ♦ త్రిల్లం బడన్ మొత్తినన్
గృధ్రాజిన్ మిన్నుఁగుర్లుబిట్టిగయ్యై ♦ త్యేశుండు దాఁకెన్ ధృతిన్.

వ. అప్పుడు. 165

క. పదరక చెదరక బెదరక
గదియుచుఁ గంఠీరవంబు ♦ కంఠీరవముఁ గ్రాన్
గదసంబుసేయుపగిదిని
వదలక సుగ్రీవు జిక్కి ♦ వదనులు కదిమెన్. 166

శా. వీరావేశము మీఱఁ జేసుచును బృ♦ధ్వీన్ సోలుచున్ లేచి వే
మారుం దాఁకుచుఁ దన్నుచుం బొడుచుచున్ ♦ మర్మంబు లం
[టంగ లా
వారం గ్రుద్దుచు నొంచుచున్ విజయమ♦న్యోన్యంబపేక్షించుచున్
ధీరత్వంబునఁ బోరుచున్న తఱి నై ♦ తేయుల్ విజృంభించుచున్.

క. ఇతఁడఁట సుగ్రీవుండఁట
పతియఁట కోఁతులకు రాము ♦ బంటఁట వీనిం
జతనమునఁ బట్టి గట్టిగ
నాతఁ జెట్టిసఁ గొట్టఁ బడదె ♦ వేలమ్మొల్లన్. 168

క. అని కపియుతుఁడై దటాలునఁ
జెనఁటులతోఁ దడవుపోఁక • జెల్లదు నేన
చ్చినపని యయ్యెను జనియెద
నని తరలి సువేలశిఖరి • కరిగి వినయతన్. 169

క. ఒనయుని చరణంబులపైఁ
బడినం గౌఁగిటను జేర్చి • భానుసుతా యొ
క్కఁడ విటు చనఁదగునే యని
బడలిక విడ గారవించి • పలికెం బ్రేమన్. 170

క. వనచరనాయక నీ విం
కను మర్కటకోట్ల లంక • గవఁకులచుట్టుం
బనుపుము ముట్టడి వెట్టఁగ
ననుడు నటు లొనర్చె రాఘు • వాజ్ఞావశుఁడై. 171

వ. అప్పుడు రామచంద్రుండు రాజధర్మపరిజ్ఞానుండును లోకవ్య
వహారలక్షణుండును సర్వభూతహితవ్యాపారుండును దయా
పరుండునుం గావున నంగదుం బిలిచి లంకానగరంబునకుం
జని రావణునితో నకారణవైరం బేల బేలవై చెనగునడవడి
విడువక నొడవఁ బడి చెడుట మేలు గాదని బడిబడి నొడివి క
దువడి రమ్మనుచుం జెప్పిపంపిన. 172

ఉ. పంపిన నంగదుం డసుర•పాలకుఁ జూడఁగ వేగ మేగి వీ
క్షింపుచు వాని కేర్పడ న•చించె జగజ్జనభీకరా! యి టా
లింపుము నిక్క విక్రమ ని•లింపులు మెచ్చఁగఁ జెప్పెమంచుస

న్నంపె విరాధభేది యది♦యంతయు నీ వెవ రంటివేనియుఁ౯.

ఉ. వాలమునందుఁ జుట్టుకొని♦వారిధులం౯ నినుముంచినట్టియ
వ్వాలితనూజుఁడం౯ దనుజ♦వర్గములం బదునాల్గువేలఁ బే
రాలములోనఁ గూల్చి ఖ♦రాసురుఁ ద్రుంచినయట్టిరామభూ
పాలునిబంటు నంగదుఁడఁ♦బక్షిముఖాయిఁక నాలకింపుమా.

సీ. నీతాత ధాతయై ♦ నిఖిలజగత్సృష్టి
కార్యధూర్వహతాంశ ♦ కర్త యయ్యె
నీయయ్య యెయ్యెడ ♦ నిరవద్యజపతపో
నిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై ♦ నెగడె జగతి
నీయన్న యెన్నఁగ ♦ నిగమాశ్వమిత్రితఁ
బాయనిసిరుల ది ♦ క్పతిఁ గనియె
నీతమ్ముఁ డిమ్ముఁగ ♦ సీతామనోహరు
కరుణ లంకానాయ ♦ కత భజించె
నౌర యిటు చెప్పఁదగినసీ ♦ వారిలోనఁ
బెరుకగుచు నుంటి మొఱకవై ♦ బిరుసు దొఱఁగి
తెలి వెఱుంగుట మనుట నీ ♦ కెఱుఁగఁబడదె
పాపచింతామహోత్కంఠ ♦ పక్షికంఠ. 175

ఉ. క్రించుఁదనంబు మాని పఱ♦కింపుము పక్షిరథాత్మజుండువే
యంచులవాలుఁబూనుదొర♦యంచుఁ దలంపుమిలాతనూజశ్రీ
యంచు భజింపు మీవె గతి♦యంచుఁదదంఘ్రిలఁ వాలిసీతన
ర్పించికృతాపరాధి నిఁకఁ♦బెంచుమటంచును రాము వేఁడుమీ.

మ. విను మోరావణ రాఘవుండు కలనన్ ♦ విల్లమ్ములుం బూని ని
ల్చిన నీ వెంతటివాఁడ వారయఁగ న ♦ జ్జేజేలతోఁ గూడ న
న్ననవాలంటినదంటకంటుదొరవై ♦ నం జూడశక్యంబె మున్
వనజాతాసనుఁ డిచ్చినట్టివరముల్ ♦ వమ్మౌఁజుమీ నీ కిటన్.

గీ. పేర్మి మున్నిడె లంక వి ♦ భీషణునకు
వేఁడరా దిది నీవు వి ♦ వేకి వగుచుఁ
దప్పు చేసితి నని మహీ ♦ తనయ నిచ్చి
యడిగిన నొసంగు నీ కయో ♦ ధ్యాపురంబు. 178

గీ. అఖిలలోకకర్త ♦ యగురఘూద్వహునితోఁ
గదనమునకు నీవు ♦ గడగు టరయ
నిన్నుఁ గట్టుత్రాళ్లు ♦ నీవె కోరిక మీఱఁ
దెచ్చుకొనుట సుమ్ము ♦ దితిజ యనుఁడు. 179

మ. అవు డామాటల కుల్కి దానవకులా ♦ ధ్యక్షుండురక్తాక్షుఁడై
కపినిం గట్టుఁ డటన్న నల్వురసురల్ ♦ గర్జించుచుం జైఁబడం
గుపితుండై హరి వారికంఠములలాం ♦ గూలంబు బంధించి నే
రుపుమీఱన్ వడిఁద్రిప్పికొట్టినసురా ♦ రుల్ గూలిరొక్కుమ్మడిన్.

వ. అంత నయ్యంగదుండు. 181

గీ. పీటఁ బొడ వగునొకమేడ ♦ విఱిచి తెచ్చి
వానిమకుటంబులను వాఁడు ♦ దానఁ గూల
వైచి నీకర్మ మిట్టుల ♦ వార్చె నింక
ననుభవింపు మటంచు ద ♦ శాస్యు విసిచి. 182

చ. దినకరవంశ్యపాలి కరు♦దెంచి నమస్కృతిఁ జేసి దేవ నే
వినుమన నొల్లఁ డాఖలుఁడు♦ వేమఱుఁ జెప్పితినన్న నంగదుఁ
డనుకొని మెచ్చి రక్కసుల♦మూఁకల త్రుళ్లడఁగింపుఁ డింక నం
చును బలుకన్ వెసం బ్లవగ♦శూరులు పొంగి చెలంగి యంతటన్.

ఉ. కట్టలుకం గరంబులను♦గట్టులు చెట్టులు కట్టలూని క
న్పట్టినదిట్టరక్కసులఁ♦బట్టుఁడు కట్టుఁడు కొట్టుఁ డంచు న
ప్పట్టణ మెల్ల చుట్టుకొని♦పట్టుగ రట్టడి నొక్కవెట్టుగా
ముట్టడి వెట్ట దైత్యకుల♦ ముఖ్యుఁడు బిట్టు దలంకి యిట్లనున్.

శా. విన్నారా కపిసేనఁ గూడుకొని పృ♦థ్వీనాయకుం డాజికిన్
సన్నద్ధుం డయి వచ్చి చుట్టుకొని యెన్♦ సైన్యేశులారా సమి
త్సన్నాహంబున నేగి వానిఁ గలనం♦జక్కాడి రం డంచు ను
త్పన్నక్రోధమనస్కుఁడై ప్రథనయా♦త్రాభేరి వేయించినన్.

మ. వనధుల్ ఘూర్ణిలె మేరుమందరగుహల్♦ వావో యె బ్రహ్మాండ భాం
డని కాయంబులు మ్రోసె నాకసము బీ♦టల్వారె సెక్షోభిం చెభీ
తి నిలింపౌఘము దిక్కరుల్ బెదరె ధా♦త్రీచక్ర మల్లాడెఁ ద
ద్ఘనకూజ్వప్రాణభేరికాభయదభాం♦కారైకనాదార్భటిన్. 186

ఉ. ఆసమయంబునందుఁ గరు♦లశ్వములున్ రథముల్ పదాతులున్
మీసరమైనదర్పమున♦ మేదురమై వెడలం దదీయఘో
రాసహపాదఘట్టనకు♦ నాఁగక ధారుణి నింగి కేగెనో
గాసిలి గుండమై యనఁగఁ♦గానఁగ నయ్యెఁ బరాగ మయ్యెడన్.

గీ. అట్లు వెడలి తత్సైన్య మ ♦ త్యద్భుతముగ

ముద్గరాసిగదాకుంత ♦ ముసలపరశు
చక్రతోమరపరిఘాది ♦ సాధనములు
పూని భీకరముగ వచ్చి ♦ పొదువ నపుడు. 188

గీ. తరులు గిరులు శిలలు ♦ తమమీఁద వానరుల్
గురియ వాని నెల్ల ♦ గుండసేయ
నంత నుభయబలము ♦ లలుకమైఁ దలపడి
చిదిమి పొడిచి వ్రేసి ♦ చించి మఱియు. 189

క. ఇతరేతరవిజయేచ్ఛా
మతిచే నాదైత్యబలము ♦ మర్కటబలముఁ
బ్రితిలేనిబీర మొప్పఁగ
వితతముగాఁ బోరుచున్న ♦ వేళం గడిమిన్. 190

క. కరుల మహీధరములచే
హరులం గ్రావములచేత ♦ స్యందనచయముల్
ధరణీరుహములచేతను
గరమరుదుగ మోఁది పిడపఁ ♦ గపివరు లెల్లన్. 191

సీ. మది నుప్పతిల్లున ♦ మర్షితవాలంబు
లుప్పరం బంటఁగఁ ♦ ద్రిప్పికొనుచు
నిడుదలై గదలకై ♦ వడిఁ బొల్చుమ్రాఁకులు
మొదలంటఁ బెకలించి ♦ మోచికొనుచుఁ
జెండ్లాదుగతి గబ్బి ♦ గుండ్లు కేల్గవ నెత్తి
యెగురవైచుచు వేగ ♦ మగుడఁ గొనుచుఁ

దబ్బిబ్బుపడి లోకు • లబ్బురంపడ నొక్క
పెట్టున బొబ్బలు • వెట్టికొనుచుఁ
బజ్జిఁ గ్రథతనూజు • పార్శ్వపుగల్గుట నుబ్బి
పజ్జిఁ గంతుసైన్య • పతుల నెల్లఁ
బిల్చి నల్చి యొల్చి • మల్చి కూల్చి యదల్చి
పట్టి కట్టి కొట్టి • మట్టి రపుడు. 192

క. చెల్లాచెదురుగ దానవ
మల్లులు కడు నుక్కుఁ దక్కి • మఱిచెడి పాఱన్
విల్లెత్తి వారి నిశిచర
వల్లభసుతుఁ డురక భయము • వాపి మఱల్చెన్. 193

క. ఆరీతి మఱల్చిసునా
సీరజిదాజ్ఞను సమస్త • సేనాధిపతుల్
ధీరత బారులు దీరిచి
దారుణముగ నార్చి రమిత • దర్పోజ్జ్వలులై. 194

వ. ఆసమయంబున. 195

చ. దినకరవంశనాథఘన • దివ్యశరాసనఘోరటంకృతుల్
వనచరసింహనాదముల • వారితదైత్యచమూరవంబు పెం
పెసయ మదేభవాహరథ • బృంహితహేషితనేమిఘట్టన
స్వనములు శంఖభేరిపణ • వధ్వను లెల్లెడ మ్రోసె బిట్టుగన్.

వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులు నతిభయదంబుగాఁ గోలాహ
లధ్వనులు చెలంగ నుప్పొంగుచున్నయవసరంబున. 197

సీ. కపిరాజతనయుఁ డ ♦ స్రిషవంశపతిసూను
నర్కజుండు ప్రహస్తు ♦ ననిలసుతుఁడు
జంబుమాలిఁ బయోజ ♦ సంభవపుత్త్రుండు
మకరాక్షు రఘువంశ ♦ మండనుఁడు
సుప్తఘ్ను ననలధ్వ ♦ జునియజ్ఞకోపుని
రశ్మికేతుని నల్వు ♦ రను సుమిత్ర
కొడుకు విరూపాక్షుఁ ♦ గుముదుఁ డకంపను
గదుఁడు మహానాదు ♦ గజుఁడు మఱియు
రావణావరజుండు మి ♦ త్రఘ్ను వేగ
దర్శి కుశు విశ్వకర్మనం ♦ దనుఁడు తపను
వినతుఁ డతికాయు జంఘుఁడు ♦ వికటుఁ బిలిచి
ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయంగఁ ♦ దాఁకుటయును. 198

మ. శతపత్త్రేక్షణమిత్ర శాసితసుమా ♦ స్త్రారి శిష్టలోకావన
వ్రత శీతాంశువతంస శుభ్రరుచిగా ♦ త్రా శూర్పకర్ణానిశా
ర్చిత శేషాహిపభూష శైలగృహ శో ♦ చిష్కేశవక్త్రాభివం
దితశౌర్యాగ్రహఖండితద్విరదదై ♦ తేయాంగకా శంకరా.

క. అక్షయశూలాగ్రహవి
ర్భక్షకవిస్ఫారహేతి ♦ రాజిమహస్సం
ధుక్షణవితతఘృతాంధక
రక్షోసృక్స్రవణభుజగ ♦ రాజాభరణా. 200

స్రగ్విణీవృత్తము.

యక్షరాణ్ణందితా ♦ యాగభుగ్వందితా
శిక్షితేభాసురా ♦ శిష్టలోకావనా
పక్షిపాశ్వాంబకా ♦ భాస్కరేంద్వంబకా
దక్షకన్యాపతీ ♦ తామ్రచూడాకృతీ. 201

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము
శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీరామచంద్రోపాఖ్యానము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీదశసుతాసంగా
యాదోధినిషంగ రవిహి ♦ మాంశురథాంగా
వేదాభంగతురంగా
పాదాయుధరూపలింగ ♦ భవ్యాపాంగా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానం బెట్లు జోడు లై తలపడి పె
ద్దయుం బ్రొద్దు పోరాడుసమయంబున. 2

ఉ. అంగదుఁ డింద్రజిత్తురథ ♦ థాశ్వములం దెగటార్చి సూతుఁ బృ
థ్వింగడుఁ ద్రెళ్లనేసి వెస ♦ వృత్తము చేతను వానిఁ దూలనే
యంగఁ బ్రజంఘు నుబ్బణఁచె ♦ నాతఁడి పోటరిజంబుమాలినిన్
గ్రుంగఁగఁ జేసె వాయుజుఁడు ♦ కోర్కె విభీషణుఁ డంతలోపలన్.

శా. మిత్రఘ్నుం జదిపెన్ నలుండు తపనున్ ♦ స్మీటించె సౌమిత్రియ
గ్రాత్రేయాస్త్రము చేఁగలంచె నువిరూ ♦ పాక్షున్ రఘుస్వామియుం
జిత్రం బొప్పఁగ నగ్నికేతుముఖులం ♦ జేట్పాటు నొందించె నా
మిత్రప్రోక్షపృఁ దుం బ్రహస్తుఁ బొడిచెం ♦ బెల్లార్చి మూర్ఛిల్లఁగన్.

గీ. జాంబవంతుఁడు మకరాక్షుఁ ♦ జదిపె భిన్న
గజుఁడు తూఁటాడెఁ గుముదుఁ డ ♦ కంపనునిజి
దిమెను ధూమ్రుండు కుంభుని ♦ తేజ మడఁచెఁ
గేసరియును ధూమ్రాక్షుని ♦ గీటడంచె. 5

క. పనసుండు నరాంతకుపైఁ
గినిసెను శరభుండు త్రిశిరు ♦ గీటడఁచెను ; జై
కొనియె వృషభుండు సారణు
వినతుం డతికాయుఁ బొడిచె ♦ వీరరసమునన్. 6

మ. హరివీరుల్ మఱికొందఱయ్యెడను బా♦హాశక్తి వాహంబులం
గరులం దేరుల దైత్యులం బొడుచుచున్♦ ఖండించుచుం గ్రు[ద్ధుచుం
గరఘాతంబులనొంచుచుంజిదుముచుం♦గంపంబునొందింపఁగా
సురవైరుల్ గడు నొక్కపెట్టుగ శర♦స్తోమంబుచేఁ గప్పినన్.

ఉ. మర్కటవీరు లద్దనుజ♦మార్గణజాలము లెల్లఁ ద్రుంచుచుం
గర్కశశైలసాలములు♦గ్రావములుం గొని మోఁదుచుం జయో
దర్కముఁ గోరి పోరుతఱి♦ దానవవీరులు రేయిఁ గోరఁగా
నర్కుఁడు పశ్చిమాబ్ధికి ర♦యంబున నేగెను గ్రమ్మెఁ జీఁకటుల్.

గీ. అపుడు రావణి పురికేగి ♦ యనలు వేల్చి
తత్కృపనువర్ణహయరథ ♦ ధన్వసాయ
కములు గైకొని క్రమ్మఱఁ ♦ గదనధరణి
కరుగుదెంచెను విక్రమం ♦ బచ్చుపడఁగ. 9

క. ఆరీతి వచ్చి దానవ
నీరదుఁడు రాఘవులు కపులు ♦ వెఱఁగందంగా
వారక గురియించె మృషా
నీరదములవలన ఘోర ♦ నిశితాస్త్రంబుల్. 10

ఉ. ఆనిశితాస్త్రముల్ రఘుకు♦లాఢ్యుఁడు దివ్యశిలీముఖంబులన్
దో నడఁగించి రక్కసులఁ ♦ ద్రుంపఁగఁ జొచ్చిన నల్క నొందియా
దానవనాథనందనుఁడు ♦ దారుణభంగి మహాంధకారముం
గా నొనరించి సాయకని♦కాయము లేసె నపారసత్త్వుఁడై. 11

వ. మఱియు నొక్కదిక్కునం దళుక్కునం బొడసూపుచు నొక్క వంక ధనుష్టంకారంబు సేయుచు నొక్కచక్కిఁ బిడుగులవసువున బెడిదంపుటంపగములు వైచి ప్లవంగపుంగవుల రూపుమాపుచు నొక్కత్రేవ నదృశ్యుండై రామలక్ష్మణుల నిశాత ఘోరనారాచజాలంబుల మర్మంబు లంట నొంచుచు బహుప్రకారంబుల మాఱిమసంగినట్లు సమయించుచున్న నందఱునుం జేయునది లేక నిశ్చేష్టులై తేఱి చూడరాకయుండ నష్టం దయ్యపారగాఢాంధకారంబున నారఘువీరుం డత్యంతదైన్యంబున నోహో సుగ్రీవా! మనవా రందఱు లెస్సగా నున్నవారుగదా! విభీషణుం డెచ్చట నున్నవాఁ డనిన నెట్టన విభీషణుం డెదుటం బొడకట్టి దేవా! మహానుభావా! ఏమి కార్యం బనవుడుఁ గౌసల్యానందనుండు విభీషణా! వీఁ డెవ్వండు? క్రొవ్వు విప్పటిల్ల దవ్వుదవ్వుల నుండి చివ్వచివ్వన నన్ను

నొవ్వఁ జేయుచున్నవాఁ డనుటయు రావణానుజుండు రామ
చంద్రా! వీఁ డింద్రజిత్తుం డనువాఁ డగ్నివరగర్వంబున నం
తరిక్షంబున నంతర్ధానుండై ఘోరంబు లగునారాచంబు లే
యుచున్నవాఁడు గావున వీని నతిప్రయత్నంబున సాధింపవ
లయు ననుచు వినిపించిన విని కాకుత్స్థవీరుండు మహాహంకా
రంబున నాపురందరారినందను ననేకదివ్యాస్త్రంబులు వింట
సంధించి కంటికిం గానరాకుంట నింటి కేయం దొడంగిన నవి
యమ్మాయావారిదంబుల భేదించి వానిమేను దాఁకిన నా
పోఁతుమూఁకల యేలికకొమరుండు వారనిపేరంబు మీఱఁ బే
రలుక నలుగడలం దానయై ఘూర్ణిల్లుచు భువనభయంకరం
బు లగుశరపరంపరలు వఱపిన. 12

సీ. పదములు చిదురులై ♦ బెదరిపోయెడువారు
మోకాళ్లుదునియలై ♦ మ్రొగ్గువారు
దొడలును నొడలు బ ♦ ల్విడిఁ దూలఁబడువారు
నడుములు విఱిగి చే ♦ ట్పడెడువారు
భుజములు తెగిపడి ♦ గజిబిజి యగువారు
వక్షముల్ వగిలిన ♦ వ్రాలువారు
కుంఠితకంఠులై ♦ కూలికుప్పఁగువారు
శిరములు వ్రయ్యలై ♦ పొరలువారు
ఘూర్ణనసంశూన్యులై మదిఁ ♦ గ్రాఁగువారు
రిక్తకర్ణతఁ గడిఁది ఘూ ♦ ర్ణిలెడువారు

నయిరి యప్పీరవరుశరా ♦ హతిరణోర్వి
వీరు వా రస కయ్యెగ ♦ చారభటులు. 13

గీ. ఇట్లు వానరవాహిని ♦ యేపు మాపి
రాఘవులఁ దీవ్రఘోరనా ♦ రాచపీడ్య
మానులుగఁ జేయ నెంతయు ♦ దీనదశకు
వచ్చి నిశ్చేష్టులై కడు ♦ వంత నొంది. 14

క. ఉల్లం బవియఁగ రఘుకుల
వల్లభుఁ డాపద్గభీర ♦ వారధిలోనన్
వి ల్లూఁతగ నిలువంబడి
తల్లడపడుచుండఁ జూచి ♦ తమ్ముఁడు వలికెన్. 15

మ. మనకై వచ్చి యనేకవానరులు రా♦మాయిచ్చటం జచ్చుట
ల్చనునే లంకయుదైత్యమైయొనరఁగాఁ♦జక్కాడెదంగాక యో
ర్తునె బ్రహ్మాస్త్రము వైచియన్న నరయుం♦దోషంబు వెక్కండ్రనో
క్కనికై త్రుంచుట పాడియే యనుచు నై♦క్ష్వాకుండు వా
[రించుచున్.

గీ. అంగదర్షభశరభగ ♦ జాంజనేయ
ముఖుల నీక్షించి యీదైత్యు ♦ మురియడంపుఁ
దనిన వారలు వినువీథిఁ ♦ జని తదీయ
ఘోరశరహతులై నేలఁ ♦ గూలి రంత. 17

గీ. ఉరగశర మరి నమరిచి ♦ యుఆక నసుర
యన్నదమ్ములపై నేయఁ ♦ బన్నగములు

దవులుకొని కాళ్లుకేళ్లు మ ♦ ధ్యములు కంఠ
ములును బంధించెఁ గాకుత్థ్స ♦ కులతిలకుల. 18

శా. అంతన్ వానరరాడ్విభీషణులుబా♦ష్పాసారమొల్కన్ మదిన్
సంతాపించుచు రామలక్ష్మణుల రా♦జశ్రేష్ఠులం జూచి వాఁ
డెంతే వీరల మోసపుచ్చెనుగదే♦యింకెట్టులో యంచు శ్రీ
కాంతుండేకలఁడంచు ధైర్యమున వీఁ♦కం దండు కాపాడఁగన్.

చ. ఫణిశరబద్ధులై ధరణి♦పైఁబడి మూర్ఛిలి యున్న రామల
క్ష్మణులను జూచి నిక్కముగఁ♦జచ్చిరటంచును శక్రభేది రా
వణునకుఁ బోయి తెల్పవిని♦వాఁడు జయధ్వనులొప్పమందిరాం
గణమున కేగి యంత జన♦కప్రభుపుత్త్రిఁ దలంచి చెచ్చెరన్.

మ. త్రిజటం బిల్చి సురేంద్రభేది యనిఁ బృ♦థ్వీనాథులంజంపె భూ
మిజకున్ వారలఁ జూపి యింక నను జె♦ల్మింగైకొనం జేయుమం
చు జగత్కంటకుఁడంపఁ బుష్పకము పై♦శోకార్తయై యున్న ధా
త్రిజ నెక్కించుక పోయి వారిరువురం♦ దెల్లంబుగాఁజూపినన్.

గీ. చూచి యుల్లము ఝల్లన ♦ సొమ్మసిలి రొ
కింతతడవునకును లేచి ♦ యంతయుం ది
రకొనఁ గనుఁగొని యమ్ముద్ద ♦ రాలు మిగులఁ
జింతిలుచు వాత్మఁ దహతహఁ ♦ జెంది యపుడు. 22

గీ. హా! రఘూద్వహా! హానాథ! హామహాత్మ!
నేర మెంచక ననుఁ గన్న ♦ లారఁ దేఱి
చూడవే నాఁడు నిను మాయ ♦ లేడి కనుపు

ఫలముఁ గుడిచితి నపరాధి ♦ నలుక దగునె? 23

మ. అకటా! నాకొఱ కీశప్లవంగములచే ♦ నంభోధి గట్టించి యీ
సకలామర్త్యవిపక్షులన్ రణములోఁ ♦ జక్కాడి నీవిట్లు నేఁ
డొకదైత్యాధముచేతఁజిక్కుపడితే ♦ యోనాథ! యోరామ నే
నిఁక నేరీతి సహింతునో రఘువరా! ♦ యిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ!

శా. హా! సూర్యాన్వయనాథ! యీపలుక యో ♦ ధ్యన్విన్న సీతల్లియా
కౌసల్యాసతి ప్రాణముల్ నిలుపునే ♦ గాసిల్లదే యాసుమి
త్రాసాధ్వియు శిల్లడింప వెనుహృ ♦ ద్వ్రాతంబు లొక్కుమ్మడిన్
వ్రాసెంగా మన కింత కైకపగ దీ ♦ జన్ దైవ మీరీతిగన్. 25

వ. అని దుఃఖించుచు లక్ష్మణుం జూచి. 26

చ. అనఁ దగ నట్టిమాట లపు ♦ డాడితి నజ్ఞత నిన్నుఁ దత్ఫలం
బనుభవ మయ్యె నా కిచట ♦ నప్పటినేరము లెంచ కియ్యెడన్
ననుఁ గను విచ్చి చూడఁగదె ♦ నాయెడలన్ దయ లేదె నేను నీ
తనుననుఁగన్నతండ్రి! ఘన ♦ ధార్మిక! ముద్దుమఱంది! లక్ష్మణా!

గీ. అనుచు విలపింపఁ ద్రిజట భూ ♦ తనయఁ జూచి
తల్లి నీనాథుఁ డగురఘు ♦ వల్లభుండు
జీవితుం డింక వేఱొక్క ♦ చింత విడువు
మనుచు సౌమిత్రి సప్రాణుఁ ♦ డరయు మివుడు. 28

క. కాకుండినఁ గపిసేనా
నీకం బీతెల్వి నుండు ♦ నే మృతనేతల్
కాకుత్థ్సులదరి నుండుదు

కే కల దిఁక నొకటి వినుము ♦ పృథ్వీతనయా! 29

గీ. పుణ్యసతులకుఁ గాని యీ ♦ పుష్పకంబు
కదల దిది దీనిమర్మంబు ♦ గాన మదిని
నమ్ము మనుచు నశోకవ ♦ నమ్మునందు
నాప్తతను తెల్పి వడి డించె ♦ నంత నిచట. 30

క. శ్రీరామచంద్రుఁ డెంతయు
ధారుణిఫణిపాశబద్ధ ♦ తనుఁడై దండ
గారియుఁ బడియెడుతమ్ముని
ధీరతఁ గన్గొని యొకింత ♦ తెలివిం బలికెన్. 31

చ. దశరథుమాటఁగాఁగ నను ♦ దప్పకభక్తిని గొల్చుచుండి క
ర్కశవనవాస మొంది సమ ♦ రంబున దైత్యులసంహరించి దు
ర్దశ నొకతుచ్ఛుచేఁ దుదిని ♦ బ్రాణము గోల్పడితేని నేను దు
ర్యశమున కోర్చి నిన్విడిచి ♦ హా మన నేరుతునే సహోదరా!

శా. ఈవీరాగ్రణి మత్సహోదరుఁడు దే ♦ వేంద్రారిచే నొచ్చె నా
శాన్వైదేహి యుఁ గేల నాతెను విఁకే ♦ లాకుత్సె కెట్లోర్తు సు
గ్రీవా నాసరసేనఁ గూడుకొని పో ♦ కిష్కింధ కిం కేల యా
యీపుంబొమ్ము విభీషణాయనృతమ ♦ య్యెన్నా దుపల్కయ్యెడన్

వ. అని రఘువరుండు సహోదరుంగూర్చి విలపించుచున్న విభీష
ణుండు. 34

గీ. అపుడు గదఁదాల్చి వరుస దం ♦ డరసికొనుచుఁ
దిసగఁ గనుఁగొని శక్రఘ ♦ జెమొ యటంచుఁ

గపులు పసుగులు వెట్టుజం ♦ కకుండు నే వి
భీష ఖండ నిలుంపంచుం ♦ బలుచుకొనుచు. 35

చ. జనపతిచెంత నున్నరవి♦సంభవుడగ్గఱం జేరి యానయా
యని విడువం బనేమి యన♦నంగదుం డిట్లనియోౕ విభీషణా
మన మిపు డేరఘూద్వహుల♦మానక రక్ష యొనర్చుచున్న వే
గిన దశకంఠుం దత్సుతుల♦గీటణంగింపంగ వచ్చు మెచ్చుగణ.

గీ. అనుచుం బల్కు సుషేణుం డి ♦ ట్లనియె మును సు
రాసురాహవమున నిట్లు ♦ లైన నపుడు
గురుండు సంజీవిచేం బ్రోచె ♦ సురలం గాన
ముందుగుం జెవ్వరైనన ♦ మందగతిని. 37

వ. అవక్రవిక్రముం డగువాం డేగి యం దౌషధలత లరసి తెచ్చి
న సర్వంబు శుభం బగు ననుచుం జెప్పిన నిం దట్టివాండెవ్వం
డు గలండో యని దం డంతయు వితర్కించుచు గుసగుసలం
బోవునవసరంబున నాసరసిజాసనసంభవుం డగుజాంబవంతుం
డు ప్రసంగవశంబుగా వనౌకసు లెల్ల వినంగ నిట్లనియె. 38

సీ. రామభద్రార్కజ ♦ పరిణయనిదానంబు
భుజసత్త్వలంఘితాం ♦ భోనిధానుం
డచలరాజతనూజ ♦ రచితసపర్యాండు
లంకిణీదర్పాని ♦ లద్విజిహ్వుం
డవనీసుతాయాస ♦ హరణజీవాతువు
వనుజేశ్వరాశోక ♦ వనకుఠార

మత్తురక్షోధ్వజ ♦ శితుణదక్షుండు
బ్రిహ్మాస్త్రిబంధని ♦ ర్గళితధన్యుం
డహితలంకాపురీదాహ ♦ దహనమూర్తి
రామకార్యవిధానధు ♦ రంధరుండు
నాహావావనిసంహృత ♦ యాతుధానుం
డహహా ! సామాన్యుండే గంధ ♦ వహసుతుండు. 39

వ. అని వినుతించునవసరంబున. 40

క. నారదుండు సతతగానవి
శారదుండు తనిస్రావిజిత ♦ శారదవిలస
న్నారదుం డరుదెంచెం గ
న్నార దుమసుక్కన నృపాలు ♦ నారయుకోర్కెన్. 41

క. వచ్చి కని రామచంద్రున
కిచ్చం బ్రదక్షిణముం జేసి ♦ యాభుజగంబుల్
విచ్చలవిడి విడి చనియెడుం
జెచ్చెర నీతేజ గరుడుం ♦ జీరుము చేరన్. 42

క. అని విన్నవించి నారద
ముని చనియెను రాఘవుండు ♦ మోదముతో నా
వినతాతనయుని వినయిలిం
దనమనమునం దలంచుకొనినం ♦ దక్షణమాత్రన్. 43

క. తామ్రిగరుడంచితుండు ఖగ
సమ్రాణ్మణి బాహులసత్వ ♦ సంపన్నుండున్

గ్రమనఖరుండు గరుడుఁడు
స్త్రముండై వచ్చి నిలిచి • సం గని భీతిన్. 44

క. ముడిచెం దలలుం దోఁకలు
కుడిచెం గడుఁ గోడు కోట్లు • కుతలాధిపులన్
విడిచెం బదపదమనుచున్
నడిచెన్ వడి నచోటు వాసి • నాగము లెల్లన్. 45

ఉ. అప్పుడు వైనతేయగరు•దంచలవాయుసుధారసాప్తిచే
నొప్పుగఁ బోర నీల్గిన వ•నౌకసు లెల్లను లేచి రా నృపుల్
దెప్పిటి రంత రాముఁడు బి•లేశయశాత్రవ! ప్రోచితౌ మమున్
మెప్పుల కేమి మజ్జనకు•నిం గనురీతిగఁ జూచెద న్నినున్. 46

చ. అన వినతాతనూభవుఁడు•హర్షసమగ్రమనస్కుఁడై నృపా
లుని గని దేవ నీవఖిల•లోకవిభుండవు గావె నేను బం
టనుగదె యిట్లనం దగునె•నాకు ననుజ్ఞ యొసంగుమంచు వీ
డ్కొని చనె నంతఁ బద్మహితుఁ•డుం గనన య్యొనఖండదీధితిన్.

వ. అత్తఱి నత్తెరుచరవరు లసురపురంబుఁ గ్రమ్మఱం జుట్టుముట్టి సింహనాదంబులు చెలఁగ దిగ్గున లగ్గలు వట్టి దనుజభటుల ఘట్టింపం దొడంగిన. 48

మ. అపుడా రావము రావణుండు విని య•త్యాశ్చర్యుఁడై రాఘవుల్
గపులుం గ్రమ్మఱ నెట్టులో బ్రతికిరే•కా నాక జేయుల్ గదే
రిపులం గెల్వఁగ లే నటన్న తఱి వా•రిం బోరఁ జక్కాడి వై
త్యపురిన్ నన్గొని యూ వనత్తునని ధూ•మ్రాక్షుండు తామ్రాక్షుఁడై

క. చతురంగబలయుతుండై
దితిజుం డేతేరఁ గపులు ♦ తేఁకువఁ బ్రతనా
తతి దునిమిన నంత మరు
త్సుతుఁ డొకపెనుఁగొండ వైచి ♦ త్రుంచెన్ వానిన్. 50

గీ. అపుడు హతశేషు లేగి ధూ ♦ మ్రాక్షుపాటు
వినిచిన దశాస్యుఁ డతిరోష ♦ వివశుఁ డగుచు
వజ్రదంష్ట్రుని యోగింప ♦ వచ్చె వాఁ డ
పారసైన్యముతో నుద ♦ గ్ద్వారమునను. 51

శా. ఆరీతిం జనుదెంచి వానరుల నా♦నాస్త్రప్రహారంబులం
గారింపం గడిమీరు లాబలము గ్రు♦క్కంజేసినం బీరమే
పారం గేలను వజ్రదంష్ట్రుఁడడిదం♦బంకింపఁగా నంతటం
దారేయుం డది లాగికొంచు నఱికె♦న్వానిన్నిమేషంబునన్.

క. ఆవార్తలు దశముఖునకు
దేవారులు గొందఱేగి ♦ తెలిపిన విని కో
పావేశుఁడై యకంపను
మావైరులఁ దుంచి రమ్మ ♦ టన్నన్ వచ్చెన్. 53

క. వచ్చినయకంపనుని గని
దచ్చి కడలు పగుల నార్చి ♦ దాఁకి నగముచేఁ
జెచ్చెర వధించి వానిం
బుచ్చెన్ యమపురికిఁ బవన ♦ పుత్త్రుం డంతన్. 54

వ. హతశేషదోషాచరులవలన నకంపనునిపాటు విని రావణుండు

మ. కుటిలభ్రూకుటిదుర్నిరీక్షవిలస♦త్క్రోధాత్ముఁడై నీవు మ
ర్కటకోటిం బరిమార్చి రమ్మని మహా♦కాయున్ని యోగించినం
దిట మొప్పం జతురంగసైన్యయుతుఁడై♦దిక్కుల్ చలింపన్ విశం
కటఘంటారవ మొప్పఁ దేరుపయివే♦గం బెక్కె నుగ్రాకృతిన్

గీ. రుధిరపవనాశనులు దుర్ధ♦రుండు కాల
కల్పగతమాయులును ధూమ♦కాలదంష్ట్రు
వజ్రనాభులు ననుమంత్రి♦వరులు తమ్ముఁ
డగుమహానాముఁడును గొల్వ♦నరుగునపుడు. 57

క. వెక్కుమహోత్పాతంబులు
నక్కజముగఁ దోఁచుచుండ♦నవి దైత్యవరుల్
లెక్కగొనక నలుదిక్కులు
పిక్కటిలం బేర్చి యార్చి♦పెలుచం గదియన్. 58

ఉ. దోఃకలితాద్రికూటముల♦తోఁ గపివీరులు పెల్లుగాఁ గ్రుధాం
తఃకరణంబు లొప్ప వడి♦దానవసేనలఁ గండడంపఁ జ
ఝుకలుపాసిశూలపర♦శుప్రముఖాయుధపాణులై నరాం
ధకకులవీరు లాగ్రహము♦నం గదనం బొనరించుచుండఁగన్.

శా. ఆంత్రం బంటఁగఁ గర్ణముల్ పెఱికి బా♦హాశక్తి యొప్పారఁ ద
న్మంత్రివ్రాతములం బ్లవంగులు వధిం♦పన్ ధీరతన్ గ్రవ్యభు
క్సంత్రాసంబుగ వాలిపుత్త్రుఁడు మహా♦కాయున్ మహానాదుదు
ర్యంత్రంబుల్ గొనసాగనీక చదిపెన్♦రక్షోవరుల్ భీతిలన్.

శా. ఆమాటల్ విని రావణుం డదరిపా♦హాకారముం జేయుచున్

మోహముల్ వంచియు బాష్పధార లొలుకన్ • శోకించి యొ
[క్కింత ధై
ర్యామర్షంబులతోఁ బ్రహస్తుఁ గని సే•నన్కుంభకర్ణుండు సు
త్రామద్వేషియుఁ గుంభుఁడీవు వెలిగాఁ•బ్రత్యర్థులం ద్రుంతురే

ఉ. కావున నీవు మద్రిపుని•కం డడఁగింపుము లెమ్ము చెచ్చెరన్
నావుడుఁ దూర్యనాదములు•సల్లడలం జెలఁగన్ ద్రిభాగసే
నావృతుఁడై స్వమంత్రియుతుఁ•డై బలుతేరిగ వచ్చె నాజికిన్
రావణుఁడీతఁ డేమొ యని•రాఘవు లద్భుతమందఁ జూడఁగన్

వ. అట్లు వచ్చి ప్లవంగపుంగవులం జుట్టుముట్టి కట్టల్కనొక్కట వెట్టునఁ బట్టి సాసిగదాఖడ్గకుంతప్రాసపరశుపరిఘాదివివిధాయుధంబులు వఱపి పరిమార్పం దొడంగిన మోహరించి సంరంభవిజృంభితులై. 63

ఉ. పర్వతపాదపాయుధు ల•పారబలాన్వితు లాప్లవంగముల్
దోర్విజయం బెసంగ సుర•దుర్వ్రాదసేనల నేపణంచి గం
ధర్వమదావళోన్నతర•థంబుల నుగ్గుగఁ జేయుచుండినన్
బూర్వసుపర్వ లుగ్రముగఁ•బూనికఁ బీనుఁగుపెంటఁ జేసినన్,

గీ. తవిలి ద్వివిదుఁడు వడి నరాం•తకుని దుర్ము
ఖుఁడు సమున్నతుఁ దారుఁడు•కుంభహానుని
గడు మహానాదు జాంబవం•తుఁడును గూల్చి
రంతఁ గొందఱు పఱచి ర•య్యనికిఁ దొలఁగి. 65

వ. అప్పుడు. 66

క. తనమంత్రివరులు పడుటయు
దనుజులు పాఱుటయుఁ జూచి ♦ దారుణపటహ
ధ్వను లులియంగఁ బ్రహస్తుం
డని సేయఁగఁ జంగి క్రోధ ♦ మగ్గలమందన్. 67

శా. వచ్చెన్ భీతిఁ దొలంగి పాఱుదనుజ♦వ్రాతంబులం గ్రమ్మఱం
దెచ్చెం జివ్వకు విక్రమం బెసఁగ మ♦ర్దించెం గపిశ్రేణులన్
మెచ్చెన్ దెక్కొని మెక్కి జన్యభుజుఁడా♦నిండారుహోరత్తటిన్
జచ్చెన్ నీలకరాళహస్తపతిత♦క్ష్మాభృత్తుచేఁ జూర్ణమై. 68

శా. అంతన్ రావణుఁ డవ్విధంబు విని సై♦న్యాధీశుఁ డింద్రాదిది
క్కాంతారాతి ప్రహస్తుఁ డాలమున నీఁ♦కం గ్రోతిచేఁ జచ్చెనే
యొంతయ్యెన్ దన కింకరాముననిలో♦ నేఁ ద్రుంతుఁగాకంచు దు
ర్దాంతక్రోధనిమగ్నుఁడై ప్రధనయా♦త్రాభేరి సేయించినన్.

క. దిక్కుల్ తూలెన్ నగముల
ముక్కల్ రాలెన్ ధరిత్రి ♦ మ్రొగ్గె నభంబున్
వ్రక్కల్ వాసెం దివిఁ గ్రతు
భుక్కుల్ సొలిరి తదీయ ♦ భూరిధ్వనిచేన్. 70

శా. బుగ్గల్ తగ్గనివారిబుగ్గలగతిం ♦ బొంగారఁ జూడం గడున్
జగ్గై తూఁడులతోడఁ జొప్పడుపయో♦జప్రక్రియన్ సొన్నపున్
హిగ్గాళెల్ పెనువాతలన్ నిలిపి మ్రో♦యింపన్ సురారుల్ వడిన్
మ్రొగ్గెం దిగ్గజముల్ తదారవపదళ♦చ్ఛోత్రంబులై బల్విడిన్.

ఉ. అత్తఱి మత్తవారణము♦లశ్వములున్ రథముల్ పదాతులున్

మొత్తము లైయమాత్యులు చ♦ మూషతినందనముఖ్యమర్త్యభృ
త్సత్తము లెల్ల నత్తియిరు♦ చక్కియలందునఁగొల్చుచుండఁగా
నుత్తరపుందువారమున♦ హొంబసిఁ తేరొక టెక్కె టెక్కెనన్.

సీ. జంభారివిభవకా ♦ సారసాంద్రాతప
 శిఖియశఃకౌముదీ ♦ చిత్రకిరణ
దండభృద్దోర్గర్వ ♦ చండాంశుజీమూత
 యాతుధానప్రతా ♦ పాభ్రవాత
పాథోధిరాణ్మోద ♦ పవనకుంభీనస
 పవమానబలగూఢ ♦ పదనఁయూర
శ్రీదసంపన్మహా ♦ శిఖిశరదవసర
 యీశరోషశరత్కు ♦ శేశయహిము
 రాక్షసేశ్వర సురభీక ♦ రా దశాస్య
 స్వామి దేవ పరాకు హే ♦ చ్చరిక యనుచు
 బిరుదుఁబాటలనెల్లను ♦ బేరుకొనుచు
 వందిమాగధు లిరుక్రేవ ♦ లందు నడువ. 73

సీ. పృథులనిర్ఘరసమి ♦ ద్ఝరీపరంపర (భయంకర)
 ఝాంకార మభ్రంబు ♦ పగులఁజేయ
స్ఫుటనినదత్సము ♦ ద్భటపటహాభీల
 ఢాంకారమబ్జజాం ♦ డములు నిండ
ముఖగంధవహము ఖూ ♦ ర్ముఖరితాబ్ధికహాళ
 భుంకార మెదురను ♦ బోరుకొనఁగఁ

చాటవకోదండ ♦ బద్ధమౌర్వీలతా
టంకారమురిరాజి ♦ జంకుపఱుప
గాండు మిటారియుఁ దండ్రోప ♦ తండమునను
దండు దండిగ దండను ♦ ద్దండచండ
భండనోద్ధతిఁ జను దేర ♦ దండనాథ
మండలము గొల్వ దానవా ♦ ఖండలుండు. 74

క. పురపుణ్యాపతులుమంగళ
కర మగుహారతులు పట్టఁ ♦ గైకొనుచుఁ బ్రభా
కరకులనాథజిగీషం
గరమురుమగఁ బురము వెడలెఁ ♦ గదనోన్ముఖుఁడై. 75

వ. అప్పుడు. 76

క. పిడుగులు రథములపైఁ బడె
వడి నెత్తురువాన గురిసె ♦ వారిద మెసరఁగా
సుడిగాలి వీచె వఱదులు
కడుఁ గూసెఁగా వానికాత్మఁ ♦ గలఁగక వచ్చెన్. 77

ఉ. వచ్చుచునున్నవానిఘన♦వైభవ మారసి రాఘవుండు లో
నచ్చెరువంది చెల్మి.యల♦ వార విభీషణుఁ బిల్చి విక్రమం
బచ్చుపడంగ సైన్యయుతుఁ♦డై చనుదెంచెను జివ్వకెవ్వఁడో
చెచ్చెర వానిశౌర్యకుల♦శీలవిశేషముఁ జెల్పవే యనన్. 78

గీ. అనిఁ బ్రహస్తుఁడు చచ్చుట ♦ విని దశాస్యుఁ
డాతుఁబువ మాతులవధాభి ♦ భూతమురభి

మానవమానసుఁడై కల ♦ సేనతోడ
వచ్చె నని సేయ నట నున్న ♦ వారి వినుము. 79

ఉ. మేచకనీరదంబు నుప ♦ మింపఁగఁ జాలెడుదేహ మొప్పఁ దా
రాచల మెత్తినట్టిపుభు ♦ జావళి చెన్నలరార రత్నభూ
షాచయ మాతపత్రములు ♦ చామరముల్ విలసిల్లఁగాఁ దమి
స్రాచరవంశనాథుఁ డగు ♦ రావణుఁ డాతఁడుసుమ్ము రాఘవా!

గీ. వార లందఱు సమ్ముఖ ♦ వర్తులైన
దొరలు సేనాధిపతు లమా ♦ త్యులు కుమారు
లు పరిచారులు బాంధవు ♦ లు మఱి మూల
బలమును మ్మది కనుఁగొంటె ♦ పార్థివేంద్ర! 81

వ. అనిన విని తేఱిచూచి విస్మితుండై రఘువీరుండు. 82

క. ఆపుత్త్రికు లాభాగ్యం
బాపుర మాసైన్య మామ ♦ హాతేజ మహో
పాపుఁడయి చెఱుచుఁకొనెఁ గా
కీపృథివిస్థలి యితండ ♦ యేలం దగఁడే. 83

మ. అని సౌమిత్రియుఁ దానునుంగడఁగిది ♦ వ్యాస్త్రప్రధానాజిసా
ధనముల్ పెక్కఁగఁబూనియున్న తఱిదై ♦ త్యస్వామియాత్మీయసే
నను నిల్వ న్నియమించి తాను గపిసే ♦ నందోలఁగాఁ జొచ్చి సం
గినుకన్ వానివయిన్ మహీధరముసు ♦ గ్రీవుండువై చెన్ ధృతిన్

వ. అప్పుడు దశకంధరుండు. 85

. కోదండ దాని సస్త్రములఁ ♦ దూలఁగఁ జేసి శరాసనంబునన్

వాఁడి శరం బమర్చియు ది♦వాకరపుత్త్రిసి నైవమూర్ఛిలెక
వేఁడిమి నంత నద్రిచర♦వీరులు కొందఱు వచ్చి తాఁకినన్
వాఁ డపు డుగ్రబాణములు♦వైచి కలంచెను వారినయ్యెడన్.

వ. సుమిత్రాపుత్త్రుండు రామచంద్రు నవలోకించి. 87

గీ. అసురవరుఁ డుంతు నా కాజ్ఞ ♦ యొసఁగు మనఁగఁ
బోర మున్న ముకాఁకలఁ ♦ దేరినాతఁ
డేమరక నీవు నని సేయు ♦ మీ యటన్న
యుద్ధసన్నద్ధుఁడై చను ♦ చుండ నపుడు. 88

క. ఆతని కడ్డముగాఁ జని
వాతూలసుతుండు పఙ్క్తి ♦ వక్త్రున కనియెన్
దైతేయనాథ రణమున
కేతెంచితివీవటోయి ♦ యింతయ్యేఁగదా ! 89

గీ. గృహము లారామములు పున ♦ స్సృష్టి యయ్యె
నా ? కుశలమా కులమ్ము ప ♦ రాకు వచ్చె
నా ? భవత్పుత్త్రినష్టుఁ డ ♦ క్కడిసట్టె
వాఁడె ; హనుమంతుఁ డనునట్టి ♦ వాఁడ వినుము. 90

మ. అనుచున్ దక్షిణహస్త మెత్తి మును స♦ర్వాశాధిపాలాదిదే
వనికాయంబు నలంచితి న్ననుఁ జయిం♦పన్లేరొరు ల్నాక మ
ద్ఘనముష్టింగొనుమన్న వాయుతనయుం♦ దైత్యేశ్వరుండల్కతో
మ్మునఁ గేలం బొడువంగఁ గన్నఁగవ కెం♦పుల్ మీఱఁ దా
[నయ్యెడన్. 91

చ. వడి సొదంబుపై నెగసి ♦ వాసవవైరియురంబు దాఁకఁ గే
ల్గొని బిగిచిపట్టి గుద్దిన బొ ♦ ఘుక్కున నెత్తురు గ్రక్కి తేరిపైఁ
బెడతల గాఁగ మూర్ఛను గు ♦ భిల్లునఁ గూలి యొకింత సేపులో
పడఁబడఁబోయి లేచి పిద ♦ పహానుమంతునిజూచియిట్లనున్.

క. ఔరా! నీపోటునకు స
మీరసుతా! మెచ్చితిం జు ♦ మీ యన ఫీ నీ
వీరీతి బ్రతికి మెచ్చినఁ
బౌరుషమే నాకు సిగ్గు ♦ పడుచుంటిఁగదా! 93

గీ. అనుచు నిట్లు యొక్కపోటు గొ ♦ మ్మనిన వాఁడు
నెగసిపడి యుగ్రుఁడై వక్ష ♦ మగులఁ బవన
పుత్త్రుఁ బిడికిటఁ బొడిచిన ♦ ధాత్రిమీఁద
బోరగిలఁబడి మూర్ఛను ♦ బొందె నపుడు. 94

మ. దనుజాధీశుఁడు నీలుపైఁ గవిసెనం ♦ తన్ వాయుసూనుండు లే
చి నగాటాధిపుఁ జెంత నిల్చె నట నా ♦ జన్ నీలుఁడాపజ్క్తివ
క్త్రునిపైఁ బాదపజాల మేయ దశకం ♦ తుండన్నిటిం ద్రుంచియ
స్త్రనికాయంబులు కిన్కవైవ దిశలం ♦ టంబెల్లుగా నార్చుచున్.

గీ. నీలుఁ డల్పాంగుఁడై దైత్యు ♦ పాలు తేరి
పై కుటిలకి నెత్తి పడమొత్తి ♦ పడఁగ విజృంభి
నోరువడి నొక్కి ముక్కుక్కి ♦ నుదురు ఆక్కి
గొడుగు విడఁజించి పిడికిటఁ ♦ బొడిచె మొదల. 96

వ. అప్పు డప్పజ్క్తికంధరుండు దెప్పరంబుగా నుప్పతిల్లుకోపంబు

వ నిట్లనియె. 97

క. నీలా నీలా వెఱుఁగుదు
నేలా యీలీల మెలఁగ • నెక్కువగుదువే
నీలో నాలోచింపుము
చాలం జికిలింత యేపు • సామ్యముగాదే. 98

క. అనుచు ననలాశుగముఁ గై
కొని కొఱకొఱ నేయ మూర్ఛఁ • గొని పడియె వడిన్
దనుజేశుఁ డంత సౌమి
త్రిని బిలుచుచు నురవణించెఁ • దీవ్రస్ఫురణన్. 99

గీ. ఇట్లు లురవణించి • యేడమ్ములను సుమి
త్రాతనూజు నేయ • నాతఁ డలుకఁ
బెక్కుసాయకముల • రక్కసిదొర నేయ
సుక్కఁ కతఁడు మఱియు • నుక్కు మిగిలి. 100

క. కనకోదరదత్తాశుగ
మున నాసౌమిత్రి నొంప • మూర్ఛాలసుఁడై
కనుక వడి లేచి రావణు
ధనువు నఱికి తిగశరములు • తనువున నేయన్. 101

గీ. ఉలికి చతురాస్యదత్తమ • హోగ్రశక్తిఁ
గేలఁ గీలించి యిదె నిన్ను • గీటడంచు
నంచు సౌమిత్రి నేసిన • నతఁడు దాని
చే మహీస్థలి వ్రాలి మూ • ర్ఛిల్లె నపుడు. 102

గీ. దశముఖుఁడు తేరు డిగి సుమి ♦ త్రాతనూజుఁ
గొన దుమికి విష్ణుతేజమం ♦ దునికిఁ జేసి
కేలఁ గదలింపఁ జాలక ♦ శూలికొండ
కన్న బరువయ్యె నహహా ! నా ♦ కరములకును. 103

వ. అనుచుం జేతులు నులుపుకొనుచుం జేయునది లేక విరాకు
పడి యుండ నత్తఱిమరుత్తనయుండు బిరబిర నరుదెంచి య
సురవరుని వీక్షించి. 104

గీ. తొలఁగరోరిదురాత్మ నీ ♦ త్రుళ్లు త్రుంగ
నంచుఁ జెయ్యెత్తఁచి గ్రుద్ది రా ♦ మానుజన్ము
నెత్తుకొని భక్తిఁ జని యార ♦ ఘూర్త్తమునిస
రస వెసను డించె; నయ్యెడ ♦ నసురవరుఁడు. 105

ఉ. పావనిగ్రుద్దునం బుడమి♦పైఁ బడి నెత్తురు గ్రక్క లేచి దై
ర్యావహుఁడై వెసన్ రథము♦నందు వసించికడంగెఁబోరికిన్
భూవిభుఁ డంతటం బవన♦పుత్త్రునిమూఁపున నెక్కి గ్రక్కునన్
రావణుఁ దుగ్రింతు నింకఁ గల♦నన్ విధిశంకరు లడ్డువచ్చినన్.

మ. అని మార్వోరవటంకృతుల్ చెలఁగదై ♦ త్యాధీశునీక్షించియో
రి నృశంసా ! యిఁక నెందుఁ బోయెదవు గా♦రింతున్ నినుం [బోరిలో
మును నీవా రగునాఖరాదులబలెన్ ♦ మోసంబునం బొందెదీ
వనినన్ రాము నలంతిగాఁ దలఁచి కో♦పావేశుఁడై యిట్లనున్

సీ. చెనఁటెనిశాచారి ♦ మినుకులు పచరించి

నడుదారిఁ బడఁతుక ♦ మడిపినట్టి
జగములఁ బొగడీక ♦ నెగడినతిగకంటి
దొరఁబల్లిదపువిల్లు ♦ విఱిచినట్టి
మన్నింపఁదగియున్న ♦ జన్నిగట్టుడుగులు
కుమతివై తెగవ్రేయ ♦ దుమికినట్టి
యిచ్చ నాకిలిఁ జేర ♦ వచ్చినమాత్రి రా
కాసిముక్కుం జెవుల్ ♦ గోసినట్టి
దోసకారిని నినుఁ గట్టి ♦ గాసి వెట్టి
యీసురారులతమి మీఱ ♦ నీసు దీఱఁ
బాసిపోనీక కలనకు ♦ డాసి భీక
రాసి ఖండింతు వన్నెయు ♦ వాసి గాంతు. 108
సీ. ఫలమూలముల మెక్కి ♦ మెలఁగఁగ వని గాదు
దారుణాయోధన ♦ ధరణిగాని
మురియుచు నాలింప ♦ మునులపల్కులుగావు
రణభేరికారవా ♦ ర్భటులుగాని
దృషదింధనముల బం ♦ ధింప సింధువు గాదు
అమిత్రదైతేయసే ♦ నాబ్ధిగాని
మఱువుగా వధియింప ♦ మర్కటపతి గాఁడు
జనభయంకరదశా ♦ ననుఁడుగాని
యెదిరి కదనంబు సేయ నీ ♦ వెంతవాఁడ
వరయ నలినాసనసగాశు ♦ గాసనబల

శాసనుల కైన నిలువంగ ♦ శక్య మగునె
పనికిఁ గ్రమ్మఱఁ గాకుత్స్థ ♦ చనుము చనుము. 109

వ. అని యనేకప్రకారంబులం దిరస్కారపూర్వకంబుగా వీరా
లాపంబు లాడుచుం దాడిసేయుచు నార్త్రోయించుచుం గ
య్యంబునకుఁ బిఱుతివియక దవానలంబు చేరంబోవుచు మి
ట్టిమిట్టిపడుమిడుతవడువున మిడిసిపడుచుఁ గడలేనిగడితపుఁగడి
మి యడర నప్పు డప్పుడమియొడయని పైం బెట్టిదంపుటంపగ
ములు నింపిన. 110

ఉ. అంతఁ ఘూద్వహుండుమది ♦ నల్కఁ గనుంగవఁగెంపులొల్కవి
ల్లెంతయు నెక్కువెట్టి నిశి ♦ తేషుపరంపర నించి కూలిచెఁ
యంత్రపతాక చక్రకవ ♦ చాశ్వములన్ మఱియుం గిరీటపుం
బంతులు డుల్చి యర్థశశి ♦ బాణము వైచి కడంగి వెండియున్

గీ. భిదురసదృశమైన ♦ బెడిదంపుటమ్ముచేఁ
బోరఁ దూల నేయఁ ♦ బోఁడి మడఁగి
కొమ్మ లెల్ల నడికి ♦ కొనిపోవ సిల్చిన
మోడుపగిది నుండె ♦ మోము వంచి. 112

గీ. అపుడు రాముఁ డసుర ♦ నరసి యోరావణ
యెంతయువిఘ్న వచ్చె ♦ నింటి కరుగు
మెల్లి వత్తు గాని ♦ యిఁకనీవు బవరము
సేయలేవు తూలి ♦ పోయినావు. 113

వ. అని పరమకృపాళుండైన నృపాలుండు పలికినం బరాభవ

ఖిన్నుండై. 114

క. ఆరక్కసిదొరఁగ్రక్కున
వేఁడొక్కని యరదమెక్కి ♦ వీటికి మరలెన్
శ్రీరాముఁడు చని తమ్ముని
గారవమున సేదదేర్చెఁ ♦ గౌతుకం మలరన్. 115

వ. నీలుండు నంతకుమున్న సేదదేరి సేదదేరుచు రఘువీరుం జేరి యుండె. 116

క. అప్పుడు కపులొకకొండలు
గుప్పున నరదంబు చుట్టు ♦ కొని నవ్వుచు నీ
కొప్పునె యిటు చన నప్పటి
తప్పేట లెటువోయె నోరి ♦ దానవ చెపుమా. 117

గీ. అనిన మాఱ్మాట లేక దుః ♦ ఖాంబురాశి
మునుఁగుచును దేలుచును బురం ♦ బునకుఁ బోయి
నగరివాకిట నరదంబు ♦ డిగి యమాత్య
పరివృతుండయి కొలువుండి ♦ పఙ్క్తిముఖుఁడు. 118

ఉ. కొండొకసేపు చింతిలి య♦కుంఠితవిక్రమశాలి కుంభక
ర్ణుండు మదీయసోదరుఁ డ♦నూనభుజాబలుఁ డిండ్రభీకరుం
డుండఁగఁ జింత యేల యతఁ♦డుక్కడఁగింపఁడె శత్రులన్ వడిన్
లెండుచనుండు మీరతని♦ లేపుఁడు పావుఁడునిద్రయంతయున్.

వ. అని పనుప యూపాక్షాదిరాక్షసవీరు లసంఖ్యభక్ష్యభోజ్యాది బహుపదార్థంబులు గొని చని తదీయశయ్యాగృహద్వారం

బు చేరంబోయి. 120

ఉ. ఆసయంబునందుఁ బల♦లాశులు కొందఱు తద్భయంకరో
చ్ఛ్వాసనమీర మెత్తి పడ♦నైచిన ముక్కులుముక్కలైకడున్
గాసిలువారుపక్కియెము♦కల్నడుములు నడునెత్తి వ్రక్కలై
పాసినవారు కాళ్లుపడి♦ప్రాఁకెడువారలు నైరి చూడఁగన్. 121

క. క్రమ్మఱఁ గొందఱు నిశ్వా
సమ్మునఁ దబ్బిలము సొచ్చి ♦ శ్రావముల వెంటన్
నెమ్మి వెడలి తలదెస వెసఁ
గ్రిమ్మి యినుపగుదెలఁ గుమ్మి ♦ కదలకయున్నన్. 122

క. కళవెళ నుడికెడు తైలము
బలితపుఁబనఁటులను దెచ్చి ♦ పలుమరు పెన్వీ
నుల నిండఁబోసి ముకుబూరి
యలు మూయ నొకింత తెలివి ♦ నలవు గొలుపఁగన్. 123

మత్తకోకిల. వారి నారసి నన్ను లేపిన♦వార్త దెల్పెఁడు దేవతా
వైరివీరని దేశలంఘన♦వర్తనోత్సుకులై సునా
సీరముఖ్యహరిద్వరుల్ సుర♦సేనతో మనలంకపైఁ
బోరొనర్పఁగ వచ్చిరా మఱి♦భూరివిక్రమశాలులై.

ఉత్సాహము.

అనిన యాతుధాను లెల్ల ♦ నల్లనల్లన కరజీ
వనజయుగము దోయిలించి ♦ వరుస నిలిచి వార్ధిఁ గ
ట్టినది మొదలుగాఁగ నాగ♦డియవఱకు రఘూద్వహుం

డును గపులును బొనరిచినప ♦ నులు వచింప దీనుఁడై. 125

పంచచామరము.

అహో యహోధిపాత్మజా ♦ ద్యహార్యసంచరావళీ
సహాయతన్ సమగ్రబాహు ♦ శక్తిబద్ధవార్ధియై
మహామహోగ్రుఁడై క్షమాకు ♦ మారికావిభుండు నా
గ్రహించి విగ్రహంబు సేయు ♦ కచ్చు లంకఁ జొచ్చెనే. 126

తరళ. అనిమిషేంద్రముఖామరావళి ♦ కాత్మహర్షము పుట్టఁగా
వనచరేంద్రులు పాదపాద్రులు ♦ వైచి వార్ధిని గట్టఁగా
మనుజఘస్మరచక్రవర్తికి ♦ మర్త్యుచే నని గిట్టఁగా
వనజపీఠి లలాటపట్టిక ♦ వ్రాసె నెట్టన గట్టిగాన్. 127

తోటకవృత్తము.

అని యెంతయుఁ జింతిలి ♦ యప్పుడు తెం
పున లేచి పసాదము ♦ మున్నుగ మొ
క్కి నిశాంతము వెల్వడెఁ ♦ గేసరి మేల్
కని కందర వెల్వడు ♦ కైవడిగన్. 128

గీ. అటులు వెల్వడి సర్వాంగ ♦ హాంతరిక్ష
మానదండస్థితిఁ దనర్చు ♦ మనుజఘస్మ
రాధిపానుజుఁ గాంచిభ ♦ యాత్ము లగుచుఁ
బఱచి రక్కోటవెలుపలి ♦ ప్లవగభటులు. 129

గీ. అంత ఘటకర్ణుఁ డలుకద ♦ శాస్యుకడకుఁ
జని యథోచితవిధి గాంచి ♦ సరగఁ దత్ప్రి

బోధితాఖిలవృత్తాంతుఁ ♦ డై ధనేశ్వ
రావరజుమున్నయంబున ♦ కాత్మఁ దలఁకి. 130

చ. వినయము తోఁపఁగాఁ బలికె ♦ వేమరు రావణుఁ జూచి దేవనే
మును రఘువీరుతోడఁ బగ ♦ మోసము వచ్చునటంచుఁ దెల్పనే
జనకతనూజఁ దెచ్చుటను ♦ జచ్చుట నిక్కువ మంటెఁగాదె ని
న్ననఁ బనియేమి కాల మిపు ♦ డందఱకున్ సమకూరెసీగతిన్.

ఉ. భూమిజ యావెలత్మీ రఘు ♦ పుంగవుఁ డామురవైరి వానర
స్తోమము దేవతాగణము ♦ దుర్నయవృత్తిఁ జరింపనీ కయో
సేనముగాదు నారదుని ♦ చే మునువింటి యథార్థమింతయున్
సామముతో మహీసుత నొ ♦ సంగుము మేలగు నెన్ని భంగులన్

మ. అనినన్ బజ్క్తిశిరోధి క్రోధమున నా ♦ హా చాలు నిర్భీతి ని
ట్లనుటన్ నీవు విభీషణున్ మిగిలిన ♦ ట్లై తోఁచెఁగానిమ్ము భూ
తనయారాములు శ్రీమురారు లగుటే ♦ తథ్యంబు పంకేరుహా
సనుఁ డై శ్లేరికి వార్తిసెనోయుదియన ♦ శ్వంబున్ లభించుంగదా.

క. అనఁ బనఁటిచెవులరక్కసి
మనమునఁ బరితాప మేల ♦ మన్నించి ననున్
బనిచినఁ జని రఘువీరుల
ననిఁ దునిమెదఁ గపులఁ దినెద ♦ నాఁకలి దీఱన్. 134

మ. అని హర్షం బొదువంగఁ బల్కు దశకం ♦ ఠానుజ్ఞచే భేరిశం
ఖనినాదంబు లెసంగ వారణతురం ♦ గంబుల్ రథంబుల్ భటుల్
దనుఁగొల్వంగఁగరాళశూలమొకకే ♦ లంబూనిదివ్యాస్త్రముల్

గొని యేతెఱఁగ వానిఁ గన్గొనిప్లవం♦గుల్ పాఱఁగాఁజొచ్చినన్

గీ. అపుడు పరమావిభునిరాముఁ ♦ డరసి యిటులు
పుడమి కాకసమున కొప్పు ♦ పాడవుగలుగు
వాఁడు వీఁ డెవ్వఁ డన్న రా ♦ వణునితమ్ముఁ
డగ్రజుఁడు నాకుఁ గుంభక ♦ ర్ణాహ్వయుండు. 137

చ. ఇతఁడు జనించినప్పుడు మ♦హింగలజంతులఁ ద్రింగఁజొచ్చినన్
శతసవనుం డెఱింగి తన♦శస్త్రము వైచిన లెక్కసేయకే
సితకరిదంతముల్ వెఱికి♦చేకొలఁదిన్ బడమోఁది జంభభి
ద్ధృతిఁ దొలఁగింప ధాత కడఁ♦దిన్ శపియించెనుదగ్రకోపుఁడై.

గీ. దాన నీతఁడు నిద్రించు ♦ ప్రమానుపగిది
నాఱునెలలకు లేచి యా ♦ హారము గొను
విజయుఁ డగునొక్కనాఁడు నా ♦ వేళ నైన
బలిమి మేల్కన మృతి యని ♦ యజుఁడు వలికె. 138

క. అన నివ్వెఱపడి వానిం
గనుఁగొనుచుండంగ నంతఁ ♦ గదియఁగ నేతెం
చినకుంభకర్ణుపై న
వ్వనచరు లురుతరులు గిరులు ♦ వైచిన నవియున్. 139

ఉ. ఆతని రొమ్ముఁ దాఁకఁ బొడి♦యై చనఁ గ్రమ్మఱఁ బాదపాద్రిసం
ఘాతము లొక్కపెట్టుగను♦గప్పిన వాసిని నుగ్గుఁజేసి వె
న్వాతను వానరావళిని♦వైచిన గొబ్బున ముక్కలాఁగలం
జాతురి మీఱ వెల్వడ ని♦శాచరవీరుఁడు గాంచి యుగ్రుఁడై

గీ. దండుపైఁ బడి కదువడి ♦ రెండుచేతు
లను బొదివి పట్టివానరు ♦ లను గరంబు
నులిమి ముద్దలు గావించి ♦ వెలుచ పదన
సుషిరమున వైచి మ్రింగఁగాఁ ♦ జొచ్చె నపుడు. 141

గీ. పినుమలలు వైచి పడమోఁది ♦ కినుక నొదల
ద్వివిదహనుమద్గజగవాక్ష ♦ గవయముఖ్య
కపివరులు వానిమే నెల్లఁ ♦ గలయఁ బ్రాఁకి
కఱచి ముక్కలులాగఁ జి ♦ కాకునొఁది. 142

క. ఘూర్ణించి మేని నెంతకుఁ
దూలక క్రమ్మకొని నొంచు ♦ ద్రుమచరవరులన్
గాలన్ నేలం జమరుచుఁ
గేలం బడమోఁది మిగుల ♦ గీటణఁగించెన్. 143

ఉ. ముక్కలు ముక్కలై వెతల ♦ ముక్కుచు మూల్గుచు నెల్గు
[లొప్పఁగాఁ
బ్రక్కలు వ్రక్కలై పొలుసు ♦ బల్విడి వెల్వడ వాతనెత్తురుల్
గ్రక్కువఁ గ్రక్కుచున్ దలలు ♦ గంట్లయిబంట్లగురక్కసుల్ నగన్
జెక్కలు చెక్కలై కపులు ♦ చిక్కిరి సొక్కిరి కొందఱందులన్.

క. ఉఱుగ నిటు లసుర వెఱవక
తఱుఁగని బీరమునఁ బోఱఁ ♦ దరిమినఁ గని య
త్తఱి ఖరకిరణునికొమరుఁడు
కొఱకొఱ నొకతరువు పెఱికి ♦ కొని మఱిపఱలన్. 145

క. రక్కసిదొరపై నెచిన
మిక్కిలికోపమున మనసు ♦ మెండుకొన హావి
ర్భక్కీల లపరుశూలము
గ్రక్కున సుగ్రీవునేయఁ ♦ గని యనిలజుఁడున్. 148

గీ. ఉఱక నడ్డము చని దాని ♦ నొడిసిపట్టి
బిట్టులావొప్ప మోఁకాలఁ ♦ బట్టివిఱువఁ
గనలి ఘటకర్ణుఁ డర్కజుఁ ♦ గదిసి మోఁది
వివశుఁ డగువానిఁ గొని తన ♦ వీటి కరిగె. 149

గీ. కపు లపుడు కుందఁ బావని ♦ గాంచి పల్కె
వెఱవ నేటికి యాదైత్యు ♦ విక్రుతరూపుఁ
జేసి యిదెవచ్చుఁ గాకున్న ♦ నే నుఱారిఁ
దునిమి మనదొర విడిపించు ♦ కొననె యనుచు. 149

చ. అటు తనమూఁపుపై నిడుచు♦నయ్యమరారిచనంగపీంద్రుఁడం
తటఁ దెలివొంది యేమొకొవి♦తాకగుచున్నదిమెుదునుండినే
నెటు చనుచున్నవాఁడనొకో♦యెక్కడివాఁ డితఁ డెవ్వఁ
[డొక్క మ
ర్కటబల మేది లేదు ఘట♦కర్ణుఁడు నన్నిటకెత్తుతెచ్చెనో.

క. అవుఁగాక వీని నిదె త
క్కవపతిచేవ ననుచు వాని ♦ గూబల కంటం
జెవు లెక్కలాగి పెనుము
క్కు విడఁగొఱికికొని బలిము♦ఖుల్ వెల్లార్వన్. 150

క. కడువడి నరుదెంచి ముదం
బడరఁగ రఘుపతికి మ్రొక్కి ♦ నయ్యెడ దనుజుం
డడుగడుగునఁ దనపోఁడిమి
చెడుట కుడికి తడవు మిడికి ♦ చిడిముడిపడుచున్. 151

చ. మునుపటు చెల్లెలుం జెవులు ♦ ముక్కును బోయిన లజ్జఁగ్రుంగియుం
డేను రఘువీరులం గలన ♦ నేఁ బరిమార్చెద నంచు వచ్చి నేఁ
డినసుతుచేత భంగపడి ♦ యీవికృతాకృతితో నిశాచరేం
ద్రునికడ కేగరా దని గి ♦ ఱుక్కునఁ దామగుడెం బురంబునన్.

చ. మగుడి బలంబు గూడుకొని ♦ మచ్చర మెచ్చఁగ వచ్చి పోరిలో
నగచరులన్ నిశాచరుల ♦ నందఱఁ గన్పడువారి నెల్ల మ్రిం
గఁగఁ దలపడ్డ వానరులు ♦ గాసిలి రాఘవుమఱువు సొచ్చినన్
మగఁటిమి మీఱ లక్ష్మణుఁడు ♦ మార్కొనె నద్దశకంఠసోదరున్.

సీ. సప్తబాణములవ ♦ క్షము గాడనేసెను
రాముఁ డంతటను నా ♦ రాచసమితిఁ
బౌలస్త్యు నెమ్మేనఁ ♦ గీలింప వాఁ డవి
సంకుసేయక నద్రి ♦ చఱుల మ్రింగ
నపుడు గదాధరుఁ ♦ డై విభీషణుఁ డరు
దేరఁ గూరిమి మీఱఁ ♦ దేఱిచూచి
తమ్ముఁడ కాకుత్స్థు ♦ దయ లంకసన్మార్గ
మున నేలు మఱయుంగ ♦ దనుజవంశ
శారణుండ వనినఁ ♦ గరములు మోడ్చి యా

తండు పల్కె రావ ♦ ణుండు సేయు
దుర్ణయమున మిమ్ముఁ ♦ దొలఁగంగవలసె నే
నేమి సేతు నంచు ♦ మోము వంచి. 154

క. శోకింపఁగ నోదారిచి
రాకాసులఱేఁడు వనచ ♦ రగ్రామణులం
జేకొని మిగులఁ దొడంగిన
వ్యాకులపడి రాముఁ డరసి ♦ యతిశోకమునన్. 155

క. మరుదైంద్రాస్త్రంబులఁ ద
త్కరములు దునుమంగ నపియు ♦ ధారుణిఁ గూలెన్
దరుచరులు వాని క్రిందం
గరమునుఁగ నొరిగి విఱిగి ♦ కడచిరి పోరన్. 156

గీ. మఱియు నర్ధచంద్ర ♦ మార్గణంబుల రెంట
రెండుకాళ్లు లుత్త ♦ రించి లోన
నలుక నుగ్రతీవ్ర ♦ యామ్యసాయక మేసి
వానిశిరము డొల్ల ♦ వైచె నంత. 157

తరళ. తదనురోరుశిరంబు తూలి వి ♦ తాకుగాఁ జని తత్పురీ
నదనగోపురచంద్రశాలలు ♦ సాలముల్ ధరఁగూలఁగా
గదిసి వార్ధి గుభేల్లునం బడెఁ ♦ గాండముల్ విడఁజిమ్ము బు
ద్బుదచయుం బెనఁగంగ దిక్కులు ♦ భూరిరావమునిండఁగాన్.

వ. అప్పుడు. 159

గీ. పుష్పవృష్టి కురిసె ♦ బుధముందుభులు మింట

మోౘసె సవనభుజులు ♦ మోద మంది
రచ్చరలు చెలంగ ♦ యాడిరి పాడిరి
కిన్నరులు శుభప్రి ♦ సన్న ఫణితి. 160

వ. అంతఁ బఙ్క్తికంధరుండు హతశేషదోషాచరులవలనఁ దద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దెలిసి దురంతచింతాక్రాంతుండై నిజానుజభుజాబలపరాక్రమంబులు దలంచికొని విలపించుచుఁ గటకటా యనుచు వేమారు దైవంబుం దూఱుచుం గృష్ణసారంబులు వ్యాఘ్రంబుల మ్రింగుభంగి మనుజులు దనుజులం జదుపుట యయ్యె నేమనంగల దిట్టివిపరీతంబులు పుట్టుచుండఁగ నింక నెట్లగునో యనుచు నత్యంతదైన్యంబున నిట్లనియె. 161

క. ఆలింపమిఁ జెడితిని నీ
యాలోచనమును విభీష ♦ ణా యకటా నేఁ
డాలమునఁ గుంభకర్ణుఁడు
గూలెఁగదా యనుచు మదిని ♦ గ్రుమ్మరుచుండెన్. 162

చ. త్రిశిరుఁడు పఙ్క్తికంఠ యిటు ♦ దీనతపొందితి వేమి నీ వనిన్ ధను
ర్విశిఖము లూనిసన్ నిలుతు ♦ రే బలభిన్ముఖులైనబ్రహ్మాదిత్రిశరశరాసనంబులు ర ♦ థంబును గల్గిన నన్నుఁ బంపినన్
దశరథసూనులం గపివి ♦ తానములం బరిమార్చివచ్చెదన్. 163

క. అన నతికాయుండును దే
వనరాంతకు లగుసటంచుఁ ♦ బలుక మహోపా
ర్శ్వుని మఱియు మహోదరుఁ దో

డనిచి కుమారుల నుతించి ♦ యాతఁడు వనుపన్. 164
గీ. ఉత్తమోన్మత్తహస్తి మ ♦ హోదరుండు
సధికజవసత్త్వహయము న ♦ రాంతకుండు
కడమ నల్వురు ఘనశతాం ♦ గముల నెక్కి
బలసివచ్చిరి చతురంగ ♦ బలముతోడ. 165
ఉ. వచ్చి మహోద్ధతిం గదియ ♦ వానరవాహిని యార్చి పేర్చుచుం
దచ్చతురంగసేన వసు ♦ ధాధరసాలశిలావితానముల్
చెచ్చెర వైచి గీటడఁగఁ ♦ జేయ నరాంతకుఁ డంత నంతయున్
మచ్చర మెచ్చ సప్తశత ♦ మర్కటులం బరిమార్చి వెండియున్.
మ. తనపై నేయుమహాద్రిపాదపశిలల్ ♦ తెప్పించుకొంచున్ నగా
టనులన్ నుగ్గుగఁ జేయ వాలిసుతుఁడం ♦ తన్ వాసివేతాఁకియ
ల్కను దైత్యుఁ డిదె నిన్నుఁ గూల్తు నని పె ♦ న్లావొప్పఁ
[జెయ్యూఁచి గు
ద్దిన ధాత్రిం బడి చచ్చెఁ గింజుకొనిపా ♦ ట్కగ్రీవిసాశ్వంబుగన్.
గీ. కుపితులై యంత దేవాంత ♦ కుఁడు త్రిశిరుఁడు
మఱి మహోదరుఁడును దాఁక ♦ మఘుపపౌత్రుఁ
డనఘుఁ డుగ్రత దేవాంత ♦ కుని దటుకున
గదిసి గ్రుద్దిన నెత్తురుఁ ♦ గ్రక్కుకొనుచు. 168
క. వడి సంగదుఁ బరిఘముతోఁ
బొడువం గని పవనసుతుఁడు ♦ భూరిక్రోధం
బడరఁగ నద్దేవాంతకు

మఱిపె మహోదరుఁడు నీలు ♦ మూర్ఛాన నంతన్. 169

క. నగ మొకటి పెఱికి వైచిన
నగజంబుగ నెత్తి పగిలి ♦ చచ్చెం గినుకన్
దిగతలలవాఁడు గనుఁగొని
పొగులుచు శితశరము లనిల ♦ పుత్త్రుని వైచెన్. 170

క. అతఁడు చలింపక యొకప
ర్వత మేయన్ వాఁడు నలుక ♦ రథమున కత్యు
ద్ధతగతి లంఘించి వెసన్
ధృతియుతుఁడై పవనసుతుఁడు ♦ త్రిశిరుం జంపెన్. 171

క. గద నంత మహాపార్శ్వుఁడు
మద మొప్పఁగ వృషభు నేయ ♦ మహి వ్రాలి దిటం
బెద నొదవ లేచి యగ్గద
యదలిచి లాగికొని మోఁది ♦ యాతనిఁ జదిపెన్. 172

క. ఆయెడ నసురులు పాఱం
బోయిన మఱలించి నారి ♦ భూరిధ్వనిగా
మ్రోయించుచు నతికాయుం
డాయగ చరసేన నలుక ♦ నడఁచెను విఱుగన్. 173

వ. అప్పుడు. 174

ఉ. వేఁడివెలుంగు వంగడపు ♦ వీరుఁడు గాంచి విభీషణా యహో
వీఁడె మహోగ్రుఁడై కపుల ♦ వీఁగఁగఁ జేయుచున్న వాఁడు ఎ
వ్వాఁడన రాఘవా యసుర ♦ వల్లభసూతివలంతి మేటివి

ల్కాఁ డసమానసత్త్వుఁ డతి♦కాయసమాఖ్యుఁ డజేయుఁ [డాజిలోన్. 175

క. అంబుజసంభవుకరుణ హ
యంబులు నస్త్రాసనంబు ♦ నక్షయతూణీ
రంబులు గలరథమును శ
స్త్రంబులు కవచంబు వడసి ♦ ప్రబలుం డయ్యెన్. 176

వ. కావున వీని నతిప్రయత్నంబునం గాని వధింపంబోల దనుచుం జెప్పుచున్న నప్పుడయ్యతికాయుండు రఘువరుని డగ్గఱఁ జేరి యిట్లనియె. 177

క. యుద్ధము సేయుట కిదె స
న్నద్ధుఁడనై వచ్చినాఁడ ♦ నరనాథ సర
స్వద్దరభిత్సుతఖరుల మ
హోద్ధతి నేసినశరమ్ము ♦ లొగి నేయు మిటన్. 178

గీ. అనునపుడు సూర్మిళాకాంతుఁ ♦ డన్న కడ్డ
మై గుణధ్వని సేయ ద ♦ శాస్యసుతుఁడు
కాంచి పిన్నవు మున్ను సం ♦ గ్రామ మెఱుఁగ
విటఁ దొలఁగుము మాపు కాకున్న ♦ నిదె వధింతు. 179

మ. అనినన్ నవ్వుచు రిత్తమాట లిటు లే♦లా చూపుమీలావట
న్న నొకమ్మేసెను దానిఁ దున్మెను ధురం♦బుండ్ర వనారాచమ
ద్దనుజన్ వైచిన మెత్తునంచు నిశితా♦స్త్రవ్రాతముల్ రాముత
మ్ముని పైఁ గప్పిన నర్ధచంద్రవిశిఖం♦బున్ వైచి ఖండించుచున్

ఉ. గంధవహోపదేశమునఁ♦గాంచనగర్భశరంబు వైచి త
త్కంధరవాహభీముఁ డతి♦కాయునికంఠముఁ ద్రుంచె నాజగ
ద్బంధుకులీనసోదరుఁడు♦బంధురరీతి యుతుండు యాతఁడా
సేంధనహవ్యవాహనుఁడు♦వృత్రహముఖ్యులు సంతసింపఁగన్.

శా. అంతన్ రావణుఁ డవ్విధంబు వినిదుః♦ఖాంభోధినిర్మగ్నుఁడై
సంతాపించుచు నెంత యయ్యెననుచున్♦జంభారియాత్యాదిది
క్కాంతల్ స్వైరవిహారులై కడిమినిం♦కన్ మన్నిదేశంబ గో
రంతైనన్ విన నొల్ల రెందునకటా♦యంచున్ విలాపించుచున్.

సీ. విగతసాధ్వసవృత్తి ♦ విష్టపబంధుండు
రహి సహస్రోస్రుఁడై ♦ ప్రబలునొక్కొ
స్వైరవిహారసం ♦ సక్తసుధాంశుఁడు
తమిఁ గళాపూర్ణుఁడై ♦ తనరునొక్కొ
వీతార్గళుం డయి ♦ వీతిహోత్రుండు య
జ్ఞాంశుభోజనుఁ డయి ♦ యమరునొక్కొ
నిస్సీమకౌతుక ♦ నిపుణత గంధవా
హనుఁ డతిబలుఁడయి ♦ యలరునొక్కొ
విబుధులకు సౌమనస్యంబు ♦ వెలయునొక్కొ
సొరిది సురగులు తలలెత్తి ♦ చూతురొక్కొ
నుదుటితోఁ బంతమాడఁగ ♦ నోటి కగునె
కాల మొకరీతి గలదె వా ♦ గ్జానికైన. 183

సీ. కంటఁ గూఁకురాక ♦ నంటక మసదైనఁ

గొంట లేక కలంక ♦ నుంటఁగాక
పుంటిమీఁదను దద్ద ♦ మూంటితోలోనంట
గంటువెట్టెడు రీతి ♦ బంటుతుటుఁము
వింటి కోరగెఁ బోర ♦ నంటయుఁ గొల్వులో
వింటి యయ్యె నిఁకేమి ♦ దంటతనము
ఇంటివాఁ డొరుతోడ ♦ నంటుఁగావించుట
కంటెఁ గష్టంబు వే ♦ యింటఁ గలదె
తొంటిదశ గెంటి యుంగద ♦ దంటుకట్టఁ
గంటివారలు బలసి న ♦ ట్టింట నిలిచి
వెంటఁ దగిలిన ధైర్యము ♦ కుంటు వోడిచి
యొంటిగొలుపదె. వెఱపు ము ♦ క్కంటికైన. 184

సీ. శౌర్యశ్రీకంబు త ♦ ద్దయు హజారమునఁ బ
ల్లరు నొనర్పరుగదా ♦ మరుదబలలు
తెలుపుటుల్లులఁ గడా ♦ నిలుగుడుంబులు గూర్చి
చెలిమిఁ బట్టరుగదా ♦ చిలువచెలులు
వ్యజనముల్ తపనీయ ♦ వలయఝుణత్కార
మలర వీవరుగదా ♦ యక్షసతులు
హారతుల్ చెలువంపు ♦ హరివాణముల నించి
పొసఁగఁ దీర్పరుగదా ♦ పురతరుణులు
కప్పురపుటాకుమడుపులు ♦ కౌతుకంబు
వఱల నందియ్యరుగద కి ♦ న్నరవనితలు

కటకటా చూడఁజూడంగఁ ♦ గరుణ విడిచి
కొడవఁ జెందించె దైవంబు ♦ నుడుగులేల. 185

వ. అనుచు ననవధివ్యథాపాథోధినిమగ్నుండై దశశిరోధిధిక్కృతం బెట్టిబుధులకు నధిగతం బగుట విధిప్రథితంబుగదా యని కొంతతడవు చింతించి యొక్కింతధైర్యం బవలంబించి జితశతక్రతుం డగుసుతు నవలోకించి కుతుకమతి నుతించి మద్ధితంబుగా నీ వతిత్వరితగతిఁ జతురంగబలయుతుండవై చతురతం జని విమతు లగుకుతలపతులఁబ్రుతనతో నిహతులం గావించి రమ్మన నతం డట్ల సమరధరణి కరిగి యొక్కెట నిలిచి హుతవహు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున బ్రహ్మాస్త్రంబు గైకొని యాకసంబున కెగసి విక్రమం బచ్చుపడంగ ఘూర్ణిలుచుండె నంతనాహవప్రౌఢ్వనిజబలంబు కపిబలంబుతోఁ గొంతదడవు కదనంబు సేసి గాసిలినం గని యసురసురుండు సక్రోధమాన సుండై యంగదజాంబవద్గజగవయగవాక్షగంధమాదనమైంద ద్వివిదాదివానరసేనానాయకుల సబలంబుగా నొంచి బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగింపఁ దద్బాణపాతంబున. 186

చ. అరయ నసైన్యులై యఱువ ♦ దాఱ్కొకకోటిచమూపులంతఁజచ్చిరిమఱియుంగపుల్నృపతి ♦ సింహులుమూర్ఛమునింగిరంతదా
మరచెలి క్రుంకె రావణుకు ♦ మారుఁడులంకకుఁబోయెఁదద్విధం
బౌని విభీషణుండు షవ ♦ నాత్మజుఁడుఁగ గడు దుఃఖితాత్ములై.

సీ. అమరేంద్రజిన్మార్గ ♦ ణాంధభవన్నేత్రు

వనరుహాసనపుత్త్రు ♦ ఘనచరిత్రుఁ
రాఘవాజ్ఞాబద్ధుఁ ♦ బ్రజ్ఞాసమృద్ధు మం
త్రౌషధసంసిద్ధు ♦ నమితవృద్ధు
జాంబవంతు నితాంత ♦ సద్భక్తి నొక్కెడ
నారసి డగ్గఱి ♦ యతనికుశల
మడిగిన నీ వెవ్వ ♦ రయ్య యన్న విభీష
ణుఁడ నంచుఁ దనపేరు ♦ నొడివి దాశ
రథులు కపులును మరల మూ ♦ర్ఛలను దొలఁగి
మని యెడి తెఱం గెఱింగిపు ♦ మనుడు నాంజ
నేయుఁ డెచ్చోట నున్నవాఁ ♦ డో యటన్న
నపుడు పవనజుఁ డేమని ♦ యడుగ నలరి. 188

ఉ. ఓహనుమంత నీవిచట ♦ నుండఁగ మా కిఁకఁ గష్ట మేమి యా
యాహవభూమి రాఘవులు ♦ నద్రిచరుల్ పడియున్న వారు మా
యూహ దలిర్ప ద్రోణగిరి ♦ కియ్యెడ నేగి మహౌషధుల్ వెసన్
సాహస మొప్పఁ దెచ్చినను ♦ నన్ బ్రదికింపుము త్రోవఁ జెప్పెదన్

క. ధీరుఁడ వంభోనిధిగం
భీరుఁడ వంహోనితాంత ♦ భీరుఁడ వతులా
చారుఁడ వాశ్రితరక్షా
ధారుఁడ వభియాతిజనవి ♦ దారుఁడ వరయన్. 190

క. ఘనుఁడవు కృతమంత్రారా
ధనుఁడవు జనవినుతకీర్తి ♦ ధనుఁడవు కపిమం

డనుఁడవు రంజితఖరశా
సనుఁడవు సమిదపరదిగ్వ ♦ సనుఁడవు తలఁపఁగ. 191

వ. అని యనేకగతుల వినుతించి ద్రోణగిరిమార్గకథనాధిపఁణుండై
వెండియు నిట్లనియె 192

సీ. అంజనీనందన ♦ యాలింపు మిచ్చోటుఁ
గదలి యుత్తరముగాఁ ♦ గడిమి నరిగి
హిమవన్నగముఁ గాంచి ♦ హేమకూటముమించి
ఋషభాచలంబు త ♦ రించి హాట
కాహార్యమున కిచ్చ ♦ జోహారు లొనరించి
పన్నగాభరణాద్రి ♦ సన్నుతించి
శృంగవంతం బను ♦ శిఖరీంద్రము భజించి
నీలశైలము వేగ ♦ నిర్గమించి
శ్వేతగిరిఁ బూజలొనరించి ♦ సిరుల నలరు
భూధరంబు లనేకముల్ ♦ పోసఁగు నచట
వానిఁ గని సంతసించి దు ♦ ర్వారశక్తి
లవణవారిధి లంఘించి ♦ తవిలి చనఁగ. 193

సీ. అచట శాకద్వీప ♦ మామీఁద దుగ్ధాబ్ధి
యామోలఁ జంద్రాద్రి ♦ యవలఁగొంత
దూరంబు చన నంత ♦ ద్రోణశైలేంద్రంబు
పొడకట్టు నగ్గిరి ♦ నడరునాలు
గాపథంబులు వాని ♦ కాఖ్యలు దెల్పెద

సంజీవకరణి వి ♦ శల్యకరణి
సంధానకరణియు ♦ సౌవర్ణకరణియుఁ
దత్ఫలంబులు హరి ♦ త్ప్రిభల నలరు
నలరు లరుణంబు లాకులు ♦ దెలుపు నగుచు
దివిజనాయకునాజ్ఞచేఁ ♦ దేజరిల్లు
నట్టిదివ్యౌషధంబులఁ ♦ గట్టి తెచ్చి
మనువు మన గాద్పుకొమరుఁ డా ♦ తనికి మ్రొక్కె. 194

సీ. చని మందుఁగొండఁ దె ♦ చ్చినపట్లఁ దత్సమీ
రప్రసారణమున ♦ రణమునందు
సమసినకపిసైన్య ♦ సహితుఁలై రఘువరు
లుసురులు వొంది రొ ♦ ప్పెసఁగుమేను
లొనరంగ నిద్ర మే ♦ ల్కని లేచినట్టుల,
యగ్గిరి మఱలంగ ♦ నాతఁ డచ్చొ
టను డించి వెసవచ్చెనినుఁడును నుదయించె
హనుమన్మహిమ ♦ మెచ్చి ♦ రమరు లపుడు
రేయిఁ గోరిరి తిరుగ న ♦ ద్రిచరు లది యె
ఱింగి రవిగ్రుంకె నిరు లొప్పె ♦ రక్కసెనఁగెఁ
జెలఁగి రక్కసిపురిఁ జొచ్చి ♦ చిచ్చువెట్టి
రంత పెనుమంట లాకస ♦ మంటిమండె. 195

గీ. అట్టిమంటల కులికి ద ♦ శాస్యుఁ డపుడు
పలికెఁ గుంభనికుంభులఁ ♦ బిలిచి శోణి

తాక్షు, యూపాక్షు, మకరాక్షు ♦ నసురవరుఁ బ్ర
జంఘుఁ గంపను ననికి బో ♦ సట యొనర్చి. 196

వ. మీ యట్టి బలపరాక్రమ సంపన్నులు గలిగియు నిట్టిట్టి దురవ
స్థలు పట్టణంబునం బుట్టెంగదా యనుచు విగతధైర్యుండై
పలికిన విని యతనికి మనంబున నానందంబు జనియింపం
గుంభనికుంభు లిట్లనిరి. 197

క. మే మాటకు ♦ రిక్తోక్తుల
నీమాటనె పట్టి తెచ్చి ♦ నీసభ మ్రోలన్
మోమాటము పరికింపక
కామాటపుఁ బనులఁ బెట్టి ♦ కాంతు మిటన్. 198

శా. చెంపల్ వాయఁగఁ గొట్టియాదలపయిన్ ♦ జిల్లుల్వడన్ మొట్టిగా
రింపన్ వల్వదటంచుఁ గుయ్యిడఁగ వా♦రిన్ రాముఁ డీక్షించిల
జ్జింపన్ దేరులఁ ద్రొళ్లగట్టి దివిజే♦ జేల్ భీతిలం బౌరు ల
గ్గింపన్ నీసభ కీడ్చి తెచ్చెదము సు♦గ్రీవాదులన్ రావణా.

వ. అనుచు నపరిమితావలేపాలాపంబుల నతని దైన్యంబు శూన్యం
బు గావించి మాన్యులై తదనుజ్ఞ వడసి యాతుధానచమూ
సమేతులై పురంబు నిర్గమించి రణధరణి కేతెంచి జగద్భయ
దంబుగా వలీముఖబలంబుఁ దాఁకి రప్పుడు. 200

ఉ. తాఁకినమ్రాఁకులుం గిరులు ♦ తద్దయు వైచినఁ దోన కూల్చిబల్
తేఁకువ మీఱి వానరులఁ ♦ దీవ్రశరంబుల నేపణంచి యా
స్తోఁకుడు మూఁక లెంతయును ♦ జుట్టుకొనం గపిరాజుఁ జూచిపే

రాఁకలితోడ వెల్వడుమ్మ◆గాధిపులుంబలె నుగ్రమూర్తులై.

క. మైందద్వివిదులు నర్యమ
నందనుఁడును వనచరేంద్ర◆నందనుఁడు మరు
న్నందనుఁడును గ్రితుభుజు లా
నందింపఁగఁ దాఁకిరపుడు ◆ నాశకథనులై. 202

వ. అందు మైందద్వివిదు లక్షీణభుజాబలంబున యాతుధానశ్రేణి తాక్షుల కక్షోవీరు లీక్షింపఁగొంతతడవు పోరాడి సమవర్తి నగరప్రవర్తులం జేసిరి. భానుసంభవుండు సంరంభంబునఁ గుంభునిదంభంబు విజృంభింపనీక పోకార్చె నంగదుం డభంగవిక్రమంబునఁ గంపనప్రజంఘుల నంఘ్రిసంఘట్టనంబున గతప్రాణులం గావించె మించినయలుకఁ బ్రభంజనతనయుండు నికుంభుని భంజించె నిట్లు చమూసమేతంబుగా యాతుధాన యోధవరు లాయోధనంబున నిధను లగుట కత్యంతచింతాక్రాంతుఁడై. 203

మ. మకరాక్షుండు మహోగ్రుఁడై నిజధను◆ర్జ్యానినాదంబు దిక్ప్రకరం బంటఁగ మ్రోయఁ జేయుచు శతాం◆గంబుఁ జొ
[రందోలి లె
క్కకపారంబుగఁ గీశులం దునుమ న◆ల్కన్ జానకీభర్తపావకబాణంబున వానిఁ గూల్చె దివిజ◆వ్రాతంబు లగ్గింపఁగన్.

ఉ. తత్క్రియ మంతయుం దెలిసి◆దానవనాథుఁడుకుందుచున్ సముద్యత్క్రోధ నింద్రజిత్తుఁ జను◆మన్న నతం డురగేంద్రులంగరు

త్మతిక్రియ వారిఁ గూల్తునని♦తండ్రికి సాగిలి బాహుసత్వచం
చత్క్రతుభుగ్విపత్ప్రవర♦సైన్యము తోఁ జని తానదృశ్యుఁడై
ఉ. చుక్కలత్రోవ నుండి కపి♦శూరులచేఁ దనసైన్య మంతయుం
గ్రుక్కిన మిక్కిలిం గినుక ♦ చొప్పడ రాఘవులం బ్లవంగులం
జెక్కుశరంబు లేసి కడుఁ♦బెంపడఁగించి దశాస్యనందనుం
డొక్కెడఁ గైతవావసిజ♦నొక్కతెఁ దెచ్చె ఖగణంబునన్.
ఉ. దృక్ప్రమదం బొనర్చె ననఁ♦ దెంపున దైత్యులుసంతసింపఁ బ్రా
గ్దిక్ప్రభుముఖ్యు లెంతయు న♦కృత్య మనన్ నఱికెన్ విశంకస
మ్యక్ప్రభ లీనుఖడ్గమున♦నద్రిచరుల్ గని తొల్లి యిట్టు లా
వాక్ప్రమదామనోహరుఁడు♦వ్రాసెనొకో యనిసంచలింపఁగన్.
చ. నఱికి నికుంభిలాటవికి♦నాకులు హా యన వేల్మి సేగినన్
వెఱచి ప్లవంగు లంత రఘు♦వీరుల కేర్పడఁ దెల్ప వారల
త్తఱి నడలన్ విభీషణుఁడు♦తద్విధ మానుమాయ దీన వే
మఱు వ్యథ యేలవాఁడిపుడు♦మారణహోమవిధాన శేముషిన్.
సీ. చనియె నిక్కువ మిది♦జననాథ తత్క్రియా
ప్రత్యూహ మొనరించి ♦ పగతు నిపుడు
పరిమార్పఁ దఱి యని ♦ పల్క రాముఁడు ప్రీతిఁ
దద్విభీషణమరు ♦ త్తనయనీల
జాంబవన్ముఖుల బా ♦ సటఁగూర్చి యాదైత్యు
పై నూర్మిళాకాంతుఁ ♦ బనిచె నంత
నాతఁ డల్క నికుంభి ♦ లాటవి సొచ్చి య

ద్దనుజవీరుల నెల్లఁ ♦ దునిమి శిఖిస
మీపమున నిష్ఠ నున్నట్టి ♦ మేఘనాదుఁ
జుట్టుకొని పట్టి ధట్టించి ♦ బిట్టుబెగడఁ
గొంతతడ వాల మొనరించి ♦ కులిశపాణి
సంతసింపఁగ ననిచెఁ గృ ♦ తాంతుపురికి. 209

క. తఱిఁ గురిసెఁ బుష్పవర్షము
తెఱగంటులు మెచ్చి రభిను ♦ తించిరి మౌనుల్
మఱలి చనుదెంచి లక్ష్మణుఁ
డెలఁగెర్ రామునకుఁ బ్లవగ ♦ బృందముతోడన్. 210

ఈ. తద్విధ మెల్లఁ దెల్లముగ ♦ దానవవల్లభుఁ డాలకించి యా
పద్వనరాశిమగ్నుఁ డయి ♦ పల్నరుఁ బుత్త్రిఁ దలంచి కుంది దు
ర్వాృద్విపినాగ్నినైర్మృతవ ♦ రిష్ఠు నరుండు వధించు టెల్ల జా
గ్రద్వనకందరస్థితమృ ♦ గప్రభునేణముద్రుంచుటయ్యెఁబో. 211

శా. సూక్ష్మప్రక్రియ నెల్లలోకములు సం ♦ క్షోభింప దేవాధిపున్
లక్ష్మీవంతు శతారధారి విబుధ ♦ శ్లాఘ్యున్ భుజాశక్తిచేఁ
బక్ష్మోపాతములో జయించినధనుః ♦ పాండిత్యదక్షుండు తు
చ్ఛక్ష్మాభృచ్ఛరసైన్యయుక్తనరుచేఁ ♦ జచ్చెంగదా దీనతన్. 212

శా. అస్త్రప్రాజ్ఞుఁడు నందనాగ్రజుఁడు ప ♦ త్యర్థప్రభవాతంబు ర
క్షస్త్రీణప్రహితుండు శ్లాఘ్యతరదో ♦ స్సారుండు శశ్వత్సుధాం
ధస్త్రీసప్రదవిక్రమాంచితుఁడు మ ♦ ర్త్యక్షుల్లకపత్త్రిపున్
నిస్త్రింశంబునఁ జచ్చె నీకలనికిన్ ♦ నేఁడింకఁ బ్రాపెవ్వఁడో.

శా. దగ్ధంబయ్యెఁ బురంబు; గీట్పడియె సం♦తానంబు; దుష్కీ
[ర్తియున్
స్నిగ్ధంబయ్యె; సహోదరుండుమడిసెన్♦జేటొందె సైన్యంబు; స
మ్యగ్ధైర్యంబుదొలంగెఁ, గష్టదశ సం♦ప్రాప్తించె, రామక్షమా
భృద్ధాటిన్ రణభూమి నిల్చి కడిమిం♦బోరాడఁగా శక్యమే 214

మ. అని చింతించి మహీసుతం దలఁచి యా ♦ హా! దానిచేనింతవు
ట్టెను దానిం బొరిగొందు నం చలుకరె♦ట్టింపన్ వెసంబోవు వే
ళను గేల్వట్టి సుపార్శ్వుడంతనె మర♦ల్పన్ గొల్వుకేతెంచిప్రా
క్తనభూషాంబరధారియై సవనభు♦క్సంఘంబుభీతిల్లఁగన్.215

శా. రక్షోనాథుఁడు దగ్రనాదముగ యా♦త్రాభేరి వ్రేయించి తా
మ్రాక్షౌహ్యాస్యశిరోమవహ్నిపదవా♦హశ్రోత్రసంపాటిభీ
మాక్షోన్మత్తకటాగ్నివర్ణముఖయూ♦థాధీశులుం గొల్వ రా
మక్షోణీతలరాడ్జిగీషప్రకటిం♦పన్ యుద్ధసన్నద్ధుఁడై. 216

శా. దిగ్దంతుల్ బెదరంగ శంఖపటహ♦ధిధ్వానముల్ మీఱ స
మ్యగ్ఘోషాచరసింహనాదములు పెం♦పారన్ రథారూఢుఁడై
దృగ్దీప్తిన్ మిణుఁగుర్లు బిట్టెగయఁగాఁ♦బెంపొప్ప రామక్షమా
భుగ్దర్పం బడఁగింతు నంచు వెడలెం♦బూర్ద్వార మత్యుద్ధతిన్.

వ. అప్పుడు. 218

శా. కాఠిన్యంబును గిన్కయుంగదురలో♦కంబేర్చుకోర్కెన్ భుజా
పీఠిన్ ఘోరపినాక మూని జగదా♦భీలస్వనం బొప్పఁగాఁ
బాఠీనాంకవిరోధి పచ్చుకరణిం♦బ్రాంచజ్జయశ్రీకథా

పారధ్వాన మెసంగ వచ్చుమఘభు♦క్ప్రీత్యర్థి నీక్షించుచున్.

ఉ. రక్కసిదాఁడు గుండె లద♦రం బలుకొండలు గండశైలముల్
గ్రక్కున వైచి యొక్కొక♦గాటముగా దెసలంటనార్చిలో
నెక్కొనుకిక్కచేఁ గదిసి♦నెట్టన నుక్కఁగఁ జేయు వానరుల్
మిక్కిలి లెక్కయామగఁటి♦మిన్ నిజనాథుఁడు చూచుచుండఁ
[గన్.220

ఉ. పూర్వసుపర్వ లుగ్రశర♦ముల్ నిగుడించుచు నొక్కపెట్టుగాఁ
బర్విన నుర్విభృచ్చరులు♦పారఁ దొడంగిన నిల్చి క్రవ్యభు
గ్గర్వ మడంతు నంచుఁ గిను♦కన్ నిజకార్ముక మెక్కుపెట్టిగం
ధర్వశరం బమర్చి రఘు♦నాథుఁ డుదగ్రత వైవ నత్తఱిన్.

మ. ధనువుల్ బెట్టుగ నొక్కపెట్టు తెగ నెం♦తన్ లాగిమౌర్వీధ్వనుల్
దనరన్ దీవ్రశరాళి గూర్చి ధ్వజసూ♦తస్యందనాశ్వోపరిన్
వెనుకన్ మ్రోలఁ గెలంకులన్ సమరపృ♦థ్విన్ విశ్వరూపంబు దా
ల్చినభంగిం గనుపట్టె లంకఁ గలయన్ ♦శ్రీరామకోల్లంతయున్

క. శ్రీరామకోలు లాగతి
నారయ ఘటికాచతుష్ట♦యం బెడతెగకే
జ్యారావము సేయుచు శిత
నారాచము లేయుచుండె♦నం బెనుభీతిన్. 223

సీ. అపుడు తుత్తుమురయ్యె♦నష్టాదశసహస్ర
దంతావళంబులు♦దశసహస్ర
రథములు మఱి చతు♦ర్దశసహస్రాశ్వముల్

ద్విశతసహస్రసద్రథుఁడై ♦ తేయభటులు
తక్కినవార లుక్కుఁ ♦ దక్కఁ మిక్కిలి పాఱఁ
గని కిన్కఁ నద్దశ ♦ కంధరుండు
కనుదోయి మిణుఁగుర్లు ♦ గ్రాలఁగాఁ దనతేరు
గపిసేనఁ జొరఁదోలి ♦ నృపుని గదిసి
మిగులఁ బోరాడు తఱిని సౌ ♦ మిత్రి వాని
ధనువు నఱికెను సూతుని ♦ దునిమె సంతఁ
బెలుచ హయములఁ గూల్చె వి ♦ భీషణుండు
నపుడు సురవైరి విరథుఁడై ♦ యవని కుఱికి. 224

గీ. ఓరి ఘాతుక యొంటమి ♦ వారిఁగూడి
చెలఁగి నన్నెదిరింప వ ♦ చ్చెదవు చాలు
నెంతద్రోహివి రా నే న ♦ హింతు నే వి
భీషణా వంశనాశకా ♦ పెల్లణంతు. 225

ఉ. అంచుమహాగ్రకోపమున ♦ నాసురనాయకుఁడొక్క శక్తివం
చించక వైవ లక్ష్మణుఁడు ♦ శీఘ్రమ దానికి నడ్డువచ్చి న
క్తంచరు వెన్కఁ గొత్తిపటు ♦ కాండము లేసిన మొక్కవోక యే
తెంచి యురమ్ము గాడుటను ♦ దెప్పనభూస్థలివ్రాలి మూర్ఛిలెన్

క. సౌమిత్రిపాటు గను గొని
రాముఁ డపుడు దుఃఖవారి ♦ రాశిని మగ్నుం
డై మిగులఁ గుందుచుండఁగ
నామఘభుగ్వైరి యేసె ♦ నస్త్రములు కడున్. 227

గీ. ఏయ రామచంద్రుఁ ♦ డెంతయుఁ దమ్ముని
హనుమదాదికపుల ♦ కప్పగించి
కుంది కుంది క్రోధ ♦ దందహ్యమాన మా
నసుఁ డగుచు సురారి ♦ నాథుఁ గదిసి. 228
క. శరవర్షము గురియించిన
సురవైరి తొలంగి పఱచె ♦ క్షోణీపతి సో
దరుఁగూర్చి పెక్కుభంగుల
గరముగ ధైర్యంబు వదలి ♦ గాసిల్లంగన్. 229
క. దేవా యిటు తగునే రా
జీవాప్తుఁడు గ్రుంక వచ్చెఁ ♦ జింతింపకు మీ
పావని సౌమిత్రిని సం
జీవనిచే మనుచు ననిసు ♦ షేణుఁడు పలికెన్. 230
వ. మఱియు నినతనయాదు లనేకవిధంబుల ననునయించు నెడ నప్ప
యోజబాంధవుం డస్తమించి రాత్రి యగుటయు. 231
ఉ. అంత మరుత్సుతుం డరిగి ♦ యౌషధశైలముఁ దెచ్చియూర్మిళా
కాంతు సజీవుఁ జేసి గిరి ♦ క్రమ్మఱ నచ్చటఁ బెట్టివచ్చె భా
స్వంతుఁడు దోఁచె నీపత్రిన ♦ వైశముదీర్పు మటంచు లక్ష్మణుం
డెంతయుఁ దెల్ప రాముఁ డసు♦రేశుఁ డటాలునఁ జీర వెండియున్.
సీ. దశకంఠుఁడును క్రోధ ♦ దందహ్యమాన మా
నసుఁ డౌచుఁ దేరెక్కి ♦ వెసను వచ్చి
తాఁకె శక్రాజ్ఞ మా ♦ తలి గొనివచ్చిన

రథము కౌతుక మొప్ప ♦ రాముఁ డెక్కె
సంగరేచ్ఛాకాంక్ష ♦ సర్వగీర్వాణులు
చనుదెంచి నిల్చిరి ♦ చదల నప్పు
డారీతి రామదై ♦ త్యాధీశు లిర్వురుఁ
దలపడి ఘోరయు ♦ ద్ధంబు సేసి
రంత రావణుఁ డల్గి నా ♦ గాస్త్ర మేయ
నాలుకలు గ్రోయు చెంత నా ♦ భీల భంగి
నెల్లెడల నిండి ఫణికోట్లు ♦ తల్లడిల్లఁ
జేయ రఘువీరుఁ డారసి ♦ శీఘ్రముగను. 233

క. నముచిసపత్న ప్రముఖులు
ప్రమదంబున మే లటంచుఁ ♦ బ్రస్తుతి సేయన్
సమధిక సౌపర్ణాంబక
మమలమతిన్ వైచె నప్పు ♦ డాశ్చర్యమునన్ 234

ఉ. బాల దివాకరప్రభల ♦ భంగి గరుద్ద్యుతు లొక్కపెట్ట భూ
గోళము నిండి మెండు కొన ♦ గోత్రనిషూదన హస్తచండదం
భోళిసమోగ్రతుండ నఖ ♦ ముల్ చెలువొందఁగ విష్ణునామవా
గ్జాలరవంబు మ్రోయఁగ ఖ ♦ గప్రభుకోటులు నిండె నెల్లెడన్

క. అడుగడుగఁ దద్గరుదనిలము
కరము శరీరములఁ గదియఁ ♦ గదలి చెదరి యా
సురపతి యురయఁగ వెఱపునఁ
బారిపారి బొరియలకుఁ బఱచె ♦ భుజగము లెల్లన్ 236

గీ. అంత దానవనాథుఁడ ♦ త్యంతరోష
భీకరాననుఁ డగుచు నా ♦ భీలశూల
మురరయంబున వైవ మ ♦ హోగ్రభంగి
మంట లడరుచు నేతేర ♦ మనుకులుండు. 237

చ. కనుఁగొని తీవ్రసాయకని♦కాయము లేసిన వహ్నిలోన నిం
ధనములు వైచిన ట్లయిన♦దానికి నల్కఁ జనింపఁ బాకశా
సనునియనుజ్ఞచేఁ దొలుత♦సారథి తెచ్చినశక్తి వైచి గ్ర
స్నన మఱలించినన్ దనుజ♦నాయకుఁ డప్పు డుదగ్రకోపుఁడై.

క. తామసశర మేసిన సం
గ్రామావనిఁ గ్రమ్ముకొనియె ♦ గాటంపుటిరుల్
భూమీరుహచరవీర
స్తోమం బేమియును జేయఁ ♦ దోఁచకయుండన్. 239

శా. వీరాగ్రేసరుఁ డారఘూద్వహుఁడు దో♦ర్వీర్యంబవార్యంబుగా
సౌరాస్త్రం బపుడేసి యయ్యిరు లడం♦చం గాలిసంగాతితూ
పారాత్రించరభర్త యేయుటనె జ♦న్యక్షోణినాశంబుగా
ఘోరజ్వాలల వచ్చుదానిఁ గని కా♦కుత్స్థుం డుశీఘ్రంబుగన్.

క. పర్జన్యశరకృతమహా
గర్జావిద్యుత్స్ఫురత్ప్ర ♦ గాఢాంబుధర
స్ఫూర్జితపాథోధారా
మార్జితతద్దనుజకీలి ♦ మార్గణుఁ డయ్యెన్. 241

వ. అంత. 242

ఉ. అస్త్రపభర్త యేయువిశి ♦ ఖాళియు నల్కను దోనె వేయునా
యుసుగ్రీవదన్వయేశ్వరుశ ♦ రోత్కరముల్ బవిపాణిసేత్రసా
హస్రముసార్థమయ్యెనని ♦ యారయుచుండెదివిల్ముదంబుతో
సాసుగ్రివిసేత్తుత్రై యసుర ♦ లయ్యెడఁగుందుచునుండిరయ్యెనిల్.

క. కేరుచు రఘుకులవీరుని
సారెకుఁ బొగడుచును నాఁటి ♦ జగడము రుచిగాఁ
బోరోగిరంపుఁదాపసి
కోరికతో నారగించెఁ ♦ గుత్తుకబంటిల్. 244

సీ. మఱియు నయ్యిరువురు ♦ నఱమర నెరయంగఁ
దఱుఁగనిమురి మీఱఁ ♦ దటి యెఱింగి
మొఱ మొఱలాడుచుఁ ♦ గొఱఁగానికొఱకొఱ
బిరబిర నరదంబు ♦ లోరయుఁజేర్చి
పరుసపునుడుగులు ♦ వెఱవక పలుకుచుఁ
బిఱికితనంబునఁ ♦ బఱవఁదగదు
మఱుము చేసెద నిదె ♦ నెఱిమగంటిమి నంచు
గుఱి తప్పకుండంగ ♦ మెఱుఁగులీను
కఱకుటమ్ములమేనులఁ ♦ దఱుచు గాఁగఁ
జుఱుకుచుఱుకున నాటించి ♦ యెఱుఁగ మిట్టి
యురువుదురమంచు నెంచి యే ♦ మరక పోరి
రుఱకఁ బల్మరుగెలుపు తే ♦ ట్తెఱ దలంచి 245

గీ. అట్టిపోరాటమున రాముఁ ♦ డంత కంత

కల్క జనియింపఁ దీవ్రసా ♦ యకము లేసి
యసృపానీక మెంతయు ♦ నడఁచి తద్ద
శాస్యుఁదద్దయు నొంచి యా ♦ శాస్యమునను. 247

మ. కలశీసూనుమహోపదేశమున న♦ర్కస్వామి నెంతే విని
ర్మలభక్తిన్ బ్రణుతించి బాహుబలసా♦మగ్రిన్ విజృంభించియా
కలుషాత్మున్ వధియించెదం గలన నిం♦కన్ బంకజాతాసనా
దులు నడ్డంబుగ వచ్చినిల్చినసుధాం♦ధోబృందమీక్షింపఁగన్

వ. అని యనవధికక్రోధమానసుండై. 248

క. నెట్టుకొని నిల్చి శరములు
బిట్టేసిదశాస్యతలలు ♦ పృథివిన్ డొల్లన్
గొట్టెం గొట్టినతోడనె
పుట్టెంబుట్టెన్ విచిత్ర ♦ ముగ మఱిమఱియున్. 249

ఉ. నూటొకమాఱు తప్పకను♦నూఁకిన వెంటనె పుట్టె నట్టిపో
రాటముతోన నేఁడహము♦లన్నియు రాత్రులు నేగెఁ జూడనా
నాఁటికి శాంతిలేక రఘు♦నాథుఁడు బ్రహ్మశిలీముఖంబు దోః
పాటవ మొప్ప మంత్రవిధిఁ♦బట్టుగ వింటఘటించి గక్కునన్.

శా. ఆకర్ణాంతము చేసి యేయుటనె స్వా♦హానాయకజ్వాలలు
ర్వ్యాకాశంబులనిండఁ బేర్చుచును బ♦శ్యల్లోకకోటీమహా
లోకాభీలముగాఁగ వచ్చి దనుజు♦ల్గుందం దశగ్రీవున
స్తోకాంసాంతరభాగ మచ్చి చని య♦త్యుదగ్రప్రభావంబునన్.

గీ. నేలఁ గాఁడి మఱల ♦ నేలికతరకసం

బునకు వచ్చె నంత ♦ దనుజపతియు
సరద మొరుగఁబడియె ♦ నవనిఁ గుభెల్లునఁ
గులిశనిహతమైన ♦ కొండభంగి. 252

మ. కురిసెన్ బుష్పములవాన యత్తఱి రణ♦క్షోణిన్ మరుద్దుందుభుల్
మొరసెన్ గిన్నరవాద్యగీతనినదం♦ బుల్ భూమిగోళంబు గ్రి
క్కిఱిసెన్ జుక్కలఁ ద్రోవఁ బంకజహితా♦క్షీణస్ఫురద్దీధితుల్
మెఱసెన్ సుస్థిరసౌమనస్యమును గ♦ల్గెన్ నిర్జరశ్రేణికిన్.

క. వీచెన్ మలయానిలములు
చూచెం దలయెత్తి కోర్కె ♦ సురతతి నింగిన్
గాచెం జంద్రిక నిండుగఁ
బ్రోచెన్ విశ్వలత దివముఁ ♦ బురుహూతుండున్. 254

శా. అంతన్ బజ్జకముఖుండు కూలినవిధం ♦బాలించి మందోదరీ
కాంతారత్నము దుఃఖసాగరనిమ♦గ్నస్వాంతయై పౌరశు
ద్ధాంతస్త్రీలును దోడ రా వెడలి యు♦ద్ధక్షోణి కేతెంచి య
క్రాంతుంగన్గొని హా! దశాస్యయనియా♦క్రందించుచున్ మూర్ఛ[లెన్.

గీ. అంతఁ బరిజను లూరార్ప ♦ నచట నచటఁ
గూలియున్నసుతాదులఁ ♦ గూర్చి వసరి
చనియె నపుడు విభీషణుం ♦ డును రఘూద్వ
హాజ్ఞఁ గొని యేగి తనయగ్ర ♦ జాదులకును. 256

క. వనరుచు నచటికి నచటికి
జని తనవారలకు నగ్ని ♦ సంస్కారాదుల్

వినయవిధిఁ జేసి క్రమ్మఱఁ
జనుదెంచెను వేగ రామ ♦ చంద్రునికడకున్. 257

క. లంకారాజ్యంబు నిరా
తంకంబుగ నేలు మనుచు ♦ దాశరథియు ని
శ్శంకవిభీషణునకుఁ దమిఁ
బంకజభవముఖులు మెచ్చు ♦ పగిది నొసంగెన్. 258

చ. జనకజయున్ నిజేశ్వరుని ♦ సంశయ మెల్లను బాయునట్లుగా
ననలము సొచ్చి వెల్వడె జ ♦ లాశయనిర్గతరాజహంసికా
ద్యుతమయి చల్లనై సొబగు ♦ హొల్పెసలారఁగఁ గాంచి సంతసం
బున నపుడింతిఁ గైకొని బు ♦ ధప్రభుముఖ్యులు మేలు మేలనన్

గీ. సీతయును దాను జూడవ ♦ చ్చినసురాలి
కెరఁగి దశరథునకు నమ ♦ స్కృతి యొనర్చి
తత్కరుణఁ బోర సమసిన ♦ తరుచరులను
మఱల బ్రదికించుకొని జగ ♦ న్మహితుఁ డగుచు. 260

ఉ. భూమిజ, లక్ష్మణుండు, రవి ♦ పుత్త్రిమరుత్తనయాదివానర
స్తోమము నవ్విభీషణుఁడు ♦ తో నరుదేర విమానమెక్కి సు
త్రామున కంచి తేరు వెస ♦ దైత్యపురస్థితి సేతుచిత్రముల్
భామకుపన్యసించుచుఁ గృ ♦ పామతి నంబరమార్గగామియై. 261

గీ. అరిగి కిష్కింధడగ్గఱి ♦ యచట నిలిచి
తపనజాన్వితవివిధోప ♦ దానుఁ డగుచుఁ
గపుల సకుటుంబులుగఁ బుష్ప ♦ కప్రయాను

లుగనొనర్చుకొంచేగుచు ♦ మగువఁ జూచి. 262

క. అదె మాల్యవద్గిరీంద్రం
బదె సుగ్రీవుండు నేస్తు ♦ మలరించినచో
టదె పంపాసరసీవర
మదె శబరినివాసభూమి ♦ యరయుము రమణీ. 263

గీ. అదె కబంధవధోర్వి ఖ ♦ రాజిధరణి
యదె యగస్త్యాశ్రమం బదె ♦ యదె సుతీక్ష్ణు
నిర వదియె దండకాటవి ♦ మఱియుఁ జిత్ర
కూటగిరి యది కంటివే ♦ కువలయాక్షి. 264

క. అని తెలుపుచుఁ జని కనియెను
జనతాసంసేవ్యమాన ♦ చరణాంభోజున్
ఘనతేజు భరద్వాజున్
మునివినుతతపస్సమాజు ♦ మోదం బలరన్. 265

గీ. కాంచి యమ్మువి యొసఁగున ♦ త్కార మెల్లఁ
గైకొని మరుత్తనయు నిజా ♦ గమనవార్త
భరతునకుఁ దెల్ప మనవుడుఁ ♦ బ్రమద మొప్ప
నాతఁ డరిఁగి నందిగ్రామ ♦ మరసి భక్తి. 366

మ. భరతుం గాంచి తదీయవార్త వినిపిం♦పం జెన్నిధిం గన్నపే
దరిచందంబున మోదమొందుచుసుమి♦త్రాపుత్త్రిశత్రుఘ్నుసో
దరునిం బిల్చి పురం బలంకృతి మహో♦ద్యల్లీలఁ జేయించియ
గ్గురునిందల్లులమంత్రులంజెలులఁగో♦ర్కుల్ మీఱఁదోతెమ్మనన్

సీ. శత్రుఘ్నుఁడును మహా ♦ సంతోషచిత్తుఁడై
సాకేతపురి కేగి ♦ సచివవరుల
రావించి రాముని ♦ రాక యెఱింగించి
పురము శృంగారింపఁ ♦ బొందుపఱిచి
నిరుపమాధికతపో ♦ నిష్ఠాగరిష్ఠవ
సిష్ఠాదిభూసుర ♦ శిష్టజనుల
నమ్మల మువ్వుర ♦ నాప్తుల మంత్రుల
నుచితవాహనముల ♦ నునిచికొనుచు
మఱియుఁ జతురంగబలముల ♦ మట్టుపఱిచి
భద్రగజమును గై సేసి ♦ పార్థివునకుఁ
జూపఱులకును గల్యాణ ♦ శోభదోఁప
నరుగుదెంచెను దోడ్కొని ♦ భరతుకడకు. 268

క. వచ్చినవారిం దోడ్కొని
హెచ్చినమోదమున రాము ♦ నెదురుకొనుటకై
విచ్చేసె భరతుఁ డిందుద్యుఁడు
చెచ్చెర హరి కెదురు చనెడు ♦ చెలు వలరారఁగ. 269

గీ. అంత రఘువరుఁ డచ్చట ♦ సంతసమున
ఘనభరద్వాజు వీడ్కొని ♦ గంగ దాఁటి
వచ్చుచుండఁగఁ గోరిక ♦ లచ్చుపడఁగ
భరతుఁ డపరిమితానంద ♦ భరితుఁ డగుచు. 270

మ. చని వీక్షించె విదేహరాజతనయా ♦ సౌమిత్రిసంయుక్తు స

న్మునివేషాంచితు వల్కలాంబరధరున్ ♦ ఫుల్లాబ్జనేత్రుఁ ఘనా
ఘనసంకాశవినీలవిగ్రహుఁ ద్రిలో ♦ కస్వామి నుద్యద్యశో
ధనురాముఁ నయనాభిరాము సుగుణో ♦ ద్దాముఁ నృపాలో
[త్తముఁ. 271

సీ. శ్రీరామచంద్రుఁడు ♦ సీతానుజసమేతుఁ
డై విమానము డిగ్గి ♦ యపుడు భరతు
శత్రుఘ్నునిని మహా ♦ సౌజన్యమునఁ గాంచి
గురున కరుంధతీ ♦ వరున కెఱఁగి
కౌసల్యకును గైక ♦ యీసుమిత్రలకును
బ్రియము మీఱఁగ నమ ♦ స్కృతి యొసర్చి
మఱియుఁ జుట్టంబుల ♦ మంత్రులఁ బౌరులఁ
గారుణ్యరసదృష్టిఁ ♦ గారవించి
రమణఁ బురసతు లిచ్చుమహా ♦ రతులఁ గొనుచు
జయజయధ్వను లొలయంగ ♦ సకలవాద్య
ములు చెలంగ మహోత్సాహ ♦ మున నయోధ్య
కౌనర వేంచేసి శుభలీల ♦ నుండునంత. 272

గీ. తరుణియును దమ్ములును దాను ♦ గురునను జ్ఞ
వడసి మునివృత్తి వెడలించి ♦ యెడరుఁ గడచి
సంతసంబున మంగళ ♦ స్నాన మాచ
రించి యున్నంతవిభ్రమ ♦ శ్రీ దలిర్ప. 273

వ. సుమిత్రపిన్నకొమరుఁడు చెన్నలరు నెన్నంపుసన్నఁపువలిపంబు

లన్నలకుఁ బోలుపెసంగ నొసంగి సుగంధబంధురామోదమా
ల్యమాల్య బహువిధభూషణ భూషితులం గావించి యున్నం
తఁ గోసలరాజపుత్త్రికయు సత్యానురాగంబునఁ గోడలిసభ్యం
గనవిధుల మంగళస్నాతం గావించి పరార్ఘ్యవర్ణవిలసిత దుకూ
లంబులు ధరియింపఁజేసి కమనీయ నూత్నరత్న చిత్రితహాట
కాలంకారంబుల నలంకృతి యొనర్చి కస్తూరికా ఘనసార హి
మాంబు మిశ్రితచందనం బలందింపఁజేసి క్రమ కోమల కా
శ్మీరతిలకంబు శృంగారించి నానావిధప్రసూనమాలికలఁ గై
సేసి తక్కినకోడండ్ర నత్యామోదంబునం బెక్కుచందంబుల
నందంబుగాఁ బొందుపఱిచి యున్నంత నొక్కశుభముహూ
ర్తంబున శ్రీరామభద్రుండు సీతాసమన్వితుండై వసిష్ఠ వామ
దేవ జాబాలి కాశ్యపప్రముఖ భూసురాశీర్వాదంబులు నరుం
ధతీప్రముఖ వృద్ధ విప్రపుణ్యాంగనానికర కరవికీర్ణ శుభకరప్ర
సూనాచార లాజాక్షతంబులును, శుద్ధాంతప్రవర్తి సువాసి
నీ సమర్పిత మంగళహారతులనుం గైకొనుచు రాజమందిరంబు
నిర్గమించి రమణీయ విభావరీరమణోపలనిబద్ధ భిత్తికాప్రతిసీర
లును, సమధికారుణప్రభా సముజ్జృంభిత విద్రుమస్తంభంబు
లును, జామీకర సాలభంజికా పూజకరాంజలి నిక్షిప్త మా
ణిక్యసందోహనీరాజనంబులును, గరుడశిలావితాన రచితగో
పానసీ ఛవిచ్ఛటాపాదిత చారుతోరణంబులును, గవాక్షాంతర
స్థగిత పద్మరాగప్రస్తర గోహితమయూఖ నిరూపిత కుంకుమ

పట్టికా విరాజితహిమాంబు సంసిక్త భద్రహారిద్రచూర్ణాతి సాంద్రావలిప్త తప్తజాంబూనద ద్వారంబులును, వేదవేదాంగపారగ ధారిణీదేవప్రోక్త మోదాత్తాది సుస్వరప్రోచ్చరిత శ్రుతిస్వస్తివాచక నిర్ఘోషంబులును, సమస్తదేశాగత సామంతరాజన్యమండల కలకలంబులును, రాజవంశపరంపరాభిజ్ఞాత ప్రాగల్భ్యసందేశ వందిమాగధ కథామాధురీ ధ్వానంబులును రూపాజీవా రాజీవలోచనాసహస్ర చాతుర్య తౌర్యత్రిక నినాదంబులును, భేరీమృదంగాది వాద్యశబ్దంబులును, గానవిద్యాప్రవీణగాయకానీకముఖరితమురళీశంఖ గీతారావంబులును, సకలజగజ్జనజేగీయమాననినదంబులునుం గలకల్యాణమండపంబునకుం జనుదెంచి ఘుసృణ మసృణ శతసవనసీలాశ్మకుట్టిమంబులును, విభ్రమాదభ్ర శుభ్ర విభ్రాజమాన ముక్తాఫలగ్రథనమతల్లికా రంగవల్లికలును, నిజావరజోపదేశిత ప్రభాకరకుమారాజ్ఞాపిత సుపర్ణపవనజవనసత్వసంపన్న జాంబవద్వేగదర్శిసుషేణర్షభ సమానీత చతురుదన్వదంభఃపరిపూర్ణ శాతకుంభకుంభంబులును, బహువిధపరిమళద్రవ్య సమ్మిళిత చందనచ్ఛటకంబులును, విస్ఫురదిందీవరారవింద కుందమందారకరవీర మాధవీ జాతి చంపక పున్నాగ ప్రధానప్రసూనస్రపతాన పాత్రికలును, మృగమద కర్పూర సంవాసిత పూగీఫలాభ్యంచిత పాత్రికలును, సువర్ణవర్ణ తాంబూలవల్లికాపర్ణ సముదీర్ణపాత్రికలును, గరుత్మద్రుచ త్విట్ప్రసర కోమలధామ

శృంగార దూర్వాంకూర హరిద్రాక్షత శోభితపాత్రికలును గలిగి చెలు వొందుకల్యాణవేదికాతలంబునం దత్తద్ధరామరాధీశ్వరుల నర్హపీఠంబులం గూర్చుండ నియమించి తానును నితాంత విలాసభాసుర మనోహరజాతరూప ధగద్ధగిత నవరత్నఖచిత సింహాసనంబున సుఖాసీనుండై భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నాభిధానానుజన్ములును, సుగ్రీవాంగద హనుమ ద్విభీషణాది జాంబవత్ప్రధాన సుహృజ్జనంబులును, నిరంతర సంతోషంబున రాజలక్షణలక్షితచ్ఛత్రచామరాద్యుపకరణధురీణులై పుర శ్చరమ పార్శ్వకోణభాగంబులం బరివేష్టింప శ్రీమన్మహాగణాధినాథపూజాపూర్వక స్వస్తిపుణ్యాహవాచనమంత్రవిధానంబు గావించి నిఖిలలోకానందంబుగాఁ బరిలబ్ధపట్టాభిషేకమహోత్సవుండై విశ్వవిశ్వంభరాగీర్వాణుల కసంఖ్యధేనుధన రత్నాంబ రాభరణాదు లొసంగితక్కినజనంబులకుం దత్తదభిమతంబు లిచ్చి సుఖంబున రాజ్యంబు సేయుచుండె నంత

క. సుగ్రీవున కనవరతన
మగ్రానుగ్రహము వెలయ ♦ మనుకులనాథుం
డగ్రియమకుటాంగదవల
యగ్రైవేయాదిభూష ♦ ణావళు లిచ్చెన్. 275

గీ. మఱియు నంగద నల హను ♦ మత్సుషేణ
జాంబవన్నీలముఖ కపి ♦ సత్తములకు
ఘనవిభీషణునకు నలం ♦ కారవాహ

శా. ఉష్ణోస్రోద్వ్యధిరాష్ట్రరాశిఖమరు◆ద్వోర్వీమాంబుయజ్వాకృతీ
జిష్ణుశ్లాఘ్యపురామరారివిజయ◆శ్రీఖ్యాతదోర్విక్రమా
యుష్ణీషీకృతశర్వరీప్రియ సుస◆ర్ణోర్వీధరేష్వాసనా !
కృష్ణగ్రీవ ! మహీశతాంగ ! భువన◆క్షేమప్రదా ! శంకరా.

క. మండితకుండలిమండన
ఖండితశుండాలరూప ◆ కర్బురవీరా
దండితదండధరస్మయ
వందితజనరక్షణీయ ◆ పర్వతగేహా ! 281

మాలినీవృత్తము. రజితకుధరసద్మా ◆ రంజితార్యాత్మపద్మా
భుజగవరకలాపా ◆ భూరిశైలేంద్రచాపా
విజితపురపలాశా ◆ విశ్వలోకప్రకాశా
కుజసహిమపతంగా ◆ కుక్కుటాకారలింగా. 282

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ శ్రీవేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందు సర్వం
బును షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

